دیوانا

شێخ نورەدینێ بریفکانی

١٧٩٠_١٨٥١ز

دەزگای چاپ و بڵاوكردنەوەی

زنجیرەی ڕۆشنبیری

*

خاوەنی ئیمتیاز: شەوکەت شێخ یەزدین

سەرنووسەر: بەدران ئەحمەد حەبیب

* * *

ناوونیشان:

دەزگای چاپ و بڵاوكردنەوەی ئاراس، گەڕەکی خانزاد، هەولێر

س. پ. ژمارە: ١

www.araspublisher.com

زبانێ کوردی

دیوانا

شێخ نورەدینێ بریفکانی

١٧٩٠ - ١٨٥١ز

ژ کومکرن و دەست نڤێسا: شێخ مەمدوحێ بریفکانی
دناڤبەرا ١٩٤٤– ١٩٦٦ز

زاهد بریفکانی

بەرهەڤ و ئامادەکریە بو چاپێ

ناوی کتێب: دیوانا شێخ نورەدینێ بریفکانی
کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: زاهد بریفکانی
بڵاوکراوەی ئاراس– ژمارە: ١٣٠
دەرهێنانی هونەری: ئاراس ئەکرەم
بەرگ: شکار عەفان نەقشبەندی
هەڵەگری: زاهد بریفکانی
سەرپەرشتیی چاپ: ئاوڕەحمان مەحمود
چاپی یەکەم – چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، هەولێر– ٢٠٠٢
لە کتێبخانەی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی ڕۆشنبیری و هونەر لە هەولێر ژمارە (٣١)ی
سالّی ٢٠٠٢ی دراوەتێ

چ خەبەردم بزبانێ تە ژ دونیا، چ عەجەب   ژ سەرێ زولفاتە و قامەتێ یەکتا، چ عەجەب

ب کەرەم فەتح و فیوضان و ئەمیرێ دوو جیهان   کو بدەستێ مە کەڤت دەولەتێ عوقبا، چ عەجەب

***

ب تەحەمول بەحیمایاتە و فرقەت، د کودی   کورد یێک بیت و لگەل ئاهێ ل دلدا، چ عەجەب

***

ب لیسانێ تو دبێژی و بدەستێ تەیە خەت   کو ببت جەوهەرێ صافی بتە ئیملا، چ عەجەب

شێخ نورەدینێ بریفکانی دوێنەکێ ئاشوپی دا

حەکاریمە سلیوی ئەز، ل کوردستانێ کیڤی ئەز   ژ کرمانجێ نشیڤی ئەز، ژ بەهدینا ئەوم یارەب

***

لەیلایە قەیس کوشتی، زینا مەمو بڕشتی   شیرازییا دکێشن، با مخلەبان وەصائیب

یانی مەلای جزیری، بەلکی عەلی حەریری   فەرهاد و خوسرەوانە، بو کوشتنا مەطالب

زاهد بریفکانی

- سال ١٩٦٧ ل باژێرێ دهوکێ ل کوردستانا باشور هاتیە سەر دونیایێ.
- خوەندنا سەرەتایی و ناڤنجی ل باژێرێ دهوکێ تەمام کریە.
- ل زانکویا موسلێ د بەشا کیمیایێ دا خوەندیە.
- کومپوزسیون و ئارانژێریا گەلەک بەرهەمێن موزیکی یێن هونەرمەندێن کورد و بیانی کریە.
- دو بەرهەمێن موزیکا کوردی بناڤێ: ئینسترومێنتالا موزیکا کوردی، ١٩٩٨- سولاڤ، ٢٠٠٠، ل ئیستەنبولێ دەرخستینە.

بەرهەمێن کو هەتا نوها داینە چاپێ:

- لالەشین، دیوانا شێخ مەمدوحێ بریفکانی، بەشا یەکێ چاپخانا ئاپێک ستوکهولم، سوێد ١٩٩٧.
- دیدارێ یار، دیوانا شێخ شەمسەدینێ قوتبێ ئەخلاتی یێ بریفکانی، وەشانێن ڕوژا نو، ستوکهولم، سوێد ٢٠٠١، چاپا دووێ ل دەزگای ئاراس، هەولێر، ٢٠٠٢ .
- زبانێ کوردی، دیوانا شێخ نورەدینێ بریفکانی، وەشانێن ڕوژا نو، ستوکهولم، سوێد ٢٠٠١، چاپا دووێ ل دەزگای ئاراس، هەولێر، ٢٠٠٢ .
- کوردستان، دیوانا شێخ مەمدوح بریفکانی، بەشا دووێ ، وەشانێن ڕوژا نو، ستوکهولم، سوێد ٢٠٠١، چاپا دووێ ل دەزگای ئاراس، هەولێر، ٢٠٠٢ .
- الحقیقە والبیان فی ترجمە سادات بریفکان، نوسەر شێخ مەمدوحێ بریفکانی (١٩٦١ز)، ژ بەرهەڤ وئامادەکرنا زاهد بریفکانی یە، ستوکهولم، سوێد.

ناڤەڕۆک

هەلبەست

پێشگوتن

خوندەڤانێن هێژا ئەڤ بەرهەمێ دڤێ پڕتوکێدا، هەلبەستێن شاعرێ بناڤ و دەنگ شێخ نورەدینێ بریفکانی نە، یێن کو بەشەک ژێ وی بخوە بناڤێ (ذخرة السالكين) ناڤ کری، (ذخرة السالكين) شێخ نورەدینی ل سالا (١٢٣٦ه‍-١٨٢٠ز) ل گوندێ ئیتوتێ (کو دکەڤە دناڤبەرا باژێرێ دهوکێ و گوندی بریفکان) تەمام کریە، تەڤی ڤێ ژی مە دیوانا ویا هەلبەستا یاکو بزمانێ کوردی دڤێ پڕتوکێدا بهەڤرا لسەر ناڤێ زبانێ کوردی چاپ کر.

ئەڤ دیوانە مە ژبەر دەست نڤیسا شێخ مەمدوحێ بریفکانی وەرگرتیە، ڕەنج و زەحمەتا وی بکومکرن و بەرهەڤکرنا ڤی بەرهەمێ بەرکەتی یێ شێخێ ساداتێ بریفکان شێخ نورەدینێ بریفکانی هەروەها هەلبەستێن شێخ شەمسەدینێ قوتبێ ئەخلاتی یێ بریفکانی کو دناڤبەرا سال ١٩٤٤ز هەتا ١٩٦٦/٧/٣ز نڤێسی یە و ژوندابونێ پارێزتیە، خودێ ژێ رازی بت.

شێخ نورەدینێ بریفکانی دناڤ ڤێ دیوانێ دا بخوە نیشان کریە و گوتییە کو ئەو ل بریفکا هاتیە سەر دونیایێ نەکو ل ئیتوتێ، بەلێ دعەینی دەمێ دا دیار کریە کو ئەو دەمەکێ ل گوندێ ئیتوتێ ژیایە، وەکو دڤێ پارچە هەلبەستێدا یاکو بناڤێ (شعرا موبارەک) دبێ:

عەبدێ کو ئەڤ ئینشاکری، موشتاقی عەبدولقادری

مەولود بریفکان ئاخری، ئیتوتە ساکن موددەتێ

شێخ مەمدوحێ بریفکانی د پێشیا دیوانا شێخ نورەدینێ بریفکانی دا پێشگوتنەک

بزمانێ عەرەبی نڤیساندبو دگەل بنەرەھ و کورتە ژیانا وی، و گوتییە شێخ نورەدین دگەهە شێخ شەمسەدینێ «خەلەواتی» کو تەریقا ئولی یا وی بو، یێ (قوطب) کو لەقەبێ ویە، یێ (ئەخلاطی) کو ژ وێ دەری هاتیە (خەلات) یان (ئەخلات) دکەڤە سەر قەراغا بەحرا وانێ (یێ ب سەر بدلیسێ ل کوردستانا باکور)، یێ بریفکانی کو بنەجهێ شێخ شەمسەدینێ ئەخلاطی وجهێ شێخ و مەشایخێت قەدرگران بویە.

شێخ مەمدوحێ بریفکانی هەلبەستێن شێخ نورەدینێ بریفکانی دگور پیتێن ئەبجەی برێزکربون، هەروەها د ڕوپەلەک سەربخوە بەرهەمێن شێخ نورەدینی نڤێسی بون، پشترا چار مالکی و پێنج مالکی و شەش مالکیێن وی ل سەر هەلبەستێن شێخ ئەحمەدێ جزیری و ل سەر هەلبەستێن باپیرێ وی یێ چارێ شێخ شەمسەدینێ ئەخلاطی یێ بریفکانی و هەروەها پێنج مالکیا وی ل سەر هەلبەستا (نورالدين الشوني) کو ب زمانێ عەرەبی یە بداوی کریە و پشترا داویا دیوانێ نڤیساندی یە.

ژ بلی دەست نڤیسا شێخ مەمدوحێ بریفکانی ئەز ب دو گەلەک دەست نڤیسێن دن ژی چوم، وک دەست نڤیسێن (شێخ موحەمد طاهر موستەفایێ بریفکانی) هەروەها دەست نڤیسێن (موحەمەد سەلیمێ چەلکی)، ژ بو دورخستنا شاشیان د ناڤ هەلبەستێن شێخ نورەدینێ بریفکانی.

جهێ داخێ یە کو هەتا ڤێ سەردەمێ هەلبەستێن شێخ نورەدینی ب ئاوایەکێ تەمام و تەکوز و دور ژ شاشیان نەهاتنە بەلاڤەکرن، دبە کو ئەو دەست نڤیسێن کو ل بەر هاتبون وەرگرتن بئاوایەکێ ڕاست و دروست نەهاتنە وەرگێراندن، لەوڕا بچاپەکا شاش هاتنە بەلاڤەکرن، بڤێ چەندێ بمن وەرە ئەڤ بەرهەمە زەنگینیەکێ ددە کەلەپور و ئەدەبیاتا زمانێ مەیێ کوردی.

دناڤ ڤان هەلبەستان دا هەمی چێن و تەخا ژ ئەدەب و فەلسەفە و فەلەک و لاهوت پڕە و زەنگینە، لەوڕا دبیتە پێدەرەک ژ بو هەر خوندەڤانەکی مفایێ ژێ بگریت و بەرەو یاڤاکرنا هزر و تەخمینێن خوە بچت. هەولەک پڕ مەزن مە دایە و بئالیکاریا چەند ماموستاییێن پسپور د زمانێ فارسی و کوردی دا کو ئەڤ بەرهەمە دور ژ شاشییان بێنە چاپکرن. بئومێدا هندێ کو لباشەڕوژێ تەڤی بەرهەمێن شێخ نورەدینێ بریفکانی پشتی کومکرنا تەڤ دەست خەتێن ل سەر هاتینە نڤیسین و بشێوەیەکێ باشتر بهێنە چاپکرن.

ژ بلی ژینەنیگارا شێخ نورەدینێ بریفکانی و ژبو پتر ناسکرنا ڤێ بنەمالێ ئەز

ژیاننامەیا شێخ شەمسەدینێ ئەخلاطی یێ کو سال ١٦٧٤ز کوچکری، (باپیرێ چارێ یێ شێخ نورەدینێ بریفکانی یە) و هەروەها ژیاننامەیا شێخ حوسەینێ ئەخلاطی یێ کو سال ١٤٠٥ز کوچکری، (باپیرێ یانزدێ یێ شێخ نورەدینێ بریفکانی یە)، شێخ مەمدوحێ بریفکانێ بخوە ل دواییا هەردو دیوانێن شێخ نورەدینێ بریفکانی و شێخ شەمسەدینێ ئەخلاطی یێ بریفکانی نڤیساندبون دگەل ڕوژبون و مرنا هەر ئەندامەکی دڤێ بنەمالێ دا هەروەها سەجەرەیەک بەرفرەهـ و وەرگرتنا ئیجازێن ئولی و ناڤێن پاپیرێن وی یێن کو ژ هەمەدانێ ل سالا ٦٨٢هـ-١٢٨٣ز بەرەو ئەخلاتێ چوین ئەز هەر دڤێ دیوانێ دا چاپ دکەم.

ئەز کوپیا ئورژینالا ڤێ دەست نڤیسا شێخ مەمدوحێ بریفکانی دناڤ ڤێ دیوانێ دا داکو ژ خوەندەڤانا رە ببە ژێدەر دوبارە چاپ دکەم، ، لبەر وێ دەستنڤیسێ مە بکوردیا ئیرو بهەردو پیتێن کوردی نڤیسییە دگەل پارێزتنا دەنگێن دناڤ پەیڤێن عەرەبی دا، وەک خوە مە هشتیە و فەرهەنگەک زمانی ژ پەیڤێن گران و یێن بیانی چێکریە.

شێخ نورەدینێ بریفکانی نێزیکی ٣٣ بەرهەمان هەیە یێن کو هەتا نوها ئەم پێ دزانین، دناڤ دا سێ دیوانێن هەلبەستان ب سێ زمانان (کوردی و عەرەبی و فارسی) نڤیساندینە هیڤی دارین ئەوژی ل پاشەڕوژێ بتەمامی بێنە چاپ کرن.

کوچا داوی یا شێخ نورەدینێ بریفکانی هاتیە دیتن دناڤ دەست خەتەک کەڤن ب ناڤێ (المولود) یاکو سەید عەبدوڵلا کورێ سەید موستەفایێ بریفکانی یێ حوسەینی کو نڤیسی ل سەر دەستێ سەید حوسامەدین کورێ سەید مەحمودێ بریفکانی یێ حوسەینی کو تێدە گوتیە ئەڤ کتێبە تەمام بو لوێ سالا کو شێخ و مورشدێ مە سەید نورەدین کورێ شێخ عەبدولجەبارێ بریفکانی چویە بەر دلوڤانیا خودێ سال ١٢٦٨هـ (موته فی الشهر المبارک ربیع الآخر فی یوم الأحد فی تسعه الأول من الشهر سنه ١٢٦٨هـ)، ئەڤ سال مرنە دکە ١٨٥١ز.

شێخ نورەدینێ بریفکانی ل گوندێ بریفکا چویە بەر دلوڤانیا خودێ و لور هاتیە ڤەشارتن و مەزارێ وی هەتا ڤێ سەردەمێ ژی تێتە زیارەتکرن، گوندێ بریفکا دکەڤە باکوری ڕوژهەلاتا باژێرێ موسل کو چل و چار کیلومترا ژێ دورە و تێتە حسابکرن دگەل قەزا شێخان. سال مرنا شێخ نورەدینێ بریفکانی ددەست خەتەکێ دا هاتیە دیتن، خەلیفێ وی شێخ ئیسلامێ شوشی دپرتوکا خوەیا بناڤێ (ملحم الأکباد)

هەلبەستەک ل سەر شێخ نورەدینی نڤێسی یە، رێزا داوی یا هەلبەستێ گوتییە: **«اتبكي السماء لفقد النور للأسف»** لگور هژمارا ئەبجەدی دکە ١٢٦٨هـ.

خوە بێ گومان دا کارتێکرنا ڤان هەلبەستان پێتربت گەر ددەما خوە دا هاتبان وەشاندن. لێ هەر وەکی ئەم هەموو دزانن ل عیراقێ ژی مینا ل پارچەیێن دی یێن ولاتێ مە حکومەتێن دەستهەلاتدار ڕێ نەددان چاپکرن و وەشانا بەرهەمێن ئەدەبی یێن کو ب جانێ ولاتپارێزی و کوردستانتییێ د ئاڤز و داگرتی بوون، د سەر هندێ را ژی چەند هەلبەستێن شاعرێ ب ناڤ و دەنگ شێخ نورەدینێ بریفکانی د ڕوژنامە و کوڤاران دا دهاتنە بەلاڤکرن. بڤی بەرهەمێ هێژا یێ شێخ نورەدینێ بریفکانی هیڤی دارم کو شیابم خزمەتەکێ بگەهینمە ئەدەبیاتا کلاسیکا مەیا کوردی داکو مفا ژێ بێتە وەرگرتن و خوندڤانێن کورد و حەزدارێن ئەدەب و ب تایبەت شعرا کوردی ب دیتنا وێ شاد بن و چاڤێن خوە پێ کل بدن.

زاهد شێخ مەمدوحێ بریفکانی
سوێد، ٢٠/١٠/٢٠٠٠

پێشگوتنا شێخ مەمدوحێ بریفکانی

مقدمة الشيخ ممدوح البريفكاني

هذا مجمع من ديوان قطب الزمان وغوث الأوان سيدي وقدوتي وفخري و ملاذي الى الله السيد الشيخ نورالدين البريفكاني قدس سره وأفاض علينا فيضه وأنواره وبره المتوفي في سنة ١٢٦٨هـ في قرية بريفكان رضي الله تعالى عنه، حرر هذا الديوان بقلم خادم أعتابه وسجادته (في سنة ١٩٤٠ إفرجني) السيد ممدوح إبن السيد محسن إبن السيد عبدالجبار إبن السيد عبدالقهار إبن السيد عبدالله شقيق مؤلف صاحب الديوان إبن السيد عبدالجبار إبن السيد نورالدين إبن السيد أبوبكر إبن السيد زين العابدين إبن السيد الشيخ شمس الدين القطب الخلواتي المشهور بجد سادات بريفكان جميعا الذي جاء من أخلاط الى بريفكان والذي له ديوان عجيب في اللغة الكردي ولكن لم يقع في يدنا غير جزء قليل منها رضي الله تعالى عنهم جميعا وإنشاء الله تعالى سوف نكتبها حسب حروف الهجاء في آخر هذا الكتاب مع باقي نسبه الى أن يتصل بجده الحسين شهيد كربلاء رضي الله تعالى عنه وعنهم أيضا، إبن السيد عبدالكريم إبن السيد موسى إبن السيد سليمان إبن السيد عبدالغني إبن السيد إسحاق إبن السيد بابا منصور إبن السيد الشيخ حسين الأخلاطي المشهور (المتوفي بمصر سنه ٨٠٨ هجري) إبن السيد أبوالحسن علي الخلواتي إبن السيد حاجي نظام الدين إبن السيد أحمد الأخلاطي إبن الشيخ زين العابدين علي الزورداني الموحد الخوراساني السيد الأمير المشهور ب (علي الهمداني)جد سادات أخلاط قدس سره العزيز.

السيد ممدوم البريفكاني

بنەرەها شێخ نورەدینێ بریفکانی

(١٢٠٥– ١٢٦٨ه) (١٧٩٠–١٨٥١ز)

زانایێ سوفی یێ بناڤ و دەنگ شێخ نورەدینێ بریفکانی، کورێ عەبدولجەباری (سال ١٢٣١ه کوچکری و ل گوندێ ئیتوتێ هاتیە ڤەشارتن)، کورێ شێخ نورەددینی (سال ١١٩٥ه کوچکری)، کورێ سەید ئەبوبەکری (سال ١١٥٨ه کوچکری)، کورێ سەید زەینولعابدینی(١) (١٠٣٥–١١١٩ه)، کورێ شێخ شەمسەدینێ قوتبێ خەلواتی یێ بریفکانی یێ کو ل سال (٩٩٧ه– ١٥٨٨ ز) ل ئەخلاتێ ژدایک بوی و سال (١٠٨٥ه– ١٦٧٤ز) ل بریفکان کوچکری(٢)، کورێ سەید عەبدولکەریمێ ئەخلاتی، کورێ موسایێ ئەخلاتی، کورێ سلێمانێ ئەخلاتی،کورێ عەبدولغەنیێ ئەخلاتی، کورێ ئیسحاقێ ئەخلاتی، کورێ بابا مەنصورێ ئەخلاتی، کورێ (کەمال الله والدین) شێخ حوسەینێ ئەخلاتی(٣) یێ کو سال (٨٠٨ ه – ١٤٠٥ ز) ل مسرێ کوچکری یێ کو

(١) شێخ زەینولعابدین: کورێ چارێ یێ شێخ شەمسەدینێ ئەخلاتیە. د سەردەما خوە دا قازی بو باپیرێ سەیدێن بریفکانی و بنەمالا نوری و شێست ناڤدین و بنەمالا غەزالی یە. وی سێ کور هەبون حوسەین باپیرێ بنەمالا شێست ناڤدینی، ئەبوبەکر باپیرێ بنەمالا بریفکانی و بنەمالا نوری یە، غەزالی باپیرێ بنەمالا غەزالی یە.

(٢) شێخ شەمسەدینێ ئەخلاتی: ژ باژێرێ ئەخلاتێ یە د سەردەما وی دا شەربو لناڤبەرا دەولەتێن عوسمانی و صەفەوی، بو ئەگەرا کاڤلکرنا باژارێ ئەخلاتێ، ئەو دگەل برایێ خوە موحەمەد ئەمین و بابێ خوە عەبدولکەریمی چوون بو هەکاری بو جەم سولتان عمادەدینێ هەکاری یێ کو حاکم بو لهەکاری حەیا سالا ١٠٤٩ه دکە ١٦٣٩ز و دگەل کوچەربونەکا عەشیرا ئەرتوشیا گەهشتە دەڤەرا عەشیرا مزورییان ل کوردستانا باشور ل سال١٦٢٠ز لسەر دەما حاکمێ ئامێدیێ سیدی خان، و وی حەفت گوند دیاری شێخ شەمسەدینی کرن ژبو بەلاڤکرنا رێچا خەلوەتی و تەکیا خو ل بریفکان دانا.

(٣) شێخ حوسەینێ ئەخلاتی: زانەیەکی بهێز بو دعلمێ (ظاهر و باطن) و لسەر کێشیا عالمێت زەمانێ خوە بو دزانینا (علم الجفر)، دەما کو زانی لەشکەرێن جەنگیزخانی بتالانێن مەزن رادبن ل ئیرانێ و ترکستانێ – تورانێ و بەرەو کوردستانێ تێن ئەو دگەل ١٢ هزار بنامالان ژ مرید و دوست و مروڤێن خوە ژ ئەخلاتێ باردکەن بەرەو مسرێ چوون ل سال٧٩٠ه و ل مسرێ سال (٨٠٨ ه–١٤٠٥ز)کوچکریە و هەتا ڤێ سەردەمێ تاخەک هەیە بناڤێ (حی الاخلاطین) لقاهیرە تەکیا و مەزارێ شێخ حوسەینێ ئەخلاتی لێ هەیە مرید و مروڤێن وی بناڤێ شێخ حوسەینێ ئەخلاتی ئاڤا کرنە.

ناڤداره دناڤ عـەجـەم و عـەرەب و کـوردان دا، دویّ سـالا تەیمورلەنگ کوچکری ئەو چویە بەر دلوڤـانیا خـودیّ، کوریّ ئەبولحەسـەن عەلی یێ خەلەواتی یێ ئەخـلاتی(٤) یێ کـو سـال (٧٨١هـ کـوچکری)، کـوریّ حـاجی نزامـەددینیّ ئەخـلاتی، کـوریّ ئەحـمـەدیّ ئەخلاتی(٥)، کوریّ زەینولعـابدین عـەلی یێ زوردانی یێ مووەحدیّ خـوراسـانی(٦) یێ بوزنجی(٧) یان (بـوزنجـردی) یـێ هـەمـەدانی، یێ کـو سـال ٦٨٥هـ کـوچکری، کـوریّ سـالحیّ هـەمـەدانی، کـوریّ یوسـفیّ هـەمـەدانی، کـوریّ سـەلیم (أبو مـسلم العـراقي الهمداني)، کوریّ یوسـفیّ هەمـەدانی (أبا یعقوب)، یێ کو سـال ٥٣٥هـ کوچکری)(٨)، کوریّ ئەیوبی، کوریّ موحـەمـەد یوسف یێ ناڤدار ب(صـدرالدین)، کوریّ جـەلالەددین حـوسـەین، کـوریّ زەینـولعـابدین (ابو المؤید علي شـعـیب) یێ کـو ب (زوهره) و

(٤) ئەبولحـەسـەن عـەلی: سـەیدا عـەبدولکەریمیّ مودەرس د پرتوکا خوه یا بناڤیّ (بنەمالەی زانیاران) روپەلا ٤٣٢ ناڤیّ ئەبولحەسەن عەلی بڤی ئاوایی نڤیّسی یە: سـەید و ئیمام و شێخیّ مورشد شەیخ و لئیسلام عـەلی یێ کو سال ٩١٥هـ کوچکری، ئەڤ سال مرنه یا شاشـه و یا دورست ئەبولحـەسـەن عـەلی یێ خـەلەواتی کو رێچا وی یا ئولی بو یێ ئەخلاتی سال ٧٨١هـ–١٣٧٩ز کوچکریه، وەک شێخ مەمدوحی نڤیساندی و دبێژە ئەو لسەر دەما شاهیّ نەقشبەندانی ژیایه و ئەڤ شاهە سال (٧١٩هـ–١٣١٩ز) ژ دایک بویه و سال (٧٩١هـ–١٣٨٨ز) کوچکریه. عەبدولکەریمیّ مودەرس لسـەر سەجـەرەیا بنەمالا شێخ نورەدینیّ بریفکانی وەها دبێژە: ئەڤ سەجـەرە و نەسـەب لبـەر پرتوکا بناڤیّ (أرشاد السالکین فی طریق العارفین) کو یەک ژ باپیرێن ڤیّ بنەمالیّ نڤیّسی یە و تێدا ناڤێن ئەندامێن ڤیّ بنەمالیّ بگشتی بەحس لسـەر کریە. هەروەها شێخ مـەمدوحیّ بریفکانی ئەڤ سەجـەرا ناڤبوری د داوییا دیوانا شێخ نورەدینیّ بریفکانی، بەرهەڤ کریە و ئەڤ دیوانە یا کو شێخ مـەمـدوحی بخوە دناڤبـەرا سـالێن ١٩٤٠–١٩٦٦ز بدەست خـەتا خـوە نڤـێسـی لداویا دیوانیّ نـاڤـێن ئەندامـێن ڤیّ بنەمالیّ بگشتی دانینە.

(٥) سەید ئەحمەدیّ ئەخلاتی: یێ ناڤدارە ب (باپیر و مەزنێن سەیدێن ئەخلاتیّ و بریفکانیّ) و یەکەمین کەس بو ژ هەمەدانیّ بارکریە و هاتیە ئەخلاتیّ ل سـەر گوتنا بابیّ خوە سالا (٦٨٢هـ–١٢٨٣ز) ژبو بەلاڤکرنا تەریقەتا (سەهروەردی). د سـەردەما سولتان تکودار کوریّ هولاکوخان کوریّ تول خان کوریّ جەنگیزخانی. پشتی نەمانا عەباسییا ژ بەغدادیّ، و هەروەها ئەیوبییا.

(٦) زەینولعابدین عەلی یێ زوردانی: ئەوە یێ کو بناڤیّ (السید الأمیر الکبیر الشیخ زین العابدین علی الزوردانی الهمدانی الموحد الخوراسانی) ناڤدارە و د سـەردەما خوەدا میرەکیّ مـەزن بو. د سالا (٦٨٥هـ–١٢٨٦ز) کوچکریە.

(٧) بوزنجیّ: گوندەکە ژ گوندێن هەمەدانیّ لئیرانیّ و دبێن (بوزنجردی).

(٨) یوسفیّ هەمەدانی (أبی یعقوب): یێ ناڤدارە ببابیّ یەعقوبی ل سال (٤٤٠هـ–١٠٤٨ز) یان (٤٤١هـ–١٠٤٩ز) ل بوزنجیّ (فی ربیع الاول) ل بیـامین کو دکەڤە دناڤبـەرا (هەرات و نەعشـور) هاتیە سـەر دونیاییّ و ل سال (٥٣٥هـ–١١٤٠ز) پشتی کو ٩٥سالان ژیایی چویە بەر دلوڤانیا خودیّ و ل(مەرڤ) کو باژێرەکە ل خوراسانیّ هاتیە ڤەشارتن، د.حوسەین خەلیقی ژ مرا بەحس کر، کو گوریّ وی ل (مەرڤ) ناسیارە و بخوە دیتیە.

دبێن(بـوهره) ناڤـداره، کـوریّ جـەعـفـەر (ابوالحـرث)، کـوریّ مـوحـەمـەد (ابو جـعـفـر الرضوي)، کوریّ مەحـمودی (**ابو محمد الرضوي**)،کوریّ ئەحمەدی (التقي، الرضوي)، کوریّ عـەبدولایی (المنتخب، الرضوي)، کوریّ عـەلیی (المنتخب المنتقي المختار و الامام النقیب ببغداد)، کوریّ **ئیمام** جەعفەری **(الذکي المصدق)** سال ٢٧٢هـ کوچکری، کوریّ ئیـمـام عـەلی یێ هادی (العسکري) سـال ٢٥٤هـ کوچکری، کـوریّ ئیـمـام مـوحـەمـەد جەوادی سال ٢٢٠هـ کوچکری، کوریّ عەلی یێ رزا سال ٢٠٣هـ کوچکری، کوریّ ئیمام موسا بن کاظم (الامام موسی الکاظم) سال ١٨٣هـ کوچکری، کوریّ ئیمام جـەعفەری (الصـادق) سال ١٤٨هـ کوچکری، کوریّ ئیمام موحەمەد باقری سال ١١٤هـ کوچکری، کوریّ ئیـمـام زەینـولعـابدین عـەلی یێ سـوجـاد (السـوجـاد) سـال ٣٨هـ ژ دایک بوی و سـال ٩٥هـ کـوچکری، کـوریّ ®فـاطمـة الزهـراء البـتـول) سـال ١١هـ کـوچکری، کچـا **(**موحەمەد £ **)** سال ١٠هـ چویە بەر دلوڤانیا خودیّ.

ژياننامەيا شێخ نورەدينێ بريفكانی

شيخ نورالدينێ بريفكانی سال (١٢٠٥) مشەختی هەڤبەرێ (١٧٩٠) زاينی ل گوندێ بريفكان ل كوردستانا باشور هاتيە سەر دونيايێ.
ژ بنەمالەک خانەدان و ناڤدار، ژخودێ ترس و سوفياتييێ دا پەياورک بويە، ئەو خانەدان و بنەمالا ب ناڤ و دەنگ ل بەهدينان و هەرچار كنارێت كوردستانێ ناڤدارە.
شێخ شەمسەدينێ ئەخلاتی يەک ژ باپيرێن وييە كو ناڤ و دەنگ بەلاڤ ژ كەنكەنە و فيهرس و هەلبەستڤان و هەلكەتێت كوردا بويە د ناڤبەرا سال (١٥٨٨-١٦٧٤ز) ژيايە، لەورا نە دويرە هەر ژ زاروكتيێ رێكا ژ خودێ ترسييێ و سوفياتيێ گرتبيت، كو ل سەر ڕەوشت و كار و كريارێت بنەمالێ چوبيت. هەتاكو گەهشتيە وێ پەيسكا بلندا گەهشتی، كو ناڤ و دەنگێت وی چوين.
شێخ نورالدينێ نەمر، دژيێ دەه ساليێ دا قورئان هەمی ژبەركربو، پشترا ل جەم گەلەک زانا و رەوشەنبيرێن وی چاخی و دەمی ل بەهدينان خوانديە، هەتاكو شهادەتناما زانايێ دهەمی لايان دە وەرگرتی، ژوان زانا و رەوشەنبيرێن بەركەتی و ناڤدار، زانايێ بناڤ و دەنگ مەلا يحيێ يێ مزوری، و شێخ عەبدولوەهابێ شوشی و شێخ عەبدولرەحمان ئەفەندی ئەلدەبباغی موفتيێ ميسلێ، پاش چوويە جەم شێخ مەحمود كورێ عەبدولجەليلێ خوضری يێ موصلی يێ كو بناڤێ بابێ عەلی ناڤدارە خوەنديە و دەستوريا بەلاڤكرن و رێبەريا تەريقا قادری ژێ وەرگرتيە و كنجێ سوفياتيێ يێ دبێژنێ (خرقە) كريە بەرخوە وڤەگەريايە بريفكا دەست ب بەلاڤكرنا تەريقا قادری كريە، شيا د دەمەكێ كن دا(لواء الموصل) و هەڤلێرێ و لناڤ كوچەرا و گەلەک جهوارێن دن ڤێ رێچێ بەلاڤبكەت. هەژمارەكا يێكجار زور بون مريدێن وی.
ژ خەليفێن شێخ نورەدينێ بريفكانی يێن ناڤدار و بەركەتی ژ بنەمالا وی:
كورێ برايێ وی شێخ موحەمەد كورێ شێخ عەبدوللايێ بريفكانی، شێخ عەبدولحەميدخانێ ئەتروشی، شێخ عەليێ گەلی رمانی، شێخ موستەفا كورێ شێخ حەسەنێ بريفكانی، سەيد حوسامەددين كورێ سەيد مەحمودێ بريفكی، سەيد عەبدوللا كورێ سەيد موستەفايێ بريفكی، شێخ عەبدولەتيفێ بريفكانی، شێخ حەماد كورێ شێخ عەبدولجەليل كورێ شێخ حەمادێ بريفكانی.

هەروەها ژ خەليفێن وی يێن ناڤدار و بەركەتی:
شێخ موحەمەد نوريێ موسلی، شێخ عوسمان ئەفەندی يێ رضوانی، شەێخولئيسلامێ شوشی، مەلا حامد ئەفەندی كورێ عيسايێ دوسكی يێ بێسری، شێخ عەبدولكەريمێ عەقراوی، شێخ موستەفايێ عومادی، سەيد ئەحمەدێ سەبعاوی، شێخ تەها كورێ مەلا تەيبێ سلێڤانەی، شێخ حەسەنێ حەببارێ موسلی، شێخ عەليێ مەغربی، شێخ عەبدولرەحمانێ ئەنصاری يێ جزيری، حاج عەبدوللايێ فەيضی، شێخ عەبدولفەتتاحێ زاخولی، حاج صالحێ چل مێران، شێخ سولتان خەليفە، شێخ عەبدولباريێ جرجانی يێ وانی.
زانايێ بەركەتی شێخ نورالدينێ بريفكانی مروڤەكی هندی بێژی ناڤدار و بەركەتی بويە، د هەرسێ لايێن ڕەوشەنبيريێ پەيسک بلند بويە.
ژ لايێ خودێ ترسيێ و موسلمان پەروەريێ بێ گومان ژ شێخێن فێهرس و كەنكەنێت ب بزاڤ و برەهاڤێژ بويە نەک هەر ل بەهدينان تنێ بەلكو لهەمی كوردستانێ و ژ دەرڤە، ژ لايێ دانايی -علمی- و زانايی و رەوشەنبيريا وی ديسا ژ سەركێشێن بەركەتی و خودان ناڤبويە، ژبەر شەهرەزای و پوسپوری و مەلەڤانيا وی، ئەڤ ب چ ديار و ئەشكەرا دبە كو ئەو هندێ شەهرەزا و پەيسک بلند بويە؟ ئەڤ فێهرس كەنكەنەيی و پەيسک بلنديێ ببەرێ مەژی و مەژ كوتكێ وی، ب پڕتوكێن خودێ ژێ رازی دانايێن ژ هەمی ڕەنگ و ئاوايێن دانايی و رەوشەنبيريێ نەمازە بسوفياتيێ و رێيێن دڤێن بگرن لسەر بچن، داكو ب گەهنە رامان و ئامانجێن بزاڤێ بو د كەن كو رازی بونيا خودێ يە(١)، مخابن سەد مخابن گەلەبەرێ دەستی ئانكو پڕتوكێن دانايێن نەماينە پويچە پەلاچە بوينە،و يێن مايی نەهاتنە چاپكرن.

عزم ديار روم چو كردم ز شهرزور
افتاد در ديار (بريفكان) مرا عبور
كوهی بلند پايه در آن رهگذار بود
بگداختە زتاب تجلی بسان طور
حيران شدم زنشئه آن كوه پرشكوه
پرواز كرد از سر من طائری شعور
آواز كرد ناگهم از هاتفی زغيب
كة اين راز بر تو لحظهء ديگر كند ظهور

زآن كـــوه نـيـكبـــخت چو بـالا بـر آمـــدم
بـنمــــــود چون رواق فلك گنبـــــدی ز دور
پرســــيـــدم اين رواق منور ازان كــيــــست
بخ بخ تبــارك الله از ايـن جنت و قـــصـــور
مــــانـند قــــرص انـور زريـن آفــــتــــاب
مى تـافـــتـى زبـام درش لمعــــه نـور
گــفــتند ايـن ضـريحـــه قطبی زاوليـــا است
يـيـــمــــوده ســــاقی ازلش بـادهء طهــــور
ايـن مــرقـد حــبـيب خـدا (شـــيخ نوريـست)
جـسمش بـخاك خـفتـه و جـان رفت در خطور
آيـنـد فـــــوج فـــــوج ز بـهــــر زيـارتش
از آســــمـــان مـــلائـكه در صـــورت طيـــور
ســازد خـــدا بســـايهء جـــمـشـــيـد برترش
مـــوری اگـــر بســـايهء قـــصـــرش كند مـــرور
يـا رب بجـــاه و حـــرمت ايـن قـطب اوليـــا
جرم (رضـا) ببخش كـه فرمـودهء انـا الغـفور
روزی مكوند در ايـن سـفـرش رنج و مـحنتی
بـاز آورش بشــــادی و آســــايـش و ســـرور.

ژ ئالیێ دینداری و ژ خـودێ ترسـیێ هەروەها شـێخ نورەدین دەسـتـەکا ئێکێ ژ رەوشـەنبـیـرێن بەهدینان دگریت، هەروەکی مـە پارڤـە کـرین لسـەر. هەروەها شـێخ نورەدینێ بریفکانی دەســـتـــەکـــا دووێ یە ژی د هـەمی لایێن دانایی- علمی- و د رەوشـەنبیریا گشتی دا، شـەهرەزا و مـەلەڤان بو، ئـەگەر ناڤێ وی بسوفیـاتیێ پێتر چوبو، هەروەها خـودێ ژی رازی ژ سـەرکێشیێت ب ناڤ و دەنگێن دەستەکا سیێ یە ژی ژ بەر کو گەلەک دیوانێن بەرکەتی ژ هەلبەستێن پڕ ب مەعنا و سپەهی ب لێک ئینان و دارژتنێ ب زمانێ عەرەبێ یێن ڤەهاندین هەروەها ب زمانێ ماکێ کوردی و ب زمانێ فارسی، ب ڤـەهاندنەکا سپەهی هـەبوینە، بەلێ ئاخر سـەد مـخابن گەلەک ب گوتن ژ شینەوارێت وی خاسما ژ هەلبەستێن دیوانێن وی ڕەنگە نەماینە، ژ بلی چەند هەلبەست یێن د دەما خوەدا جامێرەکی لپەراوێز یان رەخێ پڕتوکەکێ نڤیسین. شێخ

نورەدینی ئەڤ هەلبەست بڤەهاندنەکا هوستانە و پوسپورانە کو شـەهرەزایەکا بلند لجەم هەبویە بڤێ شـەهرەزاییێ هەلبەست ڤەهاندینە. ڤەهاندنا هەلبەستا و هوزانا و لێک ئینانێ کو بزمانێ عەرەبی و فارسی و کوردی کو (علمێ عەروضی) بکار ئینایە و بشارەزایی لسەر چویە. هەروەها ژ چەند هەلبەستێن شێخ نورەدینی یێن کو بعەرەبی نڤیساندین شارەزایەکا گشتی د هەمی لاییێت دانایی و رەوشەنبیری لجەم هەبویە و دیار دبیت کو هزر و راو بیرێن وی د سوفیاتییێ دە چەند دەولەمـەندە، مـەترسیا خودێ و رێکێن ئولی وئایین گرتنێ تێدا دیار دبن. ژ بەر ڤێ چەندێ شێخ نورەدینێ نەمر زانایەکێ بەرکەتی و دانایەکێ ناڤدارێ چاخ و دەمێ خوە بویە ئەگەر چ بزاڤا وی پێتر بو سوفیاتییێ تەرخان کری بو.

ئەڤ هەلبەستا شێخ نورالدینێ بریفکانی یاکو بزمانێ فارسی ڤەهاندی نمونەیەکە ژ دیوانا ویا فارسی، چەند مالکا بو نموونە ل بەر چاڤێ خوندەڤانان دێ دانین:

مــــرحــــبـــــا أی بلـبل باغ كـــــهـن
و ز گـل رعنـا بـگو بـا مــــا ســـــخـن
مـــرحــبـــا أی قـــاصــد طيـــار مـــا
مـــيـــدهـند هـردەم خــبــر از يارێ مـــا
مـــرحــبـــا أی هدهدێ فــەرخــوندێ فـــال
مـــرحــبـــا أی توتـيـــيێ شكەر مـــەقـــال

شێخ نورالدینێ بریفکی لسەر سەیدایێ خوە مەلا یەحیایێ مزوری هەلبەستەکا عەرەبی یا بلند ل سەر نڤێسی یە، سەرێ هەلبەستێ بڤێ رێزێ دەست پێ دکەت:

یارب زد في حياة الحير مولانا   بحرالعلوم و قطب الدين [يحيانا]

مامـوستا مەلا عەبولکەریمێ مودەرس دپڕتوکا خوەیا بناڤێ بنەمالەی زانیاران ڕوپەل ٤٣٢ یاکو سال ١٩٨٤ز چاپکری، وەها ل سەر شێخ نورەدینێ بریفکانی دبێژە: شێخ نورەدین یەکێک لە پیاوە گەورەکانی روزگار و خاوەنی کوشووفات وکەراماتبوە و لەهەمان کاتدا نووسەر و ئەدیب بوە و زور شیعری بە زمانی عەرەبی و کوردی – کرمانجی سەروو هەیە. وە گەلێ دانراوی لە تەصەووفدا هەیە. لە شێخ نورەدین دەگێڕنەوە فەرمویەتی:

یەکەم: ئەو گەلەی من وام لە ناویاندا لە کەللەڕەقیدا وەکوو کافرەکانی قورەیش وەهانە.

دووم: ئەوەی نێرینەم نی یە وەکوو ئەوە.

سێهەم: تەمەنم ئەوەندەی تەمەنی ئەوە ئەبێت کە شەصت و سێ سال بوە...

سەیدا ئەنوەرێ مائی دپرتوکا خوەیا بناڤێ (الأكراد فی بهدینان) بزمانێ عەرەبی و د ڕوپەلا ٢٠٧، یا کو سالا ١٩٦٠ز چاپکری، وەها ل سەر شێخ نورەدینێ بریفکانی نڤێسی یە:

إن هذا الشاعر من الصحف الأولى من شعراء الكلاسيكيين الأكراد، وإذا جاز للفرس أن يفتخروا بمولانا الجامي فالأكراد أن يفتخروا بمولانا نورالدين البريفكاني.

نمونەیەک ژ هەلبەستەکا دیوانا شێخ نورەدینێ بریفکانی یا بزمانێ عەرەبی:

من أصبح في همته غير لقانا
لا يلمع في مهجته برق سنانا
إن شئت لان نشرب من كأس ودادى
عرج عنق الهمه من تحت لوانا
أذكى شرفات وعروش وسرادق
نور بركات وبهاء للقانا
ترى لمعات وترقى درجات
إن جزت بأبواب رضائى برضانا
فأجعل نظر القلب الى كوه قصرى
هذا قمر البدر عيانا بكوانا
أطلق بصرا نحو غنائى وسمائى
يرجع بصر العين حسيرا بضيانا
يستبدل فى حضرتنا سود وجوه
وجها قمريا لنراها وترانا
أقوى قربات ومعالى درجات
قدمت اليكم بقواكم لقوانا.

شێخ عەبدولجەبارێ بریفکانی کو بابێ شێخ نورەدینێ بریفکانی یە، ل سالا (١٢٣١هـ-١٨١٥ز) لئیتوتێ کوچکریە، و ل گورستانا ڕوژهەلاتا گوندی کو ب گورستانا شێخ عەبدولجەبارێ بریفکانی ناڤدارە، هات ڤەشارتن.

شێخ عەبدولجەباری سێ کورێن وی هەبوون: عەبدوللا ل سالا (١٢٠٠هـ-١٧٨٥ز)،

موحەمەد ئەمین ل سالا (١٢٠٢هـ-١٧٨٧ز)، و شێخ نورەدین ل سالا (١٢٠٥هـ-١٧٩٠ز) هاتنە سەر دونیایێ.

شێخ عەبدوڵلا برایێ شێخ نورەدینی یێ مەزنە، سێ کورێن وی هەبوون:

١- شێخ عەبدولقەهارێ بریفکانی:لسالا (١٢٣٣هـ-١٨١٧ز) هاتیە سەر دونیایێ، و لسالا (١٢٦٥هـ-١٨٤٨ز) ل گوندێ چەلوکێ ل دەڤەرا بەرواری ژێریا کوچکریە، و تەرمێ وی ل بریفکان د مەزارگەهێ بابێ وی دا هاتیە ڤەشارتن، و ئەو د مالباتا شێخ نوری دا باپیرێ وان یێ مەزنە.

٢- شێخ عەبدولقادرێ بریفکانی: ل سالا(١٢٤١هـ-١٨٢٥ز) ل گوندێ ئیتوتێ هاتیە سەر دونیایێ و ل سالا(١٢٨١هـ-١٨٦٤ز) ل گوندێ بریفکان کوچکریە، و برەخ گورێ شێخ عەلییێ گەلی رمانی ڤە هاتیە ڤەشارتن، شێخ عەبدولقادر باپیرێ شێخ نورموحەمەد شێخ عوبەیدولاهێ بریفکانیە.

٣- شێخ موحەمەدێ بریفکانی: تەکیایا خوە ل دهوکێ هەبوو، ل سالا (١٢٤٦هـ-١٨٣٠ز) هاتیە سەر دونیایێ، و ل سالا (١٣٠٤هـ-١٨٨٦ز) لدهوکێ، د تەکیایێ دا هاتیە ڤەشارتن، وی دو کورێن باش هەبوون، ئەو ژی: شێخ نوری و شێخ مەمدوح یێن کو بێ زوریەت د بچووکینیا خوە دا کوچکرین.

شێخ عەبدوللا، پشتی ٢٤ سالان ژ مانا خوە ل بریفکان ل سالا (١٢٦٧هـ-١٨٥٠ز) کوچکریە.

موحەمەد ئەمین کو برایێ شێخ نورەدینی یێ ژێ مەزنترە، زویەتا وی هەیە و مالباتا وی ل سالا طاعونێ، سال (١٢٤٣هـ-١٨٢٧ز) ژ گوندێ ئیتوتێ هات ڤەگوهاستن بو گوندێ بریفکان، و پشترە لوێ دەرێ کوچکریە.

شێخ نورەددینی چ کور نەبوون، لێ سێ کەچ هەبون، ژ ژنا وی حەلیما خاتوونێ، کەچا شێخ فەیضی یێ گەلی رمانی، باپیرێ شێخ عەلییێ گەلی رمانی.

ناڤێ یەکێ ژ کەچێن وی (پیروزخان) بو، وێ شوو ب کورێ برایێ شێخ نورەدینی (کورێ شێخ موحەمەدی) کربو. ناڤێ یا دیتر (فاتماخان) بو، و وێ شوو ب (شێخ عەبدولحەمیدێ ئەتروشی، کورمام و خەلیفەیێ شێخ نورەددینی) کربو. یا سیێیەم (سافیا) بو، و شێخ نورەدین ب ناڤێ بابێ سافیایێ دهات ناسکرن.

شێخ نورەددین ل سالا (١٢٦٨هـ-١٨٥١ز) ل گوندێ بریفکان چویە بەر دلوڤانیا خودێ، د وەسیەتا خوە دا شێخ نورەددینی داخواز کربو کو مەلا عەلی زەیدێ هیلالی وی بشوت و دناڤ تەکیایێ دا بسپێرە ئاخێ. لێ دەما کوچکری مەلا عەلی نە لوێ

دەرێ بوو، و ژ بەر وەسیەتا وی خەلیفە و مریدێن وی نەشیابون وی بشون و ڤەشێرن، هەتا کو خەلیفەیێ وی مەلا عەلی هاتی و وی تەرمێ شێخ نورەدینی ب دەستێن خوە شووشت و ڤەشارت، خوەدێ ژێ رازی بت. مەزارێ ویێ پیروز ژ هەر چار کنارێن کوردستانێ سەرا ددن .

نوری بریفکی ئەصلێ ئەو
بەلکی حوسەینی نەسلێ ئەو

سال کوچکرنا شێخ نورەددینێ بریفکانی د مالکا ژێرین یا شعری دا، بزمانێ عەرەبی ژ لایێ خەلیفێ وی (شێخ ئیسلامێ شوشی) ڤە دپرتوکا خوەیا بناڤێ (ملحم الأكباد) دا نڤێسی یە و تێدا ب هەلبەستەکا درێژ پەسنا شێخ نورەدینێ بریفکانی کریە، ئەڤ مالکە رێزا هەری داوی یا وێ هەلبەستێ یە، لگور هژمارا ئەبجەدی دکە (١٢٦٨ھ).

(أتبكي السماء لفقد النور للأسف)

نامەیەکا شێخ نورەدینێ بریفکانی بزمانێ عەرەبی بو مریدەک خوە نڤێسی یە:

یا شێخزادە: هذه الآداب واجبة وفريضة على كل مريد يريد قرب الله ومحبته، ويجب أن يكون قليل الكلام، قليل المنام، لايجلس مع الناس إلا بقدر الحاجة، ويصبر على الجوع والعرى والآلام، ويصبر على ظلم الناس، ويعفوا عمن ظلمه، ولاينتقم من كل من ظلمه، ويحب لكل إنسان كما يحب لنفسه، ويكون سخيا بماله، ولايطلب حاجة من المخلوقات، بل يتوكل على الله، ويفوض حوائجه الى الله.

وتعتقد انک ليس لک عمل مقبول، بل تقول كل عمل أعمل مغشوش معلول، ولا تفرح بنسبک ولا بطاعتك ولا بعملك، بل تفرح بالله وبشريعته وبرسوله.

ويا أخي: لاتترك الخلوة بقدر الاستطاعة والقدرة في كل شهر أو شهرين أو ثلاثة أشهر علي حسب التوفيق والتيسير، تخلو في مكان في نحو عشرة أيام أو أقل أو أكثر، فان الذكر فية رضاء اللة، وكفارة الذنوب، والتنبه من الغفلة. وإذا ترك الانسان الخلوة بقي جاهلا ولو كان عندة أوقار من الكتب وداوم علي الوضوء، وفعل التهجد، وصلاة الضحي، ومخالفة النفس...

بەرهەمێن شێخ نورەدینێ بریفکانی

شێخ مەمدوحێ بریفکانی د داویا دیوانا شێخ نورەدینێ بریفکانی دا و دروپەلەک سەربخوە نڤێسی یە: *بەرهەمێن سەیدایێ من شێخ نورەدینێ بریفکانی کورێ سەید عەبدولجەباری کورێ سەید نورەدینێ بریفکانی یێ حوسەینی، یێ کو ل سال ١٢٠٥ھ ل گوندێ بریفکان هاتیە سەر دونیایێ، و ل سال ١٢٦٨ھ ل گوندێ بریفکان چویە بەر دلوڤانیا خودێ، و لور هاتیە ڤەشارتن. پشترا بەرهەمێن شێخ نورەدینێ نڤێسی نە:*

١- (البدور الجلية في مامست الية حاجات الفقراء الصوفية) ١٢٣٠-١٢٣٨ھ نڤێسی یە.
٢- (مرام الأسلام): شێخ نورەدینی د ڕوژا ٩ عەرەفێ (ذوالحجة) سال ١٢٤٨ھ-١٨٣٢ز تەمام کریە، شەرحا هەلبەستا شێخ موحەممەد خەببازێ موسلی کریە، یێ کو لسال١٢٤٠ھ نڤێسی و ژ ٤٥ بەیتا بکارهاتیە
٣- (مناقب الغوث الأعظم): (هاتیە وەرگێراندن ژ زمانێ فارسی) شێخ نورەدینی د سالا (١٢٥٣ھ-١٨٣٧ز) وەرگێراندیە و تەمام کریە.
٤- (تحفة المريد الي القرب والتوحيد): (بزمانێ فارسیە) شێخ نورەدینی د سالا (١٢٥٩ھ-١٨٤٢ز) تەمام کریە، و بدەست خەتێ وییە.
٥- (مفتاح المعشرات): بدەست خەتێ شێخ نورەدینی بخوەیە، شەرحا هەلبەستێن خوە یێ بناڤێ (المعشرات العشرة) کریە.
٦- (الفتح الأرحم لشرح الحزب الأعظم): دەست نڤیسەک ژێ ل جەم مەجید ئەفەندی شەوقی ل موسلێ هەیە.
٧- (تنبيه النيام).
٨- (ديوان الأعجاز): ب زمانێ عەرەبی و فارسی و کوردی یە.
٩- (إبراز دقائق الحقائق): (القصيدة الحائية) سال ١٢٣٤ھ تەمام کریە.
١٠- (البهجة) دوو بەشن، سەید موحەممەد نوری کو یەک ژ خەلیفێن وییە دسالا ١٢٨٦ھ دپرتوکا خوەیا بناڤێ (بهجة السالكين)دا ، شەرح کریە.
١١- (نظم الفنية): دوو بەشن بدەست خەتێ شێخ نورەدینی بخوەنە.
١٢- (آداب الخلوة):(بعض من الرسائل المتفرقة، بين فيها أصول ومبادئ وأوراد الطريقة القادرية وكيفية سلوكها)،شێخ موحەممەد عەبدولحەمیدێ ئەتروشی د پرتوکا خوەیا بناڤێ (نهجة السلاك) بەحس کریە.
١٣- (الجوهر المكنون): شرح لقصيدته (قرة العيون في السلوك).

١٤- (ذخرة السالكين): ديوانا ويا هەلبەستان يا كو بزمانێ كوردى نڤێسى (٤٠٩) رێزن، لگوندێ ئێتوتێ سال ١٢٣٦ھ-١٨٢٠ز تەمام كريە.
١٥- (الفتح الارحم): دوو بەشن،شەرحا هەلبەستا موحەمەدێ خەبباز كريە
١٦- (تلخيص الحكم):(٢٢٠٠) بەيتن، (ضمنها الحكم العطائية وشروحها)
١٧- (رسائله الي خلفائه ومريده): پرتوكەك مەزنە بكوردى و عەرەبى و فارسيە،تەڤ نامێن ژمريدێن خوەرا دشاندن وئيجازێن وەرگرتين تێدانە.
١٨- (ديوان شعرة باللغة العربية):موحەممەد نورى سال١٢٨٠ھ كومكريە
١٩- (بغية الصوفية):شەرحا هەلبەستا وى يا(دالية).
٢٠- (حجة اللهجة):د سالا ١٢٣٩ھ-١٨٢٣ز ل گوندێ ئيتوتێ تەمام كريە.
٢١- (قصيدة قرة العين).
٢٢- مەنظومە: تبدأ بـ (كثفت حبيب فوق الجنح   من سعد العبد عالي النجح)
ياكو دپرتوكا وى (إبراز دقائق الحقائق) دايە، زانەيەكى بڤى ناڤى (مرآة الحقائق حق الطرائق فى بيان عويصات الحقائق) شەرح كريە.
٢٣- (القصيدة النونية).
٢٤- (القصيدة الهمزية): پێشيا وى بڤێ دەست پێ دكە:
(فبذلك السر المنور للوراء   ينهل سر الحق في الأشياء)
٢٥- (رسالة في حكم الدخان): حەسەنێ حەببار، بەحسا وێ كريە.
٢٦- (شرح على قصيدة الشيخ أسعد الموصلي في ذكر الخلفاء الراشدين)
٢٧- (الديوان الفارسي).
٢٨- (الديوان الكردي) .
٢٩- (شرح قصائد الجد القطب شمس الدين الأخلاتي باللغة الكردية) .
٣٠- (منهاج السالكين في التصوف) : د سالا (١٢٦٤ھ-١٨٤٧ز) نڤێسى يە.
٣١- (تعليقات وشروح علي قصيدته البائية المسماة: بكرب الحال من ذي الجمال والجلال) د سالا (١٢٣١ھ-١٨١٥ز) نڤێسى يە.
٣٢- (شرح على قصيدته البائية المنظومة في علم التوحيد)بڤێ رێزێ دەسپێدكە:
(ياحياة الفؤاد بالوصل حيا   إن في الحي مغرما بك حيا).
٣٣- (تعليقات وشروح على قصيدته اللامية الألفية في بيان أسماء أكابر الطريقة القادرية، وشرحها الحبار في كتابة (المواهب الألهية) .

ژيننامەيا
شێخ شەمسەدينێ قوتبێ ئەخلاتى يێ بريفكانى
(٩٩٧-١٠٨٥ھ)(١٥٨٨-١٦٧٤ز)

شێخ شەمسەدينێ ئەخلاتى باپيرێ چارێ يێ شێخ نورەدينێ بريفكانى يە، ژ بو پتر ناسكرنا ڤێ بنەمالێ ئەڤ داناسينە مە لڤر چاپكر:

شێخ شەمسەدينێ ئەخلاتى يێ بريفكانى د سالا (٩٩٧ھ-١٥٨٨ز) ل باژێرێ ئەخلاتێ يێ ب سەر بدليسێ لكوردستانا باكور ژ بنەمالەك رەوشەنبير و ناڤدار هاتيە سەر دونيايێ، ژ كوكا خوە دگەهيتە شێخ حوسەينێ ئەخلاتى يێ ناڤدار، خوەندنا خوەيا دەستپێك ل ئەخلاتێ خوەنديە، پشترا ئيجازێن زانست و ئولى وەرگرتينە هەتا كو گەهشتيە وێ پايسكا بلند و بويە كەنكەنە و سەركێشێ عالمێت زەمانێ خوە.

سەيد عبدالكريمێ ئەخلاتى دگەل هەردوو كورێن خوە (شێخ شەمسەدينێ ئەخلاطى) و (محمد أمين) يێ كو بناڤێ (قطب الدين) دهێتە نياسين، ئەخلات بجه هشتن بەرەڤ ئەشيرا دوسكى ژورى ل باكورێ ئورەمارێ ڤە چون و لوێرێ جهوار بون. ئەڤ مشەختبونا شێخ عبدالكريمى ژبەر وان شەران هات يێن كو دنێڤ بەرا هەردو دەولەتێن صەفەوى و ئوسمانى دومداربون كو نێزيكى سەد سالان ڤەكێشان و پرانيا وان كنارێن باكورێن بەحرا وانێ و دەڤەرا ئەخلاتێ كربون مەيدانا شەرێن خوە.

ئێدى شێخ ل نێڤ ئەشيرا دوسكى ژوريا جهوار بوو، يا كو لژێر سێبەرا حاكمێ هەكارى سولتان عيمادەدينێ هەكارى، يێ كو حوكمێ وى حەيا سال (١٠٤٩ھ-١٦٣٩ز) بەردەوام كرى، ئەو دەڤەر چياێن مەزن لێ هەنە ژ بەر هندێ جهەك ئاسێ بو، شێخ عەبدولكەريم لور ما تاكو كوچكرى دگەل كورێ خوە يێ بناڤ (محمد أمين) يێ كو بـ(قطب الدين) ناڤدارە و باڤ و كالێ سەيدێن سەنعانييانە. پشترا كورێ وى شێخ شەمسەدينێ ئەخلاتى و برازايێ خوە سەنعان دگەل كوچەربونەكا عەشيرا ئەرتوشيا، (ئەڤ عەشيرە عەشيرەكا كوچەر بو و جارنا كوچەربونا وان ل سەر دەمێ دەولەتا عوسمانى دگەهشتە دەڤەرا مزورييان ل باشورى كوردستانێ)، ئێدى ل سالا (١٠٣٠ھ -١٦٢٠ز) شێخ شەمسەدينێ ئەخلاتى و برازايێ خوە دگەل وان گەهشتنە ئامێديێ لدەڤەرا بەهدينان كو دكەفتە سەر رێيا كوچەربونا وان دا، عەشيرا ئەرتوشى ل ئامێديێ راوەستا ژ بو سلاڤكرنێ ل حاكمێ

وێ و هەم ژی دەستور خوەستنێ کو مافێ گەریانێ ل دەڤەرا لبن دەستهەلاتا وی بدە وان. هینگێ حاکمێ ئامێدیێ (سیدی خان) بو، دەما سیدی خانی شێخ شەمسەدینێ ئەخلاتی دیتی و بزانست و ئولداریا وی زانی، ژێ خوەست کو ل دەڤەرا بەهدینان بمینە و تێدە رێچا خوەیا سوفیتیێ بەلاڤ بکەت، سیدی خانی حەفت گوند دیاری شێخ شەمسەدینێ ئەخلاتی کرن. (بریفکان- گەلی ڕمان- بازیدکێ- بێگەه- ڕکاڤا- ئالووکا و تلدێبێ) شێخ شەمسەدینی داخوازا حاکمێ ئامێدیێ ئەرێ کر و ل گوندێ بریفکان تەکیا خوە دامەزراند و دەست ب کارێ ئیرشادێ و بەلاڤکرنا رێچا خوە یا ئولی یا(خەلوەتی- سەهروەردی) بەردەوام کر، شێخ شەمسەدینی پێنج کوڕێن وی هەبون:

یێ یەکێ (سەید موسا) بو (١٠٢٣-١١١١ه) ژیایە، ئەو باب کالێ سەیدێن گەلی رمان و دەرگەلێ و بێسکێ و هن دەڤەرێن دییە، شێخ شەمسەدینی کارێ رێڤەبرنا مولکان و خزمەتا مێهڤانان و کاروبارێن ناڤ مالێ دکر.

یێ دووێ(سەید عەبدولرەحمان) بو دناڤبەرا سال (١٠٢٥-١١٠٣ه) ژیایە، ئەوژی باب کالێ سەیدێن ئەتروشێ و دێرە و نافکورێ و هن دەڤەرێن دییە. شێخ شەمسەدینی کارێ ئیرشاد و وەعزێ دابو دەستا.

کورێ سیێ یێ شێخ شەمسەدینی (سەید عەبدولغەنی) بو دناڤبەرا سال (١٠٢٧-١١٢١ه) ژیایە، ئەوژی باب کالێ سەیدێن بەروشکێ و بەشەک ژ سەیدێن نصرە یە، کارێ خوەندن و فێرکرن و خوندکار و زانین و ڕەوشەنبیریێ برێڤە دبر.

یێ چارێ (سەید زەینولعابدین) بو، دناڤبەرا سال (١٠٣٥-١١١٩ه) ژیایە، ئەوژی باب کالێ بنەمالا نوری و شێست ناڤدین و بنەمالا غەزالی یە. کارێ پەیوەندی و بەڕەڤانی و پێک ئینان و چارەکرنا گرفت و خوندارییا برێڤە دبر.

یێ پێنجێ (سەید موحیەددین) بو، دناڤبەراسال (١٠٣٩-١١٢٠ه) ژیایە، ئەو ژی باب کالێ سەیدێن بنەمالا مەلا و سەیدێن عاصی و بەشەک ژ نسرێ و بەشەک ژ سەیدێن بریفکان و سەرنێ یە. کارێ پێش نڤێژیێ ل مزگەفتا بریفکا دکر.

شێخ شەمسەدینێ ئەخلاتی یێ بریفکانی یەکەم کەس بو کو تەکیا بریفکا ئاڤاکری و دەست ب بەلاڤکرنا رێچا ئولی یا (خەلوەتی) کری، ئەڤ رەوش نێزیکی (دو سەد سالان) لسەردەمێ زاروک ونەڤیێن وی بەردوام کر، هەتا کو شێخ نورالدینێ بریفکانی دیار و خوەیا بو رێچا (قادری) بسەرڤە هاتە زێدەکرن ئێدی کارێ ئیرشادێ بدەست خوەڤە گرت و بو سەروکێ بنەمالا بریفکان و ژ هەڤ دەمێن خوە پێشتر بو و بویە

شێخەکێ مەزن، هەموو پشت بو وی ڤەگەران و نازناڤێ (النوري) بویە ناڤێ هەموویان ژ ڤێ بنەمالێ و بویە ناڤێ خودانێن تەریقەتا قادری یا بریفکانی ژی.

شێخ شەمسەدینێ ئەخلاتی زانایەک و سوفییەکێ ناڤدار و هەلبەستڤانەکێ ژێهاتی بو، وی هەلبەست ب کوردی- عەرەبی و فارسی بزمانەکێ ڕەهوان ڤەهاندینە، پڕانیا وان لسەر سوفیتیێ، نسحەت و شیرەتڤانیێ بون، هەروەها گەلەک ژ پڕتوک وبەرهەمان نڤێسی نە حەیا ئیرو نەهاتنە چاپکرن، شێخ شەمسەدینێ ئەخلاتی یێ برفکانی سال (١٠٨٥ه-١٦٧٤ز) ل گوندێ بریفکان چویە بەر دلوڤانیا خودێ و گوڕێ وی یێ پیروز ل ناڤ مەزارگەهێ گوندی دایە ل بەر دارەکێ، خودێ ژێ رازی بت.

وەرگرتنا ئیجازێن ئولی یێن شێخ نورەدینێ بریفکانی:

شێخ نورەدینێ بریفکانی د پڕتوکا خوەیا بناڤێ (مرام الأسلام) یاکو ل سال (١٢٤٨ه-١٨٣٢ز) نڤێسی، تێدا شەرحا هەلبەستا سەیدایێ خوە شێخ مەحمود عەبدولجەلیلێ موصلی (إرشاد الأنام في رؤية المنام) شەرح کریە، پشترا گوتیە ئەڤ شەرحە (١٦) سالا پشتی کو من ئیجازە وخیلافە و (خرقە) ژ سەیدا وشێخێ خوە من وەرگرتی. وێ دەمێ دکە (١٢٣٢ه-١٨١٦ز) کو شێخ نورەدینی خیلافەتا تەریقا قادری وەرگرتی. پشتی پێشگوتنا بزمانێ عەرەبی، وەها نڤێسی یە:

ئەز سەید نوری کورێ کورێ عالمێ کارکەر یێ ناسک شێخ عەبدولجەباری کورێ سەید نوری، کورێ سەید ئەبابەکری، کورێ سەید زەینولعابدینی، کورێ سەیدایێ کامل و ژێهاتی قوتبێ دەمێ خوە شێخ شەمسەدینێ خەلەواتی یێ ناڤدار.

لسەر بنگەها ڤێ تەریقێ ناڤێن سەید و شێخێن کو ئیجازێن ئولی ژێ وەرگرتین وەها نڤێسی یە:

من تەریقەت ژ شێخ مەحمود عەبدولجەلیلێ موصلی وەرگرتیە، وی ژی ژ حاج ئەبابەکرێ ئالوسی، وی ژی ژ حاج عوثمانێ موصلی، وی ژی ژ باڤ وشێخێ خوە ئەبابەکرێ قادری، وی ژی ژ باڤ و شێخێ خوە سەید یەحیایێ قادری، وی ژی ژ باڤ و شێخێ خوە سەید حوسامەدینێ قادری وەگرتیە، وی ژی ژ باڤ وشێخێ خوە سەید نورەدینێ قادری، وی ژی ژ باڤ و شێخێ خوە سەید وەلییەدینێ قادری ، وی ژی ژباڤ و شێخێ خوە سەید زەینولعابدینی وەرگرتیە، وی ژی ژ باڤ و شێخێ خوە سەید شەرەفەدینێ قادری، وی ژی ژ باڤ و شێخێ خوە سەید موحەمەدێ هەتتاک وەرگرتیە، وی ژی ژ باڤ و شێخێ خوە سەید عەبدولعەزیزێ قادری، وی ژی ژ باڤ و شێخێ خوە سەید ئەبو موحەمەد موحیەدین

عەبدولقادرێ حەسەنی یێ حوسەینی یێ گەیلانی وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخ ئەبو سەعیدێ موبارەک یێ حەنبەلی وەرگرتیە، وی ژی ژ شەیخولئیسلام ئەبولحوسەین عەلی کورێ موحەمەدێ حەکاری یێ قورەیشی وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخ ئەبو فەرەجێ طەرسوسی وەرگرتیە وی ژی ژ شێخ عەبدولواحد کورێ شێخ عەبدولعەزیزێ تەمیمی، وی ژی ژ شێخ ئەبوبەکرێ کورێ دەلەق یێ شبلی وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخ و ئیمام سەید جونەیدێ بەغدادی وەرگرتیە، وی ژی ژ سەید ضیائەدینێ سری یێ سەقطی وەرگرتیە، وی ژی سەید ئەسەدودین مەحفوظ شێخ مەعروفێ کەرخی وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخ و ئیمام داوودێ طائی وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخ و ئیمام حەبیبێ عەجەمی وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخ و ئیمام حەسەنێ بەصری وەرگرتیە، وی ژی ژ ئیمام (علي بن أبي طالب) وەرگرتیە وی ژی ژ (موحەمەد £) وەرگرتیە. شێخ نورەدینێ بریفکانی دبێ بسەنەدەکا دن ژ هنەک شێخا، من ژ شێخ عەبدولرەزاقی کورێ شێخ و ئیمام عەبدولقادرێ گەیلانی وەرگرتیە، وبسەنەدەکا دن هەتا باڤێ وی شێخ عەبدولوەهابی من تەریقەت وەرگرتیە. شێخ نورەدینێ بریفکانی پشترا دبێ من ئیجازە و تەریقەتا موحەمەدێ نەقشەبەندی وتەریقەتا قادری ژی ژ شێخ نور موحەمەد شاهێ هندی یێ یەشاوری وەرگرتیە، شێخ نورەدینی دڤێ مالکێ دا وەها گوتیە:

حەقیقەت قادریمە، من لە تەنگاوا رەفاعیمە
لە ذەوقا سەهرەوەردیی و غولامی نەقشەبەندیمە.

شێخ حوسەینێ ئەخلاتی

سال (٨٠٨هـ- ١٤٠٥ز) کوچکری

شێخ حوسەینێ ئەخلاتی باپیرێ یانزدێ یێ شێخ نورەدینێ بریفکانی یە. ژبو پتر ناسکرانا بنیاتا بنەمالا بریفکان و ئەخلاتیان و هاتنا بابکالێن ڤێ بنەمالێ ژ خوراسانێ، و ژبو گرنگییا رونکرنا وێ بو دیروکا مەیا کوردی، مە پێویستی دیت کو ڤێ داناسینێ ژبو خوەندەڤانان لڤر چاپ بکەین.

(شێخ حوسەینێ ئەخلاتی کورێ سەید ئەبولحەسەن عەلی کورێ سەید حاج نیزامەددین کورێ سەید ئەحمەدێ ئەخلاتی کورێ سەید زینولعابدین عەلی یێ زوردانی یێ مووەحدێ خوراسانی یە).

میر شەرەفخانێ بدلیسی د کتێبا خوەیا شەرەفنامەیێ و د بەشا ئەخلات دا نڤێسی یە: گەلەک سازیێن خێرخواز ژ مزگەفت و دبستان و قوتابخانە و دیوان و جھ تێدا هەنە، ئەوژی جهێ ژ دایک بونا گەلەک زانا و ماقویل و شێخ و ئەولیانە، ژ وانا سەید حوسەینێ ئەخلاتی یە یێ شەهرەزا دعلمێن (ظاهر و باطن)دا دپێشیا هەموو زانایێن سەردەمێ خوە بو، دیسان ئێکانێ زەمانێ خوە بو دوارێ زانینا علمێ (الجفر) لوما ژی بڤێ زانابونا خوە ب علمێ (الجفر) زانی کو لەشکەرێ جەنگیزخانی ب تالنێن مەزن ل (ئیرانێ و تورکستانێ- تورانێ) رادبن و بەری کو ئەڤ تالان ب گەهنە دەڤەرا ئەخلاتێ ئەو دگەل دوانزدەهزار مالباتێن مروڤ و دوست و مریدێن خوە د سالا (٧٩٠هـ-١٣٨٧ز) ژ ئەخلاتێ بەرەڤ ولاتێ مسرێ ڤە چوون و لور جهوار بون، شێخ حوسەینێ ئەخلاتی د سالا (٨٠٨هـ-١٤٠٥ز) ل مسرێ چویە بەر دلوڤانیا خودێ و گورێ ویێ پیروز لورە و هەتا روژا ئیرو تاخەک ل قاهیرە هەیە ب ناڤێ تاخێ ئەخلاتیان لسەر ناڤێ وان.

(سەید مەعروفێ ئەخلاتی کورێ سەید ئەحمەد) د پەراوێزا کو نڤێسای ل سەر کتێبا (سرالأسماء والحروف) ژ دانانا (شێخ حوسەینێ ئەخلاتی کورێ سەید ئەبولحەسەن عەلی کورێ حاج نزامەددین) وەها گوتیە: سەیدایێ من حوسەینێ ئەخلاتی دکتێبا خوەیا بناڤێ (ذخائر الأسماء) گوتیە من (جوبە) و ئیجازا گشتی د هەموو حزبان و ناڤان و پیتان ژ باڤ و شێخێ خوە سەید عەلیی یێ ئەخلاتی وەرگرتیە، وی ژی ئیجازە ژ باڤ و شێخێ خوە حاج نزامەددینی وەرگرتیە، وی ژی ئیجازە ژ باڤ و شێخێ خوە سەید ئەحمەدێ ئەخلاتی یێ کو ب مەزن و باپیرێ سەیدێن ئەخلاتێ و بریفکانێ تێتە حساب کرن و

یەکەمین کەس بو ژ هەمەدانێ هاتیە ئەخلاتێ د سەردەما سولتان (تکودار- (ئەحمەد) کورێ هولاکو) ی دا سال (٦٨٢هـ-١٢٨٣ز)، وی ژی ئیجازە ژ باڤ و شێخێ خوە میرێ مەزن شێخ زەینولعابدین عەلی یێ زوردانی یێ مووەحەدێ خوراسانی وەرگرتیە.

سەنەدەکا دن شێخ حوسەینێ ئەخلاتی دبێژت:

من ئیجازە ژ باڤ و سەیدێ خوە سەید ئەبولحەسەن عەلی کورێ سەید نیزامەددینی وەرگرتیە، وی ژی ئیجازە ژ شێخ زەینوددین یێ خانی وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخێ مەزن وەلییێ کامل شێخ موحەمەدێ چەهل یێ تنانی یێ قەرخلانی (قدس الله سره) وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخ و سەید و میرێ مەزن زەینولعابدین عەلی یێ مووەحدێ خوراسانی یێ ناڤدار ب (زوردانی) وەرگرتیە (یێ کو سال ٦٨٥هـ-١٢٨٦ز لبوزنجێ کوچکری)(بوزنجێ گوندەکە ژ گوندێن هەمەدانێ و دبێژنێ بوزنجردێ). وی ژی عیلم و ئیجازا خوە ژ شێخێ خوە ئیمام نورەددین عەبدولرەحمان کەسرەڤی یێ ئەسفەرائینی یێ مسری یێ کو سال (٦٣٩هـ) ژ دایک بویی و سال (٧٠٥هـ) ل بەغدادێ کوچکری وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخێ خوە ئیمام جەمالەدین ئەحمەد جوزڤانی یێ کو سال (٦٦٩هـ) کوچکری وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخێ خوە ئیمام (رضی الدین عەلی یێ لالاء) یێ کو ل (٣-ربیع الاول ٦٤٢هـ) چویە بەر دلوڤانیا خودێ وەرگرتیە.

وی ژی ژ شێخێ خوە ئیمام نەجمەدین کوبرا یێ کو سال (٦١٨هـ) کوچکری ئیجازە وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخێ خوە ئیمام زوزوبهانێ بفلی یێ مسری یێ کو لناڤەڕاستا موحەرەما سال (٦٠٦هـ) کوچکری وەرگرتیە، وی ژی ئیجازە ژ شێخێ خوە ئیمام عەبدولقەههار (السهرورد) یێ کو ناڤدارە ب (ضیاءالدین) یێ کو ل سال (٥٦٣هـ) کوچکری وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخێ خوە ئیمام قازی وەجیهەدین یێ ناڤدار ب (عمویە) وەرگرتیە، وی ژی ژ باڤ و شێخێ خوە ئیمام موحەمەدی وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخێ خوە ئەحمەد کورێ ئەسوەدێ دینەوەری وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخێ خوە ئیمام مەمشادێ دینەوەری وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخێ خوە ئیمام شێخ جونەیدێ بەغدادی وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخێ خوە (ضیاءالدین السری قدس سره) وەرگرتیە، وی ژی ئیجازە ژ شێخی خوە ئیمام شێخ مەعروفێ کەرخی وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخێ خوە ئیمام (داود الطائي (قدس سره)) وەرگرتیە، وی ژی ژ شێخێ خوە حەبیبێ عەجەمی (قدس سره) وەرگرتیە، وی ژی ژ ئیمامێ مەزن شێخ حەسەنێ بەصری (رضي الله تعالی عنه) وەرگرتیە، وی ژی ژ (أمیر المؤمنین علي بن أبي طالب) وەرگرتیە، وی ژی ژ (سید المرسلین محمد المختار £)

إرحمنا بهم یا أرحم الراحمین.

من ژ باڤ کالێن خوە بهیست کو باپیرێ مەیێ مەزن (سید کمال الملە والدین) سەید حوسەینێ ئەخلاتی، کورێ سەید ئەبولحەسەن عەلی کورێ حاج نزامەددینی، دەما کو ژ ئەخلاتا ڕومێ بەرەڤ ولاتێ مسرێ ڤە چوی د سالا (٧٩٠هـ-١٣٨٧ز) گەلەک ژ مروڤ و مرید و دوستێن وی کو نزیکی دەه هزار مالا بون ژ ئەخلات و دەوروبەرێن وێ دگەل بون، ئیدی لمسرێ جهوار بون و لوێ دەرێ تەکیایەک بناڤێ شێخ حوسەینێ ئەخلاتی (قدس سره) دگەل تاخەکێ بناڤێ ئەخلاتییان ئاڤا کرن.

دگەل وان مروڤێن هیجرەت کرین پسمامێ من بو (سەید مەجدی کورێ سەید عەبدولکەریمی کورێ سەید ئەحمەدی کورێ سەید زەینولعابدین عەلی یێ زوردانی کورێ سەید سالحێ هەمەدانی کورێ سەید یوسفێ هەمەدانی کورێ سەید سەلیم ئەبو موسلمێ عیراقی یێ هەمەدانی کورێ یوسفێ هەمەدانی (أبا یعقوب)، سال ٤٤٠هـ ژدایک بوی و سال ٥٣٥هـ کوچکری و لبازێرێ مرڤ لخوراسانێ هاتیە ڤەشارتن وهەتا نوها گوڕێ وی ناسیارە و دهێتە سەرەدانکرن)، کورێ سەید ئەیوب کورێ سەید (صدرالدین محمد یوسف) کورێ سەید جەلالەدین حوسەین کورێ سەید زەینولعابدین (ئەبولمؤئەییەد عەلی شوعەیب) یێ ناڤدار ب (زوهره) یان (بوهره)، کورێ سەید جەعفەر (أبوالحرث) کورێ سەید موحەمەد رەزەوی کورێ سەید مەحمود رەزەوی کورێ سەید ئەحمەد رەزەوی کورێ سەید عەبدولایێ رەزەوی کورێ سەید عەلی (المنتخب المختار ونقیب أشراف بغداد) کورێ ئیمام جەعفەری کوری ئیمام عەلی یێ هادی کورێ ئیمام موحەمەد ئەلجەوادی کورێ ئیمام عەلی رزا کورێ ئیمام (موسی الکاظم) کورێ ئیمام (جعفر الصادق) کورێ ئیمام (محمد الباقر) کورێ ئیمام (زین العابدین علي السجاد) کورێ ئیمام حوسەین کورێ (علي بن أبي طالب) رضي الله عنه.

هەروەها پسمامەکێ منێ دن ژی دگەل شێخ حوسەینێ ئەخلاتی هیجرەت کربو ئەو ژی (سەید موسلم کورێ سەید عوسمان کورێ سەید موحەمەد کورێ سەید عەبدولرەحمان کورێ سەید سالح کورێ سەید یوسف کورێ سەید سەلیم ئەبو موسلمێ عیراقی یێ هەمەدانی کورێ سەید (أبا یعقوب، یوسف) کورێ (ئەیوبێ بوزنجی یێ هەمەدانی یێ خوراسانی) بو.

دەما سەید حوسەینێ ئەخلاتی سال ٨٠٨هـ ل مسرێ چویە بەر دلوڤانیا خودێ، دناڤ مەزارێ کو بناڤێ وی کرینە هاتە ڤەشارتن خودێ ژێ رازی گوڕێ وی دیار وناسیارە هەتا ڕوژا ئیرو دهێتە سەرەدانکرن، ئێدی شێخ بەدرەدین موحەمەد کورێ ئیسرائیل کوری عەبدولعەزیز کورێ (القاضي سماویة الرومي) پشتی وەغەرکرنا شێخ حوسەینێ ئەخلاتی

بشەش هەیڤا ژ بو کارێ ئیرشادێ جهێ وی گرت، لێ پشترا شێخ بەدرەدینی مسر بجه هشت و ڤەگەریا ولاتێ ڕومییا، سەید بابا مەنصور کورێ سەید حوسەینێ ئەخلاتی یێ ناڤ هاتی ژ بو کارێ ئیرشاد کرنێ لجهێ شێخ بەدرەدینی ڕونشت .

پشترا د سالا (٨١٠هـ-١٤٠٧ز) سەید بابا مەنصور دگەل مالباتا خوە ژ بو کارێ ئیرشادێ ڤەگەریا ئەخلاتێ ، و ژ وێ دەرێ ئێدی نەڤەگەریا مسرێ. و هێشتا گەلەک ژ مروڤێن مە ل مسرێماینە، کو لوێ دەرێ د ئاکەنجی نە، و نهو پڕانیا مە سەیدێن ئەخلاتێ ل تاخا (دوڕە) کو تاخەکە لئەخلاتێ بنەجهن و ئەو جهێ باڤ و بابکالێن مەیە. (رضي الله تعالى عنهم و عنا أجمعين).

سەید مەعروف کورێ سەید ئەحمەدێ ئەخلاتی (سال ٩٣٥هـ-١٥٢٨ز کوچکری) کورێ سەید ئیبراهیمی (سال ٩٠٠هـ-١٤٩٤ز کوچکری) کورێ سەید عەلی (سال ٨٧٠هـ-١٤٦٥ز کوچکری) کورێ سەید بابا مەقصود (سال ٨٤٠هـ کوچکری) کورێ سەید حوسەینێ ئەخلاتی خودێ ژوان رازی بت، لمزگەفتا (الوادي) و برەخ گورێ باپیرێ مەیێ مەزن سەید حاج نزامەدین کورێ (سەید لور بابا سەید ئەحمەدێ ئەخلاتی یێ هەمەدانی یێ بوزنجی یێ خوراسانی)، سەید مەعروفی وەها نڤێسی یە: لڕوژا دوشەمبی ٢٥ مەها رەجەب سال (٩٦١هـ-١٥٥٣ز) دوێ سالا کو شاە (طهماسب یێ صەفەوی) هاتیە سەر ولاتێ کوردستانێ و ئازەربایجانێ و پشتی ڤەگەرامە ژ هیجرەتێ ب پێنج سالان.

سەید (ئەحمەدێ ئەخلاتی کورێ زەینولعابدین عەلی یێ زوردانی یێ مووەحدێ خوراسانی یێ بوزنجی)، یێ کو (سال ٦٨٢هـ-١٢٨٣ز) ژ هەمەدانێ چویە باژێرێ ئەخلاتێ لسەردەما سولطان (تکودار- ئەحمد) کورێ هولاکوخان کورێ تول خان کورێ جەنگیزخانی پشتی کو بابێ وی سەید زەینولعابدین کورێ عەلی یێ ناڤدار ب (الموحد الخراساني المشهور بالزرداني) دانایە سەر خیلافەتا تەریقا سەهروەردی و ژبو بەلاڤکرنا وێ. (اللهم أرحمنا وأسترنا وأحفظنا بلطفك وكرمك من فتنة الزمان آمين يا سيد المرسلين).

ل سەر گوتنا شێخ مەمدوحێ بریفکانی: ئەبولحەسەن عەلی کورەکێ دن ژی هەبوو ژ بلی شێخ حوسەینی ئەخلاتی، ناڤێ وی یوسف بوو، ڤی یوسفی کورەک هەبو بناڤێ حوسەین (یوسفی ئەڤ ناڤە لسەر ناڤێ برایێ خوە لێ کربو)، و ئەڤ حوسەینێ کورێ یوسفی کورێ ئەبولحەسەن عەلی ل سالا (٧٩٥هـ) هاتیە سەر دونیای دکە (١٣٩٢ز)، زانایەکێ مەزن بو د زانست و هونەرێ دا ل بدلسێ بو پشترا چویە گەلەک جهێن دن ژ وان (جزیرێ - الناصرە) و پشترا چویە شامێ و داوی چویە مەککە و لور مایە حەیا چویە بەر دلوڤانیا خودێ ل سال (٨٥٨هـ) کو دکە (١٤٥٣ز) خودێ ژێ رازی بت، و ئەڤ (حوسەینێ کورێ

یوسفی کورێ ئەبولحسەن عەلی یێ خەلەواتی) ئەوە یێ کو (سەیدا هەژار موکریانی) د شەرەفخانا بدلیسی دا یا کو ڤەگەراندییە (سورانی) بەحسا وی کری، لێ مام هەژاری گوتیە بەلکی (شێخ حوسەینێ ئەخلاتی کورێ ئەبولحسەن عەلی) ئەو شێخ حوسەینە یێ کو گەلکی ناڤدار بویە لێ ل مەککە کوچکریە و ناڤێ بابێ وێ (یوسف کورێ ئەبولحسەن عەلی) یە، ئەوێ مام هەژاری بەحس کری کورێ برایێ شێخ حوسەینێ ئەخلاتی یە.

(السيد ممدوح البريفكاني راقم الحروف، كتبه في شهر محرم سنة ١٣٨٩هـ-١٩٦٨ز).

شێخ مەمدوح بریفکانی

١٩٤٠-١٩٦٦ز

دیوانا شێخ نورەدینێ بریفکانی

هەلبەست

حرف الألف (پیتا أ)

ئیلاهێ ما(*)

ئاه ئەی واحدێ هەمتاییێک وی ئیلاهێ ما
ب کەرەم بێتە مەجالێ، کەرەماتە ئاهێ ما

تە دناسم ب دوو وەصفێن تە، کو ڕحمان و ڕەحیم
هەردو وەصفان غەرقاندن، دخودا گوناهێ ما

مالیکەلمولکی موجەڕڕەد، تویی بێ شبە و نەظیر
تویی ڕەببی قیدەمێ حاکم و پادشاهێ ما

تویی قوددوسێ ژ نوقصان و عیوبان ، بەری
تویی سەبوحێ موطەهەر، دگری سیاهێ ما

بە یەقین هەر تو سەلامی ژ مەرا، دەر دوو جیهان
تو ب عیززەت بگەهینی، بسەلامێ جاهێ ما

(بامانت برسان طفل مرا چون تو کفیل)
بخو سیرابێ دکی، چاکرێ خانەقاهێ ما

تویی موئمن تو موهەیمن، تویی جەببار و عەزیز
موتەکەببر تویی خالق، تویی هەم پەناهێ ما

تویی تەصویرێ دکی، نوطفەیی ئەز شکلێ نیکو
تو نیکوکارێ مەبی، تاج دەهـ و کولاهێ ما

ماهێ نو دەرمەهێ عمرێ مە بەر غەما دوو ڕەقیب
بگەهین حالێ کەمالی، بشوعاعێ ماهێ ما

ب بەرائەت ب کەلائەت، ب حیراسەت نێگەری
ب عینایەت ب هیدایەت، بکری نگاهێ ما

مە ژ خەو ڕاکە ل حوسنێ، بکە موشتاق و نەدیم
داکو هەمرازی تەبم، دەر شەبێ ئینتباهێ ما

بادە حینا کو مە نوشی، حەیفە بێ مەی ببتن
تو نەدی من، تو نەدی بێ دل و دلخاهێ ما

تو بئیشراقێ جەمالێ مە مونەووەرکە ژ نوڕ
داکو ئیشراق بدت، شەعشەعەیێ جیباهێ ما

بەرزەخا جامعێ ئەسما، بتە نوری وە کودی
بەحرێ عەممانێ عەمیقم، د سلوک و ڕاهێ ما .

(*) دناڤ ڤێ هەلبەستێ دا خویایە شێخ نورەدینی باوەریەک مەزن بئیشراقێ و بنورێ هەیە، غەزالی دبێیت: (العلم نور یقذفه الله فی قلب من یشاء)، پەیرەوی مەکتەبی (ڕێبازی) ئیشراقی، کەداهێنەری شەهابەددین سوهرەبەردی فیلوسوفی کوردە.

بەری : پاک ، مونەززەهـ، بریء ، بێ سوچ.
سیراب: تێرئاو ، تێر ئاڤ.
نیکو : جوان، نکو.
نیکوکار: ئەو کەسەیە کە کاری چاک دەکە.
کولاهـ: کلاو، کولاڤ.
نێگەری: بروانی، چاو لێبکەی.
بکری: دروستی بکە، ئەنجامی بدەی.
نگاه: نیگا، ڕوانین.
دلخاه: دلخواز، پەسەند.

***

گەهی ئینسم گەهی جیننم(*)

گەهی ئینسم گەهی جیننم، گەهی عاقل گەهی شەیدا
گەهی دەرخەلوەخانم، گەهـ ل دێرم گاه دەربەیدا

گەهی مەوجود و گەهـ مەعدوم و گاهی بەرزەخا کەونم
گەهی بازم ل بەطحائێ، گەهی خەرگوشی دەرقەیدا

بڕوژێ زیبەقا فرار و دەر شەب ڕوحێ ئکسیرم
د ئەجسادێ وجودی، ڕوحێ پاکم زەهرە پێ حەی دا

دجانێ عاشقان شەوقم، گەهی نوڕم دبینایان
گەهی تەسویلێ نەفسانم، گەهی عەقلم دگەل شەیدا

لەطیفم گاه وەکی بایێ، کەثیفم گەهـ وەکی ئاخێ
گەهی ئەز جەوهەرێ خەمرم، دمەیخانێ کو من مەیدا

تەجەللا دەر دلێ عارف، ژ بەرقا قەرقەفێ من ودا
فیوظا سالکێ بادێ، مەژێ هەردەم پەیاپەی دا

بخو مەوجم ژ دەریایێ، کو بایێ لەرکبێ دایێ
بئەدنا طورفەتولعەینێ، دوسەد مەنزل مەوێ طەیدا

ز هەر ئەوتار و نایان من گەهاندن مەسمەعێ نوری
سەماع و نەغمەیا تەدهی، دەما چەنگ و دەف و نەیدا.

(*) ئەڤ هەلبەستە ئیشارەتە بو یەکبونی بون و بونەوەر، (وحده الوجود والموجود).

خەلوەخان: خەلوەت خانە.
خەرگوش: کروێشک، کڤریشک، کڤروشک.
ئکسیر: جەوهەرێک لە ماهیەتی ئەجسام دەگۆڕێ بۆ نمونە جیوە دەکاتە زێو. مس دەکاتە ئاڵتون.
مرۆڤی تەواو، شێخ، پێشەوا.
تەسویل: توشی گومراهی کردن، ڕێگا لێ ون کردن، ڕێ شاشکرن.
جەوهەرێ خەمر: خڵتەی شەراب، ئەوا د بنیدا دمینتەڤە.
کەثیف: موکەثەف، چڕ، سخ.
مەوێ طەید: تێمانپەراند، تێپەراندن.
ز هەر : ژ هەر، ل هەر.
تەدهی: تە دبهیست (دیارە لسەر دەما شێخ نورەدینی ئەڤ پەیڤ بڤی ئاوایی هاتیە بکارئانین).

***

دەنگێ سەدا

بمە عەجەب هاتنە گوهـ، دەنگ و سەدا
ژ دەف و نای و نەی و چەنگ و سەدا

شاهدێ جەبر و جەلالا منە ئەو
بە نەسەق تێن و ب یێک دەنگ و سەدا

چ بەلاڤ هاتن و ڤاژی کەم و کوز
تە دگو موغبەچینێ پەنگ و سەدا

قەلباندن مە حەقائق ژ دنێ
من نەدی غەیری کەژ و ژەنگێ سەدا

پنبەدەر گوش بنێە دا نەبهی
گازییێ دکە ژ خر تەنگێ سەدا

هەر سەدایەک ژ دەرێ قوببەئە تێن
وەکی دەورێ، بفەرسەنگێ سەدا

دەست دانا نەدە سەر قەبضەئێ دل
مورشدانە کو نەما ژەنگێ سەدا

مەکو دی ل نک پێ صاحبە ڕاهـ
ب جباری کو دچن جەنگێ سەدا

مە ژ دەرگاهێ دەریاتە بهیست
نەغمەیێ حور و پەری شەنگێ سەدا

ڤەکە ڤێ صەفحەیێ پڕ حیکمەت و سور
دێ بهی بێ عەدەد، ئەز نەنگێ سەدا

مە بەرێ قولفەیێ دلبەر، مە ڤەکر
دلێ طاری کو نەما، جەنگ و سەدا

هەمە عالەم بخو دیتم، چو فەضا
فرەهن بەلکە هەمی، تەنگ و سەدا

بە کفانێ نەظیری من کو ژ دل
بخو ڕمبازینە ئەز نەیێک سەدا

جەوهەرێ عالەمێ، من سەح کو دکر
ژ تە عالەم من ددی، نەبیێک سەدا

حوتێ یونسی ل سەر (هیکل الکون)
بتەرا هەڤری و هەڤدەنگێ سەدا

مونعەکس جوملە قەضییەی مە کودی
کو ل مەعیارێ سڤک، سەنگ و سەدا

حەق ب نورێ وەکو دا وەجهەت و ڕو
دلێ نوری بویە ئاڕەنگێ سەدا.

سەدا : دەنگ.
موغبەچە: (موغ: پێشەوای ئاینی زەردەشت). ئەو کورەی لە مەیخانەکان مەی دەگێڕێ
کەژ: خوار، خار.
بنێهـ: بخە، داینە.
نەنگ: شورەیی، عەیب و عار.

***

تجلّت لي صفاتُ اللّه

تجلّت لي صفاتُ اللّه في أسنى معانيها
فلاحت لي بها الأكوان قاصيها ودانيها

محل الفيض قلبي والمثاني كشفها عندي
وتلك الأية الكبرى لنا سبع مثانيها

نباه بالأيادي حققوه النسخة الصغرى
بنى في أحسن التقويم من تصوير بانيها

شؤون الحق تصريفُ وتعريفُ وتاليف
وتأديبُ وتقريبُ ولن نأتي بشانيها

ز مەعنا هەیکەلێ ئینسان و بەحثا ڤی هەیولائی
خەبیرم ئەر تە پسیارە ژ ئوستادی (معانیها)

هناك الكون لايزداد عن شيئ وعن ظل
خذ الموجود في الأشياء وأهجر بعد ثانيها

هو الخلاق والفعال للإنسان من خير
ومن شر فمنه الكل حانيها و خانيها

بعين تبصر الأشياء خال لو تحققنا
حمدنا كل ذي فعل ولاذم لجانيها

هەوایەک ئەر ژ دەڤ دەربێ موجەللاکەت دلێ نوری
هەوایێ نەفحێ مەستانە چو ملح ئەندەرانیها .

هەیولا: نەفسی ناپاک، نەفسا نەپاک.
ملح: خوێ، خوییێ.
ئەندەرانیها: ڕێ بچکولە، شڤەڕێ.

***

طەمەفا(*)

طەمەفا قەلبێ گولا، لامە و نێرگز طەمەفا
مەطەفا عەکسێ دلا، لامە و قورمز طەمەفا

مەطەفا شین و ئەلیف هەمزە و باتایی وەلی
کو ل سەر شام و عیراقێ، هەیە دنکز طەمەفا

طەمەفا قوطبێ جیهان و مەلک و حاکم و شاه
و سڤک هاتنە بو وەصلەتێ شەب دز طەمەفا

مەطەفا عەنبەر و مسکێ د دنێدا ژ تەبو
د مەشامێ و د ئەنوفێ ، هەمە کوندر طەمەفا

طەمەفا سەبرێ مە نایێ، کو ژ هجرێ دمرین
چو حەکیمان قەنەدی، مایە ل سەرکز طەمەفا

مەطەفا ضەرب و جەفایاتە ژ بو من بگەهت
دگرین عەینی قەبولێ وەکو ماعز طەمەفا

طەمەفا لال کرم، گەر چ وەکی بلبل بوم
وێ دەما فاشی تەبو، لالەئێ موعجز طەمەفا

مەطەفا تلخی و طەبعێ مەیێ شیرین تەکری
هەر ژ هنگێ کو مەدی شێوەیێ تەیمز طەمەفا

طەمەفا ڕۆم و عەجەم حاملێ عالایێ تەبن
ل سەرێ شاه و غولامانە مەڕاکز طەمەفا

مەطەفا سینەیێ داغاتە کەواندی، شەب و ڕوز
ژ فیراقێ وەکو بریانە، ب کزکز طەمەفا

طەمەفا قەیصەر و کیسرا، کو پەیاماتە ددی
سەرنگون هاتن و بێ مننەت و عاجز طەمەفا

مەطەفا ئاشێ مە گێرایی دفکرا تەمە جان
جان و ڕوح هەردو فیدایێ تەنە، بێ مز طەمەفا

طەمەفا عیززەت و قەدرێ مە ب عشقاتە گەها
د دنێدا مە چ حاجەت بە موعەزەز طەمەفا

مەطەفا ظاهر و باطن ژ تە نوری فەتح کر
ژ جەمالاتە و قەددا تەیە نێرگز، طەمەفا.

(*) دناڤ ڤێ هەلبەستێ دا ڕوالەتی (طەمەفا، مەطەفا) ئەوە دەگەهێنێ کە مەبەستی (فاطمة الزهراء البتول) بێ، بەلام داخوازەکانی ئەو ناپێکی، لەوە دەچێ مەبەستی خودابێ چونکە ئەو کردەوانە لە (فاطمة) ناوەشێتەوە.

مەشام: الشم، بهن کرن، بۆن کردن.
کوند: صەمغێکە لە داری کوندری هندی دەگیرێ، (صەمغ: چریش، جەوی، هێلم).
بێ مز: بێ کرێ، بێ ئیجار، بە بەلاش.

***

میصباح و چرا

چ عەجەب گەر ژ تە میصباح و چرا
بسوژن، مسلێ مە ئەڕواحە چرا

ئەڤە مسکێ تە عەبەق دا ل دنێ
ل هەمە عالەمێ فەییاح و چرا

ئاهێ ئالالە و جنسری و بنەفش
ژ فیراقا تەنە، ڕەنناح و چرا

تویی زیندایی، تو ب دەستێ قدرت
ب یەقین خالقێ ئەصباح و چرا

ل دلێ عاشقی، فەتتاحی تویی
مە نەما حاجەتێ میفتاح و چرا

کەڕەم و لوطف و نیگاراتە قەدیم
ژ ئەزەل بەهرە و مەنناح و چرا

ل بەحر بەلکی ل عوممان و زەمین
قووەتێ هەر حوت و تیمساح و چرا

ژ تە تەوفیق گەها، خەزرەج و ئەوس
ڕوشنایی ژ تە ئیصلاح و چرا

هەر ژ هنگێ کو بچاڤان مە تودی
هەر دبینم ڕوح و ئەشباح و چرا

دەستێ خو بانە سەحەر دامە مەدام
بادیا قوڕمز و ئەقداح و چرا

لێ هزار تیرێ ب قەوسێن د هەلەک
دانە جەرگێ مە ب ئەڕماح و چرا

(ورمانی بنشاب و بنار)
شوعلەیێ غەمزەئو ڕەمماح و چرا

وەکی مەنصوری ب شەطحێکێ کو کوشتی
ژ هەوایا تەمە شەططاح و چرا

(بفراق وبوصل دنف)
(وإذا لاح نوی طاح) و چرا

تویی لەیلا و بخو قەیس ئەزم
مەهێ تابان مەهێ سەییاح و چرا

قوطب و غەوسین ژ جەمالاتەیی مەست
دەستی ئەز حوسناتە بەڕڕاح و چرا

(قطع الله بمصباحكموا)
(حجب القوم بمصباح) و چرا

سەرمیانی هەمە عارفی نوری
وەکو من دی ژ تە ئەفڕاح و چرا

گەر خەبەردت ژ دنێ ئیتوتی
دێ کتن شوهرەیێ ئیضاح و چرا

لێ ل مەیدانێ چو خەیالی نەمان
بدمێ سەبقەیێ جەمماح و چرا

ب زبـــانـــێ تـــه بـــریـــفـــکـــی وەدبـــێ
لەو گـەها مـەعـدەنێ ئـیـفـصـاح و چرا .

ئالاه: هەلاڵە.
ڕوشنایی: ڕوناکی، روناهی.
بادی: بادە، پیاڵەی مەی خواردنەوە، پیالا مەی ڤەخوارنێ.
شەططاح: شەطح: ئەو قسانەیە کە سۆفییەکان لە حالی جەزبەدا دەیڵێن کە دورن لە وتەی باو، وەک أنا الحق مەنصوری حەللاج.
مەهێ تابان: ماهێ تابان.
بریفکی: ئامانژەی بو خوی دەکات، هەر وەها (نوری) ناز ناڤێ شعری یێ شێخ نورەدین بریفکانی یە.

***

تیرا قەجەر

ئەی مـوڕشـدێ وەک ئیلیـیـا، دەریـایێ جـەوهـەر دانەڕا
وی پەروەرێ گـەیلانیـیـا، سـالارێ دەرمـەیخـانەڕا

دەرگـەه ل مـەیخـانێ ڤـەکر، بەندەک ژ فنجـانێ ڤـەکر
دلبـەر بدلدانی ڤـەکـر، بەندا دلی مـەسـتـانەڕا

مـەسـتـانەیێ ڕەوشـەن دلین، فـەرخـونده مـثلێ بلبلین
حـەیرانی قـولفـا کلکلین، چەشـمێ سـیـیـاه مـوژگـانەڕا

حـەیرانی سـەروا قـەددێوێ، بوتخـانـەیێ پورچەنگی مـەی
دل هەر ئـەمـانـەت دانەدەی، با سـمـبلەک سـێـوانەڕا

ئەو سنبـلا عـەقـرب صیـفـەت، بێـهـودە دل ئەبتـەر دکـەت
سـەد کـێـری بوڕڕان لێـدەت، بـێ هش دکـەت دێوانەڕا

ماداری بەدرێ گرتی صەف، سەد ئەنجوما هەر چارتەرەف
ناگـەه دلێ عـاشـق بخـەف، من دی نوها بوتخـانەڕا

غـارەت ژ دل کـر عـاجـەکی، ئـخـسـیـر دکر تاڕاجـەکی
غـونچـەک ژ نک غـونناجـەکی، جـەرگ و دلێ بێگانەڕا

جوری مـەدی وەقتێ سـەحـەر، ظاهر نەمابون سۆر و زەر
بشکەفتن لێ ژ لەب گـوهـەر، شـیـرین نیگەه دوڕدانەڕا

زنجـیـرێ بەندا سلسلین، گـردانە لەعـلا فلفلین
بانی صـەباحێ سـونبلین، تاری دکن ڕەخشـانەڕا

نوری ژ قـەوسـان داخـەبەر، لەو هـەر دبارن لێ جگەر
خون خـون دکر تیـرا قـەجـەر، قـەت لێ نەما ڕەیحـانەڕا .

ئیلییا: ئیشارەتە بە فەیلەسوفەی ئیلیائی لە یونانی کون دا .
فەرخونده: پیروز، شاد.
کێری بوڕڕان: کێرکا تیژ، کێری تیژ.
شیرین نیگەه: بەجوانی سەیرکردن.
موژگان: برو، بری، ئەبرو.

***

هەرکوجا

هەرکـوجـا حـازر ببم، حـازر تویی لێ هەر کـوجـا
من فـەلاحـەک دی ژ نەسـرینا مـەیا عـەرعـەر کـوجـا

ڕوژی تـابـانم هـەلـێ، دەریـا دلـی نـیـلـوفـەریـن
ئافـتـابێ ئاسـمـان، دەریا و نیلوفـەر کـوجـا

حـوسن و ذاتێ حـەق ب تەقـویم و جـەمـالا دلفـروز
دلگوشـابت مـەهوەشـا، سـیـمـاسـەمـەن زیوەر کـوجـا

سـەرهـەمی مـونقـادێ فـەرمـانن، دفکرا خـدمـەتێ
هەر تەنێ فـەرمان بکن، شەه قەیصەر و کیشوەر کوجا

ئەر ژ بن بەندا نیـقـابێ، مـسک بو کـاکـول حـەریر
شـەممەیەک ڕابی ژ مـویا ئەژدەها عـەمـبـەر کـوجـا

یا ببـینم فـورصـەتا دینێ مـوبارەک بت ویصـال
عومرێ سافی خوش ددێرم، عومرێ ئیسکەندەر کوجا

یا بمهـمـانی بخـونن بەر شـوباک و پەنجـەران
قـەت نەمـا ئێـدی بزانین، دەرچە و پەنجـەر کـوجـا

یا ژ گول نەسرینێ قەددا نێرگزین بت ئاشکار
مەه تەمام و سەرو قامەت، خوبی و ئەسمەر کوجا

یا ژ عوریانی جەوابەک بێت و لەیلا دەعوەکەت
دێ ل سەر چاڤان بچم، قەیسێ ژ دل ئەبتەر کوجا

یا ژ قەوسێ ڕەش کەمان و عقدێ پەروینا هەلی
عالەمەک ئەنوەر بتن، بەس کەسک و سۆر و زەر کوجا

یان بەری ئافاقێ زولمەت ڕابتن وەقتێ سەحەر
مەه تەجەللادەت دنێ، ماهێ تەمام ئەقمەر کوجا

هەیبەتەک من دی ژ بو چەشمێ غەزەنفەر ئاوری
هوشیاری من نەما، هەیبەت ژ بو قەیصەر کوجا

مەنشەئێ فەیضا تەریقێ، من ب ئادابی تەدی
بێ ڕیاضەت حەیدەرین، عالی هیمەم قەنبەر کوجا

داورێ ئەفلاک و نەه چەرخا (بتحقیق الیقین)
شەممەیا لوطفاتە نائێ، داوود و خاوەر کوجا

خاوەرا نوری سەعادەت ژ نەمائێ سەد ئەمان
مەعدەنێ فەضلا ئیلاه و لوطفێ پێغەمبەر کوجا.

ئەڤ هەلبەستە ئامانژەیە بە بێ نرخ بونی هەموو یارمەتی و دیادە و جوانێک لە بەرامبەر نیوەنگاییێکی پەروەردگارەوە و ئەمەش ڕوحی عیرفانە.

ماموستا د. حوسەین خەلیقی لە سەر شێخ نورەدین دەڵێت: کە ئەوە یەکەم جارە خاوەن ڕێبازێکی عیرفانی بەم چەشنە بڕوانی بەخوای پەروەردگاررە، دیارە کە شێخ نورەدین بەگەوهەری عیرفان گەییوە.

هەر کوجا: ل هەر جهی، لەهەر کوێ، لەهەر شوێنێک.

دلفروز: دل ڕوناکەرەوە.

زیوەر: خشڵی ژنان ، خشلێ ژنا، خشرێ ژنا.

مسک: نێهنەکا خوەشە ژ نافکا غەزالا (ئاسکا) تیننە دەر.

کاکول: پەرچەم، تونجک، تەمبەری، پێش ئەینک.

سەرو: داری سەرو، سەوڵ، دارا سەروێ.

ئەبتەر: بێ پاشینە، عقیم.

نەه چەرخ: نەه فەلەک.

***

مەرقەدێ نوری

هائیمێ دێر و بیابان و سەرا
قیبلەگاها دلێ هەر موعتەبەرا

(علم السیف له في یده)
(أهو الشمس لزاغ البصرا)

(هدر القهر به منکره)
(هو مهریق دماء الکبرا)

(غسق اللیل إذا قابله)
(بمصابیح محیا زهرا)

(وبمولاه یواس البرده)
(إن من عانده قد فجرا)

(وإذا جاء بماحاولة)
(نظراء بصراء خبرا)

(مقتبس بقیاس وتعي)
(أیها الناقد فیما نظرا)

چل و چلخانە طەواندن چو کەلیم
(أیها المخطيء فیما أختبرا)

(هو في کنز قباب وعلا)
(سقف العز وقد زال مرا)

(وبنائین وضیائین عجیبین جرا)
(بجمال وجلال وسرا)

(وکرمي العالم أقصی بعصی)
(أفلا یهجره طیف کرا)

(وله الصحب بخلد ونعيم)
(وبه المنكر ويصلى سقرا)

(درجات وعليها بسموا)
(دركات هو فيها أكثرا)

(حسبي الله فلا يخلفني)
(وأنا الناقل عنه الخبرا)

(ولساني وجناني هو في)
(خلدي ما الدعيا مقتدرا)

(وإذا القلب بربي ظفرا)
(أي شيء فبه ما ظفرا)

(كرم الله لقد حل به)
(ها هنا بل وإذا حل شرا)

(وإذا قصى عليكم جملا)
(أفلا يعذر فيما أعتذرا)

(شغف القلب لقد أحرقه)
(جمر الحب لذا ما أصطبرا)

کو ل دلدا هەیە ئاتەش زەدەنەش
بگەهیتن ددلی دا (جمرا)

نییە حاجەت تە بڤێ قصصەیی زۆر
وەرە ژێ بکرە جەواهر گوهەرا

حیکمەتێ هەردو جیهان، تێ هەنە پڕ
ڤەکە بو تەجریبە، یەک دوو سەترا

(هو مكتوب وما فرط في)
(حكمه إلا وفيه إسطرا)

وەرە سەر مەرقەدێ نوری و ببین
چ مەصابیح و مەفاتیحە چرا.

بیابان : صەحراء ، صحرا.
لزاغ البصرا: ئیشارەتە بو ئایەتەکا قورئانا پیروز.
غسق الليل: ئیشارەتە بو ئایەتەکا قورئانا پیروز، (والليل إذا غسق...).
کەلیم: ئیشارەتە بو پێغەمبەر موسای (من تكلم مع الله).
ئاتەش زەدەن: ئاگر تێبەردان، ئاور تێبەردان.
جمر: پەل، پولو، پەلێن ئاگری، ئیشارەتە بو ئایەتەکا قورئانا پیروز کەموسا پێغەمبەر لە کێوی طور سیناء ویستی پولوییێک بینێ.

***

دلبەرەک

هەرچێ ببینیت دلبەرەک، لازم دکێشیتن جەفا
ئەر قەت نەبیتن ئەسمەرەک، ناگەهیتە ذەوق و صەفا

ذوق و صەفا و نەفع و ضەر، جەور و جەفا و خێر و شەڕ
گەردان دبن ئەنیا قەمەر، وان مەهوەشا نینن وەفا

پاش کو ب بەندا موحبەتێ، دل کەفتە بەحرا میحنەتێ
یارەب ژ عەینی ڕەحمەتێ، دەردێ مە دەرمان بت شیفا
ئەزمان ژ مە لال بو ژ بەر، جەورا حەبیبا سیمبەر
ئەبرو هیلالا ڕوقەمەر، دەردل جەماندن پڕ جەفا

دیسا پەشیمانین بخەف، من دل کو دا بەر سەد کەلەف
گیسو سییەهـ ئەنیا سەدەف، شەمسا د جاری بێ خەفا

سەد نالەو و فریاد و ئاه، وێ تێن ژ دل بێ ئیشتیباه
یارەب تویی نوری پەناه، یارەب ب حەقێ موستەفا.

مەهوەش: کەسەکی جوان وەک مانگ، کەسەک جوان وەک هەیڤێ (هیڤێ).
گەردان: شتێک دەسورێتەوە، تشتەک لدور خوە د زڤرە.
سیمبەر: کەسێک کەلەشی لەزێو یان زیڤ دەچێ، پەیکەر زێرین، لەش زێوین، لاش زیڤ.
گیسو: بسک، زولف.
سییەهـ: رەش.

فەقیرێ پڕ خەطا

من فەقیرێ پوڕ خەطا، موحتاجی ئیحسانێ خودا
بێ مەدەد ئەز غەیری حەق، فریاد و غوفڕانێ خودا

ڕوژ و شەڤ بورین ل من، هەردەم دچاها غەفلەتێ
دێ چکم ئاسێمە لێ، مەجبوری فەرمانێ خودا

دل قەساوەت تەن پەرستم، سەد ئەمان ئەی ڕەحمناک
بەلکی لوتفەک بێت ژ بومن، پاشی عوصیانێ خودا

کەفتی و بیمار و ڕەنجورم ژ کێ کەم (کلها)
دێ ببینم چارەکێ، بو دەرد و دەرمانێ خودا

ئەحمەدێ موختار و موسایێ کەلیم و جبرەئیل
کەم وەسیلەت وان ژ خوڕا، جوملە مەستانێ خودا

گەبر و تەرسا و فەڕەنگ و تورک و ئەعراب و عەجەم
ڕوزەوارن غەمگوزاری، لوتفێ سولتانێ خودا

جوملەیێ پێغەمبەران و پیر و شێخێ عالەمێ
بەختیاری قوتبێ وەقتی، پیرێ گەیلانێ خودا

شافییێ دەردێ سەقیمێ، پاک ئەیوبێ حەکیم
ساقییێ جاما خودا، یەعقوب کەنعانێ خودا

ئەم نەدیمین پوڕ نەدامەت، طالبێ جاما تەیین
دێ بنوشیتن شەرابێ، دل ژ فنجانێ خودا

نە د دل سافی و پاکین، نە عیبادەت پوڕ دکەین
لێ تنێ نوڕەک هەیە، ئیسلام و ئیمانێ خودا

گەر بگریانم ژ دەردێ خوو و گەر مەحزونم ئەز
نینە ئاگەه کەس ژ من، ئەی دل شکەستانێ خودا

دادڕەس گەر لوتفێ حەق نوری نەبیتن، غەمرەڤین
دێ چ هیڤی کم، ئەزێ مەهجوری ئیحسانێ خودا.

فەرهەنگوک:
چاه: چال. بیر. قولکە.
تەن: لەش.لاش.
ڕەحمناک: بە بەزەیی . بەڕەحم . ب رەحم.
گەبر: گاور.
تەرسا: نصرانی. مەسیحی. فەلە. فلە.
گەبر و تەرسا: ئامانژەیە بە شیعرێکی (سەعدی شیرازی).
ڕوزەوار: لەوانەیە ئەوەی دروست (ڕوزەدار) بێ، واتا: بەڕۆژو . ب ڕوژی . صائم.
دادڕەس: ئەو کەسەی لە داد ئەپرسێ . کەسێ دادگەری . کەسێ دادگەر.

***

ربنا

ربنا بأسمک بأسم الله ثم المصطفی
سید الکونین من أرجو بە حال الصفی

(ربنا پس باعلی آن کانی دەریای علوم)
(آنکی پس أحمد کذر بردی طریقش باوفا)

(ربنا دیکر باسم تو کە رحمن و رحیم)(*)
(پس بەبصری آن حسن قطبی جهانش بی خفا)

ربنا یا مالک الأملاک بالشیخ الحبیب
سید الأعجام فاملأ لي کؤوسا قرقفا

(ربنا) هاتم بدەرگاهێتە، ئەی ربێ سەلام
هەم تو قوددوسی ب حەقێ، پێرێ طائی (مقتفا)

(ربنا مؤمن) تویی سولتانێ کەرخێ ڤی دەمی
من بوی قەسدا تەیە، ئەیمەن بکی من لە جەفا

ربنا أنت المهیمن یا رقیبا فی العباد
فاعفوا بالسقطي عبدا مذنبا یا من عفا

(ربنا) هاتم ب ئان سولتانێ بەغدادێ جونەید
هەم بئسمێ تەی عەزیز، (إين بنده ده ربی شفا)

ربنا جبارنا فأجبر لنا كسرا بمن
كان مجبورا بک الشبلي حتى (إين صفا)

ربنا لوتفاته بێ حەد دیمە ئەهلێ كيبرياء
(كن لنا بالقطب والشيخ التميمي ملقفا)

ربنا ضع لي بأعلى الخلد ربا خائفا
عند طور سيناء أعلى مقاما رفرفا

(ربنا يا باريا سؤلى بحكارينا)
بو موحەمەد ئان عەلى (كن لي حسيبا قد كفا)

(ربنا إسم مصور) پاشی سولتان بو سەعید
إين هەمە ئاوەرديم (كفر لعبد ماهفا)

ربنا غفارنا بالغوث عبدالقادر
لا تعاقبنا إذا قمنا مقاما صفصفا

ربنا نرجوک بإبن الشيخ يا قهارنا
من سلالات الصفى عبدالعزيز المصطفى

(ربنا إين بندرا باحق فرزندش نماى)
(پیری هەتا كش محمد جادئى صدق و صفا)

ربنا وهابنا رزاقنا فتاحنا
بإبنه المعروف شمس الدين نبه من غفا

ربنا أنت الذى علمت كلا ياعليم
(باشرف الدين كه شد فرزندى آن بحرى وفا)

ربنا علم لنا يا باسط الأرزاق من
علمک الفياض في أشراف قومي أحرفا

ربنا زين فؤادي بالهدى يا قابض
هب بزين الدين (فرزندش) طريقا ألطفا

ربنا كن لي على رأس المعالي رافعا
خافض الأعداء وإن كنا بهم مستضعفا

ربنا وأجعل ولي الدين (فرزندش) لنا
يامعزي فوق مركوب المراق مردفا

ربنا بالشيخ نورالدين (فرزندش) أزل
يا مذلا كائدا لي أو عدوا مرجفا

(ربنا پس باحسام الدين پاكش هم پس)
يا سميعا للدعاء الطف بعبد مسرفا

(ربنا ديكر بفرزندش كه يحيى نام شد)
يا بصيرا عنده ضعفى و ذكى ما أختفا

(ربنا با نطفئى باكش أبوبكرى شريف)
أنت يا نعم الحكم يا عدل آمن خائفا

(ربنا ديكر بعثمان طريقش أى لطيف)
يا خبيرا أنت من ذخرته لي مسعفا

(ربنا ديكر بآلوسى أبوبكر عفيف)
يا عظيما حلمه أسكني قلبا واجفا

ربنا بالشيخ محمود الجليلي شيخنا
يا غفورا ما بدا مني بجهل مخلفا

ربنا يرجوک نورالدين بالجمع الكرام
وبأهل البيت والأصحاب بعد الخلفاء

ربنا بالله سرالله معنى الله في
ميم ببسم الله والطاء قبل ميم بعد فاء(١)

ربنا بالنور نور النور معنى النور من
نورک المصباح في مشكات خدي طەمەفا(٢)

ربنا وإختم لنا بالخير والحسنى كما
أوتيت أشياخ ذا المسكين قوما شرفا

ربنا وأجعل صلوة مالها حصر أبد
بعد تسليم على طه الحبيب المصطفى.

(*) شێخ مەمدوحێ بریفکانی د دەست خەتا خوەدا ئەڤ رێزە بئاوایەکی دن ژی نڤێسی یە و لهەمبەر دانایە (نسخە): (ربنا بار دكر باأسم رحمن و رحيم).
(١) ئەڤ رستە دبیتە (طەمەفا)، ئامانژەیە بو خودای گەورە.
(٢) ئیشارەتە بو ئایەتەکا قورئانا پیروز (مثل نوره كمشكات فيه ......)، هندێ لە فەیلەسوفە ئیسلامیەکان پێ یان وایە ئەوە ئیشارەتە بە پلەکانی عەقلی نەزەری وەک (إبن سيناء).

***

ڕەعدێ فیراق و حیرقەتێ

رەعدێ فیراق و حیرقەتێ، جان و دلێ مەردانەڕا
ئابێ ڕەوان و بەرق ها، بارکرن بهانەڕا

بازی و مەستییا دنێ، من د صەحیفییا تەدی
حیکمەتێ غەبغەبێ شەکرخا، د بەرت فسانەڕا

فسانە قەوسێ کەسک و زەر، بەهانە لبسێ زیوەری
داور و نەقشێ خاوری، بەستییە ئەز کەمانەڕا

بەحرێ بەیادێ حوسنێ پڕ، لەو ب نەسەق مەدیتن دوڕ
سینەیێ تەختێ شەه ل سەر، جایگەها تە خانەڕا

داد و فیغانێ هەرکەسێ، سوزی گەهاندە هەر تەرەف
بەلکی فروشتە ژێ دچن، داد و ئاهێ فیغانەڕا

من ژ جەمال و پەرتەوان، گرتییە میرییا دنێ
کەس نوهە لێ نەفشاری، جانێ قەدیر جەفانەڕا

نوقطەیێ بایێ من کودی، من ژ خەطێ لوعاجێ دی
جامێ جەم و سکەندەری، نوقطە گەه و نشانەڕا

قودسی و ژێر و ژوریان، ڕوحێ ئەمین و حوریان
سنبل و وەرد و جوریان، باز و شباک و دانەڕا

گوشەیێ ماهێ نەومەرا، غەمزە کوژی ب دل کەتن
تیر و خەدنەک دانە گیان، خوش دکرن نهانەڕا

گەر چ ل ژێری چاهی بوم، لێ مەکو گشتە سلسلی
دەستێ گەها مە پیرێ وان، جاگەه و ئاشیانەڕا

ئائینەیا حەقیقەتێ، گەر تو ب حەقی عارفی
وەر تو ببینە سوڕەتێ، ئائینەیێ جهانەڕا

قەنجی ببینە سوڕەتێ، نوسخەیێ حەق نماکری
جلوە ب کەشف و پڕتەون، سیمتەنا شەبانەڕا

دل بە برین و ئاتەشن، سووختەیێ گولاگەشن
تێکدا نیگار و مەهوەشن، ئەحمەدی و کنانەڕا

ئەحمەدی و موحەممەدی، گوشەنشینێ سەرمەدی
من کو د سیلسیلا تەدی، سەرچەمیا کژانەڕا

چەشمێ کڤان و سەحنەکی، سەح بکتن ب لەونەکی
حوکمێ ئەزەل دگەل ئەبەد، سەر تەدنێ کڤانەڕا

گەر ژ دوو جامێ سەر ب سەر، زێرو نشان و سیم و زەر
یانی ژ غونچەیێ دتەر، کەشف بن قەسرانەڕا

پیرێ موغانی سوجدەیەک، لازمە لێ بجان و دل
فورسەت و دەولەتەک وەدی، پیرێ مەیێ موغانەڕا

(یاعجبا) چ عارفی، نوری پیرێ مەعارفی
بەحر ل سەر تو واقفی، سەرکێش و سەرمیانەڕا

(ياعەجەبا) چ عاشقی، کافر و دل مونافقی
گەر تو ب عشقێ صادقی، خەف مەکە عاشقانەڕا

خەف مەکە عشقێ سەرطەمی، چێترە نارێ جەهنەمی
دا نەمرین دڤی غەمی، فیرقەتی مەهوەشانەڕا

گەر ژ نیقاب و بوڕقەعێ، نوری تەجەللایەک بدت
خضری ب ڕازی نورییا، کامل و مورشیدانەڕا.

------------------------------:

بەرق ها: بروسکە، بریسی، بروسک.
شەکەرخا: قسەخوش، دەم بەقەند.
ئابێ رەوان: ئاوی رەوان، ئاڤا دچە، ئاڤا کو دچە.
د بەرت: لە بەرامبەر تو، ل هەمبەر تە، (قیاسا بک).
فسانە: ئەفسانە، داستان.
غەبغەب: ژێر ئەرزینک، ژێر چناکە.
بەهانە: بیانو، پەلپ، بیانو گرتن.
زێوەر: زێر و زیڤ، ئالتون و زیو.
خاور: ڕوژهەلات، ڕوژهەلاتی.
پەرتەو: تیشک، نور، ڕوناهی.
سکەندەر: ئیسکەندەر.
شباک: تور، ڕایەڵە، شەبەکە.
پیرێ موغان: پیری زەردەشتی، (موغ: مەلای زەردەشتی).
بوڕقەع: جببە یان پەشمینەی بالا پوشی مروڤی پەرهێزکار.
مەهوەش: وەک مانگ، جوان.

***

سەلما(*)

مە سەلما هەر تنێ دیبو، ژ خوبانێ جهان سەلما
قەسەم با وەجهێ سەلمایێ، تویی یەک تەن عەیان سەلما

دناسین ئەم تە سەلمایێ، جهانگیرێ مە یەکتایێ
ژ دونیایێ ژ عوقبایێ، عەیان و هەم نهان سەلما

د چەشمان دا یەقین نوڕی، تو داغێ جان و ڕەنجوری
د چیندا تو ژ فەغفوری، شاهنشایێ زەمان سەلما

تو لەیلا دلبەرا قەیسی، تو زایێ سینەیێ دەیسی
تڤی ڕەنگی تڤی کەیسی، مرادا هەرکەسان سەلما

مرادا موسلم و مولحد، چ دەر دێرێ چ دەر مەسجد
نەڤەفتێ هەریەکێ مورشد، شریکێ موشرکان سەلما

شریکێ موشرکانی تو، ئەمینێ سلاب کانی تو
مەتاعێ هەر دوکانی تو، دوکانا جەوهەران سەلما

سزاوار و کەرەم داری، ل سەر گەنجی تو هەر ماری
دگەل موسا و سەححاری، ئیمامێ ساحران سەلما

ژ دەریایێ ددە مەوجان، ژ وێ تێن هەر دوڕ و مەرجان
تو دام و دانەیا هەر جان، تویی ڕوح و ڕەوان سەلما

تو شەمسا کەوکەبا جاری، فەلەک گێرو و سەییاری
د چەرخا لەولەبا جاری، د عشقاتە داین سەلما

ژ بەر عشقاتە بیخود بو، ئەگەر ڕوژ و ئەگەر شەب بو
شبی مە هەر تبێ ئەو بو، هەمو سەعت و دەمان سەلما

چ بنڤیسم چ بێژم ئەز، قەوی حەیران و گێژم ئەز
ئەگەر دینێ ژ مێژم ئەز، توڕا ئاخر خودان سەلما

تویی وڵڵاه خودانێ من، تویی ڕوح و ڕەوانێ من
تویی فەصل و بەیانێ من، بکم بەحث و بەیان سەلما

ئەگەر دلبەر بدت فورسەت، مەدەد کارێ مەبت نەصرەت
قەلەم دێ بەحثەکێ ژێکەت، ژ شەهزادێ جهان سەلما

ژ شەهزادا صیفەت حوری، حەبیب و دلبەرا نوری
سییەه چەشم و گولا جوری، خودانا ئەڕقمان سەلما.

----

* ئەڤ هەلبەستا شێخ نورەدینێ بریفکانی د دەست خەتا شێخ مەمدوحێ بریفکانی دە تونەبو، مە ژ بەر دەست خەتەک دن نڤێسی یە.

نورٍ: روناهی. روناکی.
سلاب کان: کانی سەخت، مەعدەنی سەخت.
فەغفور: شاهێ چینێیە، شاهی صینییەکان.
گەنج: گەنجینە، خەزینە.

لێرەدا بەشێکی فەلسەفە باس دەکا ئەویش بابەتی دیالکتیکە:

تێز (TEZ)، ئانتی تێز (ANTI TEZ)، و سەنتێز (SENTYZ): دانراو (تێزە)، بەرامبەر دانراو (ئانتی تێزە)، بەرهەمی ئەودوانە (سەنتێزە).

بو نموونە لە دەرونی هێلکەدا دوو شت هەیە:

یەکیان دەیەوێ هێلکە وەک خۆی بهێلێتەوە و ئەوی دیکەیان دەیەوێ بەرەو بوون بە جوجک رابکێشێ، لەم (بگرە و بەردەدا) ئاکامێک بەرهەم دێ.

بۆ نموونە جوجکێک لەدایک دەبێ (سەنتێزە SENTYZ).

نوسەر دەیەوێ بێژی سەلما هەم ئەمە و هەم ئەوە، هەم (تێزە) و هەم (سەنتێزە)، واتا دژ و بەرامبەرەکەی و ئاکامی دژایەتییەکە، گشتی بو خودی سەلمایە (یەکبونی بوون، وحدة الوجود).

***

قەلبێ ڕەقیب(*)

دا قەلبێ رەقیبی، مە شوکر بومە ستەم دا
دەر دیدە سرشک و د دلی، زێدە ئەلەم دا

من گوتێ چ حالە، کو دێ دەی جەور و جەفایێ
سەعتێ کو دەمێ ڕوپەری، پێ فرقەت و غەم دا

فرقەت ل مە وەک تەحلە، کەرەمکە بدە وەصلێ
وەصلەت کو نەدا زەحمەت و پابەند و سەقەم دا

طەبعێ مە نەڤێتن ژ ویصالاتە فیراقەک
تیرەک ژ کڤانێ قەجەری، بومە عەجەم دا

حیکمەت چییە نائێتە خەیالێ تە غەما من
بو جەهلێ شەقی، عیززەت و ئینعامی حەکەم دا

پێ پێ دگرت لوطفێ و بمن دل وەه دسوژی
هادر کو وەکی ماهێ، کەرەم بومە عەلەم دا

بئسمێ تە دخوم سوندێ، مە دل پێت و پڕەنگە
دەرسینەیێ ئاتەش، کو لەهیبێ جگەرم دا

چ دوری د فیراقێ د مەها خیز نمایی
وڵڵاهی دزانی کو نیگارێ، چ کەرەم دا

شەڤ چو مەدی نەجمایێ سعودا مە هەلاتن
بەردایی ل مە بەخت و خودا، جامێ ب جەم دا

ئیسلامێ کو پێوەندە دبون، وەه وەه دگوتن
هەی هەی کە چ ئیسلامە، چ ئیمان و سەلەم دا

هندی کو فەرحەناک دبین، هەروە دبێژن
شێخێ مەیێ نوری، بەرقێ بێ دەم و سەم دا.

----

* ئەڤ هەلبەستا شێخ نورەدینێ بریفکانی د دەست خەتا شێخ مەمدوحێ بریفکانی دا تونەبو، مە ژ بەر دەست خەتەک دن نڤێسی یە.

فەرهەنگوک:
سرشک: فرمێسک، روندک، هێسر.
سەقەم: دژواری، سەختی، بێ بەری.
جام: ئاوێنەی کە شاه جەمشید هەبوی.
جەم: جەمشید شاهی ئێران، شاهێ ئیرانێ.
تیرێ قەجەری: تیر و کەمانی قەجەری، تیر وکڤانێ قەجەری، (قەجەر: عەشیرەتەکا تورکن ل ئیرانێ).

***

ڕاحەتا هەردو سەرایان(*)

ڕاحـــەتا هەردو ســـەرایان، بخـــودێ من هنە ڤـێـــرا
چکو ئەم پڕ ناگـەهـین شـوکـر و مننەت، ژ خـودێ را

ژ غـەمـیـیـاکی چیـیـە، من کـو دلێ شـادە بجـانا
دل کـــە شـادین و فــەرحناک و سـرورین بدەڤـێـــرا

چکو ئەم بادە دنوشین و ب عـــشـــقـــاتە دمـــەســـتین
ژ سەفەرگاهێ گونەه، دل تەن و جان بەخش و ڤکێرا

دل و جان هەردو مەدان، بادو سییەه ئەفعا دبەخشین
عەجەب ئەم مەست و خرابین، ژ ئەڤێ سیمین تە نێرا

ژ خـولد کـو دوو جـیـهـان، جلوە و مـیـرئاتـە چ بێژم
دل ژ کێ ڕابـە، پڕی سـوجـدە و تـەعظیـمـی ژ کـێـرا

بەیەقین یوســفێ مـــصـــری و زولەیخـــایا زەمـــانی
عالەمێ تەن کـو طەلەب کارە، ژ ڤێ موحتـەشـەمێرا

کو زولەیخا (بی تونەم) دل بسترا یوسفێ حوسنی
کەفتە بەندا تە و کێشان گەلەکی، غـەم ب غەمێرا

هـەرکـــــــەسێ طـالـبێ دیداری ببت ڕوحـێ بدەت
بنثـــارا قـــەدەمـــا دلبـــەرێ، شـــەکـــەرشکەنێـــرا

خـــورد و عـــەقلێ ژ هـنگێ، کـــو هـەوەس بو ددل نوری
بە نەمـــانە، وەنە ڕێتـــینـە ژ ئاڤـــا قـــەندەلێ را.

(*) ئەڤ هەلبەستا شێخ نورەدینێ بریفکانی د دەست خەتا شێخ مەمدوحێ بریفکانی دا تونەبو مە ژ بەر دەست خەتەک نڤێسی یە.
سیمین: زێوین، زیڤین.
نثار: بەخشین، شاباش.
شەکەرشکەن: شەکرشکێن، کەسێ کو شەکرێ دشکێنە، مەبەست ئەو پەری جوانی و شیرینی یە.
خورد: عەقل وهوش.
هەوەس: ئیشتیاق.

حرف الباء (پیتا ب)

زبانێ کوردی

چ خـــەبـەردم بزبانێ تـە ژ دونیـــا، چ عـــەجـــەب
ژ سـەرێ زولفـاتـە و قـامـەتێ یەکـتـا، چ عـەجـەب

ب کـەرەم فـەتح و فـیـوضـان و ئەمـیـرێ دوو جـیـهـان
کـو بدەستێ مـە کـەڤت دەولەتێ عـوقبـا، چ عەجـەب

مـە ژ ئکسیرێ جـەمـالێ کو سـەفا قـەلب و جـەسـەد
کـو بەیانامـە گـەهت، ئەصلێ هـەیولا چ عـەجـەب

ب دوسێ نەظرەگەها، موعـجـزێ عـادەت دل وسـینگ
ببتن مـاه صـیـفـەت، سـخـرەیێ خـارا چ عـەجـەب

تـە ژ ئاشـــوبێ شـــوباتێ ب غـــەزەب تاڕی کـــرن
ڕۆم و تاتـار و عـەجـەم، بایەدێ بـەیضـا چ عـەجـەب

ب تەحـەمـول بەحـیـمـایاتە و فـرقـەت، د کـودی
کـورد یێک بیت و لگەل ئاهـێ ل دلدا، چ عـەجـەب

تەلقـەیەک ڤـێم کـەڤت، ڕەفـعـە بکم برم گـران
ل هـەوایێ بفـــڕم، بێ پەڕ و کـــالا چ عـــەجـــەب

عـەجـەب ئەز مـامـە ژ غـەفلەتێ کـو بن داوی برم
دوو عـیـقـابان کـو دەمـا ئەز دخـەوێدا، چ عـەجـەب

ژ مـیـثـالا سـەرێ تاجێ مـەیێ خـوضـرایە زەمین
کـو جلەوداری مـەبی قـوببـەیێ غـەبرا، چ عـەجـەب

نە دووین بەلکی یەکین، ئەز بخـــو فـــەرقێ ناکم
چکو ڕوحـولقـودوسین، مـریەم و عـیسـا چ عـەجـەب

صـوحـوفـا مـەعـریفـەتێ، من ژ هـەوایاتە کـو خـواند(١)
بنەسـەق بین ژ دل، حـیکمـەتێ ئەشـیـاء چ عـەجـەب

ته دبینم ژ وەطەن، غەیری موخالف ژ مەڕا
ته دگو قالبێ ئیقدارێ تەعالا، چ عەجەب

د صەباحێ مە دوێ بەزمێ موقەددەس پەرییان
ژ خروشێ دمەشین، ئەو ب صیبارا چ عەجەب

تو بناز و ب دەلالی ژ وجودێ خو بکی
بکری لوتفێ بەدین، بەندەگەدارا چ عەجەب

مە ژ شاماته سییەه، سەح دکرن شام و عیراق
بدتن جلوه مەڕا، ماهێ بوخارا چ عەجەب

حەیفه بازێ ل سەما زێرزەمینێ بته مەحبوس
ب هەڤالا بگەهیتن، ب سەمارا چ عەجەب

ل سباقێ دبتن کەڕڕەیی، جا کەون و بحال
کو ببت قودوەیێ ئەڕبابێ صەفارا، چ عەجەب

ب سییاهێ چەشمێ نەززاره بقەدداته غەیور(٢)
هەمە ئکسیره بخو نەقرەئو سارا، چ عەجەب

ب لیسانێ تو دبێژی و بدەستێ تەیه خەت
کو ببت جەوهەرێ صافی بته ئیملا، چ عەجەب(٣)

نه دناسی نه دبینی، نه دفکرا کەسەکێ
کو دەرئاغوشی تەبت، یار دگەل دا چ عەجەب

سڕڕێ قەییومی د دەستی هەیه، وڵڵاهی وەبیلاه
ب حەیاتاته کەتن موڕدەیێ ئەحیا چ عەجەب

ته دبن صومەعەیێ سڕڕێ خەفا دیم بەلێ
دظهورێ مەهێ تابان و شکارا، چ عەجەب

ل سەرێ مەرکەزێ ئەسرارێ حەقیقەت، خضرین
ل شەریعەت بگرین جانبێ موسا، چ عەجەب

ژ خەیالاته مەدی جومله خەیالن د بەتال
ئەحەدێ غەیری ته من دیتنه عەنقا، چ عەجەب

ب فەقیری دگرین ئاینەیا هەیئەتێ ذات
تێک بەبنیت عەسکەرێ بەدرێ، قە مەعنا چ عەجەب

بتفاقی و موخالف، چ ب تەشبیه و قیاس
چ خەفایا چ جەلایا، چ مەڕایا چ عەجەب

چ خەفایا ب بەڵاڤی چ جەلایا بتفاق
چ قیاسی چ سەماعینه خەفایا، چ عەجەب

چ جەلایا ب عەیانی چ عەیانی مە ددین
هەمە نیشانێ گەهن، بەر دەرێ سارا چ عەجەب

مە ژ خو دەستی ڤەرست و بته یێکسەر دگەهشت
تو مەڕابی مەدەدان، پەرده عەطایا چ عەجەب

ژ حەقائیق ژ دەقائیق، ژ حەدیث و ژ قەدیم
ژ وجود و ژ عەدەم، عارفێ دانا چ عەجەب

ژ شەهادەت نه ژ غەیبێ ته تبینم ب یەقین
بدلێ چاکەهێ حوسناته و بینا، چ عەجەب

واجب و مومکنه عالەم ب قوڕئان ئایەتێ ذات(٤)
ژ ته حاشا کو جودابن، ژ ته حاشا چ عەجەب

مە طەواندن دبەیاضێ و سەوادێ، سەر و حال
وەره نوری بتەڕا هەڤدله مەولا، چ عەجەب

(لك طوبى لك ذا حسن مئاب وكذا)
(وكلامي وسلامي لك طوبى) چ عەجەب

----

(١) صوحوفا مەعریفەتێ: (مەعریفەت) کتێبی ئایینی زەردەشت یان فیقهی ئەو ئایینه بووه، که لەلایان (پیر شالیاری هەورامی) یەوه دانراوه، و زەردەشتیەکان وەک کتێبی ئایینی و قانونی پەیرەویان لێ کردوه. من لێره پێم وایه ئەم هونراوه ئامانژەیه بەو کتێبه که لەسالی ٤٠٠ه دا له هەورەمان

بەدەست موسلمانەکان نەیان هشتوە.
(٢) شێخ مەمدوحێ بریفکانی ئەڤ رێزە د دەست نڤیسا خوەدا بڤی ئاوایی ژی نڤێسی یە و لهەمبەر دانایە، (نسخە).
(ب سییەھ چەشمێ تە نەظارە، ب قەهرا تە غەیور).
(٣) مەبەست ئەڤەیە کو (کورد) بوی زمانێ دپەیڤە و کو بدەستێ خوە بنڤیسە، وێ دەمێ ئەگەر ئەو نڤیسینە ببیتە گەوهەرەکێ پاکژ جهێ سەرسومانێ نینە، (عەجەب نینە).
(٤) واجب و مومکن: واجب ئەوەیە کە ذاتی لەخوی دایە، واتا خوی لەخوی دایە.
مومکن: ئەوەیە کە بونی لەلایەن خالقەوە پێدراوە.

:

ئکسیر: مادەیەکە کو ماهییەتا(ناڤەرۆکا) تشتی د گوهرە، ئاوی حەیات، ئاڤا ژیانێ.
هەیولا: شێوازی سەرەتایی هەموو جیهان، هەیولای ئولای هەموو بونەوەر.
سخرەیێ خارا: بەردی رەق، بەرێ رەق.
قوببەی غەبرا: ئاسمانی شین، ئاسمانێ ب تەم و مژ.
خرۆش: بزوتن، بانکردن، بانکرن.
بکری: بکەی.
گەدا: سوال کەر، فەقیر، پەرەخواز، دەریوزە.
جا کەون و بحال: رابردو و ئێستا(في الماضي والحاضر).
مورِدە: مردو، مری.
صەومەعە: پەرست گاھ، شوێنی راهیبە دیانە.
خەفاندیمە: ڤەشارتیمە، شاراوەم.

ئاکامی ئەم هەلبەستە ئەوەیە: ئەگەر (کورد) خاوەنی زمان و خەت و خاک و ولاتی خوی بێ، گشت ئەو شتانە ئەنجام بدە جێ سەرسورمان نییە، چونکە (کورد) ئەنجامدانی هەموو ئەو کارانەی لەتوانادا هەیە.

***

شەب

رابە هەر جوزئەک ژ بو تەقدیسێ روحی مایە شەب
هەر شەبێ تابانێ رویێ، رومەهان لێدایە شەب

قەت هەیە سەرمایەیی دیدارێ حینان، کەسوەتە
خەلعەتێ دلبەر بدت، خوش خەلعەت و سەرمایە شەب

صوحبەتێ ئەحمەد مە هەر مەقصودە، یا روحەلئەمین
ما تو نابینی سەحەرگاهت، حەبیبولڵایە شەب

دل بریندارى د عشقێ، گەر تە مەطەلب هەر ئەون
ئاب و خونا دل درێژت، سەربخو لسەودایە شەب

دەهر ڤێرا ناموخالف، خامە و شەهوارییە
بایەدێ بەیضایێ موسا، بفەخری تەسبیتا شەب

کیمیاگەر بێ بیناو ئوستاد و بێ روح و جەسەد
قەت عەجەب نینە د دەست دا قودرەتێ ئەحیایە شەب

لەحزەیەک نیما شەبێ حاصل ببت کافی مەیە
خضر و ئلیاسن مە ڤێرا، خوشی و رەهرایە شەب

تەشنێگانێ (لم یزل)، کریشمەیێ سەحکن مەیی
(لاجرم) دێ بن صەفائی، حوسن و سەر ژێ مایە شەب

قەطرەئێ نوشی دبینی پێشی چاڤان، سەد بیحار
علمێ مەعانی تە حازر، قسمەتەک دەریایە شەب

من بهەڤساریێ شەبێ و حشک ژ شەهبازێ سەری
گرت و ئەهلییەت گەها، گەر چەندی هەر تو نایە شەب

زەهرەیێ بەرراق و سور، ماهەر سەحەر بەرقێ ددت
قەهقەها طەبعێ مری و ظولمەتی گەرمایە شەب

ئادەمی سررێ ئەگەر جەمعییەتێ حاصل بکت
روژ و شەڤ هەردو بخو، وەک ئادەم و حەوایە شەب

سەردەرێ حەوزا شهودێ، بیخود و هەم بی خوزی
سیرەتێ سەرمەد میثالە، بیخودە و هەم بایە شەب

هیمەتا دەرشەب بدت، تەلقێ د پەرتی تا فەلەک
توپا جەنگێ سەحەرگاهێ، قەوی بالایە شەب

مەسئەلا خون و خیالێ ڤێ دنێ، پرسێ نەکن
عالەمەک دییە، لێ هین ب حیکمەتێ غەوغایە شەب

(ماوراء) ڤێ عالەمێ، من دی ب سەد ئەلوان و ڕەنگ
ئەووەل و ئاخر بخو، فەرزەندە لەو ژێ زایە شەب

هەر کەسەک گەر خو ببینت، بەحرێ بێ پایانە ئەو
مەوجی بەحرێ قولزوم ئەز وەی دیجلەیی دەعوایە شەب

سینەیی پڕ ئەز عەجائیب، تێ موکەڕڕەر ڕاست و چەپ
کەس نزانت ڤی دلی، ئەو چەند پڕی هەیهایە شەب

حەق دزانت من ژ بەر، وەجهێ مونەووەر پەردە دڕ
(أعظم الله) ئەڤ چ وەجه و پەردەئی طوغڕایە شەب

دەرگەهێ فەیزا شهودێ، ئەو ب شەڤ مەفتوح بی
صەفحەیی عارف چو بەرقا لامعە و مەجلایە شەب

سەدهزار سالا لخو، گەریام و قەت من خو نەدی
دل بخو شەئنێ عەظیم، هەر ڤێ دەمێ حسیایە شەب

چال و زیندانا بخو تێدا ب زنجیر و قەفەس
حەل کرن یێک یێک ژ خو، بەردا بخو گەریایە شەب

ئەز بچاڤێ حەق دنێرم، لەو دبینم دور و دویر
ئەز پەیاپەی حەق دچم، لەو پێ مەهەر مەشیایە شەب

ئەز ب ئەزمانێ تە دەر، گوفتارها گویەندەئم
لەو ب علم و سرڕ و عیرفانێ، زبان گویایە شەب

ئەز ب علمێ حەق دزانم، دل بخو حەق مەسکەنە
لەو مە دل تەشبیهێ طورە و ئاگرێ موسایە شەب

ئەز بخو فەرقێ قەناکم، ئەز ئەوم یا ئەو ئەزم
(کل شيئ هالک)، لێ هەرتنێ یەک مایە شەب[١]

شێخێ عەبدولقادرێ گەیلانی و بەستامێ پیر
شەممەیێ مسکێ خوتەن، عەمبەرفشانی مایە شەب

سرڕێ لاهوتی بەناسوتی مە هەر مەمزوجە لەو
وەحدەتا موطلەق ژ تەوحیدا مە سرڕێ لایە شەب

لائیلاه ئەز لەو دبینم، دانەبێژم غەیری هو
مەددەهی یا هویە ئیلاڵلاهو مەنفی هایە شەب

ئەر فەنا قەت پێ هەلینت، ئەر بەقا راجیع بکت
ئەر ب ظاهر خولقی لێ، ئەو واحدێ یێکتایە شەب

گەر تو ئینسانی، بچاڤێ ئعتیراضێ قەت مەنێر
ئەر تو حەیوانی، خو دەعوایاتە بێ دەعوایە شەب

بوتە ئینصافەک فەرە، علمێ مە حەوضا کەوثەرە
بێ جەدەل بگرە بخو ژێ، سەدرەیێ طوبایە شەب

حەرف ب حەرف جەوهەر میثالن، شیرێ مەردان قەسدە ئەو
موشتەری کێمن، مەگەر ئەو لوئلوئێ لالایە شەب

گەر ت فانوسا تە هلبت، شەمعێ سیرڕ پەرتو بدت
خوش دبینی من چ حیکمەت گوتییە و دانایە شەب

ئەر شکوری وەر کفوری، جاهلی یا غافلی
من ژ بو صاحب دلان، ئەڤ سیرڕێ مەعنا دایە شەب

(أجمعت أرباب عرفان على أحكامه)
(إن من هذا الفتى التحرير)، خوش فەتوایە شەب

(ليت من بينكم ذا فطنة يلقاه هل)
(قارن للبحر ذا الأمواج من) ئینشایە شەب

(كل ضد علمه من ضده فليفقهوا)
(إن ذا النّوريّ في إملائه) مەولایە شەب

شەب نزانم قەوسە یا چەشمێ غەزالە، یا خەتە
جامەیێ جەمشیدە نوری، یا بخو بینایە شەب.

---

(١) ئەڤ هەردو ڕێزە ئیشارەتە بو یەکبونی بوون، (وحده الوجود).

سەرمایی: دەست مایە، دارایی، سەرما.
کەسوەت: جل، کنج.
کیمیاگەر: کەسێ کو خەریکی علمێ کیمیایە.
تێشنێگان: تینوکان، تهنی، تهنو، تی.
(لاجرم): بێ گومان.
کریشمە: ناز وجوانی.
بێ پایان: بێ کوتایی، بێ دوماهی، بێ داوی.
پەردە دڕ: پەردە دراندن.
گوفتارها: وتارەکان.
گویەندە: قسەکەر، وتەبێژ، (من بە زمانی تو لە وتارەکاندا دێمە قسە).
مسکێ خوتەن: مسکێ ژ غەزالا دەشتا خوتەن ل ڕوژهەلاتێ دور تینە دەر.
(لاهوت): دونیای ئەرواحە. (ناسوت): دونیای ئەجسامە.
(فەنا): لەنێو چون، ژ ناڤ چون. (بەقا): مانەوە، مایین
سەدرەیێ طوبا: دارا بەهشتێ، داری بەهشت.

***

چ زانم هەیئەتێ

یارەب چ زانم هەیئەتێ، ئەڤ نارە یا گولنارە حوب
بەحس و بەیانا قیصەتێ، خوش قیصە و گوفتارە حوب

گوهدن بەیانا موحبەتێ، ڤێ مەسئەلێ و حیکمەتێ
هەرچی کو چاڤێ دل دەتێ، زانی چ خوش کردارە حوب

موسا یەدی بەیضایە ئەو، یا موعجزێ عیسایە ئەو
یا قەیصەر و کیسرایە ئەو، یا واحدێ قەهارە حوب

یا کاسە چین و بادەیە، یا جەوهەرێ جانێ مەیە
یا بەنکەیا مەیخانەیە، یانی د دلدا نارە حوب

ئەڤ ڕوحێ جانی بلبلە، ئەو عەندەلیبێ دل کولە
ئەو نێرگزە یان سونبلە، ئەڤ غونچەیی پڕ خارە حوب

ئەڤ باغە یانی گولشەنە، یا زولمەتی یا ڕوشەنە
فنجانییا سەر پوشەنە، یا گولشەنی گولزارە حوب

ئەڤ نور و عەرشێ کورسییە، ئەڤ جیننە یانی ئینسییە
یانی فروشت و قودسییە، عاصایە ئەڤ یا مارە حوب

صەییادە یانی بازە ئەو، یا کەبکە یانی قازە ئەو
یا مەرکەبا حوججازە ئەو، خەرگوشە یا شەنقارە حوب

یانی عەصا یا تاجە ئەو، قارورە یانی عاجە ئەو
یا باعثێ تاراجە ئەو، جانێمەیێ بیمارە حوب

مسکێ سییەهـ گیسویە ئەو، گول دەستییە مومایە ئەو
ئەڤ صوبحە یانی ڕویە ئەو، ڕەشتوزە یا شەممارە حوب

زنجیرە یانی سیلسیلە، ڕەشمارە یانی کاکلە
یا فەجرە یا ڕقا دلە، یا بەدرە یا ئەنوارە حوب

دەورا ل بەدری عەقرەبە، کەنعانی جاها غەبغەبە
یا سیلسیلا کاکول شەبە، یا عەقرەبا سەتتارە حوب

بن کوشییا زێرێ زەرە، یا مسحەفا سیمەن پەرە
سەرگوشە قولفا دلبەرە، مەیخانە و خەممارە حوب

یا بەرقەعا شەب تارییە، یا ڕوژە یانی تارییە
مەحبوبە یانو بارییە، یا زەیبەقا دەووارە حوب

مەعشوقە یا عوششاقە ئەڤ، مەخلوقە یا خەللاقە ئەڤ
بەدرا سپی بەڕڕاقە ئەڤ، یا لەعلە یا مروارە حوب

ئەو کەعبە و قیبلا منە، گول دەستە یانی گول بنە
پەیکانە دلدارێ منە، ئەڤ نشتەرێ دژوارە حوب

ئەو کەعبە من ژێ ئیستلام، ئەسوەد حەجەر پێ کر سەلام
من دی نوها صوبح و ضەلام، ڕوژ بو ل من ئێڤارە حوب

ئەسوەد حەجەر بو حاجییان، شێخ و مرید و سوفییان
مەیدان تژی کر نیکییان، ئەڤ حەیدەرێ کەڕڕاره حوب

کوشتن ل وان کر بێ عەدەد، ئەڤ دلبەرا ئاور ئەسەد
ڕەشتوزەیێ قەوسێ سەمەد، دلدابڕە غەدداره حوب

دل دایه بەر تیر و خەدەنگ. من دی نوها ڕوم و فەرەنگ
لەو تێن ژ دل پێت و پەڕەنگ، مەجروحە دل بێ چاره حوب

هندی شەکر خارا بتن، چەشمێ سییاه شەهلا بتن
عومرێ مەژی پێدا بتن، تالع مە بەخت یا ناره حوب

حوب تالعە هەم کیمیا، هەرچێ ژ دلبەر دی ڤییا
خوش قیسمەته کاکول سییاه، ئەو مەهوەشا دلداره حوب

حوب جەوهەرێ ئەرواحە ئەو، یا ڕوژەیێ ئەشباحە ئەو
مفتاحە یا فەتتاحە ئەو، قەهھاره یا جەببارە حوب

حویخولد و ئاب کەوثەره، حوب نەینکا ئیسکەندەره
حوب شاه و میر و بەگلەره، یا زولفە یا طەڕڕازه حوب

ئەڤ جەوهەرێ مەعنایه ئەو، هشیاره یانی پایه ئەو
دلشاده یا دامایه ئەو، بێهوشە یا بیداره حوب

تەوحیدە یانی موشرکە، صورەت نەما یەک نەینکە
ئەڤ موهره یانی مونحیکە، صابونە یا قەصصاره حوب

قەصصاره یانی رندەشە، سیقاله یانی دلگەشە
یانی جەماڵەک بێ غشە، یا توبە ئستیغفاره حوب

ئەڤ توبەیی دل سوزە ئەو، یا پوشە یانی کوزه ئەو
ئەڤ تیره یا ڕەشتوزە ئەو، یا دینە یا هشیاره حوب

ئەڤ دینە یانی عاقلە، دانایە یانی جاهلە
تولازە یانی قابلە، یا پاکە یا فەججاره حوب

فەججاره یانی قەنجە ئەو، کەنزینە یانی گەنجە ئەو
غەمگینە یانی ڕەنجە ئەو، یانی ئەزێ بێزاره حوب

قەلبییە ئەڤ یا روحە ئەو، ئەڤ کەشتییە یا نوحە ئەو
جانێ مەیێ مەجروحە ئەو، یا سینەیێ غەمباره حوب

ئیرشادە یانی هادییە، ئەڤ شامە یا بەغدادییە
تەعلیمە یا ئوستادییە، یا مورشدێ سالاره حوب

سالاره یانی رەهبەره، ئەصحابە یا پێغەمبەره
یانی ئیلاهێ ئەکبەره، ئیسلامە یا کوففاره حوب

ئیسلامە یانی کوفرییە، ئکسیرە یانی سوفرییە
تەئسیرە وەقف و جوفرییە، یا زوهرە و طەییاره حوب

ذالنونە یانی بەحرە ئەو، فیرعەونە یانی قەهرە ئەو
کەلکونە یانی ژەهرە ئەو، جەرجیسە یا نەججاره حوب

جەرجیسە یانی یونسە، تەئنیسە یانی موئنیسە
ئالالە یانی نرجسە، یانی ئەزێ پرکاره حوب

یانی ئەزێ غەمناکە ئەو، یا دلبەرێ چالاکە ئەو
ئەلماسە یا حەککاکە ئەو، یا عاشقێ مەرداره حوب

ئەڤ شاهدێ حالێ منە، وەک ماهی کوپالێ منە
فائیض و رەئسمالێ منە، خوش شاهد و ئیقراره حوب

بەلکی رەقیب و شاهدە، حاضر قەریب و جامدە
یانی رەجیمێ مولحدە، یا کیذبە یا ئینکاره حوب

ئینسانە یا شەیتانە ئەو، سەکرانە یا کوفرانە ئەو
ئیشراکە یا ئیمانە ئەو، بێ دینە یا صەبباره حوب

ئەڤ رەعدە یانی بەرقە ئەو، تابانە ڕو یا شەرقە ئەو
تاجێ سەره یا فەرقە ئەو، خوش خەلعەت و تیماره حوب

تیمار و بار و بەختە ئەو، کوچک و سەرا و تەختە ئەو
ئەڤ هەسپە زین و رەختە ئەو، یا شاهە یا خوندکارە حوب

ئەڤ شاهە یانی قەیصەرە، کیسرایە یا ئیسکەندەرە
ئەڤ خەمرە یانی حەیدەرە، یا فێرسێ فیلارە حوب

ئەو فێرسێ مەیدانە ئەو، یا ئەحمەدێ عەدنانە ئەو
یاضللە یا سێوانە ئەو، یا کەهفە یا دیوارە حوب

مەنشورە حوکمێ موتتەفەق، دەرقەیدە یانی مونطەلەق
ژێک فەصلە یانی مولتەصەق، پەیوەستە یا بزمارە حوب

مەزبوتە یانی زەبتە ئەو، مەربوتە یانی رەبتە ئەو
مەخبوتە یانی خەبتە ئەو، ئەڤ دارە یا منشارە حوب

چەکوچە یانی تەقتەقە، مەفتوخە یانی رەقرەقە
بسمارە یانی شەقشەقە، حەدادە یا بیطارە حوب

مەحبوبە یا مەلعونە ئەو، مەوهوبە یا مەغبونە ئەو
مەعبوبە یا مەفتونە ئەو، مەطرودە یا موختارە حوب

موختارە یا مەطرودە ئەو، مەسعودە یا مەعهودە ئەو
مەحرومە یا مەردودە ئەو، هاڕوتە یا سەحارە حوب

ئەڤ قوتبە یا ئەبدالە ئەو، جبریلە یا میکالە ئەو
عیرفانە یا ئەحوالە ئەو، مەذکورە یا ذەککارە حوب

ئەقلامە یانی کاتبە، ئیلهامە یانی واهبە
عەللامە یانی راهبە، ئەڤ خەتە یا خەتتارە حوب

عەسمانە یانی ئەرضە ئەو، مەبصوتە یانی عەرضە ئەو
مەسنونە یانی فەرضە ئەو، مهتابە یا ئەقمارە حوب

ئەڤ بەحرە یانی حوتە ئەو، یا نەفتە یا باروتە ئەو
یا عەسکەرێ طالوتە ئەو، پڕ مەوجە یا ئەنهارە حوب

دژوارە یانی ئاگرە، ئوستادە یا پێلاگرە
شەمشیرە یانی چاگرە ،ئەلماسە یا موککارە حوب

ئەڤ ڕاستە یانی خیبطە ئەو، غوفرانە یانی حیبطە ئەو
یا زەخرەف و مونخەطە ئەو، مەکتوبە یا طومارە حوب

ئەڤ ملکە یانی بەرزەخە، نیڤا وجودە یا رەخە
صەحنایی جینە یا رەفە، یا بەژن ئەسپیدارە حوب

لازم تزانم پەنگە ئەو، بەژنا شرین و شەنگە ئەو
خوش ناب و نای و چەنگە ئەو، یا غنغنا ئەوتارە حوب

قەلبێ مەیێ پڕبێژە ئەو، زانم دەماغا گێژە ئەو
چاڤێ مودامع ڕێژە ئەو، یا سینێ پڕی هارە حوب

وەڵڵاه تزانم قەرقەشە، چەشمێن سییاه خالا رەشە
رەفتارە یانی بێهشە، مەخمورە یا خەممارە حوب

بوشرایە لێ مزگینە ئەو، فەرهادە یا شرینە ئەو
یانی مەمویێ زینە ئەو، بەلکی مەلایێ ژارە حوب

ئەڤ ئەووەلە یا ئاخرە، ئەڤ باطنە یا ظاهرە
ئەڤ حیکمەتێ دنیاگرە، تەقدیرە یا ئیقدارە حوب

ئازالە یا ئابادە ئەو، مەصنوعە یا ئوستادە ئەو
قانونە یا موعتادە ئەو، ئیعجازە یا شەهوارە حوب

ئەڤ ئەصلە یانی عونصورە، یا خاک و ئاب و ئاگرە
بەلکی ژ وان طاهرترە، یا مشتێ خاکێ پاڕە حوب

یا مشتێ خاکێ ئادەمە، یا ئەصلێ هندی عالەمە
ئەڤ لەوحە یانی خاتەمە، فەرمانە یا بەردارە حوب

ئەڤ ژورە یانی ژێرە ئەو، ئەڤ شەڕڕە یانی خێرە ئەو
ئیمڕوزە یانی پێرە ئەو، یا سرمویی ناچارە حوب

دەریایێ بێ پایانە ئەو، عەللامەیێ سیڕڕانە ئەو
یا نورییێ پێزانە ئەو، یا مەعدەنێ ئەسرارە حوب.

فەرهەنگوک:
کردار: کردەوە، کار.
خار: دڕک، دڕو، ستری.
گیسو: زولف، بسک.
کاکول: پەرچەم.
لەعل: بەردێکی گران بهایە.
مروار: مرواری، لوئلوء، (بەردێ سپی لە ناو سەدەف).
پەیکان: تیر، ڕم.
نشتەر: جورێکی لە تیغ، (چەقوی نوک تیژ).
نیکی: پاکی، چاکە.
کیمیا: علمێ کیمیا.
مەهوەش: جوان وەک مانگ.
نەینک: ئاوێنە، مرێک.
گەنج: خەزینە، خەزێنە، گەنجینە.
زوهرە: کەوکەبەکە بناڤێ زوهرە، (كوكب الزهرة).
ذالنون: ئیشارەتە بو پێغەمبەر (یونسێ ذالنون).
تیمار: چارکردنی برین.
پەیوەست: بەیەکەوە نکاو.
مهتاب: مانگە شەو، روناهیا هەیڤێ.
شەمشیر: شیر، (سیف).
خیبط: کاری نادروست، کارێن نە ڕاست و دروست.
طومار: نامە، نامەی دور و درێژ، نامەک درێژ.
ملکە: بەهشتە.
دنیاگر: جیهان داگر.
مشتێ خاک: مشتێ خول، مستا ئاخێ.
چەشم: چاو، چاڤ.

***

ڕاست و چەپ

ڕاست و چەپ تیر دانە جانی، ڕاست و چەپ
قەوس و ڕەشتوزێ کفانی، ڕاست و چەپ

بێ دل و ئینصاف و زالم فتنە خیز
سینە غەربال کر نهانی، ڕاست و چەپ

ئەز د خەودابوم مەدی بێ مروەتان
رێتە جانێ من نشانی، ڕاست و چەپ

تیر و ڕم دل ما د ناڤێ حەلقە ڕەنگ
من ب ئەحوالێ نەزانی، ڕاست و چەپ

ئەرضە دل لەو وێ دبارت هەر ل سەر
شبهێ قەترێ ئاسمانی، ڕاست و چەپ

غەم ژ من ناهلگرت لەو حوججەتان
لێک تگێریتن نهانی، ڕاست و چەپ

(ما الذي عندي ومالي يا فتى)
(هكذا خلا جفاني)، ڕاست و چەپ

(أنت موسوم بظلم قبل ما)
(جاء تحقيق إمتحاني)، ڕاست و چەپ

لێ مە هەر دەورانە شبهێ گولژەنی
ئەم ل دەورا باغەبانی، ڕاست و چەپ

ڤێ جەفایێ هەر ل نەفسا خو د کەت
بەس یەکین بێ شک نە ثانی، ڕاست و چەپ

ئەز بریندارێ کڤانی مال هەلەک
ئەڤ زولەیخایێ زەمانی، ڕاست و چەپ

لێ بلا نوری فیدابت هەر تنێ
دلبەرێ بینم تە خانی، ڕاست و چەپ

ئەحمەدێ موختارە دلبەر نورییا
کا مراد و کامرانی، ڕاست و چەپ

ئەی موحەممەد شێوە حوسنا بێ نەظیر
(مفرطا) حەتا کو ئانی، ڕاست و چەپ

جەرگێ ئیتوتی تەکر ئارمانجێ تیر
شبهەتی شێخێ یەمانی، ڕاست و چەپ.

فەرهەنگوک:
غەربال: موخلک، پێژنگ.
سینە غەربال: سنگی منی کون کون کرد وەکو پێژنگ.
نشان: بنیشانی.
کامرانی: بەختەوەری، خوش بەختی.

***

ل کوردستانێ کیڤی ئەز

موحەممەد هاتە میعراجێ، یەقین ئەز هەر ئەوم یارەب
ژ سینە شبهێ وەهاجێ، چ نورا پڕتەوم یارەب

بخو موسامە ئەت بینم، بقەلبێ نەینک و ئایینم
خەلیلولڵاهێ یاسینم، ئیمامێ پەیرەوم یارەب

شەڤا تارى کو ڕوژم ئەز، نەعیمێ خولدە دوژم ئەز
وەلێکن سینە سوژم ئەز، مەگەر ئەز بێ خەوم یارەب

دسوژم ئەز ب نارێ خو، ب نار و قەهرێ یارێ خو
روح و جانێت نەیارێ خو، بیار و پەهلەوم یارەب

بیار و پەهلەوانم ئەز، سپەه سالارێ وانم ئەز
خوداوەندێ جیهانم ئەز، کو سەعدێ قەیلەوم یارەب

بخو فەیضا ئیلاهم ئەز، ب تەخت و شاه کولاهم ئەز
ل سەر عالەم چ ماهم ئەز، شرین و خەسرەوم یارەب

بخو کەوینێ گوفتارم، هەڤالێ تەیر و وەحشانم[1]
وەکی بلبل ب ئەفغانم، د کوزێدا کەوم یارەب

حەوا و ئادەمە دیسا، ئەزم ئەڤ مریەم و عیسا
سولەیمانی و بەلقیسا، ژ عشقێ ناحەوم یارەب

وەکیلێ گومبەتا کەسکم، ل دنیایێ بخو مسکم
ل گوفتارێ نەما بەسکم، د کوزێدا کەوم یارەب

چ کەوکێ خوشی ئەزمانم، چ ئینس و جین و سولتنام
چ قەسێ دێر و رەهبانم، ل حالێ مەحیەوم یارەب

حەکاریمە سلیوی ئەز، ل کوردستانێ کیڤی ئەز
ژ کرمانجێ نشیڤی ئەز، ژ بەهدینا ئەوم یارەب

ژ بەهدینانێ خاسم ئەز، ژ پیرانێ خەواسم ئەز
ل مەیدانێ رەقاسم ئەز، ل دەعوا ناکەوم یارەب

ئەگەر میرم ئەگەر بەگلەر، بخو نوری چ خوش رەهبەر[2]
ل بەر چاوم تنێ دلبەر، نیمایە هەر هەوم یارەب.

----

(١) دو پەیڤێن کو دناڤ ڤێ رێزا هەلبەستێ دا ل ئالیەکێ دەست خەتا شێخ مەمدوحێ بریفکانی بو، پڕ بزەحمەت تێتە خواندن، بڤی ئاوایی نڤێسی یە:
(بخو کویین کفدانم (کفپانم) هەڤالێ طەیر و وەحشانم)
(٢) ئەڤ ڕێزە ب ئاوایەک دن ژی هاتیە نڤیسین: (ئەگەر میرم ئەگەر بەگلەر، ئەگەر نوریمە خوش رەهبەر).

فەرهەنگوک:
پڕتەو: تیشکی نور، أشعة الضوء.
پەیرەو: کەسێک کە ئەکەوێتە بەدوای شتێک.
سپەه سالار: سەرکردەی لەشکەر.
شاه کولاه: کووی شاه، تاجی شاه و مەلک.
خەسرەو: شاهی ئیران کە حەزی لە (شیرین) دەکر. (فەرهاد و شیرین).
کەوک: کەبک، کەو.

***

ئەی صاحب

مە ل سەر تەخت و قەدیفا وە دگو ئەی صاحب
هەمە خوشی مە د دین، ئەز تو پەیاپەی صاحب

جامییا کەوثەر و خوش ڕەونەق وەقتێ سەحەرێ
مەژێ ئنگوشتی سەمەن دی ب مەدا مەی صاحب

ب سەلامەت بگەهی، مەقسەد و حەجێ بکری
حەجەر ئەسوەد ب مەرا، ڕوزە تو نادەی صاحب

تە هەبو نازک و ڕەنجور و ضەعیفەک نە ئەو
ل چ کارە تو عیلاجامە چەوا کەی صاحب

نوهە خانم ژ رەقیبا، مە بهیستی خەبەرەک
مە ل گەل خو ل سەفەرگاهێ تو نابەی صاحب

تە دووسێ ڕوژ و شەڤان، ڕوژ ل من شەڤ کەر دکر
فەرضە حەققێ مە ژ نوو، قەنجی ئەداکەی صاحب

وەرە جارەک بدە گوه، قصەیێ دەردێ مەبری
ژ فراقێ چ جەفابو، ل مە هەی هەی صاحب

تە نەدی ئاه و فیغانامە چەوا تات ژ دل
تە دگو سینەیێ ما چەنگ و سەدا نەی صاحب

شوکور لیلاهی کو چون، قەبر و حیساب و عەرەصات
تو ل مە ئێدی نەما جەور و جەفا کەی صاحب

ب دەرئاغوشی مە جان دایە بەشیرێ تە ژ نوو
قەنجە خانم مە ب گوفتارێ خو راکەی صاحب

وەقتە یەکتا بگری، قامەتێ سەروین و شەفاف
ب زەبادێ بڕەشینی و جەلادەی صاحب

وەرە دیوانەکێ میرانە و شاهێ ب شەڤێ
بگری وا ژ دنێ، من بخو شاکەی صاحب

جامێ تەلخ و مەیێ ئەنگور ب دەستی ب نگین
بمە دەی هەمنەفەسێ، مەردە روهاکەی صاحب

دوو کەلامان د سەرایێ تە ب گوفتارێ شرین
تو خەبەر دەی ئەز دلێ خەستە شیفاکەی صاحب

تە ب دیدار موظەففەر، د کرن شاه و ئەمیر
نوهە وەقتە کو تو گازی عولەماکەی صاحب

مەحەیاتا ئەبەدی خوش دییە دەر صوحبەتێ شەه
رابە دا سالکێ راهی ب بەقاکەی صاحب

بە یەقین یوسفێ مصری، و تە نینن چو بوها
خولد و جاویدی ب یەک، مەوکوبەهاکەی صاحب

وەرە شوکرانەیێ دیدار بکە جانێ شرین
تە دڤێ صدقەیێ ئەڤ زولفێ دوتاکەی صاحب

عمرێ نوحی دوو سالی، مە بوار و نەبو تێر
دلێ تێشنە تو ژ نوو، پڕسێ مەناکەی صاحب

تو دپوشی و د نوشی، ل دەر و پەنجەرەیان
ب سییەه شەهلە نیگەه، بەر فەقەراکەی صاحب

دووهزار زەوق و صەفا، من ژ تە ئیم سال د دین
لێ تە هیژ فکرە بمن، زەوق و صەفاکەی صاحب

دنێ ئاباد دکی، یارێ خو هەم شاد دکی
دێوێ مەلعونی کو تامار و فەناکەی صاحب

بە مرادا تە بتن، دەستێ دوعایێ نوری
ڤەدکەت چەندی هەلالێ، مەکو شاکەی صاحب.

ئنگوشت: تبل، پەنجە، تل.
جامێ تەلخ: شەرابی تال، شەرابا تەعل.
نیگەه: ڕوانین، چاو.

***

عمرێ غالب

ئاخر بنامرادی، بوری مه عمرێ غالب
دل تێشنه و نەشادی، دیتن مه پڕ عەجائیب

ڕوژێ کو دا کوسوفێ، طاری دبن مشارق
هەیڤامه ناهلیتن، پێ ڕون ببن مەغارب

دەستێ دخو د مەشتن، قەتلا مرید و شێخان
خونا مه هەر درێژی، سیمین بەر و حەبائیب

دلخوشیيا ڕەقیبی، دەر هیجرەتا غەریبی
سوننەت کرن حەبیبی، لەو چونه من ئەطائیب

چەندی هەبون مه خوشی، یا خوڕڕەم و خڕوشی
یێکسەر مەدی فەنابون، حەیفا کو بونه غائیب

صاحب جەمال و یەکتا، سەروا خڕام و هەمتا
ڤاژی کرن ژ قانون، هەر دەفتەر و کەتائیب

قال و بەلی مەدی میر، دلبەر د دەستە شەمشیر
(في قتل كلِ صبٍ، ذو شِدة وراغِب)

ڕەغمەن مەبێ نەوایان، بیمار و بێ دەوایان
(حكم الحبيب جار في ظلمة الترائِب)

(لا تعجبوا مقامي، في سادةِ كرامي)
ڕوژا وەلیدێ هندی، (صوفية الرغائب)

(قد شاب عنفواني، والوصل ما جفاني)
دلبەر مەدی جوانی، (في أكبر الشوائب)

شێرێ دبیشه من دی، پەنجاه سال بویی
لاویدێ شێرێ نێچیر، ڕێژهاربن وەهائیب

لەیلایه قەیس کوشتی، زینا مەمو بڕشتی
شیرازییا دکێشن، با مخلەبان وەصائیب

یانی مەلای جزیری، بەلکی عەلی حەریری
فەرهاد و خوسرەوانه، بو کوشتنا مەطالب

(أفرطت في هواها، والقلب في نواها)
(يقضي عليّ بُعداً، في أبعد المراتب)

(إني رضيت منها، بالحكم في بعادي)
(إذ كلّمت بثغر، ذا أرفعِ المطالب)

دەستا ژ دین و دنیا، ڤێ لەحظەیێ دشوم ئەز
(ما إن لها عذاب، في الروحِ كاللهائب)

عشقامه دت جەوابێ، وەک تێمه بەر حیسابێ
(يُغنيهِ ذاكَ عمّا فرّطت في المكاسب)

(كل مرء قرين في جنبه واني)
(عندي قرين حبي في الدهر خير كائب)

(لولاک یاحبيبي، ما إن عرفت ربي)
(أعربت عنه علماً في مصحف الدوائب)

من دلبەرەک وە دیبو، با ناز و پەروەرێ بو
قەستێ دکن ل بو شاه، (بالخيل والنجائب)

عەدنانی و قورەیشی، (منها بفتك عيشي)
تیرا ژ قەوس و ئەبرو، پێکان و جانێ صائیب

من دینه پڕ دەلائیل، بورهانێ دەر حەمائیل
ڕەمزا علومێ حیکمەت، ظاهر تکن مەناکیب

صاحب بخو دزانی، نوری چ دل مراده
ئیمان و دین و دنیا، چویین ب دەردێ صاحب.

سیمین بەر: کەسێ لەشی وەک زێو وابێ، (لەش جوان).
خڕوش: هاوارکردن، هەوارکرن.
هەمتا: هەوتا، دوست، هەڤال.
بیمار: نەخوش، خەستە، نەساخ.
بیشه: دارستان، غابات.

دلبەری خوب

بێ پەهلو دلبەرێ مەن، شورطەیی خوب
(رسان إین بندەء در هجر اشوب)

بکن تەرکا نەیارێ دل مونافق
رثقیبان رەجمێ دین، باسەنگ و باچوب

حەبیبا پیرهەن، لازم ژ خارا
رەقیبا نەعلەیێ، مسمار و جاروب

ویصالەک قسمەتێ صاحب دلان بت
فیراق و هجرێ هەر بت ڕوزە مەحجوب

ل تەختێ شاهی و هەمرازی ئەز بێ
ل بەر پالا نەیاری قوط ب خەرنوب

ب ئەوصافێ رەسول و سرڕێ قورئان
دبینم ڤێ دنێ هەمراز و مەنسوب

مخابن هەر مخابن بەس مخابن
کو دورین ئەم ژ وێ دیدارێ مەطلوب

حەقیقەت ئەم د مەرفوعین و مەجرور
ب چنگالێ سەرێ زولفاتە مەجذوب

د جەذبێدا مەدیتن عەسکەرێ غەم
ئەمین بو عەسکەرێ حوبباتە یەعسوب

پەیاپەی تێنە دل ڕەشتوزە وڵڵاه
دهەر وەقت و دەمان بێ وەقت و بێ نوب

فیراق و میحنەتێ عشقاتە جانم
دبینم خوش ژ بەر مەحزون و یەعقوب

دکێشم محنەتێ دەردێ فیراقێ
تەماشاکەی تو جارەک حالێ ئەییوب

موحببێ، دل بریندارین و پڕ غەم
ژ دەرمانان مەهەر دیدارە مەحبوب

وەرە پێکن لیقائێ نامەیێ حال
ب مومو دا ببینت حالێ مەکتوب

ببێژی حالێ عاشق من بخو دی
د بەحرا غەم ژ هجراناتە مەکروب

ب گەریان و بخوشیان صەبر نایێ
پەیاپەی ژێ مەدین ئەڤ حال و ئوسلوب

دبێ جارەک بخونن شەه غولامان
ب پرسن کەلەیێ مەحبوسێ مەسلوب

ئەگەر نایێ بکێری حەضرەتا شەه
دبێژیتن نەڤێ من عەبدێ مەعیوب

کەرەم کت تولە و کەلبێ شکاری
حەقیقەت ئەم ئەوین بێ شبهە مەحسوب

(خطابي أو سوالي مَن يُلقي)
(إلى عليه الأحباب مخطوب)

(لقلت القلب قلب الخل لكن)
(منال الكون مالی منک موهوب)

بلا نوری نەمین زێر و زیوەر
تنی دل دت ب نوری دلبەری خوب.

شورطە: بایی شورطە، (جورێک بایە).
پیرهەن: کراس.
خارا: بەردی رەق، بەرێ رەق.
پەیاپەی: یەک لە دوای یەک، یەک ل پەی یەک.
کەلبێ شکاری: صەگی ڕاو، صەیێ نێچیرێ.
زیوەر: زیر وزیوەر، خشل.

***

كاسا مه نوشی

كاسا مه نوشی دایی، ساقی كودا تژی ناب
هادر ژ مەوج و بەحران، تەشبیهێ نون و گرداب

من دی غەزال د چاڤان، دەخسی كری هناڤان
رەیحان و سمبلا مەست، هاڤێتە دل خەم و تاب

دیدار و قامەتا شەنک، ئینا خرۆشێ خەرچەنک
سەد دەق چ شكل من دی، عەرعەر خرامێ سیراب

صەییادێ شێخ و پیران، ئێخسیر تكن ئەمیران
حاضر ژ خەلوەخانان، هەم واقفان و میحراب

سوزێ د جانێ صدديق، بیراقێ جامێ ئەنبیق
مثلێ مه حەمزەیێ شێر، گرتن چەوا بن خەططاب

فەرمانبەرێ تە جبریل، حوكمێ تە نوسخێ ئینجیل
مەنزلگەها تە كەیوان، فەریادرەسێ تە وەهاب

ئیثبات و نەفی و ئیمكان، دنیا هەمی د فەرمان
حكمێ تەكت بیانی، لازم تبی ژ ئیجاب

عالەم هەمی قەلەم بی، دنیا هەمی شكەم بی
ظاهر بكن جەمالەت، تەقصیرە نینە ئیطناب

عشقاتە ئاهە دیسا، جانێ مه پێ ئەییسا
ئاها مه لەو ژ دل تێ، هەردەم ب سوز و خوناب

حوبباتە سەرطەما من، سیمین تەن و غەمامن
سەد نیشتەرن د دلدا، یا كەیبرن د خەللاب

جەننات و خولد و حوری، ئێک پەرتەوی تو نوری
باغێ نەعیم و رضوان، ئەڤ نازكا مه حەجاب

ئەڤ نازكا شەكرخا، قامەت ئەلیف و ڕەعنا
قامەت نیما قیامەت، بەردا ژ چەرخێ دولاب

(یوم الفراق أدهی، عند المحب مما (عما))
(یلقاه كربلائي)، یا مەهدییێ د سەرداب

بەحر و بەری و عوممان، نیشانە سەرطەمی جوان
غایەت لیحەدی غایەت، ئەم سەرمیانی ئەقطاب

ئەو باغێ برڤە كوهان، ئەڤ سەرمیانێ عیرفان
سالارێ ئەهلێ ئیمان، وەک دامە كاسێ منیاب

ئاغوشێ كوهنە رازە، یا گولبونێ موجازە
یا مەعدەنا حەیاتێ، یا جائیگاها ئەصحاب

یاقیبلەیی موریدان، یا مورشدێ فەریدان
فەردم د هەر مەقامات، سلاب كوی سلاب

ئیمكان نەمایە چەشمەک، بەردت ب شەعشەعانی
عەوقەک ل بەر بوەستی، فەتتاحێ قفلێ هەر باب

نورا و قەلبێ (نوری)، نوری چ بێ قوسوری
یا نورە نورێ طوری، یا نورێ رەببێ ئەرباب

عەرعەر: دارێكی بەرزە، دارەكا بالابەرزە.
خڕام: ڕوشتنی ئارام و بەلەنجە.
سیراب: تێرئاو، تێرئاڤ.
فەریادرەس: ناجی، ئەوەی لە هاوارت دێ.
ئیطناب: درێژەپێدان، درێژكردنەوە، درێژكرن.
ئاغوش: باوەش، باوش.
كوهنە: كون، كەون، كەڤن.
راز: سیڕڕ، سڕڕ، نهێنی.
گولبون: بنچكەی گول، قەفتا گولا.

***

لەب

لەب گوهەرانێ جێلوەگەر، رابە ژ دل ببینە لەب
غونچەلەبانێ سیمتەن، شەربەتێ ئەنگەبینە لەب

عەینی تەعیناتێ حەقی، دا دلێ عارفی شەفەق
من دییە ذاتێ حەق ژ ڤێ، غونچەیێ دەر کەمینە لەب

ئەڤ قودوسی و موقتەبان، ئاه و فیغانێ گازییان
عەظمێ رەمیمێ گورزییان، شەوقە ڤسەر کەتینە لەب

شەوقە ڤسەر کەتینە وان، جوهرە د وێ کەوینە وان
تاب و غەمی نەراهمی، طالەب و موشتەرینە لەب

بێ شک ئیمامێ جادەیی، بادە ژ لەب چشاوەدی
(ژەهر هلاهل إين همە)، تەحلی و گەه خوشینە لەب

لەب نەچو پەنک و قەندە ئەو، دارویی دەردمەندە ئەو
بو هەمە سوژی جگەران، دەردێ سکنجەبییە لەب

باصرڕەیێ مە عامییان، چەشمێ سیاه و قارییان
کەنگی تبێ کو سەح بکن، طاقەتێ قامە نینە لەب

طاقەتێ قەند و لەب گوهەر، سەرو خرامێ سینەزەر
کەعبە و (أسود الحجر)، عالەمەکن نەدینە لەب

ڕوژ و قەمەر ژ غەفلەتێ، من کو د دین ژ خەجلەتێ
جانێ شرین و دل فیدا، ڕوژ و قەمەر کرینە لەب

لەذذەت و شەربەتا لەبی، عەینی بەقایێ سالکە
عارفێ جلوەجانم ئەز، جورعە کو ژی مە دینە لەب

بادە ژ لەب کو نوشی دا، خورڕەم و دل خرۆشی دا
من نوهە جان و هوشی دا، جوملە بخو برینە لەب

خاکێ نهی ب شەر نەیێ، عونصورێ سیم و زەر نەیێ
گەر چکو خضر و عارفین، مەحیەوییێ قەوینە لەب

لێ نە تەوەصول عونصوری، خاکێ نە ئاب و ئاگری
دەستێ قەدیری چێکری، موعجیزەیی موبینە لەب

حەق بتە دت عینایەتێ، هەر چ تە ئەو ڤییا وەتێ
لومە کریمە پڕ حەسەد، دل ب غەم و برینە لەب

مەدح و ثەنایێ دلبەرێ، فکر و خەیال و هوش و دل
عاشقێ دەر سەحەرگەهان، تێکی هەمی مەحینە لەب

دور و درازە ئەی صەبا، نامەیێ عەرضێ حالێ من
عەرضێ بکی ل حەضرەتێ، نامەیێ لێ بخوینە لەب

نامەیێ فەقر و ژارییێ، هلگرە شەب سحارییێ
بەلکی بخونتن کو ئەم، چەندی موشەووەشینە لەب

عاشق مە تەرکێ دت ژ دل، گەر چ جەسەد برینە من
جنن و بەشەر دگەل ئەوان، د بو موذەبذەبینە لەب

ئەز بخو هەر د دم دەرێ، مەظهەر و طورێ حەظرەتێ
بەهرێ شیرین و نەکهەیێ، جانێ خویی شیرینە لەب

(أنت فريد حظرتي)، غونچەلەبێ مە نورییا
هەمنەفەسێ مە هەردەمی، نوری و هەم نشینە لەب.

ئەنگەبین: هنگوین، هنگڤین.
لەب گوهەران: دەڤ گوهەر.
سکەنجەبین: جورەکێ شەربەتێ یە، جورێک شەربەتە.

***

هوب هوب دمەش

هوب هوب دمەش هوب هوب
كوب كوب د خوش كوب كوب

ران ران ل مەيدان ران
خوبخوب جەهێش خوبخوب(١)

خوش خوش ب قەت بێهوش
طوب طوب نەهش طوب طوب

ئوش ئوش دهەر ئوش ئوش
قوب قوب ل لەش قوب قوب(٢)

مير مير دلاوير وير
زوب زوب كەلش زوب زوب

دار دار بەكر دار دار
نوب نوب نەهش نوب نوب

داه داه مەنڤ داه داه
صوب صوب ب مەش صوب صوب

پاك پاك ژ زك ماك
دوب دوب هەمش دوب دوب(٣)

چال چال ل وى مال
ئوب ئوب نەغش دوب دوب(٤)

واى واى چ دامای مای
ذوب ذوب زبيش ذوب ذوب

ناب ناب ژ كول ناب ناب
سوب سوب دمەش سوب سوب

توب توب ژ دل توب توب
يوب يوب ئەبەش يوب يوب

كون كون ب جاكون كون
چوب چوب ب كەش چوب چوب
قوم قوم ب فاطوم طوم
شوب شوب برش شوب شوب
چين چين ژ دل نوردين
هوب هوب مە ئێش هوب هوب.

ددەست خەتا شێخ موحەمەد طاهرێ بريفكى دا ئەڤ رێزە، بڤى ئاوايى بون:
(١) خوبخوب حەجش خوبخوب.
(٢) قوب قوب ل سەر قوب قوب.
شێخ مەمدوحێ بريفكانى ل هەمبەر ڤان دوو رێزا بئاوايەكێ دن نڤيسانديه ولهەمبەر دانايه (نسخه):
(٣) دوب دوب نەغش دوب دوب.
(٤) ئوب ئوب هەمش ئوب ئوب.

جەهێش: بازدان، خوش بەزين.

***

عالەمێ غەريب

ب شەهادەت ژ تەرا، هاتمە ئەز صەومەعێ غەيب
لازى جلوەيێ موحەممەد، نەكرى غەمزە لوهەيب

د قيدەمدا بەخو مەعمودێ قەديم ل سەما
(مطلق ثم ثري الشك بنا منك وريب)

(أنا في بحر وجود كعباب ظهرت)
(وكبير صغري إن شبابي هو شيب)

(أنا فرد بصفات لي فيها رشحات)
(كجبيني وخليل وبلال وصهيب)

(أنا ذو المجد ولي بعد شؤون خفيت)
(وعلي استترت كل عطيات وهيب)

(السمائي قدري كنت أنا اللّه ألم)
(ترفى أرض برياتيه تفريج كريب)

گەهی شێخیم ب لەطافەت، گەهی موحتاجی مورید
گەهی سالک گەهی عابد، گەهی زوننارە د جەیب

گەهی دەریا گەهی دنیا، گەهی بالا گەهی زیر
گەهی کافور و عەبیرم، گەهی مسکم گەهی طیب

گەهی کرمانج و عەجەم، گەهـ شەهی فارس و ڕوم
گەهی قەیصر گەهی کیسرا، گەهی ئەعراب و عورەیب

گەهی حەقێ ب حەقیقەت، گەهی نوری تویی خەلق
گەهی مەشهودێ شەهادەت، دگری عالەمێ غەیب.

فەرهەنگوک:
زوننارە: ملوانکەی مەسیحیەکان لەبەر دەکەن.
زیر: ژێر.
دجەیب: لەناو جیرفاندام.
شەهـ: شاهـ. مەلک.

***

أنا البرهان(*)

أنا البرهان والديان أحكامي تجاريب
أنا الجبار والقهار لي صد وتقريب

أنا الباقي أنا الفاني أنا الماحي أنا الصاحي
أنا الموجود والمعبود يدريني المجاريب

أنا المعدوم والموهوم في رسمي تلاشيت
أنا الأصل الهيولا فهي أغصاني اليعاسيب

أنا الأعجوبة الأكبر أنا الأنبوبة الأبهر
أنا القدوس في الكونين أحوالي أعاجيب

أنا الأجساد والأرواح إني عنصر الأشياء
أنا الجراح والمجروح بل مني التعاصيب

أنا العشاق والمعشوق إني فتنة المبلي
أنا الداعي أنا المدعو بل دأب وتأديب

أنا الهادي أنا المهدي إني واجب المومكن
أنا الإمكان والأعيان تفصيل وتشريب

أنا الراكع أنا الساجد أنا المسجود لي حقا
أنا العباد والزهاد ماتحوي المحاريب

أنا المحبوب والمطلوب والمقصود والقاصد
أنا ذا القيسي بل **ليلي** ولبنا والمحابيب

أنا الغواص بل يم حوى حوتا وبهموتا
وناسوتا ولاهوتا نعم نار وتعذيب

أنا الفياض في لبي أنا الينبوع من قلبي
فيوض النور يا نوري من الأعلى ميازيب

(ئەنابیبێ تە نورانی، پەیاپەی تێن ژ ئەسمانی)
فيا نوري بريفكاني أنهرتك الأنابيب.

(*)ئەڤ هەلبەستە دناڤ دەست خەتا شێخ موحەمەد طاهرێ بریفکی، هاتیە دیتن.

***

حرف التاء (پيتا ت)
دل جەلى بت

تە د ڤێ دل تە ب ڕەنگێ، مەه و خورشيدێ جەلى بت
هەر ل ژنگارێ صفر، جەوهەر و گەوهەر عەمەلى بت

بە جەليسێ مزلێ كفنى، ل خو پێچە خەمولى
داكو غەسسالى تەفەككور، تە بشوتن نە بەلى بت

نە بەلى بت ژ تە يێک ڕەنگ، و نەناسن ژ تە رەسمى
ئينس و وەحشەت ژ تەرا ، وارث و هەمراز و وەلى بت

سەدى پەنجاهێ شەواهد، كو ل بن جەيبێ كراسى
تە ل هەرجا ب عەيانى، شاهد ناموحتەمەلى بت

هەڤرڤێ قاز و قولنگابە، دگەل سيه و غەزلان
وەه ل كوهانێ چو كەويين، تە مەقامەک جەبەلى بت

قوتێ روحى ژ گيا بت، جا ل هەر كەهف و مەغاران
خو ل سەر بەسطێ ذيراعى، ئاڤ ژ غەدران و گلى بت

خاوەنا دل ژ تە ژەنگى نەبتن، عەينى نيفاقە
گەر تە دل ئەز هەمى ئەغيارى موبەڕڕا و خەلى بت

تەخت و حيكمەت وە دبينم، د بنێ چاه و ل سەر چڵ
قسمەتێ ژێ بگرى، صەومەعە دێ چاهێ جەلى بت

پير و ئوستادى چ حاجەت، ب عەلى حەيدەرى هەستن
شەڤ و ڕوژا ژ تەرا پيرێ خوداوەندێ عەلى بت

مەه و سال و شەڤ و ڕوژ و دەم و گاڤ، ئەز هەمى عومر
مە بوارن ب خسارەت، تا ڤكەنگى هەزەلى بت

وەكو طفلان ژ غرورێ، ب دنێ غافلين ئەم
ڕوسيياهين ژ خودێ، وەقتە مە شەرم و خەجەلى بت

خەلوەيەک جلوە ژ نورى، مە نەدى صافى ببت
جلوەيا خەلوە قەڕان، سينە ژ ڤێ بەدرێ جەلى بت.

فەرهەنگوک:
خورشيد: هەتاو، ڕوژ، حەتاڤ، تاو.
هەڤرڤ: هاورەديف، هەماهەنگ، هاورێ، رەفيق، دوست.
غەزال: ئاسک.
كوه: شاخ، چيا .
قوتێ روح: خوراكى روح.
خاوەن: خوداوەند، صاحب.
موبەڕڕا: دور، بەرى، (بريء).
خەلى: خالى، ڤالا.
چاه: بير، چاڵەئاو.
چڵ: تايێ دارێ، لقى دار.
بوارن: رابوارن.
تا ڤكەنگى: هەتا كەنگى.
هەزەل: گاڵتە و گەپ، گاڵتەچى.
طفل: مناڵ، زاروک، منداڵ.
ڕوسيياه: ڕورەش، ڕوى رەش.
خەجەل: شەرم.

***

شعرەک عەجائيب

كاتب ژ لەوحێ لەم يەزەل، حەرفا ئەزەل تەحويلى كت
سرڕا ئەلەم نەشرەح ل سەر، موهرا سەدەف تەفصيلى كت

دل مالكێ حوسنا ئەزەل، نابت كو مەعزول بت ئەبەد
تەرغيمێ چەرخێ بو مەرا ، دێ حورمەت و تەبجيلى كت

من دى غولامانن د دل، تاجێ موكەللەل وان ل سەر
خارج ژ بەر خەطێ قەلەم، من دى خودان ئيكليلى كت

مەنزلگەها حاكم ئەڤە، بەلكى بخو حاكم ئەڤە
حوكمێ ل سەر باخوى دكت، هەرچى ڤييا تەنزيلى كت

ئەڤ جادرە یا شاهە دل، ئەڤ بەدرە یانی ماهە دل
چەشمێ دلی بێ نور و سەر، لازم ژ ڤێ تەبدیلی کت

قورئانە یا تەوراتە ئەو، میصباحە یا میشکاتە ئەو
جبریلە یانی ئەحمەدە، نەسخێ ل سەر ئینجیلێ کت

ئەڤ طورە یا موسایە دل، ئینجیلە یا عیسایە دل
مەنزلگەها ئەسمایە دل، سەیران د وان جبریلی کت

ئەڤ فیلە یانی روستەمە، ئەڤ بەحرە یانی قولزەمە
جەمشیدە یانی جەم جەمە، وەک فێرسان و فێلی کت

ئەڤ عەرشە یانی کورسییە، ئەڤ گایە یانی ماسییە
ئەڤ جننە یانی ئینسییە، پڕ وەسوەس و تەسویلی کت

ئەڤ رەعدە یا بارانە ئەو، ئادارە یا نیسانە ئەو
یا رەوضەیێ رەیحانە ئەو، میکالە میکائیلی کت

میکالە یا جبریلە ئەو، ئیجمالە یا تەفصیلە ئەو
یەحیا و ئیسماعیلە ئەو، ئیرشادێ عزرائیلی کت

یا نوح و ئیبراهیمە ئەو، ئیدریسە یا تەعلیمە ئەو
تەغویضە یا تەسلیمە ئەو، تەشبیهێ ئیسماعیلی کت

ئەڤ نورە یانی نورییە، ئەڤ نورییێ ئیتوتییە
شعرەک عەجائیب گوتییە، مەقصودە ڤێ تەنزیلی کت.

چەشم: چاو، چاڤ.
نەسخ: باطل.

***

حاکم

من دی د ڤی مەزاری، بێ حیکمەت و حکومەت
بازی و لوعبەکاری، بێ مروەتی و ڕومەت

حاکم بخویی جائیر، طامی و سفریا وی
کوشتی مەڕا ڕوپییە، پڕخون و پڕ زهومەت

وی گوتە من بخو ژێ، من گو ژ ڕەنگێ وی تو
طەعمێ تە بومە ئینا، لائیق تە ئەو طعومەت

عەرشەک بخو ڤەدابو، گو ئەز خودایێ خەلقم
من گو خودا نەمینت، ئەو جلوەکار و جومەت

سەد حیلە لێمی کردن، حەتا ب دەستی کەفتم
ئەم ئەبرەم و حەکیم تر، ئەز موبەڕڕا ب ڕومەت

ئەبدال و قوطب و ئەوتاد، یێکسەر ت هیڤیا من
هەر وێ د کن ریجایێ، کو نابرم هەمومەت

ئەز نابرێ هەمومان، من قەت ژ تە نەڤێتن
خوش ژ گوفتوگوییم، ئەولا تر ئەز نعومەت

ئەڵڵاه چ دل مرادی، یا مەنبەعێ فەسادی
فنجان د دەستە هەردەم، لێ ئەو تژی غمومەت

شەیطان و گایێ پیرە، دنیا کری کەبیرە
بو ناکسان بلەزەتی، باسەعی و باهجومەت

پیرێ ل غایەتی نور، نوری تو عارفی زور
ئەی جاهلێ صیبا خو، طەبعەت تەپیرە تومەت

نوری ژ چل و ئەلفێ، د کر دوسەد ژ هجرەت
دور بو ژ ئەحمەدی خاص، لەو پڕ دتن خصومەت

خاصی زەمانێ ئاخر، نوری تویی ئەکابر
سولطانێ ئەهلێ حالان، شەهوار با حکومەت

ئەخلاطی و بریفکی، ئیتوتیین و مەککی
حازر ل قەریە ئیتوت، مەنزلگەهێ کلومەت

ئەی بەندەیێ خودایی، رابە سەفەرکە ئیرو
ئەرضێ موقەددەسێ حەق، مەقصودی و هەم مرووەت

ئەحوال و سەد مەقامان، دەر جادەیێ مە دیتن
عارف ئەمین و غەوثین، دەر جادەیێ ئمومەت

دەر جادەیێ ئیمامین، پڕ خادم و غولامین
شاهێ عیراق و شامین، دشمن گەها رغومەت.

فەرهەنگوک:
ئەبڕەم: پاک، خاوێن.
هموم: غەم، عاجزی.
گفتوگو: وتووێژ، ڕاز و نیاز.
ئەلف: هەزار.
چل و ئەلفێ د کر دوسەد ژ هیجرەت: د کە (١٢٤٠هـ).
شەهوار: وەک شاه، وەکو شاه.
رغومەت: بەزۆری، بزوری.

***

حیکمەت

تە ئەڤ حیکمەت، ژ بو هەر ناکەسی گوت
چ زانن غەرقەتێ، دەر بەحرێ ناسوت

مەگەر ذالنونە، ئەڤ شاهدێ لحالی
ژ ویرا مولتەقم، دەرحالە ئەڤ حوت

شەهادەت عاشقێ مەرداریێ بێ روح
چەوا بێ هوشە، دەر سەددافێ تابوت

دنێ وێ لەف کری، رەسمێ حەیاتێ
ل نک من نێ نەمایە، گەر چ مەنعوت

دنێ ئاگر بومن دی، جا هلانی
وەکی پەروانە، چ نێڤی و بێ صەوت

ئەزم فەردێ وجودێ، بێ نەظیرم
ژ ئەربابێ کەمالی، نینە یەک جوت

ژ پاشی من، رەهابون ژ خەونێ
هزاران عەنفەری، وان تێن و هەیهوت

ل عەسمانێ عەبیرا، من عەبەق دا
ل نک خاصی، ل عەردێ مسکێ مەفتوت

بخو دەر صەومەعا قودسی مە، داوود
ب علمێ خو، کەز ئەگەر جەهلێ جالوت

تە مەقصودە ببینی، پیرێ خەڕان
ژ عیرفانێ ب بین، هادر ل حانوت

تەواضوع ژێم گەها، حالێ فتووەت
تەطاول عەیبە، ئەی هەمراهێ طالوت

ل ئەفلاکان دبینی، تاج و ئیعزاز
ئەگەر ذوللەت گەهینی، جایێ بەهموت

د بیرێدا گەهاندی، خەلقێ بێ هوش
هەوا و شەهوەتا، هارۆت و مارۆت

عەصایانێ یەدی بەیضایە، من ڤێ
ل سحرێ سامری، یا سحرێ هارۆت

تە پرتەو دانە عامی، گەر چ بودی
مەهێ تابانێ مەشرق، جایێ ئیتوت

بەیانا ڤێ موعەممایێ، گوهەر سەنج
چرا نوری، تە بو هەر ناکەسی گوت.

فەرهەنگوک:
بێ نەظیر: بێ هاوتا، بێ وێنە.
رەهابون: ئازادبون، رزگاربون، خەلاسبون.
عەبیر: عەتر، گولاڤ.
مسک: بێهنەکا خوەشە ژ نافکا غەزالان دەرتینن و وەک دەرمان ژی تێ بکارئانین.
کەز: کە ئەز، کە من، دیارە ئەڤ پەیڤ دوێ سەردەمێ دە بڤی ئاوایی دهاتە بکارئانین.
تەواضوع: خو بەگەورە نەزانین، فروتەنی.
هەمراه: هاورێ، هەڤال.
هارۆت و مارۆت: دوو مەلائیکن، دوو مەلائیکەتن.
پرتەو: تیشک، چرا، نور.
گەر چ بودی: هەر چەندە بوی.
مەهێ تابان: مانگێک کە ئەدرەوشێتەوە.
موعەمما: نهێنی، سرڕ، مەتەل.
گوهەر: گەوهەر.
گوهەر سەنج: کەسێک یا شتێک کە نرخی تەلا و ئاڵتون دەرەکە و دیاردەکە.
ناکەس: کەسی خراب، کەسێن نەباش.

***

نەوێرم

دیسا قە نەوێرم کو بکم، کەشف و کەرامات
گەر چەندی مە پڕ دیتنە، ئەحوال و مەقامات

دل شبهەتی قێرین د رەشن، باطنی پڕ تەنگ
ئینسانێ دڤی عەصری، خو طفلێ بە عەمامات

عوجبێ وەڤە گەشتینە ژ کوبڕا، وەکو شیرین
باطن د جەبانن و ب ظاهر، هەنە لامات

مالی خولیا وان دەینە دخەودا، کو دبێژن
جوزئەک مە ژ وەحیێ هەیە، دەر وەقتێ مەنامات

دەقدانە ل لێڤان و ل گەڤ، نەقشێ هشی کر
کو قەنجی ببینن، مە چ خەتن مە چ شامات

ئەتباعێ نفوسن، ژنێ مالان د پەرێسن
تەشبیهێ شیوخن، ل سەری تاجن و هامات

مەلعونی کرن نەفس و هەوایێ، چو نزانن
ئەصحابێ کولاهن، برێدا فێس و کەمامات

وەعظێ دمە ناچن ڤە دلیدا، ژ وجودێ
فرعونی میثالن ژ دەماغی، بە شەهامات

لەو من ژ ئەوان، موعتەکەفی گرت و رەڤیمی
ئێدی نە ڤییام، شیرەت و ئەخبار و کەلامات

دەستان دقوتن، کوتر و تەیران درەڤین
هیڤی چ دمینت، مە ژ ئەربابێ حەمامات

مەهجوری کرن، موعتەکەف و مەسجد و قورئان
نائێنە خەیالێ،چ خودان فەضل و کەرامات

نوری، تویی سەر مەرکەزێ عیرفان و مەقامات
(صمتا و خمولا و زبولا و سلامات).

قە نەوێرم: قەت نەوێرم.
عوجبێ وەڤە: سەرسورمانی ئێوەمە.
گەشتینە: گەیشتینە، گەهشتینە.
مالی خولیا: مروڤی گێلۆ و بێهودە گو، مروڤێ ئاخفتنێن بێهودە و بێ واتا دبێژت.
مەنام: نوستن، نڤستن، خەوتن، ڕازان.
دەقدان: لەقدان، کروشتن، گەستن، گەزکرن.
هیڤی: هیوا، ئومێد.

***

تأمل هذه الاكوان

(تأمل هذه الاكوان إذ هن الطواغيت)
(إذا أعمت عن المولى وإلا فاليواقيت)

نەواجز بگرە پێ تلیان و مەحبوبێ ژ دل بگرە
(حجيج العام قد فاتوا وفاتتک المواقيت)

موناجاتێ ب قورئانێ کە، (لا تلعب بإنجيل
(دع الأكوان بالقرآن ألهتكَ التواريتُ)

مەتاعێ سوک و بازارێ، ژ ڤی عەصری دوکانەک ما
جەواهرتی هەنە بێ حەدی وان ®جلّت حوانيتُ©

ئەساطیرێ د دیوانێ، ل نک پیرێ ل مەیخانێ
ئەگەر حەلکت ب تەفسیرێ، (أتت منها توابيت)

ژکوثرەتێ وەحدەتا موطلەق، مەظاهر ئەر موعەییەن کت
چ هیمەتا یێک دبێ واحد، (وما قلت نواسيت)

(ففي ذا وجهه باد وفي هذا تجلّيه)
(فلا زيدُ ولاعمرُ أجل كلّ لواهيت)

(فلا يخفى عن العينين في أحداقنا نوري)
(حبيب مجتلٍ لكن تواريه الطواغيت).

فەرهەنگوک:
وەحدەتا موطلەق: خودێ یێ یەک و بتنێ، خوای تاکو تەنیا.
موعەییەن: تەعیین، دیاری کردن، دیارکرن.

***

صالحێ ناقەت

هەهە ناقەت دەڤێ بەش بێ شکل سیە ڕەنگ و لیاقەت
کو چو ئەگەرن و دەخسی ل دلی، کرمە نەطاقەت

هەرە ئەی بەد صیفەتێ، زک رەشێ مثلێ کەرێ رەش
مە و تە قەت نییە ڤێکرا، نە سەداقەت نە عەلاقەت

وێ چ لێکم گەلی خەلکا، قەنە شەرمە قەنە عەیب
ب کوتەک زا ئەز و تو هەر هەم یەکین ب سەداقەت

هەرە وی عەردی تو ژێ هاتی، ژ پێشم هەرە زوو
بقشی بێ نەظەری، شکلێ بەڕازی ژ بەلاقەت

قەدەرم، کو قەدەرم کو قەدەرم کو قەدەرم
قەدەرێ بەد قەدەرێ، من نییە قودرەت نییە طاقەت

هەیە خارەت هەیە تارەت، هەیە طاقەت وەکو دێو
نە توبی و نە خودانێ تە، هەرە ناقەتێ ناقەت

دیز و کاسک، مەتژی زاد کرن ئاب کرن
ب صم و کابێ مەزن، رێتن و یێک جوملە ئیراقەت

ل دوکانا مە نەهێلا تە مەتاع و سەر و مال
ژ تە غافل مە کودی، هاتی برن دزکەر و باقەت

ب دوولێڤێ دشبی چێلێ بەلەک، هەروە دقوری
هەڕە ئەی پیسێ نەجس، کونە مە ڤێرایە شەرافەت

نە توبی و نە خودانیێ تە بتن، بێ ئەدەبی
ژ گوناهاتە قەدیم، بولە تژی کونە فەواقەت

تە نەڤێتن تە بڤێتن، تەو صاحبێ وە دکم
د دنێدا ژ عیوبان، کو عەیان بت وە حەماقەت

هەر چ جایێ مە بخو گرت و سکونەک مە ل وێ بو
هادری هاتی بوی ئاگر و پێتی و حەراقەت

سەد قەدا لێت بکەڤت، ئەڤ چ خودان بەختێ بەدی تو
تو مربایی چ بێ بەختێ کو وی نینە، شەفاقەت

نرنرا صا و بەڕازا، ژ تە دائم تگەهیت
هەرە ڤێ نرنرێ بەسکە، ئەی صەهێ گوهـ ب شەلاقەت

تو و صاحبێ بخو یێک یێک وەتناسی، ب زەواج
هەرە ئەی زەوجەتێ گایێ رەشێ وەرگێرای، رەتاقەت

تە نەهێلا ل دنێ قوطبێ بریفکی، بخوشی بت
وەرە جەززاری ڤەکوژ، گەر چ ببت صالحێ ناقەت

وەرە نوری تو سەبەق دە، هەرە بن توخەکێ دی
ماتنێ توخەکە دنیا، تو خودان فورقە ب ساقەت.

فەرهەنگوک:
بەد: خراب، نەباش.
بەد صیفەت: ڕەوشت خراب، بەد ڕەوشت.
خارەت: سوک، رەزیل، ڕورەش.
دێو: دێو و درنج.
ناقەت: حەیوان، ®دابة).
دیز: دیزە، قازانی لە خۆل دروست ئەکرێ، قازانا ژ تەقنێ دروست دکەن.
توخ: شوێن.

***

حرف الثاء (پیتا ث)
ئەلغیاث

هەر ژ بەر هیجراتە جانم، ئەلغیاث
بێ دلو روح و ڕەوانم، ئەلغیاث

وەک مەهێ نو، هەم ضەعیف و بەرزەیین
غەرقەیێ بەحرا غەمانم، ئەلغیاث

خانەقاهێ صوفیان وێران نەکن
دا ببوری لێ تو خانم، ئەلغیاث

بلبلێ دل شبهەتی طەنبور و نەی
سینە پڕ ئاه و فغانم، ئەلغیاث

قەوسێ ڕەشتوزێ تەنێکی، ژێ ڤەرست
لەو ژ دل سەد دەرد و ژانم، ئەلغیاث

بێ وجودین ئەم ژ بەر جەورا گران
لەو ل سەر دەردێ گرانم، ئەلغیاث

ئەم عەڕەض دلبەر بخو ذاتی گولە
باغێ یار ئەز باغەبانم، ئەلغیاث

هەر تنێ یێک لەحظە من دیبا ژ دل
ئەشک تبو ئەشکێ ڕەوانم، ئەلغیاث

شارەزایێ وەحدەتا موطلەق، ئەمین
ساحل و قەعر و عومانم، ئەلغیاث

سەرفرازی قوطب و ئەبدالین و غەوث
بەلکی ئەز قوطبێ ئەوانم، ئەلغیاث

ئەلغیاث ئەز لەو تنالم، ڤێ دەمێ
کەس نزانی یا دزانم، ئەلغیاث

دل وەکی باڕوتە، یا مشلێ پڕەنگ
موبتەلایێ دلبەرانم، ئەلغیاث

دلبەرێ من سەد وەکی صەنعانییان
دل ڕبال و یێک ژ وانم، ئەلغیاث

چەرخ و ئازارێ تە دنیا تێکی گرت
پڕغیاث و پڕ ئەمانم، ئەلغیاث

تولەیێ دەرگاهێ دلبەر، نورییە
یا صەگێ دەر ئاستانم، ئەلغیاث.

فەرهەنگوک:
ڕەوان: ژیان.
مەهێ نو: مانگی تازە.
سینە: سنگ، لڤر مەبەست (دل)ە.
فغان: دەرد و غەم.
قەوسێ رەش: ئاماژە بە (برو، بری، ئەبرو) یە.
باغەبان: باخەوان.
ئەشک: فرمێسک، ڕوندک.
ئەشکێ ڕەوان: فرمێسک لە چاو هاتن. ڕوندک بارین ژ چاڤا.
ساحل: کەنار، کنار، قەراغ.
قەعر: قولایی، کورایی.
عومان: بەحری عومان، بەحرا عومان.
موبتەلا: جیرودە، توشبون.
دل ڕبال: دل ڕفاندن، دل بردن، گیرودەبون، کەسێ کو دلێ من ڕەڤاندی.
تولە: سەگی بچکولە، صەیێ بچویک.
دەر: درگا، لبەر، دەرگەهـ.
ئاستان: بارەگا.
دەر ئاستان: بەر بارەگا.

***

دەریا عەبەث

دوڕدانییا بەس بینە دەر، ئەز دل وەکی دەریا عەبەث
عەورێ سییەهـ عامی ل بەر، چاڤێ هەمی دنیا عەبەث

کەویین و بلبل سەر ب سەر، ئەڤ عەندەلیبێ خون جگەر
بو ناتەمامی پنچەبر، گوییایە پڕ گو یا عەبەث

علمێ کەلیم و روحێ قودس، تو ژعارفێ دانا بپرس
ئەڤ شەهرەزایێ جادەیێ، مەهجورە وەک سەعیا عەبەث

تاکەی هلینم تاجەکێ، یا خو بکم مێعراجەکێ
بینانە بێتن چەشمێ دل، ئەڤ تەختەکە عولیا عەبەث

ئەڤ تەختەکە لێ خوسرەوین، کیسرا و قەیصر لێ ئەوین
لەیلا و قەیسی زانییە، بێ قەیدە مالوقیا عەبەث

وەک جەوهەرا بەحرێ مە بەر، حوتێ ل پێش مەهجوری کر
دێوێ د دەست پەردا سییەهـ، لەو چوو و خوش تویا عەبەث

بێ عەقل و عیرفان و ضەرەر، ڕوژ لێ گەها بورجا ئەسەد
لەو سوت لوی جەرگ و کەبەد، مابێ هش و دغەربا عەبەث

ساقی د دەست دا قەرقەفە، مەیخانە پڕ چەنگ و دەفە
بەلقیس مەوناسب ئاسفە، مەی دا بەلێ ڕژیا عەبەث

ڕژیا و جوزئەک تێ نەما، عام مان ل سەر دەردێ غەمان
لێ من بخو سەد جلوە ما بێ بادە و ناحوببا عەبەث

نوری ب نورا بادەیێ، دل ما د کول شەهزادەیێ
حاجەت بڤێ سجادەیێ، چ دبێ دلێ دەریا عەبەث.

-----------------------------:

دوڕدانی: ددان دوڕ، دیانی وەک ئالتون.
عەندەلیب: تەیرێکە، تەیرەکە بناڤێ عەندەلیب.
بینا: ڕوشن، بینین.
بورجا ئەسەد: (یەکێک لە مانگانی سالە، بەرامبەر بە مانگی گەلاوێژ، تەمموز).
ئاسف: زویر، مات، غەمگین.

پیرێ حەدەڤ

پیرەژن دنیا و دل، لازم ژ وێ پیرێ حەدەڤ
زێڕێ ژینا سحرییا و سامەری، پیرێ حەدەڤ

گەر لوێ پیرێ بنێرت، وێ دەمێ کافر دبت
لەش مراره سەر عصابه، ڕەنگێ دلگیرێ حەدەڤ

دانەبینت وێ زنێ، یا دل وضوویەک دێ بشوت
لامس و مەلموس بخو، دەست دایه خنزیرێ حەدەڤ

دل د بەندا وێ جوانێ، دانیا ئبلیسی ما
هەرکەسێ حوسنێ عەجوزێ قەصده یخسیرێ حەدەڤ

گەر بشوتن دەست و چاڤان، پاش کو دێ شکلێ مرار
نینه حاجەت وی ب ضەربا، تیر و شەمشیرێ حەدەڤ

عارفێ قەصدا طەوافێ کت ب رەحمێ فەرضە لێ
دێ موجەڕڕەدبت ژ لبسی و زیوەری، میرێ حەدەڤ

ئەوولی پاڤێت ژ خو، مەلبوس و مەلموسێ دنێ
دێ ب ئیحرامێ هلینت، حەلقە زنجیرێ حەدەڤ

هەم موبەددەل کت ژ عوجب و کبریایێ ذوللەتێ
ئینطیباع و ئینعیکاسێ، میر و وەر زێرێ حەدەڤ

یوسفێ مصری ژ بیرا ظولەتێ خارج دبت
خوش دبینت عیززەتا دارا و کەشمیرێ حەدەڤ

مونطەبع دل مایه وەک هەیڤێ، نە عەور و نە حیجاب
پرس بکن علمێ غەریب و بەحثێ تەعبیرێ حەدەڤ

بەحث و تەعبیرێ ژ یوسف، یا ژ کەڕڕارێ عەلی
هەرتبێ دنیا کو داسێ طەلقە تەحریرێ حەدەڤ

عاقلانە و جاهلانە، وەعدە بو وی وەعدەکر
پاش کو هو ڕەنگی تەکر، لازم بو تەکفیرێ حەدەڤ

حرص و تەلویعا ب دنیایێ، طەبیعەت کەلبە ئەو
زوهدێ شافی فەرضە، هەرچی قەصده قەطمیرێ حەدەڤ

دێ ب زوهد پڕ پاکی بت، دنیا شبی کەلبێ مرار
ئیمتزاجا ئاب و خاکی، زوهد و تەعفیرێ حەدەڤ

ما نەجاسەت پاک دبت، ئیللا بڤێ ئاڤا طەهور
جیفە و پرهیزییا دل، ئاڤ و تەطهیرێ حەدەڤ

(زینهار أی دل أز إین غوغای غفلت نورییا)
(رهگذر بازار غفلت، هست تشمیر حدث).

فەرهەنگوک:
دانیا: دانان.
عەجوز: لڤر مەبەست (دونیا) یە.
شەمشیر: شیر، (سیف).
یوسفێ مصری: ئیشارەته بو پێغەمبەر یوسفی دەما لناڤ بیرا تاری دە بو.
دارا: توانا، ژێهاتی، بە دەستهەلات.
کەشمیر: شارێکە لە هندستان.
عەلی کەڕڕار: ئیشارەتە بو (علي بن أبي طالب (ر)).
زینهار: ئاگاهکردنەوە، ئاگەهدارکرن، (إنذار).
غەوغا: پاشەگەردانی، ئاشوب.
رهگذر: کەسێک کە بەڕێگاییێک دا تێ ئەپەڕێت.
هست: هەیە.

***

ئەنوەرە غەوث

بەرزەخێ عالەمە یا نوورییێ دل ئەنوەرە غەوث
ئافتابێ ل فەلەک، بەلکی مەهێ شەهوەرە غەوث

باغەبانێ ئەحەدییەت، نەتنی عارفێ خاص
جلوەییێ شەب بە یەقین، پیرە و پێغەمبەرە غەوث

نە ب تەحقیقێ عەمەل، هاتییە مەیدانێ کەمال
مەظهەرێ فعلێ حق و لوطفێ شەهێ ئەکبەرە غەوث

وەکو ئائینە مە دل گرتییە دەر بەحرێ کەرەم
نەینکا ڕوییێ خوداوەندە و نیلوفەرە غەوث

ب چو طەرزانە تبو حاصلی تشتەک ژ خصوص
هادری جەزبە گهایێ، کو ژ نو سەروەرە غەوث

وەر بنێری باغێ عارف، گولچەمەن پڕ تێ هەنە
خو ب روئییێ لەب ژ قەند و شاهد و ئەسمەرە غەوث

یا ببین ساقی ل سەر دەستی هەنە سەد کاسە چین
سەلطەنەت جاه و ئەمیر و شاه و ئیسکەندەرە غەوث

دانەبینی پەردەیا عارف، ل سەر ظاهر د بەست
باطنێ بەحرێ نەما پڕ گەوهەر و جەوهەرە غەوث

ئەر تە جوزئەک ژ ویصالێ بدییا، شاهدێ حال
نە دما هوشی تە ئەڤ چەندی عەلی حەیدەرە غەوث

ب لەطافەت ژ کەسێ لائیق و دل صافی، ئەمین
لێ بینا عەقلی ل جەرگی پڕە ئەڤ خەنجەرە غەوث

تونە ئەڤ طفلێ ژ بستانێ پەیاپەی شیرەخور
مە ل دنیایێ پەیاپەی، چ عەجەب زیوەرە غەوث

ب لیاقەت مە کەرەم پێشی ل هەر کەس د کرن
هەیە مومکن ب لیاقەت ژ خڕان گەوهەرە غەوث

حەلقەیا مەرحەمەتێ، گەر تە دڤێ قەنجی هەبی
ببە تارک ژ وجودێ، کو موحب بێ سەرە غەوث

ژ فەنایێ مە بخو جان و جەسەد، نینە ئەبەد
بخو ڕەنگێ مە شبی بلبل و ڕەزێ زەرە غەوث

ژ ثەنایێ تە، خوداوەندە مە داگرتیە وەقت
نییە وەقتەک مە ژ غەیری تە، ثەنایێ فەرە غەوث

نەتو موحتاجی مەیی، بەلکی ئەمین موحتاجی تە
ڕوزەیێ لوطفێ تە بێ غایەت و بێ دەفتەرە غەوث

ژ مەڕا نوح و نەبی شیتە، ئیمامێ هەمییان
گازییا دەست و دوعا، هەر سەعەتێ بەردەرە غەوث

نە ب شەطرنج و ب لوعبێ، مە بوارینە چو ڤان
ڕوزگارێ خو وەکی ڕو، د شەهێ قەیصەرە غەوث

گەه ژ شەرقی گەه ژ غەربی، گەه ژ عەرض و ل فەلەک
شاهییانە مە تگو، تاجێ مرادی وەرە غەوث

دێ ژ جن و ژ بەشەر، مونعەکس و عادەتییان
ژ فرشتە بگەهن، فەرحە و سەد عەنفەرە غەوث

مەدەدا ظاهر و باطن، هەرە نوری بگرین
چ تبێ پاشی تە دل نیمێ مەهێ، ئەنوەرە غەوث.

ئافتاب: خوڕ، ڕوژ، حەتاڤ، هەتاو.
شەهوەر: بناڤ و دەنگ، بەناوبانگ، مەشهور.
ئائینە: ئاوێنە، مرێک.
نەینک: ئاوێنە، قودیکا ڕوناهیێ.
نیلوفەر: ئاسمان، گولەکا بوهارییە.
کاسە چین: پیالەی فەغفوری، پیالا چینی (صینی).
پەیاپەی: بەدوای یێک.
فرشتە: مەلائیکە، مەلایک.

***

وەقتێ حەدیث

جەرگێ تێکەل خونێ، دەر وەقتێ حەدیث
شەب کوللی کەلکونە، ئەی بەختێ حەدیث

بازێ دل هجران تکت، هەیکەل قەفەس
پاشی کو تێ شەممەیێ، صەمتێ حەدیث

چەنگ و ناعورا مە ژێ تێن، سەد سەدا
تا گهایین لەولەبا، حەفتێ حەدیث

دانیا وەقتێ سەحەرگەهـ من ڤەدا
ناگەهان حوری گەها، گوفتێ حەدیث

قەمرییا ئاواز و بلبل، دەنگێ دەنگ
هەر پەیاپەی تێ، و ڕەڤ ڕەڤ تێ، حەدیث

سەد پەری من دی د بەر وەقتێ سوبێ
تێکەلی سپێدێ، ب صەف صەف تێ، حەدیث

ئاگرەک هلبو د دلدا، من ژ عشق
ئاگر و پەل بو، ل سەر نەفتێ حەدیث

ما حەدیثەک بێت و ئەز گوهـ پێ نەدم
لێ مە دەردل سەدهزار، سەختێ حەدیث

نشتەرا زولفا سیيەهـ، وەقتێ گەها
جەرحییا جانێ مەبون، هەستێ حەدیث

موستەمع هاتن، نەبێ ئەزمان و زار
نەغمەیا مزمار و نەی، لەو تێ حەدیث

موڕدەیی کورین، وەکی عەظمێ رەمیم[١]
ڕەنگێ زەر بیتن جەسەد، سەقێ حەدیث[٢]

گەر مەلەک بێتن ژ من پڕسێ بکت
حوججەت و بورهانێ من، حەشتێ حەدیث

ئەر حەدیثا لەب گوهەر قەندا مەبی
دەر جەوابێ هەر پەیاپەی تێ، حەدیث

بێ ب ئەزمانێ منی، ئیخباری دا
لەو چو دەفتەر، علم ناگەهتێ حەدیث

دل بخو وەک دەفتەرا حوسنا تەیە
بێ عەدەد ئەنوار و پەرتەو تێ، حەدیث

عەرضێ حالێ دلبەرا، دلداری بت
سینە ژێ ئەفغانی، بێ حەد تێ، حەدیث

راحەتا هەردوو سەرا، ئیقبال و بەخت
نوریيا وڵلاهی، دەر وەقتێ حەدیث.

----

(١)، (٢) ئەڤ هەردو رێزە د دەست خەتا شێخ مەمدوحێ بریفکانی دا تونەبون، مە د دەست خەتەک دن دا دیتیە و لڤر چاپکریە. (زاهد بریفکانی).

فەرهەنگوک:
کوللی: هەموی، هەمی، گشتی، تەڤی، گشک.
سەدا: دەنگ.
قومری: بالندەیێکە وەک بولبول، تەیرەکە وەکی بلبلی.
نشتەر: چەقویێکی زۆر ێیژ و باریک، جورەکێ خەنجەرێیە.
پەرتەو: تیشک، چرا، ڕوناهی، (نور).
ئەفغان: فوغان، نالە.
ئیقبال: بەخت، شانس، نەسیب.
سەرا: مال، لێرە مەبەست (هەردوو سەرا: هەردوو دونیا) یە.

***

جەنگێ حدوث

ساعەتا من دی سییەهـ، هەرتێت و ڕت، ڕەنگێ حدوث
پڕ ڕەواج و قودرە، ئەڤ ژنگار و ئەڤ پەنگێ حدوث

بێ مروەتی تێ دبن، وەک ڕوستەم و ئەفراسیاب
ناسزایی ناموافق، گەشتە خەرچەنگێ حدوث

سەر ب سەر نوری ژ بو هەر ناکەسان هێلا و هات
چو سەرێ کوهی و تەماشاکر، لوێ جەنگێ حدوث.

مەبەست ژ ڤێ هەلبەستێ، ئەڤ ژیانا کو ئەز تێدا هەر دێت و دچیت بڤی رەنگی بسەرێ من تێت (د قەومیت)، ئەم کاتەی من کە تیام هەر دێت و ئەروات بەم شێوە لێم ئەقەومێت.

ڕەواج: برەو، بێ حەزکردن بەشتێک.
پەنگ: ئاڤا لجهێ خو مایی.
ئەفراسیاب: کەسێک بو کە دوژمنی ڕوستەمی زال بو. کەسەکە لدژی روستەمێ زال بو.
ناسزا: گوتنێن نەباش، قسەی خراب و تون، قسەی ناشرین.
نوری: نازناڤێ شعری یێ شێخ نورەدینێ بریفکانی یە د هەمی هەلبەستان دا.
ناکەس: کەسی خراب.
کوهـ: چیا، چێو، شاخ.
جەنگ: شەر.

***

ڕند و حەنەث

جەنگە یا غەوغایە ئەڤ سەممار، پڕ سوکوند و حەنەث
باغێ گول نەسرینە ظاهر باطنی، لەب قەند و حەنەث

جارینان وەعظێ موصەففا دت، قەرینێ موصطەفا
جارینان یێکسەر (دروغی می دهد)، دەر بەند و حەنەث

من د بەحثێ ڤێ دنێ، پڕسک ژ مەعبودی دکر
ئەمر هات، دنیا کە هێ شاهد نەما، گو فەند و حەنەث

گاهی دەسمی و گا سەری مەحبوبە، یا بەرقا گولاهـ
ڕەنگ ب سەر نورا ئەزەل، بێ نورە پڕ خورسەند و حەنەث

ئەز دباغێ وەحدەتێ، گەریامی من دی لێ فەضا
یێک لوێ میرەک دنێ، هەر وەصفەکێ مانەند و حەنەث

نوری یا کەس ژ بل من، قەت نزانیت هەیئەتێ
ئەڤ دنێ پڕ نور و ظولەت، دلبەرەک دی، ڕند و حەنەث.

قەرین: نێزیک، نزیک.
دروغ: درەو، درو.
می دهد: د دت، ئەی دات.
فەند: هونەر.
گاه: وەخت، دەم، کات.
بەرقا گولاه: جوانی گوڵ، درەوشانەوەی گوڵ، جوانیا گولێ.
خورسەند: دلخوش، شاد، خوش حال.
ڕند: جوان، خوەشک.

***

(دوو حارث)

ئەز چومە سەرگرێ دل، من دی لوێ دوو حارث
هەر لەحظە طوڤ ت ئاڤێت، حاصد ل دووبو حارث

نە ئەرض و نە سەما بو، بەلکی کو ئەو عەما بو
من گو چ ئەڤ عەجێبن، مەحروث و حەرث و حارث

نەژ ئاڤ و ئاخ و بایە، نەژ ئاگر و هەوایە
جەوهەر کە ژێ خر دبو، وەک وی نەبون، چو حارث

عالەم ژ وی نەمایە، بێ شبهـ و بێ جەوایە
نوری خو یێک ژ وایە، ئەڤ بەرزەخێ دوو حارث.

ت ئاڤێت: د هاڤێت، د هاڤێشت، فرێی دەدا، د ئاڤێت.
نەژ: نە ژ، نەک ژ.
دیارە دسەردەما شێخ نورەدینێ بریفکانی دە ئەڤ هەردو پەیڤە بڤی ئاوایی دهاتنە بکارئانین.

***

حرف الجيم (پيتا چ)
كچ

چييه ئەڤ تاج و عەصايە، كە ژ ڤێ كەچ كولەها كچ
هەمييان قەصدە بكن، حورمەتێ ئەڤ پادشەها كچ

كو ل چەهخێ دە، ل سەر دەستە پيالەک ژ مەيێ هەر
چكو شاهدێ ژ قودسى بو نەبينم گونەها كچ

گونەها كچ كولەهى، عەينى عيبادەت نە بتن، ئەو
نەچە بەزمێ كو سييەه، ما لتە ئەڤ بەدر و مەها كچ

چ عەجائب ژ جەبينێ، دوەرت رەشحەيێ مسكێ
ل زوجاجێ و لوعاجێ، ئايەتوڵڵاه فە سەها كچ

هەمە عالەم مە كو دى، صورەتێ رەحمانى دمينت
ب حەقيقەت دە نەما، طەلعەيێ سيمين جەبەها كچ

ژ جەمالا ئەحەدييەت، وەه دبينم كو جودا بو
زەڕڕە زەڕڕە هەمە عالەم، ژ نيگار و نيگەها كچ

بخو ئەم فاتحێ هەر بابێ خەزاناتێ و جەورين
كو عينايەت ژ مەرا هاتييە دەر صوبحەگەها كچ

كەسێ ڤێ پادشەهێ كو ژ چەشم لێ ب كەهينت
د كەهينت، سەر و پايێ خو د چاڵ و قولەها كچ

ئاشييان گرتييە بەر كوه و دڕختێ دلى، يێک دل
ئاڤا سيمورغێ ويصالێ، ب يەقين قاڕ و سەها كچ

كوچک و صەحرا و جهان، جوملە ب ئاواز و سەدايێن
ژ ثەواب و ژ عيقابێ ،پڕە ئەڤ عەربەدەها كچ

تو بخونى وەه بە بين، حاكم و كەيبانوت، شهود
جلوەهێ دا بدتێ، پادشەه و قيبلەگەها كچ

بە يەقين كو ژ دوو چەشمانێ، كو خەطا زور نماكر
هەرە بەر ظللێ كچێ، پاكى دبينى بەدەها كچ

ئەنبييا گرتييە راهەک، وەه دچيت خەف ل دەرێ وان
ئەڤ كچا پەنجەه هزار سالى، غەلەت نينە ڕەها كچ

چييە ئەڤ كچ، تە دگو نورى هەيە تەحقيق بەيان ژێ
تو بزان ڕاستە حەقيقەت، بە يەقين كەژ كولەها كچ.

فەرهەنگوک:
عەصا: گوچان، گوپاڵ، كەڤەزان.
كەچ كولەه: كەچا كۆلاڤ خوار.
بەزم: شادى، شاهى، خوشى.
بەدر: مانگى چواردە، هەيڤا چاردە.
طەلعە: چارەنوس.
سيمين: جوان، زيوين، زيڤين، سپى وەک زيڤ.
نيگار: وێنە، شكل، رەسم.
نيگەه: سەحكرن، تماشاكردن، تەماشەكردن.
جەور: خەم، خەفەت.
خەزانات: گەنجينە، خەزينە.
صوبحەگەه: ئەلند، بەرێ سپێدێ، دەمى بەيانى، بەرە بەيان.
ئاشييان: هێلانە.
دڕخت: دار و دڕخت.
سيمورغ: تەيرەكێ خەياليية، مەلەكى ئەفسانەييە.
قاڕ: گران بوها، ويقار.
سەه: ئاسان.
كوچک: بەرد، بەر.
جوملە: بەگشتى، ب تەڤايى.
عەربەد: هاوار.
تو بخونى: بچرێت، تو گورانى بلێى،(واتا لێرە وەسفى دەنگى ئەكات كە چەند خوشە)
بە بين: ببيە، ببى.
كەيبانوت: خێزانێ تو، ژنا تە.
شهود: شاهد.
جلوە: خو نيشاندان.
نما: دەرى خست، دەركر، ئاشكراى كرد، ئاشكرا كر.
ظل: سيبەر، سێبەر، سيهوان، سه.
راه: رێگا، رێک.

***

حوسنا نمایی

بویّ حوسنا نمایی، دەر شبهیّ داج
جەبینا موشرق، عەبیرا شبی عاج

ژ نوری، حوسنیّ دیداریّ بەیان بت
جەمالیّ بیّ جەلال کەئس و میعراج(١)

----

* پشتی ڤیّ هەلبەستا چار ڕیزیّ یا شیّخ نورەدینیّ بریفکانی.
شیّخ مەمدوحیّ بریفکانی د دەست خەتا خودا نەگوتیە (ولە أیضا) و هیّشتا هەنە وکو هەردەم ل پیّشیا هەلبەستەک نوه نیشان کریە، لیّ مەدیت کو هەردوو هەلبەست نە یەکن بەلکی ژیّک جودانە لەورا مە ژیّک ڤەقەتاندن. (زاهد بریفکانی).

فەرهەنگوک:
حوسنا نمایی: جوانی نیشاندان، جوانی تمیشاندان.
عاج: ئیّسکی ددانی فیل، بەشیّکە لە دەم و دیانی فیل زور بە قیمەتە.

***

خەلاتیّ قوربیّ

میا شەش سالی قسمەت کر، ل رندان هەردو ئسفیداج
خەلاتیّ قوربیّ ییّک لبسی، ژ تەلبیسیّ د ئستیدراج

ب بەد حالی وصافی، حالیّ نوری جورعەیەک نوشی
بەناگاه مایێ سەکران، هەردەمیّ دەر صورەتیّ غیناج.

فەرهەنگوک:
میا: میان، لەناو، لەم.
ئسفیداج: سفید:سپی.
تەلبیس: تشتیّن نەڕاست دچارچوڤا ڕاست نیشاندیّ، شتی نا ڕاست لە قالبی ڕاست پیشاندان.
د ئستیدراج: یارمەتی شەیاتین، یارمەتی جندوکە.
غیناج: دەقدان، خاڵ کوتاندن، (وشم).
بەناگاه: لەناکاو.

***

حرف الدال (پیتا د)

نەقشەبەند

خاکیّ جەننەت بەحریّ رەحمەت، تەختیّ پاییّ نەقشەبەند
فضلیّ نیعمەت جەددیّ حورمەت، دەرسەناییّ نەقشەبەند

مسک و ئەخضەر دوڕڕیّ ژان و رەسمیّ ئەلماس
سورگولا ئال ئال ئەظهر، کیمیاییّ نەقشەبەند

عەنبەرا بیّهنا گولاڤیّ، سورگولا ئال ئال دناڤیّ
هەر سەحەر تیّیە سلاڤیّ، خاکیّ پاییّ نەقشەبەند

هەر سەحەر تیّیە وجودیّ، مەشعەلەک عەینی شهودیّ
رەقصیّ رەورانیّ سجودیّ، تیّت سەناییّ نەقشەبەند

رەقصیّ دەوران چەرخیّ دەوران جەزبیّ لەعلان
.... من تو پاییّ نەقشەبەند(*)

توتیا چەشم د کورم، زوهەریا قەلبیّ ستورم
ئافتابیّ «ثیورم» رهنمانیّ نەقشەبەند

خادمیّ شاهیّ جیهانم، هەم چنینم ئاستانم
گەر قەبولکت دەرگەڤانم، نورەددینیّ نەقشەبەند.

(*) ئەڤ هەلبەستا بناڤیّ نەقشەبەند ل رۆژناما (هاوکاری) ژمارە (٧٥٤) رۆژا پیّنشەمبیّ د ١٩٨٤/٩/٢٠ سەیدا سەگڤان یوسفی بەلاڤکریە، و ددەما چاپکرنا ڤیّ دیوانیّدا سەیدا سەگڤان یوسفی ل هەولیّریّ ئەڤ هەلبەستە پیّشکیّشی من کر لیّ هنەک ریّزیّن هەلبەستیّ ژیّ کەتبوون، لەورا مەژی بوی ئاوایی چاپکر. ئەڤ هەلبەست ژ بەر دەستنڤیسا مەلا خەلیلیّ چەلکی ل بامەرنیّ بدەستیّ محەمەد ئەمین قاسم شیّخ یوسفی بەری هەفتیّ سالاّن د ١٣٥٦ه هاتیە نڤیسین.

***

حرف الميم (پيتا م)

من دی ژ غەفلەت

من دی ژ غەفلەت هاتە من، دەستەک هلینا ئەز برم
دانامە سەر چەرخەک سڤک، چەرخێ ژ خو بێ هوش کرم

هەر سەعت و گاڤ و ڕوژ و شەڤ، گوڕ گوڕ ژ وێ چەرخێ د چت
ئاخر ژ وێ چەرخێ گران، دەنگێ ئەڤێ ژترسا مرم

مێرەک ل سەر چەرخێ هەبو، مسکین د دا بەرکێر برا
جانێ مەدا بەر نشتەرا، هەم کێر برا کەرکەر کرم

خادم ل نک میرێ مەزن، هەفتا و هەشتا زیدەنە
هندی هەلاتم ئەز برم، گرتم ل نک حاضر کرم

حاضر کرم وێ ساعەتێ، هسپارتە من کارەک مەزن
من قەد نەبو تاقەت بوی کاری د ژێ ناصەبرم

هەم جوت ل من هسپار تبو، پێخاس ل سەر شوکا برم
گێرا ل سەر شوکا بەلێ، صەبرێ ل سەر قەد ناگرم

تا ژان و ضەربا خون ژ من، راحەت نەدا من یێک دەمێ
تەشبیهێ چەرخا دائیری، دەرکر ژ بەر راحەت نەبوم(*)

تهنیمە ئاڤێ نادتێ، برسیمە زادی نادتێ
زێدە ژ بەر وێ زەحمەتێ، ئەو ڕەنگی من کەرکەر کرم

گێرە ل سەر شوکا بمەکر، من هەردو پێ لێ بون سقەت
ظەربەک ل من دا وێ دەمێ، (إين در قفا) ئەز ناظرم

من گو رەحم ڤەمن ببە، ئینصاف و ڕەحمەت ئەی رەقیب
وی گو ڕەحم مەرا نییە، ئەز ژبەری دل هشکترم

بەحرا ژ بەر ئاشێ سڤک، جاری دگەرا و نەگەها
گرداب و پێلا دامە بەر، مەوجا ژ بو بەحرێ برم

وەقتێ ب سەد حیلە و حەوال، ژێ چومە دەر من دل نەدا(١)
خو ئێشەک د من کر سەدا، دەخسی ژ دەنگێ نڕنڕم (٢)

ئاخر نزانم دێ چکم، دەهرێ مونافق هو دکت(٣)
دەهرێ بەلایێ ئەووەلم، بەلکی وە تێدا ئاخرم(٤)

بارەک ل من وی بارکری، سێ سەد هزار ڤینتار هەنە
قەد ئەو ڕەقیب نابێتە خو، ئەز قەد نەشێمێ هلگرم

نوری مرادا خو دکت، حاضر د وەقتێ فورصەتێ
گاڤا ڕەقیب عاجز دبێ، ئەز وێ دەمێ ئێ قادرم(**)

د دەست خەتەک دن دا ئەڤ رێزە ب ئاوایەکێ دن هاتبون نڤێسین.
(*) (راحەت نەدا من یێک دەمێ، تەشبیهێ چەرخا دائیرم)
(**) (وەختێ رەقیبم عاجزە، ئەز وێ دەمێ ئێ قادرم)
(١) (٢) (٣) (٤): ئەڤ چار رێزێن هەلبەستێ د دەست خەتا شێخ مەمدوحێ بریفکانی دا تونە بون، مە د دەست نڤیسەک دن دا دیتیە و لڤر چاپکریە. (زاهد بریفکانی)
نشتەر: چەقویێکی زور تیژ و باریک، جورەکێ خەنجەرێیە.
گرداب: گەرینوک، خولانەوەی ئاو.
کەرکەر: تیکە تیکە، پارچە پارچە.
دەهر: دنیا.
سپارتە من: سپاردی بەمن، دای بەمن، سپاردن.
ڤینتار: ئاوایەکێ کێشانێ یە ١٠٠ رتلە.
شوک: چوک.
(إين در قفا): ئەمە لە پشتەوە.
چەرخا دائیر: چەرخی گەڕوک، چەرخی گەردان کە دەگەڕێ.
ناظر: چاوم لێیە، چاڤێ من لێیە.

***

خوداوەند

خوداوەندا ب سڕڕا حوکم، حاء میم
خوداوەندا بلوطف، حرف طاء یاء میم
بکی نوری و نونا مونحەذف ژێ(*)
وەکی ذەننونی هەم دەر دائیرێ میم.

(*) ئەڤ رێزە دبیتە پەیڤا (وری): من بسوژە، بم سوتێنە.

خوداوەند: خودا، خودێ، خوەدێ مەزن.
حاء میم: ئاماژەیە بو سورەتەکا قورئانا پیرۆز.
طاء: (طه) یەک ژ ناڤێن موحەمەد پێغەمبەرە ˜Æ
میم: موحەمەد پێغەمبەرە ˜Æ
ذەننون: پێغەمبەر ذەننونە.
دائیری میم: دەمی ماسیەکە (دەڤێ حوتێ) کو پێغەمبەر یونس داعیرت.

***

حرف النون (پیتا ن)
مرادا قەلبی

دێ مرادا قەلبی سوژی، ڤی دەمی حاصل کتن
هیمەتا باخوی تناسی، عارفێ واصل کتن

ئەووەل و ئاخر ژەهر، مایە د دلدا هاتە پێش
وەک مە تاڤێ مەقسەدی، کو کەوازێ کامل کتن

قوطب و غەوث و شاه و مەردان، عارفێ هەر ئوممەتی
هەر مەدی ڤێ لەحظەیی، وی دەر هەیڤێ داخل کتن

کاف هاء یاء عەین صاد (کهیعص)، ئەی واحدی یەکتا بدە
حیفظێ حاء میم هەر ژ من، دێ لەژژەیێ زائیل کتن

ئسمێ ئەعظەم هەر تویی، ئەڵڵاهی ئەی ئەڵڵاهی ئەی
سەرمەدێ قوددوس دێ جەرحان، ل دل خوش حەل کتن

ئەی کەسێ کەس نینە ژێ پەرست مرادێ یێک دەمی
دل بوێ نوطقاتە، دێ نوطقا خو وەک زەنگل کتن

دەست و پایێ دژمنی، غەم دەر ب دەستێ حەق پەرست
بێ سەر و پا و دل و جان و مل و چنگل کتن

هەر ب پایێ حەق چتن، ئەو قەت نزانت کیڤە چوو
عەنفەری مەحبوبێ دل، دێ وەه ژ پایێ شل کتن

شبهەتی خەرگوشێ گوڤێ، هەر د کونجا عوزلەتێ
دلبەرا هەڤدل موافق، هادری دێ سل کتن

سینێ بسمللاه رەحیمێ ڕەحمەتێ حایێ حەلیم
سینەیێ پڕ غەم ب دیدارێ جە و مەنزل کتن

خاسمە حینا شاهدەک، حاظر ببت جەنینەیێ
مەظهەرێ حوسنا جەلا، قەضضا سییەه سیلسیل کتن

دێ قەسەم کم ئەز بە نون و پەس بە لەوح و هەم قەلەم
هەرجیا نوری بخوازیت، هادری حاصل کتن.

فەرهەنگوک:
پەرست: پەرستن، ستایشکردن، خوش ویستن، براوپێبون.
خەرگوش: کڤریشک، کەروێشک.
پەس: پشترا، دوایی.

***

حرف الهاء (پیتا ه)
دلو رابە

دلو رابە بکە کاری، بشو دەستا ل مەرداری(*)
مەکە کسلانو ڤی جاری، دەست هلینە بکە ئسیارە

بکە ئختیار ل دنیایێ، وەکی ئادەم و حەوایێ
یەقین توژ دچیە فەنایێ، ل پاش دبی شەرمەزارە

ل پاش دکی گەلەک شەرمە، مرن حەققە دێتە سەرمە
ئەڤرو بازاراتە گەرمە، بەس بکە بەیع و بازارە

بەس بکە بەیعان و شیرا، تو تەرک بکە مال و کوڕا
وەکی مەردێ صاحب سەرا، وەکی ئالێ دئختیارە

وەکی ئالان و ئەصحابا، تو کێم بکە خورد و خابا
بەس بکە ذەوق و شەرابا، گوه مەدە نەفسا کەفارە

نەفسێ تویێ بێ کار کری، پڕ سوچ و گوننەهکار کری
ژ مەولای شەرمەزار کری، گەلەک عەیبە گەلەک عارە

گەلەک عەیبە تو هەرهوکی، هەمو شولا بدلێ خوکی
تو دێ خولی بسەرێ خوکی، ئەڤ چ کەسبە ئەڤ چ کارە

ئەڤ چ کەسبە تە هلگرتی، حوبیا دنیایێ تو گرتی
جەمعە دکی کرت و پرتی، ژ ئەنواعێ د ئەموالە

جەمعا مالی نەفعە نینە، تو قەنج بزانە بیەقینە
خیلاف و شک قەد تێ نینە، ب قەولێ ئەهلێ ئەبرارە

ب قەول نەبی و ئیماما، ذکرێ خودێ صوبح و شاما
لازمە لسەر خاص و عاما، ب کیتاب و ب گوفتارە

دلو بوچی تو نزانی، نەفسا شریکا شەیطانی
هەم نەیارە لگەل خودانی، وەکی گورگان و حەفتیارە

وەکی گورگێ ل ناڤ بەرخا، وەکی تەیرێ ل سەر فەرخا
دائم دکت دەور و چەرخا، شەڤ و ڕوژا مەه و سالە

شەڤ و ڕوژا تو غافل بی، ل سەر فعلا د باطل بی
ب دوری پیرێ کامل بی، ب چەند سالایی پاش مارە

تویێ ڕوینی چ سەودایی، طالبێ مالێ دنیایی
تارکێ ئەمرێ خودایی، ئەی ڕورەشێ گونەهکارە

ئەی ڕورەشێ بێ حەدگەلەک، وەک عەبدێ بێ نان و نەمەک
بو وی فکر هایی دلەک، عمر تە چوو ب خسارە

عمر تە چوو توبە نەکر، تە پێ زانی عەمەل نەکر
قەد ژگوننەها تە بەس نەکر، تە نە فکرە، تە نە وارە

تو دێ کەنگی کەیو عەمەل، تو بەس بکە طولەلئەمەل
گەهشتە تە مرن و ئەجەل، تو دێ کەنگی کەیو کارە

تو دێ کەنگی کەیو کاری، دائم بکی گری و زاری
مەکانێ تە قەبرێ تاری، تە نە بانگە، نە هەوارە

تە چ بانگ و هەوار نینە، دائم دکی گری و شینە
مەدەد یانەبی نورینە، ل بەر تە بانگ و هەوارە.

(*)ئەڤ هەلبەستا رابوری یاکو سەرێ وێ ب (دلو رابە بکە کارە) دەست پێ دکە، مە وەک ئورژینالا دەست خەتا شێخ مەمدوحێ بریفکانی بوی ئاوایی مە چاپکر.
لێ عەینی ڤێ هەلبەستێ مە د دەست خەتاک دن دا بڤی ئاوایێ کو دهێت دیتیە، مە پێتڤی دیت کو ئەم وێ ژی دانینە بەر چاڤێ خوندەڤانان. (زاهد بریفکانی)

فەرهەنگوک:
ئال:طائفە.
خورد:خواردن.
خاب: خەوتن، نڤستن، نوستن، ڕازان.
سەودا: خەریکی چیت، معاملە.

***

دلو رابە

دلو رابە بکە کارە، دەستا بشو ل مالدارە
نەکە کەسلانو یێکجارە، دەست هلینە بکە ئختیارە

بکە ئیختیارێ ل دونیایێ، وەکو ئادەم و حەوایێ
یەقین توژ چییە فەنایێ، لەو پاش دبی شەرمزارە

لەو پاش دکەی گەلەک شەرمە، مرن حەققە تێتە سەرمە
ئەڤرو بازاراتە گەرمە، تو بەس بکە بەیع و بازارە

تو بەس بکە بەیع و شیرا، تو تەرک بکە مال و کوڕا
وەکی مەردێ صاحب سەرا، وەکی ئالان و ئەخیارە

وەکی ئالان و ئەصحابا، تو تەرک بکە خورد و خابا
بەس بکەن زەوقا شەرابا، گوه نەدەن نەفسا کەففارە

بێژە نەفسێ تو راوەستە، نەخو قەوی یا سەرمەستە
ل بو حیلان یا سەرهەستە، ئەو کافرە سەیا هارە

نەفسێ تویێ هیلاک بری، پڕ سیچ و گوننەهکارکری
ل مەولای شەرمزارکری، گەلەک شەرمە گەلەک عارە

گەلەک شەرمە تو هەر هوکەی، هەمی شولا بدلێ خوکەی
دێ تو ئاخێ بسەرێ خو کەی، ئەڤ چ کەسبە ئەڤ چ کارە

ئەڤ چ کەسبە تە هلگرتی، ڤیانا دنیای تو گرتی
جەمع دکی کرت و پرتی، بەسە عمرێ تە ئێڤارە

جەمعا مالی فایدە نینە، تو قنج بزانە بیەقینە
قەت خیلاف و شک تێ نینە، ب قەولێ ئەهلێ ئەبرارە

بقەولێ نەبییێ ئیمامە، ذکرێ خودێ صوبح و شامە
لازمە لسەر خاص و عامە، ب کیتاب و ب گوفتارە

دلو گەرتو نەفی ذاکر، ب ئیذایێ نەبی صابر
ل پێش مەولایی دبی خاسر، جەزایێ تە ئاگر و نارە

دلو بوچی وێ نزانی، نەفسا شەریکا شەیتانی
نەیاری دگەل ئینسانی، هەروەکی گورگ و حەفتیارە

وەکی گورگێ ل ناڤ بەرخا، وەکی تەیرێ ل سەر فەرخا
دائم دکت دەور و چەرخا، شەڤ و ڕوژ و مەه و سالە

شەڤ و ڕوژا د غافل بو، ل سەر فعلێ د باطل بو
ب دوری شێخێ کامل بو، ب چەند سالی د هەژمارە

تویی دینێ بێ سەودایی، طالبێ مالێ دونیایی
تارکێ ئەمرێ مەولایی، ڕوسییاه و گوناهکارە

گوناهکاری بێ حەدگەلەک، عەبدەکی بێ نان و نەمەک
بوتە خراب گەریا فەلەک، عمرێ تەچوو ب خسارە

عمرێ تەچوو توبە نەکر، ل دونیایێ تە بەس نەکر
تە بەس زانی و عەمەل نەکر، حەتا کەنگی.... هشیارە

حەتا کەنگی ئەی بەدعەمەل، تەیێ کریە (طول الأمل)
گەهشتە تە مرن و ئەجەل، تودێ کەنگی کەیە کارە

تو دێ کەنگی کەیە عیبرەت، بلا بەسبت بەیع و شیرەت
تە نە کەسبە تە نە غیرەت، تە نە عەهدە نە قەرارە

تو گوه بگرە ڤێ گوتنێ، ژبیر نەکەی قەبری و مرنێ
دائم هەر قورئان خاندنێ، بو قلوبا خوش صەفارە

... چی... ذکری...، ژ بو ئەهلێ موسلمانە
ژەنگی دبت ژ قەلبانە، ب قەولێ ئەهلێ ئەبرارە

ب قەولێ ئەڵڵاهوئەحەد، فایدە نادت مال و وەلەد
تو تەرک بکە بوخل و حەسد، بزانە ئەو چ خسارە

دلو بوچی ناکەی کاری، دائم بکەی گری و زاری
مەکانێ تە قەبرێ تاری، تە نە بانگە و نە هەوارە

تە چ بانگ و هەوار نینە، مەکانێ تە زێرزەمینە
مەدەد یانەبی نورینە، مەبەر تە بانگ و هەوارە

مەدەد یا ئەبالقاسم، تویی سولتان تویی حاکم
ئەزێ عاصی تەمەنناکم، توی شەفیعێ گونەهکاران

مەدەد یا غەوثێ گەیلانی، تو شەهبازی و سولت انی
تو بحالێ مە عاصیان زانی، دەر وەختێ تەنگ و دژوارە.

***

ئەی مالکێ هەر عالەمێ(*)

ئەی مالکێ هەر عالەمێ، دنیا هەمی مولکێ تەیە
یێکسەر هلینە ژڤێ غەمێ، لوطفاتە هەر کافی مەیە(۱)

ئەووەل تویی دێ هەر هەبی، کەس نینە تەشبیهێ تەبی
یارەب تو غەففارێ مەبی، هیڤی ل دەرگاهێ تەیە

دێ هەر هەبی ئەم دێ مرین، دنیا و عەرشێ مەرمەرین
ملیاکەت و مولکێ بەرین، وان ترس و لەرز و سوجدەیە

ذکرێ خودێ تەسبیح د دەڤ، چ خوش دچون ئەڤ ڕوژ و شەڤ
ژ هەیبەتا باخی (باخوی) بخەف، حالێ ل وان ئەڤ ڕەنگییە

مەوجێ د بەحرا قولزەمێ، جوشا ل نارێ جەهنەمێ
قەت نینە راحەت یێک دەمێ، بێ راحەت و بێ سەکنییە

ژملیاکەت و پێغەمبەران، گەدا و میر و سەروەران
ئەو پادشاهێ مەهتەران، مرن و فەنا ڤێرا هەیە

ڤێ لەولەبێ ڤێکرا برن، ئەو مولتەقای قەبری کرن
ما ئەو نزانن دێ مرن، مولکێ دنێ بێ فایدەیە

پێغەمبەران ئەو زانییە، وا ژدل خودێ خو ناسییە
عشقا دنێ ڤێرا نییە، دل باشەمال و شەمعەیە

داپیرە قوڕا هو چەپەل، دنیا ئەوا خوار ب زەغەل
گو نابیت ئەڤ ڕەنگە مەثەل، هلنەگرن ئەو قەحپەیە

ئەو قەحپەیە تەلبیسە ئەو، خوارە خەسیسە پیسە ئەو
حەیفە کو بێ ناموسە ئەو، نە ژبابەتێ ڕەنگێ مەیە

ئەو چون و وان حالەک هەبو، ئیمان و طاعەت زێدەبو
وان بەر ل دەرگاهێ تەبو، حوسن و عەمەل وان بو تەیە

هندی کو وان خدمەت دکر، ڕوژ و شەڤا طاعەت دکر
شوکرانەیێ نیعمەت دکر، ژێرا کەرامەت شەهدەیە

ژێرا نەعیم و جەننەتن، ئیحسان و لوطف و مننەتن
ئاسانی ئەو بێ زەحمەتن، هەر یێک ل دونیا شەهنەیە

باخی (باخوی) کرن صاحب کەرەم، ڕوسپی هەموو پڕ موحتەرەم
رویێ زەمین باغێ ئیرەم، ژێرا خەلات و بەهرەیە

ژێ هلنەگرتن لەذذەتەک، ژێ چوونە دەر چوست و چەلەک
بەختێ مە ڤێ دەورێ گەلەک، جەور و جەفا تێرا هەیە

ئەم ئاخری دورینە لەو، باخی (باخوی) ل مە گرتن جەلەو
نەفسی دمە هەسپێت قەلەو، کێم بو ژ بو وان توشییە

ئەمماینە حەیری دێ چبیت، یان دێ گرانی هەر هەبیت
بەلکو ژ بەر فعلا مەبیت، رزق و طەعام قەتلازییە

یارەب تو چێکەی حاکما، دا ئەو فەناکەن ظالما
توبێ بدەی مە عالما، دا چێببن پێ عامییە

عامی کو ئەو رێ دبەرزەنە، ئەڤ حاکمێت شەهزادەنە
جەور و جەفا ڤێرا هەنە، ئەڤ کولبە لەو ژێ چێبییە

کولب و گرانی زێدە بو، رزقێ یەتیمان بەرزە بو
شین و گری بێ فایدە بو، من گوت قییامەت رابییە

هندا دگرتن کوهـ و دەشت، رابو ژ ناڤ سەیران و گەشت
نانێ جەهی لوان بو بەهەشت، لاکیننە دونیا گرتییە

ئەڤ ڕەنگە بو موصل زەمین، هەم قەلعە و زاخو چنین
ئاکرە و عومادی چەند دچین، سێ سال تەمام هو ڕەنگییە

کولیێ زەر و کولیێ بەلەک، ئقلیمێ داگرتن گەلەک
ڤاژی ل مە گەریا فەلەک، کێ ئەڤ گرانی دیتییە

گەنم و جەهێ خو بەرزەکر، پڕ دەولەتان هیمەت نەکر
عمبار و دەخلێ خو ڤەکر، لاکین چ ئینصافەک نییە

خومسا جەهی چو دەه ڕوبا، دەولەتییان تێ کر تەباه
نەدگو فەقیرا مەرحەبا، قەحطی دلێ وان گرتییە

هەرچێ کو دەولەتمەندە ئەو، دەرکێ دلی شەش بەندە ئەو
دونیا ل نک گوڤەندە ئەو، ئاخرەت ژ بیروان چوییە

نەدهاتە بیر فکرا فەقیر، مسکین و بەدحال و ئەسیر
قەد ڕوژەکێ نەتهاتە بیر، دەورێ مە هو رابورییە

دەورێ مە و ڤێ زەحمەتێ، کەفتینە بەحرا محنەتێ
پاشی نزان چ بسەر مەتێ، چبکم هەمی حوکمێ تەیە

چبکم خودا حوکمێ خو کر، بەرەکەت ژعەردی بەرزەکر
بێ رەحمییێ ئەڤ ڕەنگە کر، جوملە لنک مە چێبییە

هندی مە بێ ئینصاف کرن، ظولم و تەعەدا زەحف کرن
شولێن د بەد پێش چاڤ کرن، فکرا مە قەلبێ تارییە

فکرا مە دل رەش بو گەلەک، هەردو لمە شاهد بو مەلەک
فریاد ژ وان چونە فەلەک، مەشقی ژ وان بەدنامییە

بەدنامییە خەطێ رەشە، کارێ مە ظولم و قەرقەشە
حالێ لوان پڕ ناخوشە، کاغەز قەوی رەش تارییە

ئاخر زەمان هو ڕەنگ دچیت، قنج دوێدا لنک دچیت
پورڕ میحنەت و دل تەنگ دچیت، لەورا کو هەم سەرکینییە

دور بو ژ من دەورێ رەسول، کاشو نەما دابێتە هول
دینێ مونەووەر بو مەلول، پاکان جهێ خو زانییە

هندی کو پاک و صالحن، ڕاست و ئەمین و ناصحن
ئەو ڤی زەمانی دبێ روحن، ڕەنگێ خومولێ گرتییە

بێ قەدر و قیمەت مانە ئەو، دنیا ژ بو زیندانە ئەو
خەلوەت مەکانێ وانە ئەو، مصر و عیراق و شامییە

ئەبدال و قوطب خەلوەکێشە، عەیشێ لوان پڕ ناخوشە
دەورێ بەلا بەختێ رەشە، بەحرا بەلا تێ کەفتییە

ئەم کەفتنە بەحرا دنێ، نائێتە بەر ئاخفتنێ
هەر یەک بخو مایە بتنێ، بێ گفتوگو و بێ رویە

ما ئەم نزانن دێ وەبت، شولا گونەه ژڕەنگێ مەبت
کەربا خودێ ژی لپێش مەبت، ئەڤ کولبە هێژ کێماهییە

کولب و گرانی قەتل و شەڕ، داگرتینە ژێ بەحر و بەر
کرمانج و ترکا سەر ب سەر، جەور و جەفا تێڕا بویە

باران و رەحما خالقی، کێمبو ژ فسقا فاسقی
زاد و زەوادێ رازقی، کێم کێم ژ بو نازل بویە

ئەز لەو دبێژم قیصەیێ، ئینسان و خەلقێ مەککەیێ
خوار تێنە ئەهلێ جادەیێ، دونیا هەمی هوسانییە

هوسانی رابوری جیهان، بەغداد جهێ قوطبێ زەمان
هەم مەسکەنێ پێغەمبەران، ئەو موصلا نورانییە

ئەڤ شام و عورفا و حەلەب، ئەڤ ڕۆم و ئەڤ ترک و عەرەب
ترکا نەگوتی ماسەبەب، فعلا تەبو ظاهر بویە

تەشبیهێ قەومێ لوطی مان، نائێتە گوتن ژظالمان
بێ حەد کرن یارەب ئەمان، ئەو شەهوەتا شەیطانییە.

----

(١) ددەست خەتا موحەمەد سەلیمێ چەلکی دا ئەڤ هەردوو رێز بڤی ئاوایی بون:
(یا ئیلاهێ عالەمێ دونیا هەمی مولکێ تەیە
یێکسەر هلینن ڤێ غەمێ لوطفاتە هەر کافی مەیە)

باخ: باغ.
جوش: کەلاندن، کولاندن.
گەدا: دەریوزە، دەروزی، فەقیر، سوال کەر، پەرە خواز.

سەروەر: رێزدار.
مەهتەر: مەزن، گەورە، رێزدار.
با شەمال: بای شەمال.
شەمعە: مومک، شەمال، موم.
داپیرا قورٍ: مەبەست (دونیا) یە.
چەپەل: پیس، ناپاک.
تەلبیس: تشتێن نەڕاست دچارچوڤا ڕاست نیشاندێ، شتی نا ڕاست لە قالبی ڕاست پیشاندان.
قەحپە: ئورٍوسپی، سوزانی.
رویێ زەمین: سەرزەوی.
باغێ ئیرەم: باغێ بەهەشت.
چوست و چەلەک: گورج و گوڵ، چەلەنگ، ئازا، زیرەک.
جەور و جەفا: ستەم، زورداری، بێ وەفایی، خەم و خەفەت.
جلەو: خو پیشاندان، خو دەرخستن.
قەتلازی: گرانی، قات و قرٍی، خەلا. (کولب): خەلا، گرانی.
شەهزادە: شازادە.
کوه: چیا، شاخ، کێو.
ئقلیم: هەرێم.
تەباه: تیاچون، نەمان.
قەحط: قات و قرٍی.
دەولەت مەند: دەولەمەند، زەنگین.
بەد حال: حال خراب.
جوملە: بەدەسە، بەکومەل.
فریاد: هاوار و گازی، داد و بێ داد. (مەشقی): راهێنان.
بەد نامی: بەد ناوی، خرابی.
مەلول: مات، مەلیل، خەمبار.
خومول: بێ هێز، خامل.
خەلوەکێش: کەسێک کە ئەچێتە خەلوەت خانە و لەتەنیایی ئەژی.
گفتوگو: وتوویێژ، راز و نیاز. (قەتل): کوشتن.
ماسەبەب: هوی چییە، چییە سەبەب.

***

ئەهلێ موصل

هەرچی کو ئەهلێ موصلن، ئەر عالمن ئەر جاهلن
بحیلە و حەوالا تکاملن، میزان و بەیعێ کەیلییە

کەیلا خودێ بشەرعێ شەریف، تەدفیق کرن بێ حەد خەفیف
فریاد ژ کرمانجێ ضەعیف، یارەب چ شەهرەک ظولمییە

مسکین ڕەزێ خو چێ دکت، قوتێ عەیال پەیدادکت
بارێ کەرێ خو باردکت، هاژوتە ڕێ پرٍ تەحلییە

ئەر فێقییە ئەر توتنە، هندی ب دەستی کەفتنە
کرمانج دبێت بەسی منە، قوتێ بچوکان کافییە

زادێ عەیالی کاردکت، بارێ کەرێ خو باردکت
قەصدا جهێ بازار دکت، موصل کو مەقصودا وییە

حینا گەها شەهرێ مەزن، بەقال ئەوێت شاشک مەزن
قەومێ دروغ ئەڤ حیلەزن، شولا ئەوان تەلبیسییە

وەقتێ سحارێ ڕوژ کە هات، نازل کرن سوقێ گو هات
پەیدا کرن تێدا جڤات، گوتی وەرنێ کرمانجییە

چنگال کو هاڤێتە جهاڵ، کێشا ب سەد حیلە و حەوال
تالان کرن صاحب عەیال، کرمانج نزانیت ئەڤ چییە

نیڤەک دزی بارێ فەقیر، خەوفا خودێ نەدهاتە بیر
چوبو ژ بەهرێ زەمهەریر، ئەو جەهنەما پرٍ پێتییە

وەقتێ کو ئەهلێ موصلێ، هورٍەنگ جەمابون حیلەلێ
ئیسال بناڤێ مەقتەلێ، پرٍ فیتنییە بەدناڤییە

طەریق بزانن مەغربە، شەیتان ژ بو خو صاحبە
ئەڤرو ل دنیا مەرتەبە، شەهرێ مەزن واصل بویە

بێ حەد ژ یێک کوشتن گەلەک، شەیتان دناڤ گەریا چەلەک
جەمع و جەماعەت و مەلەک، وان چ ل باژێری نییە

هاڤێتە یێک تۆپ و تفەنگ، بێ حەد دکر وان قەتل و جەنگ
رومینە ئەو یانی فەرِەنگ، سێ مەهـ تەمام هورِەنگییە

کوشتن گەلەک فەرزەند و ژن، هەر رِوژەکێ چل ژێ مرن
دەرگەهـ ل یێک وێران کرن، بێ حەد حەسار و خانییە

خانی ژ بەرکا موخلن، ماقوغا هورِەنگ موشکیلن
فیجارا ئەهلێ موصلن، ولّلّاهـ نە ئەو ئینسانییە

ئەڤ رِەنگە بوخو کر جەدەل، لەورِا کو خەلکێ بەدعەمەل
زیدە ژ تەعریفێ مەثەل، فکرا قییامەت بو نییە

فکرا خودێ وان چو ژ بیر، (یەحیا بەگ) سەروان بو ئەمیر
کوشتن توان ت کر نەشبیر، ئەڤ رِەنگ جەزاء بسەر هاتییە

پاشا ژ بو وان مەلکەموت، جان و دلێ وان ژێ دسوت
ژێرا دەخل وەقتێ فروت، شەهرێ مەزن لەو برسییە

وی دەخل و غەلە کێمکرن، عنبار ژ خورا وی برن
لەو چەند ل کولانا مرن، غوربەت لوی باژێرییە

پاشا بخو بەقالە لێ، لەو حالەکێ بەدحالە لێ
ئەو حاکمێ دەجالە لێ، کولبێ دلێ وی گرتییە

قارون صیفەت صاحب طەمەع، (من کل صنف إذ جمع)
(في كل شئ ماأستمع)، ئیللا ژ خورا ئانییە

ئەو حاکمێ قانون صیفەت، نەبو ژ وان دەستا ڤەکەت
دا ظالما چاک بەرزەکەت، ئەڤ حیکمەتا ئیلاهییە

(هذا جزاء الظالمین یاأیها القوم الأمین)
(هذا جزاء المذنبین)، تشتەک ب دەستێ کەس نییە.

فەرهەنگوک:
بەیع: فروتن، فروشتن.
کەیل: دەستور.
تەدفیق: دەستوری خوا دێنە خوارەوە و بو بەرجەوەندی خویان جێ بە جێ دەکەن.
فریاد: هاوار.
قوت: نان، خواردەمەنی.
دروغ: درەو، درو.
حیلەزن: فێل باز. حیلەکار.
تەلبیس: فرت و فێلّ.
جڤات: جڤین.
جهالّ: جەوالّ، گینی، گونی، گینیک.
خەوف: ترس.
پێتی: پێتون، زور گەرم و داخ.
مەقتەل: جهێ کوشتنێ، شوێنی کوشتن.
بەدناڤی: بەدناوی، خرابی.
فەرزەند: زاروک، منال، مندالّ، (أولاد).
حەسار: حەوش، حەوشە، پەرژین.
موخل: موخلک، بێژینک، بێژنک، هێلّک.
مەلکەموت: عزرائیل، (ملک الموت).
غەلە: گەنم و جو، گەنم و جەهـ.
غوربەت: غەریبایەتی، مات، عەزاداری.
قارون صیفەت: وەک قارون، گەلەک دەولەمەند، زور دەولەمەند.
طەمەع: تەماعکار.
قانون صیفەت: خاوەن قانون، وەک قانون.

***

بەیتا کولی

ژوە باس بکم بەحسێ کولی، ئەڤ عەسکەرێ تێک سنسلی
قوتکر گیا و بەلگێ چولی، چ مەلکەموتێ رزقییە

تابوری بەستن شبهێ ڕۆم، تەبار ل سەریێک بونە کوم
ب شەش مەها گرتینە زۆم، ئەرضێ خودێ زۆما وییە

زۆما وییە کوە و جەبەل، کولی زەر و کولیێ دەغەل
دەخل و گیا و ڕەز دگەل، حەتا بەرهێدا چوییە

پەنبو و توتن قوتکرن، سەرێ دخو ڤێرابرن
رزقانییا ژترسا مرن، دارێ بڕی دگەل خوارییە

ئەلحەمدولیلاە و شوکر، مێوا ڕەزی برزقێ مەکر
کولی بەشەک خوارن نەکر، بیستان و مێوا دێمییە

گەنم و جەە و هەم نیسک و نوک، هەر چ کو نوو هاتی بو جود
حەتا رەهێ خارن سڤک، دەخلێ گەهشتی مائییە

خیڤەت ڤەدان کولی زەرە، سوبحان ژ شاهێ ئەکبەرە
دەشت و جەبەل تێک عەسکەرە، ئەرضێ خودێ داگرتییە

ئەرضێ خودێ داگرت و هات، ڕابو ژ نەجدێ کر خەبات
حەتا تژی بوو ژێ وەلات، زەربون زەڤی و کانییە

ڕوبار و کانی ژێ مەهین، بێ حەد ژ خو بێزار کرین
ئەم قەد نزانن کیڤەچین، ئەڤ ئینتیقاما بارییە

حەتا کو خەرزێ خو کرن، جوت جوت و کت کت ژێ مرن
هادر د ئەرضی دا برن، کلکی دخو بێ هەستییە

ئەرضێ قەوی وەک ئاسنی، کلکا ژ ڕەنگێ گاسنی
ڕوژ هات و دەخلێ خو چنی، نێزیکی وەقتێ خەرزییە

رابو وەکی مێشا ڕەشە، پاشی دوو ڕوژا یێ بەشە
سێ ڕوژا ئەو غارەت گەشە، پێ پێیی ماکێ جوییی یە

مانەندەیێ مێشانە ئەو، سەرێ دخو کێشانە ئەو
هەمیا ژ بەر ئێشانە ئەو، دونیا ژ بەر بێ کەیفییە

گوت عەسکەرێ باریمە ئەز، بو عاصییان هاتیمە ئەز
وڵڵاە ب ئەمرێ ویمە ئەز، بەسکەن ژ دونیا دارییە

وەقتێ موریدهاتی موڕاد، هاتینە ئەم قەومێ جەڕاد
ئەهلێ فەسادێ یێک نەزاد، توبە بکن رەحمانییە

چل ڕوژ و شەڤ بورینە لێ، کولی زەرک جەمیا وەلێ
مێوا ڕەزی حەیفا مەلێ، تە دگوت شەوات لێ هاتییە

فێقی و گیا و بەلگێ دشین، بیستان و باغێت خەمرەڤین
سوتینە بیستان و چنین، دا دەفعەکن ڤی قەومییە

خوارن هژیر و سێڤ و خوخ، بەلگێ هنارێت شەنگ و شوخ
نالی ژمە تێن سەد ئاە و ئوخ، کانێ چنین و شینییە

هێژ وەقتە بو کولی زەرک، هات عەسکەرێ کولی بەشک
کولیێ بەرێ کێم بو لنک، سەدجار ئەڤە هندی وییە

وێ هات ژ شەرقی بێ عەدەد، ئەو عەسکەرێ هوی بێ مەدەد
فریاد ژ نک شاهێ ئەبەد، دا ئەو بەلاڤ کت جوندییە

دا ئەو بەلاڤ کت عەسکەری، هیممەت لنک پێغەمبەری
داگرتییە کوە و بەری، دونیا هەمی سیهاوییە

حاصل ژ بولدانێ هشک، ئەڤ عەسکەرێ کولیێ بەشک
خوارن هەمی مەزن و کچک، هشکار و گار و وەهمییە

وێ کەفتە نێڤا بێدەرا، خانی و کوچک و پەنجەرا
ناچیت ب ضەربێت خەنجەرا، خوارن نڤین و هرییە

من گوت چڕا هاتی کولک، حەتا تە وەرگێڕا فەلەک
سەد کەس ژ تە چون دەرهەلەک، لازم ژ بەر ناشوکرییە

وی گوتە من لەو هاتمە، مایەک ژ وە نی عالمە
دا فام بکت حالێ منە، ئەڤ ژەهرەمارە بوچییە

گو ئەم بخوین ژەهری ژەهر، بونا بکارێت بێ بەهر
زەوقا لنک وی بو ژەهر، ناخوش بکت ژەهراوییە

زەوقا لنک ناخوش بکتن، دونیا لنک وی رەشبتن
هشیار و بەس پێ هشبتن، دونیا مەتاعێ بوچییە

گو ئەم ژ بووە عیبرەتین، بورهان و راهێ جەنەتین
بو عاصییان پڕ زەحمەتین، وا بەرڤە عوقبایێ نییە

دارولغرورا ساحرە، بەس پیرە قورێ هلگرە
هلگر بخو یا باکرە، بوکا جوان و جندییە

زادێ ب ژەهر و سار و بار، دوربت ژ تە ئەو ژەهرەمار
کەس تێ ئەداناکت قەرار، بابی ژ بوتە هێشتییە

ئەڤ رەنگ کولی دا من جەواب، گو ئەم ل سەر طەبعێ دەواب
ما تو نزانی مال خراب، ئەڤ عەسکەرێ مە ژبوچییە

هندی دنێ بارێ تەبیت، بارێ گران دێ لسەرتەبیت
دائم دێ ئەڤ کارێ تەبیت، دێ هەر بڤی حالی بییە

گەهـ دێ گرانی بیت لتە، غەمباری جانی بیت لتە
رویار و کانی بیت لتە، ئاخر زوها و هشکییە

گو ئەم هەمی جوندێ بەلا، گەر عاقل و شێخ و مەلا
داخو نەکن پێ موبتەلا، ئیمان دەلیلا عەقلییە

عاقل دکت هزرێ د کویر، مرنێ ژ خو ناکت ژ بیر
موستەغرقێ فکرا د هویر، هەردەم دگەل مەعبودییە

دێ لە بەیان بت خێر و شەڕ، نینە چو قەنجی جەزر و ضەڕ
تشتەک ژ وان نابت مەفەر، فایدێ جیهانێ فانییە

فایدێ جیهانێ تێکهەلە، مەغشوشە لەو پێ حاصلە
باظولەتا نورا دلە، لەو دل ژ وێ بێ هیڤییە

ئەز دێ چلێکم لەذذەتێ، ئەز قەنج دبینم ژەهرەتێ
دا ژێ جوداکم شەهوەتێ، لەورا کو ژەهرا مارییە

ژەهرا دناڤ زادێ شرین، ئینسان گەلەک ئەم دێ مرین
ئەم ژێ ئەوێ قەت نارەڤین، لاکین ژ نو پێ زانییە

پێ زانییە مەسمومە ئەو، چبکم نەیا مەعلومە ئەو
ئەڤ لەذذەتا مەشئومە ئەو، ئەمما بەلێ دوماهییە

غافل نزانیتن خەبەر، حەتا کو نازل بتن قەبر
پەردە ژ بەر چاڤا ڤەکر، حیلێ دنێ ظاهر بویە

ئەز دێ چکم حالێ ل من، هەوار ژ من ظاهر بتن
کەس پێ نزانن مێر و ژن، من چ ب سەردا هاتییە

ئەز دێ چکەم ڤێ وەحدەتێ، قەبرێ گران و ظولەتێ
دیسا ژ بەر ڤێ زەحمەتێ، گورزێت گران و قەبرییە

شکلێ عەبوسانی د رەش، چەشمێ د شین و پڕ د گەش
نازل ل سەر قەبرێ مە خوش، هاتن ب ئەمرێ ڕەبییە

دێ کن ژ من پسیارەکێ، هەر صوبح و هەر ئێڤارەکێ
دێ هێنە سەرمن جارەکێ، حەتا تەمام بت حەفتییە

پرسێ ژ ئیمانێ دکەن، گەهـ گەهـ ژ میزانێ دکەن
دیسا ژ قورئانێ دکەن، داکفش بتن لێ قنجییە

ئەی غافلێ بسیارێ مەست، حینا ژ دونیایێ ڤەرەست
دینێ مونەووەر چو ژ دەست، ئیرو مەقام دەرقەبرییە

ئەو مەنزلا هونا بکار، پڕ تێ هەنە دوپشک و مار
ئەم دێ دقەبری دا کەین قەرار، حەتا کو بێتن یادییە

خـوزیا کـەسێ ڕاسـت و دورست، شبـهـەتـی بوکێ لێ نڤـست
کـەس نینە هـشـیـار کت ب دەست، ئیللا کو خـوشـتـڤـیێ وێیە

ژئەو بـاش دو مــەنـزل دی هـەنە، ئـەو هـەردو مـەلجــایێ مــەنە
دارولـنەعــیــمێ دۆژەنـە، دۆژ و بـەحــشــتـــا بـاقــیــیـــە

هـیــڤـی دکم ئەز بێ مــەفــەر، ئەو جــەنـنەتا شـیــرین نـەظـەڕ
فـەرمـان ژ بـاری بێـتـە سـەر، بێـژیت مـەکـانێ (نـورییـە)

(نوری) ژ تە هـیــڤــی دکت، قـــەصـــدا دلی صـــافی دکت
جـــە جـــەنـنـەتا بـاقـی دکت، چنکـی کـــەرم کـــارێ وەیە

وڵڵاه مـــە پـڕ عـصـیــان کـرن، ظاهـر هنـک پەنـهـان کـرن
هـیــڤـی ژ ڕەحـــمـــانـی کـــرن، ڕەحــمـێ بدت ڤـی عــەبـدییـــە

لوطـفێ و ڕەحـم و نـەصـــرەتێ، حــیــفـظێ و بـاغـێ جـــەنـنـەتێ
دورکت ژ مـــە نـەفـســانـەتێ، کـافـی مـــە حــیـفظا کـافـیـیــە

یـاڕەب پـەنـاهـێ مـن تـویی، هـەم مــیـــر و شـــاهـێ مـن تویی
هـەم شـــەهـرەزایێ من تویی، ژمـــە دوربـبت شـــەیـتـانـیــیـــە

هـیـڤـی ژ مـــەولایێ صــەمــەد، عـــەبـدێ فــەقـیـرێ بێ مـــەدەد
داخـل بکـی دارێ ئـەبـەد، جـــەنـنـەت مـــەقـــامێ ئـەولـیـــیـــە

سێ سـەد هزار هـەم بێ حیسـاب، بێ حـەد سـەلام و هـەم ثـەواب
ژمن دا حـــەتـا یەومـــەلـیـئــاب، بـەر مـوصطـەفـا و هـەڤـرییـە

بێ حـــەد صـــەلات و هــەم ســەلام، ژمن دا حـــەتا یـەومـەلـەقـام
بـەر ئەحـمـەد و قـەومێ کـیـرام، ئـەصـحـاب و ئال و قـەومـیـیـە

هندی هـەبت دونیـا دەوام، بێ حـەد صـەلات، بێ حـەد سـەلام
بـەر ذاتێ طـاهـا و ئـیـــمـــام، هـەر چار ئـەمـــینێت دینـیـــیـــە

ئەڤ قـیـصـــە من ژی لـەو د ر، دا هـەر کـەسێ صـاحب فکر
باخـوی ڤـەبیربێت بە شـوکر، هـەر ئەو موسـتـەحـەق شوکرییە

دا خـــوار ل ڤـێ جـــادێ نـەچـن، چەنـدی ل دونـیـــایـێ هـەبن
داکـــو ســـەلیـم تێ بمـرن، بێ فـــیـــتـنە و صــــافی ژێیـــە

(نوری) بـەیان کـر مــەسـئـەلە، دەر هـیـجـرا نـەبی کـامـلە
ئەلف و دووسـەد و هـەم چلە، بەلکی دووسـال وی بورییـە(٢)

تاریـخ بزانن مــەغـریبـە، ئەڤ سـالـە قـەحط و مــەهرییـە(٣)
دونیـــا نە هـەر یێک مــەرتـەبە، هـەر ســـالەکێ کـــارێ دییـــە.

----

*١ خـوەنـدەڤـانێ هێـژا ئەڤ هەلبـەسـتـا بناڤێ (ئەی مـالکێ هـەر عـالەمێ) هەتا داویا ڤـێ ڕێزێ (تاریخ بزانن مـەغریبـە ئەڤ ساله قـەحط و مەهرییە) یەک هەلبـەسـتـە، ژ بو زانینا وێ تاریخا کو شـێخ نورەدینێ بریفکانی لداوییا هەلبەستێ نڤێسی دچێ سەردەمێ دا ئەڤ داستانە چێ بویە.
مە ژێک ڤەقەتاندینە ژبەرکو دەمەکێ بەحسا خەلکێ موصلێ دکە، و دەمەک دن بەحسا کولیێ دکە لێ بخـوە ئەڤ هەلبـەست تەڤی یەکە، هەم د دەست خەتا شـێخ مـەمـدوحێ بریفکانی، و هەم د دەست خـەتێن دن دا ژی. و بمن وەرە کـو ئەڤ هەلبـەسـتـەیە کو شـێخ مـەمـدوحی دناڤ بەرهەمـێن شـێخ نورەدینێ بریفکانی نڤیسی بناڤێ (ذخرە السالکین)، تێدا گوتیە ژمارێن ڕێزێن هـەلبـەستی ٤٠٩ ڕێزن، لێ لڤێ دەرێ ٢٦٤ ڕێزن یێن کو گەهشتینە دەستێن مە. (زاهد بریفکانی)
(١) شێخ مەمدوحێ بریفکانی لهەمبەر ڤێ ڕێزێ ئەڤ تاریخە نڤیساندیە ١٢٤٢ه.
(٢) شێخ مەمدوحی ل هەمبەر ڤێ ڕێزێ ژی ئەڤ جەدوەلە چێکریە، کو لگور هەژمارا ئەبجەدی دکە:
میم غەین راء باء
٤٠+١٠٠٠+٢٠٠+٢ = ١٢٤٢ هجری، سالا شێخ نورەدینێ بریفکانی ئەڤ هەلبەستە ڤەهاندی.

سنسلی: پەیتا پەیتا، ڕێز لدوی ڕێز، (متسلسل)، پەی هەڤ، لدو هەڤ.
مەلکەموت: عزرائیل، (ملک الموت).
تابور: ستون، تیم، مەفرەزە. (تەبار): خێل، کو.
کوە و جەبەل: چیا و شاخ و کێو.
دێمی: پێویستی بە ئاو نییە.
شاهێ ئەکبەر: خوەدێ مەزن، حاکمێ مەزن، خوای گەورە. (نەجد): دار و دەرون، دەشتی بێ.
مەهین: ئامیان.
ئینتیقام: تولّ ڤەکرن، تولّە.
خەرز: کێلاندن.
هادر: دگاڤێ دە، یێکسەر، لەنەکاو.
کلک: دوچکە، قەلەم.
گاسن: ئامیرێ کو جوتی پێ دکەن.
غارەت: تالان.
مانەند: وەک، وەکو، مینا.
جەراد: کولی.
نەزاد: نەبو، پەیدانەبو، پەیانەبون.

دەفعە: عیلاج.
بێ عەدەد: بێ هەژمار، لەڕادەبەر، بێ حساب، بێ ئەندازە، بێ ئەژمار.
بێدەر: ئاشکرا، ئاشکەرا.
ڕاھ: ڕێک، ڕێگە.
پیرە قوڕ: دونیا.
باکر: تازە، دەست لێ نەدراو.
ئەداناکت: ئەنجامی نادەت، جێ بەجێ ناکات، دروستی ناکات.
طەبع: ئارەزو.
موبتەلا: دوچار، توشبون.
د کویر: دکور.
د هویر: جوان، دهور.
فانی: مرن، نەمان، لەناوچون.
مەفەر: ڕزگار، هیچیان لەدەست ڕزگار نابێ.
مەغشوش: عەیب دار.
مەسموم: دەرمانداوکراو، دەرمان ڕەشاندن، دەرمان خواردکراو، (سەم: ژەهر).
مەشئوم: بەدفەر.
گورز: دارێکە کە سەری خڕە و بزماری پێوەیە بو شەڕکردن بەکارتێ، گوپال.
چەشم: چاڤ، چاو.
گەھ گەھ: جار جار، جارنا.
بسیار: گەلەک، زۆر، (مەست: سەرخوەش، سەرخوش)، (بسیارێ مەست: بێ عەقل).
فەرمان: دەستور، ئەمر.
باری: خوەدێ، خوا، خودا.
پەنهان: شاردنەوە، ڤەشارتی، نهێنی.
نەفسانەت: واتا لێرە (خو پەرستی).
پەناهێ من: هاریکارێ من، کومەکی من، یارمەتی دەری من.
شەهزادە: شازادە، حاکم.   (صەمەد): بێ نیاز.
ثەواب: چاکە.
هەڤری: هاورێکانی، ئەصحابەکانی.
ئال: مالبات.
باخوی ڤەبیربێت: بوخوی بەبیربێت، بزانیت، باخوی لەبیربێت.
مەغریب: ئێوارە.
قەحط: قات و قڕی، خەلا، گرانی. (مەرتەبە): پلە.

***

دەرمانێ مە(*)

یاڕەب هەوار سەدجار هەوار، پەروانە قەد ناگری قەڕار
ئەڵڵاھ تویی دەرمانێ مە، ئەڵڵاھ تویی دەرمانێ مە

سەدجار هەواران دێ کەمێ، یا ئاگەهدارێ عالەمێ
دەرمان بکەی ڤێ عالەمێ، ئەڵڵاھ تویی دەرمانێ مە

ئەلەم چییە؟ موحیبەتە، دەرمان صەبر و سەکینەتە
ئەڵڵاھ بکەی بە قیسمەتە، ئەڵڵاھ تویی دەرمانێ مە

ئەگەر حەکیم عیسا بێتن، لوقمان ژ قەبرا ڕابتن
دەردێ من دەرمان نابتن، ئەڵڵاھ تویی دەرمانێ مە

ئەگەر حەکیمێ لوقمانە، داوود لگەل سولەیمانە
نزانن من چ کوڤانە، ئەڵڵاھ تویی دەرمانێ مە

کوڤانا من موحەممەدە، لبو ڕوژا قیامەتە
بو من بکت شەفاعەتە، ئەڵڵاھ تویی دەرمانێ مە

شەفاعەتا وی هیڤییە، بەر دەرگاهێ ئیلاهییە
بو فەقیرێ بریفکییە، ئەڵڵاھ تویی دەرمانێ مە.

----

* ئەڤ هەلبەستا شێخ نورەدینێ بریفکانی د دەست خەتا شێخ مەمدوحێ بریفکانی دا تونەبو، مە د دەست خەتەک دن دا دیتیە و لڤر چاپکریە. (زاهد بریفکانی)

پەروانە: پەلاتینک، نمنوک، پەپولە، پەلپەلاتینک.

***

بەیتا سەرکەراتیێ(*)

قەبرێ بتەنێ چ عیبرەتە
ڕوح کێشان چەندان زەحمەتە
ئەو هەر وەکو قیيامەتە

حال و ئەحوالت زانیتە
ئەجەل کو هات دێ مریتە
قیيامەت وێ لە رابیتە

ئەو وەقتێ کو تێتن ئەجەل
ڕەنگ و صورەت دبن تێکهەل
لێکڤە دبن هێستی و وەصەل

د فەرمانە شاهێ جەلیل
تێن چل مەلەک، زوو ب تەعجیل
ژ بو ڕوحا عەبدێ ذەلیل

دەه لسەر پیا، دە لسەر دەستە
چ نەخوشەکێ ڕەنگ سەرمەستە
ڕوحێ تکێشن لبن هێستە

دەه لسەر سینگە، دەه لسەر ئەزمان
چ نەخوشەکێ چەندی گران
ڕوحێ تکێشن لبن تبلان

حەتا ئینا جەرگ و هناڤ
ڤێک دکەڤن عیرق و خیناڤ
لێ نەما چ ڕەنگ و بزاڤ

ڕوح کو کێشا حەتا هناڤ
لێ پەیدابون عیرق خیناڤ
لێ نامینن حەرەک و بزاڤ

وەکی دلێ وی دگڤێشن
جەرگ و هناڤ لێت هەرشن
فکر و خەیال لێت شەوشن

ژ زەحمەتێ دل کەردبن
ڕوندک ژ چاڤان دەردبن
ڕەنگ و صورەت لێ زەردبن

چ زەحمەتە، چ جەفایە
ڕوح د گەهیتە ملایە
ئەو دەردەکێ بێ دەوایە

ئەو دەردەکێ بێ دەرمانە
ئەو ڕوحا شیرین گیانە
ئەو تەقدیرا یێ رەحمانە

تەقدیرا مالیکەلمولکە
دلێ ضەعیف پوڕغەم دکە
ڕوحا وی نابت سڤکە

ئەو دەردەکێ بێ طەبیبە
ئەو قالبێ ڕوح قەریبە
نالی ژێ دچن غەریبە

ئەو قالبێ ڕوح چ سوکە
چەند نساخە چەند نجودە
دنالیت هەر وەکی عودە

دنالیت و چ دلگیرە
ڤێ دکەڤیت حیرە حیرە
دبێژیت هەوار لە ئخسیرە

چ عەبدەکێ بێ ئاوازە
نەساخەکێ بێ داخازە
چاڤا دکەت سەرئەفرازە

ڕوح ژ دلی فارغ بویە
د سنگیدا داخل بویە
چ زەحمەتە نەخوش بویە

چ هەیبەتە چ غەوغایە
ڕوح ژ دلی بوو جودایە
د سنگیدا بو جەمایە

ڕوح هلبوری ژدەست و ملا
ژێرا ئینا جەرگ و دلا
د سنگیدا ڕوح واصلا

ڕوح کو ژ سنگێ هلبوری
ژ حالێ خو دا فکری
هێڤە وێڤە ئەو حەیری

هەردو چاڤان کو ڤەتکەتە
چ غەوغایە چ هەیبەتە
ڕاستە مرن قیيامەتە

چ حالەکێ جەفا کێشە
چ زەحمەتە بژان و ئێشە
صەیێ لەعین تێتە پێشە

چ حالەکێ نەخوش کارە
چ بێن تەنگە، چ دژوارە
چ دل سۆژە، چ بێ چارە

چ بێ تاقەت حال و بالە
خێر و شەڕڕان تێتە پالە
شەیتان تینێ، ئاڤا زەلالە

تێنە نک مەلەکێ صەوابێ
هەم تێن مەلەکێن عەذابێ
ئەو دگەل دێکن حسابێ

ئەو شەیتانێ ب لەعنەتێ
هندی ببینت دەرفەتێ
دا شوربەک ئاڤێ بدەتێ

ژارو عەبدو سەرگەردانو
دژمن هەمی لێ جەمیانو
حەضرەتییە یێ رەحمانو

شەیتان دبێت عەبد دێ بکە
هەرچی دبێم تو قەبولکە
تو ئاڤێ ل دەڤێ خوبکە

ڤێ د بێژیت ئەلخەناسە
باوەر بکە من بناسە
دێ لزەحمەتێ بی خەلاسە

هەرێ عەبدێ کەفتیە داڤێ
دێ تو ڤەخو شوربەک ئاڤێ
وێ رەحەتبی هەر ڤێ گاڤێ

ئەو دەردەکێ پڕ جەفایە
ئاڤێ ڤەخو دێ بشیفایە
ژعیلەتێ د بی عەفایە

ڤێرا دبێت، ڤی لەعینە
ئاڤێ ڤەخو چەند شرینە
بەلێ ئیمان بمن بینە

ئەگەر ئاڤێ وەرنەگری
ژ ئیمانێ نابت بەری
ژ شەیتانی دێ بت بەری

ئەگەر تەقدیر بو بەیانە
ئاڤێ ڤەخوت هیژ بگیانە
دێ لێ خلاس بت ئیمانە

ئبلیس ڤێرا هەڤدەک دبت
ڕوح ل کەربێ ڕەنگ ڕەنگ دبت
هندی کو تێت بێن تەنگ دبت

ئەو مەلەکێن هات بەرایێ
ڕوح کێشا حەتا گەوریێ
دێ هێلن بو دوماهیێ

هەرناڤ عەذابێدا دمینت
عیزرائیل زوو د لەزینت
ڕوحێ ژگەوریێ دەرتینت

ب فەرمانە بێ نیازە
قالب دمینت بێ ئاوازە
چاڤان دکت سەر ئەڤرازە

ڕوح کو خارج بو تەڤاقە
راوەستا ما ل هەنداڤە
لێ رێک دبن هەردو چاڤە

ڕوح ژ قالبی دفریتە
ڕوح قالبی هەر دبینیتە
هەردوکان قەوی ئێک و دو دڤێتە

هەردو لیێک و دوو د فکرن
د عاجزن تەحەییورن
ب حالێ خو د خەبرن

قالب دبێت یا ڕوحایێ
خوزیا وەکی لسەر دنیایێ
پەشیمانی بکێرمە نایێ

هندی دساخین نە هشیارین
وەکی دمرین د هشیارین
پەشیمانین شەرمزارین

ئەو مێڤانێ سەفەرییە
مال و عەیال هێلائییە
چیتە مالا قەدیمییە

غەسسال وەکو ئەو تێتە نک
جلکان لبەر دکت نازک
گازی دکت سڤک سڤک

دبێت یا غەسسال قەوی خێرە
تو بوی کەی یێ خەبیرە
هێدی هێدی من وەرگیرە

نەکەی لمن زەحمەت و ژانێ
بریندارم ژ ئێشانێ
ژبەر عزرائیل ڕوح کێشانێ

دبێت یا غـەســـســـال مــەلەزینە
قـــــــــالـب ب دەرد و بـریـنـە
کـــفن و چاڤـــان لـن نەشـــدینە

تـو هـەروەکـی بـاب و کـــــــوڕان
لن ڤـــەشـــێـــرە عـــەیب و ســـڕران
شـــــــــەرمـێ دکـم ژیـار و بـران

وەکـــــو کـــــفـنی دەروار دکن
ســـەروچاڤـــان ســـەتـتـــار دکن
چار ئـەطـرافـــــــان هـەوار دکن

دبێت یا غـەســـســـال بکە منەتێ
چاڤـــان نـەگـــرە ڤێ ســاعـــەتێ
دا ب فـــوکـــرم د کـــولفــــەتێ

ســــەفـــــەرا مـن قـــــەوی دیرە
عـــەیالێ من گــــەلەک هـیـــرە
داژێ بخـــوازم دەســـتـــیــــرە

دا ببــــینم ڤێ ســــاعـــــەتێ
ژێ بخـــوازم ئـەز هـیـــمـــەتێ
دویرە ڕۆژا قــــیـــــامـــــەتێ

وەکــــی دانــــا لـــنــــاڤ دارا
گــــازی دکـــەتـە خـــزم و یارا
من ســـــەفــــەرا لچـــار دیارا

ئـەو کـــــو لدارا کــــر ســــوارە
گـــــازی دکـــەت بانگ و هـەوارە
کـــا زووکـــا مـن بـین خـــوارە

چوومـــــە مـــــالا ئاخێ و گلین
لخـــــو فکرن یا خـــــاســــرین
عـــیـــبـــرەت بگرن یا غـــافلین

ڤێ دنیـــــایێ ئەز ڕەڤــــــاندم
حـــــەتا بمرنێ گـــــەهاندم
ڤێ دنیـــــایێ ئەز غـــــاراندم

ئەی عـــەبدێ وێ ســـەرگـــەردانە
مـــال خـــراب و پەشـــیـــمـــانە
چویە مـــــالا تارســـــتــــانە

چ حـــــالەکێ نەخـــوش کـــارە
چ قــــەبرەکێ دوکـــان ســـارە
تژی کـــرم و مـــشک و مـــارە

تژی مـــار و مـــشک و مـــورە
چاردیوارە قـــــەوی کـــــورە
قـیـامـــەت ژێ هێـشـتـا دورە

گـــەلەک کـــورە گـــەلەک تەنگە
پڕ عــــــەذابە بدەنگە دەنگە
هـەر ئـەڵـلاه دزانـت چ ڕەنـگە

چ حـــالەکێ بێ مـــەفــــەرە
دوشـــــەکـــا وی تۆز و گــــرە
بالیــــفـــا وی هشکە بەرە

مـــارێ ســـەمموم هەر دگـــەزیت
ژ هـەیبـــــەتێ هـەردێ لـەرزیت
چو دەر نینە پێـــڤـــە ببـــەزیت

عەبدێ سەفەر کر ژ دنێ
د قەبریدا مابو بتەنێ
ڤێجا حالێ خو دیت بتەنێ

چ حالەکێ دوکان قەبرە
بێ عەمەل و زاد و دەبرە
دبێت هەوار من ناهێت صەبرە

ب فەرمانێ شاهێ عیزە
تێن دوو مەلەکێ زور ب لەزە
د عەردیدا دچن گەزە

ئەو تێن وەکی باو و هورە
لبن عەردی دکەن قڕە قڕە
د سەرگێرن وەکی شیرە

د شەکرن بێ فەصالە
گوورزێت ئاگر وان لبالە
ژعەبدی دخوازن چەند سوئالە

خالق ئێکە هەر نەمرە
تێن نەکیر و هەم مونکرە
ژگوورزێت وان دچت ئاگرە

بێژە ئیمامێ تە کییە؟
هەم بێژە خودێ تە کییە؟
پێغەمبەرێ تەژی کییە؟

بێژە کا دینێ تە چییە؟
هەم قیبلەتا تە یا کێیە؟
خویشک و برایێ تە کییە؟

سؤال دکن ڤان هەمیانە
ل هەمو جین و ئینسانە
لازم فەصیح بکن بەیانە

هەرچی عەبدێ کو صالح بت
زمان لوی دێ فەصیح بت
جوابا وی وێ مەلیح بت

دبێژت (الله ربي ومحمد نبي والإسلام ديني)
(والقرآن إمامي والكعبة قبلتي والمؤمنون إخواني)
(والمؤمنات أخواتي) یەعنی خوشک و برایێت من (أهل الله)
(أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمدا رسول الله)

فەرمان دکت پێ خالقە
ڕاستی ژعەبدێ من صادقە
خوش مێڤانە ئەو لائیقە

یا مەلکین خدمەت بکن
مێڤانێ من عیززەت بکن
کفنێ جاران حورمەت بکن

مێڤانێ من خدمەت بکن
قەبرەک فرەھ ئیحسان بکن
تژی گول و رەیحان بکن

مسک و عەنبەر حوضور بکن
بێهنێن دخوش بخور بکن
قەبرێ وی تەژی نور بکن

قەبرێ وی هینگ، تەزین بکن
مالا گلین، نورین بکن
کفنێ سپی، ڕەنگین بکن

ڕەنگین بکن، کفنێ جاران
حیفظ بکن، لشک و ماران
فرەه بکن چار دیواران

عەبدێ من زور شەرموکییە
خدمەت کارێ خودێ خویە
ئەڤرو چاک کرن لسەرمەیە

ئەڤرو ئەز دێ کم مننەتێ
موقابلی ڤێ خدمەتێ
جهێ خو بینی لجەننەتێ

قەرار دکت ئەی مەلەکە
لقەبرێ وی ڤەکن قولەکە
دا جەننەت ببینت عەبدەکە

جەننەتێ بکن بەیانە
جهێ خو بینن بچاڤانە
ئەو لائیق خزمەتکارانە

ئەز لەو دکم ڤێ هیمەتێ
موقابیلی ڤێ خدمەتێ
حەتا ڕوژا قیامەتێ

هەرکەس بمرت بێ توبەتە
تەحەیورت بت ژ هەیبەتە
نزانت وێ چ جواب دەتە

ئەو نزانت وێ چ بێژیتە
ئەزمانێ وی دێ شکێتە
قەبرێ لوی تاری دبێتە

هەچی عەبدێ کو نەزانە
توبە نەکت ژگونەهانە
لوی دشکێتن ئەزمانە

ئەو نزانت چ جەوابانە
نەجیرانە و نە مێڤانە
لوی دبیتە تارستانە

سوئال دکت زەبانییە
بومە بێژە خودێ تە کییە؟
ئەو قاصدێ هاتی کییە؟

ئەو نزانت چ جواب دەتە
چوندکە یێ مری بێ توبەتە
ئەو دمینیت بترسی و هەیبەتە

ئەوجا کو ئەو زەبانییە
لێدن گورزێ ئاگرییە
قەبرێ وی تەژی دبت لئاگرییە

ئەڤ جەزایێ ئەو کەسەیە
بمریتن بێ توبەیە
حالێ وی دبت ئەڤەیە

قەبرا تژی ئاگر دبیتە
خودێ بخو دزانیتە
جەزای وی کەنگی خلاس دبیتە

یارەب ژوەقتێ نەزع و سەکەراتێ
مە حیفظ بکی ژموهلیکاتێ
بو خاترێ (محمد سید الکائنات)

ئەی گەلی برادەر و جەماعەتێ
من گوت بەیتا سەکەراتێ
دا بخو بگرن عیبرەتێ

یارەب بناڤێ خو و موحەمەدکەی
بوسولان واضح و کاتبا حیفظ کەی
ڕەحمەتەکا زور لسەروان بکەی

(یارب صلي علی محمد المصطفی)
(وعلی اله وأصحابه أهل الصدق والوری)
(الی یوم الحشر و النشر والصفی)

(ثم هدیة منا الی روح خیر الوری)
(والی روح آله وأصحابه الأنوری)
(والی کافة أهل الإيمان) سەران سەرا.

----

(١) بەیتا سەکەراتێ: ئەڤ هەلبەستە د دەست خەتا شێخ مەمدوحێ بریفکانی دا تونەبو، مە دناڤ دەست خەتەک دن دا دیتیە ولڤر چاپکریە.
عیرق و خیناڤ: خوشی و ناخوشی دەرون.
جەفا: خەم و خەفەت.
نجود: بیمار.
غەوغا: هەرا و هاوار، ڕوداو، شلوق.
جەما: کومبویە، کوبووتەوە.
هلبوری: ژهەڤ ڤەقەتیا، جیا بووە.
پال: بەرهەڤ، پەنای یەک.
صەواب: ڕاستی، چاکە، باشی.
دەرفەت: بیف، فورسەت.
سەرگەردان: سەر لێ شێواو.
بەری: دوربون، (Æ©¡ÍdÐ
هەڤدەک: هاورێ، دوست، هەڤال.
دەروار: تێ ئالاندن.
کولفەت: مال و زاروک، مال و منال.
قاصد: فرستادە، پەیک، نامەبەر.
غاراندم: رەڤیم، هەڵاتم، رامکر.
گورز: گوپاڵ.
فەصیح: ڕەوان.
تارستان: تاریکستان.
(موهلیکات): دەرد و رەنج و ناخوشی.

حرف الواو (پیتا و)
کاسا مەستیێ

ب سرڕا قوطبێ گەیلانی، مە کاسا مەستیێ دیبو
شەرابا ناب رومانی، د وێ سەعتێ مە نوشیبو

هلینا پەردەیا جانی، ژ تەشریفا تو سولطانی
شوکر ئەڤ غەوثێ گەیلانی، مە دەر عەهدێ صیبا دیبو

موشەڕڕەف کر دلێ نوری، بدەستێ خو موبارەک کر
حجابا سینەیێ پڕ غەم، بدەستێ خو هلانیبو

ب فەیضا عالەما قودسی، صەفاندی دل موطەهەر کر
جونەید و کەرخی و جەیلی، و موحیەلەدینێ شامی بو

ل محرابێ کو وەستا بو، تەجەللادا دلێ نوری
عەجەب نورەک بداگرتی، کو ئەو فەیضا ئیلاهیبو

سجودا دلبەرێ لازم، ژ عرفانێ ڤەدەر نابت
تو رابە دەرگەهێ قوطبی، بوێ سوجدێ مە صافیبو

مەعانی من گەلەک دیتن، سەرێ هەمیا عبودییەت
کەسەک مادامە ئەو خەلعەت، بەلێ شێخێ مەعانیبو

ل حەضرەت قادرێ ئەکبەر، بخەف جانم ل دیوانێ
ل هەر جاو و مەکان دامن، حضورەک کەسنەزانیبو

ئیمامێ قودوەتم ئیرو، ژ لوطفێ قوطبێ گەیلانی
عەلەم دا دەست و رەحمەت کر، ژ نو بەندا بەراهیبو

ژ بەحرا قولزەما قوطبی، ژ بو من جو و جوبارە
چ خوش ئەوراث و قسمەتبو، ژ بەحرا شێخی جاریبو

سییەه سەیوانێ تاجێ مە، ژ مە سەعتێ دەمێ قەصدا
دلێ کول هەردەم و گاڤێ، ژ بو شێخێ مە خالی بو

دەما ئەوول بزەحمەت بو، جەمال و دیتنا حوسنێ
ب تەعب و ڕەنج و ئازاری، چکو دور و درازی بو

کەسێ ئەو لێ بکت مننەت، دبت ڕوژە ل عەسمانی
حەتا هنگی ب ظولمەت بو، لوی عەبدی گرانیبو

ئەمان ئەی قوطبێ گەیلانی، ب حەقێ ڕەب و جەددێ خو
مەکە مەهجور ئەڤی نوری، فەقیرێ تە بریفکی بو.

ناب: عەنتیکە، باش، بێ وێنە، پڕ بها، کەڤنار.
رومان: ناڤە وەک (شەرابا رومان).
فەیض: گەورەیی، نوڕ.
سجود: کڕنوش، تەمەنە.
عبودییەت: بەندەگی، کویلەیی.
جور و جوبار: جوگەلە، ژ ڕوبیاری بچیکترە، جوگە، لەڕوبار گجکەترە.
دور و درازی: دور و درێژ.

ددەست خەتا حاجی سەعیدێ شوشی دا ئەڤ هەلبەست گوهارتن و پێش و پاشی تێدا هەبون، ئەم کوپیا ئوژینالا دەست خەتێ دناڤ ڤێ دیوانێ دا چاپ دکن.

***

طاعون

طاعون هاتە دنیایێ، چ ئافات و بەلابو
سێ روزا کەتنە تایێ، یا چارێ بێ وەفابو

ئەو کولکا سور و شینا، سێ ڕو کەتنە نڤینا
یا چارێ تا بتەئینا، پاشی ژدنێ جودابو

ژقرقورێ حەتا ئێتیتێ، ئاگر بەردا کبریتێ
مالەک نەما نەچیتێ، شینو گری لێ رابو

گەهشتە بازیدکێ و مەمانێ، عالەم ئینا یەمانێ(*)
قوطبێ گەلی رومانێ، ئەو ل پێشیا وا رابو

سەید ئەحمەد چو برێکێ، نەهێلا بگەهنە صفتیکێ
زفراندن ئەو ل رێکێ، قورئان د دەستی دابو

سەیید ئەحمەد حوسەینی، ڕێ گرت ل ڕوژا ئەینی
تویی قورڕەتولعەینی، پێغەمبەر هاتو ڕابو

پێغەمبەر هاتە نک وی، طاعون نەچو گوندێ وی
کەسەک نەبو شبتی وی، ئەو ژمە هەمیا چێتر بو.

(*) شێخ مەمدوحێ بریفکانی ل هەمبەر ڤێ ریزێ بئاوایاک دن ژی نڤێسی یە و لهبەر دانایە (نسخە): (طاعون گەهشتە مەمانێ، عالەم ئینا یەمانێ).

***

حرف الياء (پیتا ی)
د باغێ وەحدەتێ

د باغێ وەحدەتێ ئەی دل، دزانم هەر تو سولطانی
ل تەختێ کیشوەرێ هندێ، عەجەب عرفان و خاقانی

عەزیزێ مصر و شامی تو، ل دەربابێ ئیمامی تو
ڤەولای خوش غولامی تو، غولامێ شاهێ ڕەحمانی

غولامێ شاهێ وەهابی، ئیمامێ قوطب و محرابی
تە دل دەرسنج و سنجابی، طەلەب ئەنوار و عرفانی

طەلەب عرفان و ئەنواری، ب علمێ خو تو خوندکاری
طەریقا حەق تو سالاری، خەلیفێ شێخێ گەیلانی

خەلیفێ ناصرێ سوننەت، تویی ڕەهبەر دەرێ جەننەت
نەهی بەر طالبێ مننەت، ژ نەسلا شاهێ عەدنانی

ژ نەسلا سەییدێ عالەم، فەخاری هەر بەنی ئادەم
قەسەم کم ڤێ سرڕێ نادم، ب ئەملاکێ سولەیمانی

ب سرڕا حەق خەبەردارم، ب دل ئەنوار و ئەسرارم
ل دەعوێ شبهێ کەرڕارم، دگەل دێوان و شەیتانی

ل زارێ وی دکم ژەهرێ، ل سەر وی هەر دکم قەهرێ[١]
نەمان دا وەڤمن بەهرێ، گوناه و ذەنب و عوصیانی

ب تەوفیقا خوداوەندی، گوناهان هەر بکم چەندی
ب لوطفا خالقی من دێ، عەفوکت ئەو ب غوفرانی

دگەل ذللا خو تەووابم، فەقیر و نازلێ بابم[٢]
ڤەعبودێ خو ئەووابم، ژ عیبادەت و ئیحسانی

عەیان دل ناکتن ڕەیبێ، د دینی ناکتن عەیبێ
د بابێ دیتنا غەیبێ، دبینم نورا ئیمانی

ب دل من دی جەمالا حەق، دگەل هەر (شیء بلا مطلق)
نزانی من حەوالێ حەق، بە تەعبیری بە میزانی

تە دل طورە تژی نورە، تە دل شەهکاسێ فەغفورە
وەرە (نوری) مە دەستورە، خودی خواندینە دیوانی

خودی خوەندین ژ بو دینێ، شوکر ڤە من ناکت کینێ[٣]
ب دەست و زار و ئامینێ، بکت عەبدێ [بریفکانی]

ددەست خەتا شێخ موحەمەد طاهرێ بریفکی دا، ئەڤ ڕێزە بڤی ئاوایی بون:
(١) ل زارێ وان دکم ژەهرێ، ل سەردا هەم دکم قەهرێ
نمابت ئەو بەمەن بەهرێ، گوناه و ذەنب و عوصیانێ.
(٢) دگەل ذللا خو تەووابم، فەقیرێ ناظرێ بابم.
(٣) خوداخوەندیمە لەو دینێ، شوکور من ناگرت کینێ
بدەست نیداء و ئامینێ، بکن عەبدێ بریفکانی.
هەروەها ددەست خەتا حاجی سەعیدێ شوشی دا ئەڤ هەلبەست گوهارتن و پێش و پاشی تێدا هەبون، ئەم کوپیا ئۆژینالا دەست خەتێ دناڤ ڤێ دیوانێ دا چاپ دکن.

کیشوەر: ولات، وەلات.
خاقان: پادشایێ چینێ بو.
عرفان: ناسین.
عەزیز: پادشایێ مسرێ بو،
سنج و سنجاب: بێ وێنە، بێ نموونە.
خوندکار: پادشایێ مەزن، پادشای گەورە.
سالار: سەر تیپ، سەروەر.
فەخار: شانازی، مەزناتی، گەورەیی.
عەیان: ئاشکەرا، ئاشکرا.
میزان: ئەندازە.
طور: چیایێ طور سیناء کو پێغەمبەر موسای دگەل خوەدێ مەزن ئاخفتی.
شەهکاس: کاسەی شاهانە، شتێکی پڕ بەها و بەقیمەت.
فەغفور: شاهێ چینێ.
کین: ڕق، دوژمنایەتی.
زار: دەم.
بریفکانی: ئامانژە بو خوی دەکات.

***

لته مەظهەر

لته مەظهەر نەحەجب، بوچی مەڕەنجینه دکی
مه خەبەرداره کەتو بصەددێ بکی، و دێ وەکی

تە بە عەیززەت لخو دەرگاه کشاندی، مە نەبین
ب جەوارح تە دبینم، لە یێک جوری مەکی

مە هەمی عەضوە لیسانن، ژ تە ذیکرا وە دکن
وەنەبم هەرکێ د بێژم، ڕەمەقێ زیدە مەکی

عەجەب ئەز فانی بویم، هەم ژ فەنا حەی ڤەبویم
ب تەلەف روحێ دبم، کو ژ مە کفنی ڤەنەکی

خدمەتەک بێ حەد و عەد، بوتە مە تەقصیری نەکر(١)
لەو مە ب رەنج و تەعبێ دا ل شەددادی مەشەکی(٢)

تە نەدی غەدوە و ئیصالی، هەمی قەبرێ مەبون
ڤەبورین بەرزەخ و حەشرا، تو ل نەفسا ڤەدکی

نەفسا عەینێ حەیاتێ، ژ تەرا جوملە مەدا
ئەڤە وەقتێ تو حیسابا حەسەناتا مە بکی

لیەک ل یەک قەد مەنەدی، ڕوحێ ڕەواحا جەسەدی
تە ڕەواحەک هەیە گەر دێ تو ڕەواحا مە بکی

ئەدەبەک لازمە ئەز دێ وەه بکم، چاکە ئەدەب
ئەدەبەک واجبە شوکرانەیێ ئادابی مەکی

مە جەمالاتەیە موطلەق، کرە قیبلا عەمەلان
حەسەبەک حاضرە، خاطر مە نەزانی بو ژ کی

خەملین چاک جەملین، طالبێ ئەترابێ تویین
مە خومارانە دڤێت، چاکە شوارێ مەشەکی

لەقەبا واصل و شێخا، مە عەجەب خوش لەقەبن
ب جەفا جەورێ چەوا چاکە ب دل توبە بکی

گەلەکی قەنج و عەزیزان، ژ صەدودا جەحەدین
حەسەدین پڕ کەمە دین، حەتمە نەدیرن کەموکی

تە ڤەدا عەرشەکێ ئەخضەر، سەکنین ئەم کو ل سەر
مە ئەجەل دەست و گەهاتە، کو قەدەم دامە مەکی(*)

بکە سەد شوکرێ خودا، دەستی بکێشە ژ هەوا
قەد نەبێ نینە وجودەک، مە بە حەول و مەلەکی

چ هەوا حەقەقە هەوا، گەر تە نەکر حەیف و حەیا
وەرە ئەڤ وەقتە گەهاتە، لەقەبا کوندی چکی

قەلەمێ نەسخێ خودا، نەسخا مەکر نەسخێ تەکر
عەل مەک دامە و تاجەک، وەرە صاحب حەرەکەی

قەدەمێ صدقێ مەراسخ، قەدەم و بەحرێ غەمم
چکو سەد جەرح و وەداغم، تە ل من گەرنە شەکی

لەهەبا عشق و شوهوب، دانە ب جان و جگەرم
چ بوهاتێن لەهەبێ، شەحمە و لەحمێ بەلەکی

سەحەرا دەنگێ جەرەس، بێ حەددی ئەم مەست کرین
ئەلەما دەنگێ جەرەس، پێوە صەفاکر طەنەکی

ب سەحەر یەک دو خەبەردا ڤەمەرا عەهد و ئەڤەر
ل دلێ سوختەهی ما، حورقەتێ ژەهرا گەرەکی

قەدەحا عەکسی ژ کوثرەتێ بەرقا وەحدەتێ کر
مەگەر ئەڤ عەکسەیی بەرقا، قەدەحا شوعبە نەکی

لتە ئەڤ عالەمێ غەبرا، ژ غوبارێ ڤە مژن
طەلەبا عالەما قودسی، بکە (نوری) مەلەکی

وه دکەم هیڤی ژ دەرگاهێ تە، ئەی باری خودا(٣)
تو ل حەشرێ مە و مەحسوبا، مە شەرمەندە نەکی(٤)

د حیسابا عەمەلادا ژ تە شەرمندە نەبین(٥)
تو ژ بو نوری و ئەتباعا، دەرێ خولدێ ڤەکی(٦)

ل حوضورێ تە دگەل نورییە وەعدەهی کو قەت(٧)
ل دوعا و طەلەبا هیچ یا بکت، رەددێ نەکی.(٨)

(٨،٧،٦،٥،٤،٣،٢،١) ئەڤ هەشت رێزێن هەلبەستێ دناڤ دەست خەتا شێخ مەمدوحێ بریفکانی دا تونەبون، مە د دەست خەتەک دن دا دیتیە، و لڤر زێدە کریە.
(*) د دەست خەتەک دن ل جهێ ڤێ رێزێ، بڤی ئاوایی بو: (ئەزەلێدا تە نڤیسیبو کو دێ هەر وەبکی).
ڕەنجینە: (ڕەنج: زەحمەت)، ڕەنجاندن، ماندوبون، زەحەت کێشان.
مە خەبەرداره: ئاگەدارین، پێ ئاگەهین.
جور: شێوە، ئاوا، ئاوایی.
عضوە: ئەندام.
ڕەمەق: گوڕ و تین.
فانی: نەمان.
بێ حەد و عەد: بێ حەد و ئەندازە.
شەدداد: کەسەکێ خودان دەستهەلات.
روحیرڕەواح: روحا شاد و ئازاد.
حەسەب: شەرت و مەرج، دەلیل وبورهان.
خومار:سەرخوەش، مەست.
جەور و جەفا: خەم و خەفەت.
حەسەد: ئێرەیی، حەسودی، حەسیدی.
نەدیرن: نیانە، نینە.
کەموکی: کەمێک، هندێک، هندەک، هنەک، پچەک.
دامە: داڤ و قەید.
کوندی: کەمی، کێمی.
نەسخ: پاکردنەوە، کوژاندنەوە، باطل کردن.
جەرح: برین، زەخم، زام.
سەحەر: سحار، ئەلند، بەیانی.
دەنگێ جەرەس: مەبەست دەنگێ بانگێ سپێدێ یە، دەنگی بانگی بەیانی.
صەفا: شادی، خوش حالی، بکەیف.
سوختە: سوتاو، شەوتی، سۆتی.
قەدەح: پیالە، کاسە.
بەرقا وەحدەت: نوڕی یەکتایی.
غوبار و مژ: تەم و مژ.
قودسی: پیروز.
شەرمەندە: ڕوزەرد، شەرمزار.
خولد: بەهشت، بەهەشت.

کەس بحالێ من نەزانی

چەند دبێژم چەند بەیانکم، سرڕ و حالان لێک عەیانکم
مەخفیانێ ئاشکراکم، کەس بحالێ من نەزانی

ئەز نزانم سرڕ و حالان، ئاه ژ دەستێ چاڤ غەزالان
هەر دنالم مەه و سالان، کس بحالێ من نەزانی

مەه و سالان هەر دنالم، شەڤ و ڕوژا طالب دارم
عاشقێ بەژنا شەپالم، کەس بحالێ من نەزانی

عاشقێ بەژنا لەطیفم، خەستەحالم پڕ زەعیفم
موبتەلا قاما ئەلیفم، کەس بحالێ من نەزانی

خەستەحالم پڕ فەنامە، ژیار و دوستا یێ جودامە
عاشقێ نورا خودامە، کەس بحالێ من نەزانی

هادری من دیت ژ وێڤە، قامەتا نازک ژ پێرڤە
دل ل من کەرکر ژ وێڤە، کەس بحالێ من نەزانی.

عەیان: بەیان، ئاشکرا، ئاشکەرا.
مەخفیان: نهێنیەکان، سرڕەکان.
خەستەحال: پەریشان، ماندو.
موبتەلا: دوچار، توشبون.
قاما ئەلیف: بالا عەرعر، بەژن و بالا زراڤ.
فەنا: فەناء، فانی، خەریکم کە ئەمرم، خەریکم لە ناو ئەچم.

***

قەنج و ئەوليا

هندی هەبن صاحب هەوەس، بە قیسمەتێ ڕوژا ئەلەس
وان خو پەرستی بو عەبەس، بخو دچوونە سوجدەتێ

صاحب شیمالن بێ نەصیب، یێکسەر نەساخن بێ طەبیب
ئێ وێ ڕوژێ نابت قەریب، ئەڤرو نابینت قوربەتێ

عەبدێ خودایی من ڤیا، ناڤێ وی قنج و ئەولیا
حەشرکرنا ڤی قەنجیا، دگەل ئەهلێ سەعادەتێ

جەننەت مەکانێ ئەتقیا، جەهنەم مەکانێ ئەشقیا
هەچێ کو یێک ل وان ڤیا، دێ لنک وێ بت قیامەتێ

خودێ وەڕەنگ فەرمان کرە، نێزیکیا قنجا طاهرە
ڤیانا خرابا ئاگرە، هشیار بن ژ غەفلەتێ

باوەر بکن ڤی خەبەری، وێ هاتیە لنک پێغەمبەری
کەسێ نەبت پێ باوەری، کافر دبت وێ ساعەتێ

حەشراتە ئەی عاقل تەمام، لازم بزانن خاص و عام
دوێ حەشرێ دگەل کیرام، یەعنی چاکێت ڤێ ئومەتێ

هندی ل سەر طەبعێ وابی، نابت ژ وا قەت جودابی
هندی هەبی یارێ وابی، ئاخرەت بەحوببا قەنجا تێ

ئاگر بە حوببا خرابا، ئەڤەیە نەصصا کیتابا
مەجلیسا پیسا تو ڕابا، خارج دبی ژ ظولمەتێ

قەت جین ل بەر جین نارەڤن، قەت گورک و پەز ڤێک ناکەڤن
قنج و خراب ضددێت هەڤن، ڤێک ناکەڤن یێک لەحظەتێ.

هەوەس: ئارەزو، ئاوات.
عەبەس: بێهودە، بەیهودە.
ئەلەس: (ألست بربکم).
وەڕەنگ: بڤی ڕەنگی، بەو جورە.
خو پەرست: خو بە زل زانین.
فەرمان : دەستوری دا.

ئەهلێ جڤاتێ

ئەی گەلی ئەهلێ جڤاتێ، گوهـ بدن ڤێ قیصەتێ
داکو حاصل کن نەجاتێ، قەت نەبین زەحمەتێ

ئەو حەدیثا موصطەفایە، بومە ئیسلامێ گەهایە
هەر کەسێ گوهـ لێ نەدایە، ئێ خسارە لئاخرەتێ

کەس نە بێژن ئەو وەنینە، خەبرێ شاهێ ئەمینە
ژ حەدیثێ من دەرینە، شەرع و قیصا سوننەتێ

نسحەتەک من بو خودێ کر، بەیتەکا مەنظوم من چێکر
بو مسلمانان ڤرێکر، دا بزانن حیکمەتێ

ئەی گەلی مەزن و بچوکا، طالب و ئەهلێ سلوکا
هەم گەدا و هەم ملوکا، گوهـ بدن ڤێ نسحەتێ

ئەڤ دنیا دارلغوروره، ساحره یێکسەر فجوره
هەرکەسێ ژێ چویە دورە، گەشتە دارێ راحەتێ

بو کەسێ مونقاد نابت، هەرکەسێ پێ مولتەقابت
لازمە هەر ژێ جودابت، دانەبینت حەسرەتێ

هەرکەسێ عاشق لوێ بت، تابعێ ڤێ ساحرێ بت
ڕورەش و دوور ل خودێ بت، کەفتە نارێ حیرقەتێ

کەسێ ئەو ژ دل حەباندی، زینەتا دنیا جەماندی
قەبری ئاگر لێ رەشاندی، چال و بەیتا ظولمەتێ

سەر نەدا قارونێ طاغی، ڕو نەدا شەددادێ باغی
جەننەتەک چێکر ژ باغی، دا بچیتە جەننەتێ

ساعەتا جەننەت تەمام کر، خالقی بو ئینتیقام کر
هادری مەرگێ خو طام کر، دا نەبینت لەذذەتێ

لەذذەتا فانی بەتالە، مەرتەبا وێ هەر زەوالە
جاهلی ڤێرا هەڤالە، راحەتی سەر نادەتێ

کی دبێت دنیایی قەنجە، گەر هەبیتن زێر و گەنجە
هەر دبیتە تەعب و ڕەنجە، وەک دچیتە حەضرەتێ

قەهوەخانا غافلانە، خانەدانا جاهلانە
عەدووێ ئەهلێ دلانە، غەفلەت و بوتخانەتێ

دنیا دارێ سەرمەستییە، فنجانا مەی د دەستییە
پەردە ل چاڤان بەستییە، وەیلا ل ئەهلێ شەهوەتێ

خوشییا تەحلی ل دوبت، صوحبەتا غارەت لە بوبت
بو کەمین چوییێ عەدوبت، صوبحە وەختێ غارەتێ

هەمنشینێ وێ جڤاتێ، قەد نەکن پێ ئیلتیفاتێ
هەر بکن دائم خەباتێ، دوربن ژ وێ مەژغەلەتێ

صالحان هەم سرڕێ صالح، طالحان دل بەخشێ طالح
ڕاستە ئەڤ قەولێتە ناصح، دەر حەدیث و ئایەتێ

دەست تە ژ دنیا ڤەرستن، ئەم ژ جاما وێ د مەستن
حەیفە ئەم دنیا پەرستن، چاکە ژێ بکەن توبەتێ

چاکە ئەم مالی بەلاڤ کن، ژمەحبەتا وێ خو مەعاف کن
هەردو چاڤێ خو پڕ ئاڤ کن، ژبەر گرین و خەشیەتێ.

نەجات: رزگاربون، نەجاتبون، رەها.
مەژغەله: دەردی سەری.
موبتەلا: دوچار، گرفتار، توشبون.
ناصح: ئاموژگاری کەر.
قارون: دەولەمەند، بەدەستهەلات.
مەستن: سەرخوەشن.
شەددادێ باغی: دەولەمەنەدێکە کە بەهشتی دروست کرەدوە.
دنیا پەرست: دونیا خوش ویستن.
خانەدان: واتا لێرە (شوێن).
مەعاف: بەخشین.
بوتخانە: (بوت: سەنەم)، (معبد للاصنام).
لەذذەت: خوشی، ئارەزو.
هەمنشین: هاونشین، دوست، هاورێ.
قەهوەخانە: واتا لێرە (جێگا).
گەنج: تەلا، ئالتون.
خانەدان: واتا لێرە (شوێن).
هادر: یێکسەر، دگاڤێ دا.
سەرمەستی: سەرخوشی.

تێکەلا قەنجا

تێکەلا قەنجا ژ دل کن، دل دگەل وا موتتەصیل کن
بیەک ژ وان خو موشتەمیل کن، دا بگەهنە دەولەتێ

دەولەتا خودێ کو دایی، دەولەتا دارولبەقائی
ئەو لنک ئەهلێ خودایی، ئێتە کار و صوحبەتێ

تێکەلا چاکا سەعیدە، یارییا پیسا بەعیدە
ئاگر و ظولم و پەلیدە، تێکەل ئەهلێ ظولمتێ

یارییا پیسا عەذابە، تێکەلا وا پوچ خرابە
هەم جەفایەک بێ حسابە، تەرک بکن وێ زومرەتێ

تەرکا خرابا واجبە، یێک ساعەتێ دگەل وا نەبە
هەرچی دگەل وا راغبە، قەت پێ نەکن صەداقەتێ

ما قەنج دگەل ظالم بیتن، گەرعالم و فاما بیتن
قنجی ژ وان چێنابیتن، ئەڵڵاه دزانت حیکمەتێ

ما ئاڤ دگەل ئاگر دبت، صالح لنک فاجر دبت
عەبدێ لنک حاضر دبت، زو زو دبینت قەسوەتێ

قەسوەت چییە دل تارییە، ئاگر ل زالم بارییە
لەعنەت ژ بو وان هاتییە، ژێ دوربن هەر ساعەتێ

(لاترکنوا) نەهیا مەکر، حکمەت دزانت لەو وەکر
ئەڵڵاه ژ بومە وەعظەکر، نەهیا مەکر ژموحبەتێ

ژ موحبەتا زالم کەرا، ژ یارییا عەقل کەرا
هشیار کرن لمن فەرە، بو غافلان ژ غەفلەتێ.

ئەڤ هەردو هەلبەستێن کو بناڤێ (ئەهلێ جڤاتێ) و (تێکەلا قەنجا) د دەست خەتا (شێخ موحەمەد طاهرێ بریفکی) دا یەک هەلبەستن، لێ لهنک جهێ دن ژێک ڤەقەتیای بون.
دارولبەقاء: مالی هەمیشەیی، مالی هەتا هەتایی، مەبەست لڤر دونیا دنە.
پەلید: پیس.

جەفا: خەم و خەفەت، بێ وەفایی.
زومرەت: دەستە، تیم، گروپ، جەماعەت.
قەسوەت: ستەم.
غەفلەت: بێ هوشی، کەم تەرخەمی.
(فاجر): گونەهکار.

***

شێخ و مرید

جەمعییەتا صاحب دلا، ئەصلا وصولا واصیلا
نابت تەمام و کامیلا، ئیللا ب جەمعا وەصلەتێ

وەصلەتا شێخ و مریدا، فەربویە لعاقل ڕەشیدا
ئەی گەلی قەنج و سەعیدا، قەنج بکن سەمعییەتێ

شولەک هەیە نیفاقییە، شەرتێ مریدی ڕاستییە
وەعدەی دگەل شێخ گوتییە، فەرضە بجی کەت خدمەتێ

نابت مرید رایەک هەبت، فەرضە د شێخ دا بەرزەبت
داڕوزەنا غەیبێ ڤەبت، ڕودت شوهودا غەیبیەتێ

نەفسا وە باطن جەوهەرە، لاکین قەساوەت دا سەرە
سۆتن ب ئاگری فەرە، دا ئاشکراکت جەفوەتێ

جەهوەرێ نەفسێ صەفینن، پەردە بێ حەد عوجب و کینن
پەردەیا یێکسەر هلینن، داکو سەحکن زینەتێ

هەرکەسی گەنجەک عەجیبە، نفس ل سەر مار و صەلیبە
خو ڤیان حوجبا ڕەقیبە، قوفلێ میفتاح ناکەتێ

تەرکا وجودێ واجیبە، دا هون بزانن حاجیبە
مەعبود تەواضوع طالیبە، پاڤێن ژ خو ڤێ شیرکەتێ

چەندی کو مە ئیشراک هەبت، نابت کو مە ئیدراک هەبت
پاکیزە جانەک پاک هەبت، دورین ژ ڕێ ئەهلییەتێ

صوفی قەت صافی وە نابت، سینە پوڕ کیبر و ڕیابت
دێ ژ وان قەوما جودابت، دین فروشی و ڕومەتێ.

ڕوزەنا: کونێک کە ڕوشنیایی ئەدات، دەلاقە، کوناوەجە.
کیبر و ڕییا: خو بە گەورەیی زانین.
پاکیزە: پاک، خاوێن.
رومەت: گەورەیی.
عوجب و کین: ڕق و چین.
سینە: سنگ، مەبەست لڤر (دل) ە.
ئیدراک: تێگەیشتن.
ئەصلا وصولا واصیلا: شەرتێ گەهشتنێ بوی تشتی.

***

گەلی صوفی فەقیرا

ئەی گەلی صوفی فەقیرا، گوه بدە گوفتارێ پیرا
نسحەتێ شێخ و کەبیرا، قەت نەکن ژێ نەفرەتێ

نسحەتێ صاحب شوناسە، ڕەهبەرێ ئەهلێ قییاسە
حەیفە تێکەن کێم و کاسە، قەنج بزانن حیکمەتێ

حیکمەتا سرڕێ طەریقێ، کەشتییا بەحرێ غەریقێ
کەئس و فنجانێ ڕەحیقێ، خاتەما مەختومەتێ

خاتەما مولکێ بەقایی، هەر ئەمین ددەستێ خودایی
بێ ئەدەب هادر گەهایی، نار و شوعلا حیرقەتێ

ب ڕاستییێ شول چێ دبن، هەرچی دلی خوک تێ هەبن
دنیا و ئاخرەت ژێ دچن، ڕوسەه ژڤەدر و قیمەتێ

ڕاستی عەیانە شبهێ ڕوژ، خائین حەریقێ نار و دوژ
هندی هەبن هەمیا بسوژ، بکێر چ کارە ئەو نەتێ

هندی دارن هندی بەرن، ئەگەر ڕاستن د مێرسەرن
ئەگەر خوارن بو ئاگرن، خاسم ئەهلێ مەعصییەتێ

عەبدێ کو ئەڤ قەنجی لنک، ئەگەر مەزن ئەگر کچک
دێ وی هلینیتن سڤک، ل سەر تەختێ سەلطەنەتێ

هندی ئەمین و صادقن، ئەو ئیمامێت د لائیقن
صاحب کەشف و حەقائیقن، ئەو موستەحەق ئینجامەتێ

ئیمامێت دنیا و دینن، صاحب دلن د بێ کینن
بو عالەمێ ئەو ئەمینن، داعینە ژبو هیدایەتێ

گەر عالمین هون بزانن، چەند صوفیێت موسلمانن
ب دل تابعێت قەنجانن، دورن ژئەهلێ کەڕامەتێ

گەر عاقلی هون ببین، عەبدێ قەنجی لنک نین
حوببا وی نک قەنجا نین، نیزیکیا ئەهلێ فیتنەتێ

ڕاستەمەیل دگەل ڕاستانە، خواران مەیل دگەل خوارانە
دنیا ژی یێک وەسانە، بڤێ بەیان و نیسبەتێ.

شوناس: ناسین.
کەشتی: گەمی، بەلەم.
هادر: یێکسەر، دگاڤێ دا .
خوک: بەڕاز.
ڕوسەه: ڕوسیاه، ڕورەش.
دوژ: کز و مات.
کین: بوغز، ڕق
ڕاستە مەیل: لاینگری ڕاستی، ئارەزوی لەسەر ڕاستە.
خواران مەیل: لانگری چەوتی و خرابی.

***

دل

دل بخو شاهێ ئەمیرە، ئەڤ جەسەد ژێرا ئەسیرە
ساعەتێ دل بێت موشیرە، خوش ئەمرە ل ڕەعیەیەتێ

هەرچی ئەمرێ وی موڕادە، گەر صەلاحە و گەر فەسادە
قالبی ناڤ لێ بەیادە، دێ ب لەزکت خزمەتێ

ئەو حاکمێ تەختێ جەسەد، هندی ئەداکت کارێ بەد
موحکەم دبن لێ باب و شەد، پوڕغەم د قەسرا حەسرەتێ

حاکم دڤێت عادل بتن، دا شول ب کام و دل بتن
هەرچێ ڤیا حاصل بتن، ئێمن دبت ژرەعیەیەتێ

سولطانیا دل دائمە، ئەعطا ب ئەمرش قائمە
گەر عادلە گەر زالمە، حوکمێ دکت ب قووەتێ

ئەو ڕەهبەرێ وی عەسکەری، ڕوح و جەسەد بو موشتەری
ئان ئەو دەلیلێ ئاگری، یانی گەهشتە جەنەتێ.

جەسەد: تەن، لەش، بەدەن.
موڕاد: ئارەزو.
صەلاح: چاکی، باشی.
فەساد: بەدی، خرابی.
بەد: خراب.
کام: ئارەزو.
ئێمن: ئەمین.
موشتەری: مشتەری، کڕیار.

***

حاكمێ زولمێ بكت

هەر حاكمێ زولمێ بكت، ئەمرێ خودێ ب جه نەكت
ب دەستێ چەپ كاغەز دكت، ڕوژا حەشرێ و قيامەتێ

ڕورەش دبيتن وێ دەمێ، دێ چيتە بئالێ جەهنەمێ
دێ مولتەقابت بە غەمێ، خالى ژ لوطف و ڕەحمەتێ

وەصييەتا من ل وەبت، كەس نێزيكى زالم نەبت
ڕەحمەت ژ بو وى دێ هەبت، ڕوى سپى دبيتن ئاخرەتێ

نيزيكيا وانە ژەهر، لەعنەت ژ بالێ تێتە سەر
ڕاست و دورستن ئەڤ خەبەر، نەصصا حەديث و ئايەتێ

زالم دگەل زالم دبيت، عالم دگەل عالم دبيت
حاكم دگەل حاكم دبيت، بە ئيعتيبارا ئولفەتێ

هەميا ژ جەمعا ئەوليا، دورە ژ جەمعا ئەشقيا
هەرچێ تە ئەو ژ دل ڤيا، ئەو جينسەكن بە نيسبەتێ

هەر كەسەكێ خزمەت كەرە، ئەو دوستێ ميرێ ئەكبەرە
وڵڵاه عەزيزەك سەروەرە، هەردەم دبينت نەصرەتێ

طاعەت كرن شەئنێ وەيە، كارەك عەظيمە و زێدەيە
تاجێ ويقاڕێ بو وييە، عەبدێ مەشغول ب طاعەتێ

عەبدێ ب خازيت مەطلەبێ، هادر خودێ دێ بێت لەبێ
خاسمە دوعايێ نيڤ شەڤێ، خوش خوش دكت ئيجابەتێ

خالق نەصير و عيززەتە، عەبدێ ژ بو بكت طاعەتە
دائيم بە عەون و فورصەتە، حەق بو دكت ڤێ غيرەتێ

چەندى فەقير و مسكينن، ئەو دل حەزين و دغەمگينن
هيڤى و ريجا ژكەسێ نينن، ئيللا خودانێ قودرەتێ

هەر عەبدێ كو تەقوا هەبت، هەرچەندى وى يارەك نەبت
دێ پوشتەگير ملياكەبت، بە حيفظ و عەون و نەصرەتێ

مەولا گەلەك غيرەت هەيە، ئەو سەييدە و ڕەببێ مەيە
هەر عەبدەكى بەهرەك هەيە، ژ ئيفتيقار و خەشيەتێ

ئينسان هەمو بو طائيعن، مەخلوق ژ بو هەر جاميعن
هند موشتەرى بو بائيعن، هندەك د ئەمر و خدمەتێ

حەيوان و جينێت بەحر و بەر، مەولا دكت حوكمى ل سەر
يێكسەر د فەرمانا كەسەر، بە سينە دەر طەوعييەتێ

هندى هەنە ئينسان و جن، خلمەت كەرێ شاهێ مەزن
يێكسەر د فەرمانێ دچن، فەرمان بەرن ل مەشييەتێ

فەرمان دكت شاهێ رەفيع، عبدێ د فەرمانێ موطيع
ئينسان و جن يێكسەر جەميع، جارى دكن تەبعييەتێ

عەبدێ د ئەمرێ سولطانى، (ذوالقوة علي الشأن)
مولكييەتا سولەيمانى، حەق دێ ب ئيحسانێ دەتێ

مولكێ سولەيمان خاتەمە، خاتەم بخو جاما جەمە
قەيصرە يانى جەم جەمە، يا باغەڤانێ وەحدەتێ

باغێ كو ميفتاح كافە لێ، شاهين شاهێ ئەنطافە لێ
گردانى گەردێ قافە لێ، قوطبێ ل سەر مولكييەتێ

قوطبێ ل سەر تەختى مەشى، جەدوەل ژ بەحرێ دەدگەشى
سيمورغ و سيها پەروەشى، ئينا مەقامێ شوهرەتێ

ئينا مەقامێ شاهييە، شەهبازێ بەحرێ ماهييە
وێ هاتە رەخ بيناهييە، مەيدان گەهاندە وەصلەتێ

ئەو ماهييا سەيحون چييە، نيل و فرات و ديجلەيە
يەكسو نەمەوجا لوججەيە، ئاسانە ئەو لماهييەتێ

مەوجا ل بەحرا قولزەمە، کەشتی ل بەندا موحکەمە
بەحرا نەمانێ مودغەمە، سەبباحێ بەحرا لوجەتێ

سەبباحێ بەحرا نون و کاف، خورشیدێ لێدا قافی قاف
مەهتابی حالێ شین و صاف، غەربە کسووفێ نادەتێ

وەستایە مەه نیڤا کەبەد، مەنزلگەها بورجا ئەسەد
دەریا ل بندا ما جەمەد، دەستێ تەصەڕڕوف ژێ نەتێ

خورشید و ماه تێک هلگرن، نورٍ و ضیائەک سەربرن
گیا و خەضرا دائیرن، ئەطلەسی لبانێ گونبەتێ

گونبەتا خەضراء و ئەطلەس، خاتەما بورجا موقەووەس
دورە ژێ نامەرد و ناکەس، دل دەبایێ زینەتێ

دل دڤێت پەردە سڤک بت، هوش و جان دائم لنک بت
گەه مەزن بت گەه بچیک بت، پورٍ ل دونیا و بەهجەتێ

وەجهەکێ یێک تازە بینم، سەر ب سەر پەردا هلینم
گەر دوو شیعرا ڤێت بخوینم، بەیتێ نەظما قیصەتێ

تەقدیرەکا صانع کری، ئەڕواح د مائی چێکری
شەوق و زەوق ژێکرا کری، تەصریفی لێ کر قودرەتێ

تەصریف و حیکمەت هەر هەبو، ئەڵڵاه بخو لێ شەهدە بو
هەر نەفسەکێ حوکمەک هەبو، تەئثیرا ئەصلێ نەشئەتێ

هندی ژ دل خودا پەرست، دەرحوسنێ دلبەر مانە مەست
حوسن و جەمالا دەستی قەست، مەخمورە دەر جەمعییەتێ

هندی نەدا نورٍا جەلا، مائینە تەیهێ موبتەلا
هەروێ دەمێ لێ بو غەلا، حالێ ل بەرقا جەزبەتێ

لەوح و قەلەم دەرد و ئەلەم، ژێرا کرن ئەندوە وەغەم
چەندی گەدا و موحتەشەم، جاری دکن وێ سوننەتێ

چەندی هەبو ئەڕواح و ذەر، هندی ل مەولاکر نەظەر
عشقا خودێ تێکر ئەثەر، جەذبان و تێنەڤ حیلمەتێ

ئەو ثوللەتێ ئەهلێ یەمین، هون ئەووەلین و ئاخرین
وان دیتبو عەینولیەقین، طوبا ژ بو وێ ثوللەتێ

ڕەیحانەیێ عەنبەرفەشا، حەیا ئەلەستێ ژێ گەها
روحەک ژ ڕەیحانێ نەما، ڤەناڤ دلێ عارف کەتێ

ناڤێ موقەڕڕەب لەو هەیە، چاڤێ دلی بێ پەردەیە
مەستی شەراب و بادەیە، دەم دەم د نوشیت شەربەتێ

شەربەت چییە ساقی د دت، دەستێ چەپێ دلبەر د دت
ئاگر ژ حوسنا خو دکت، هەمرازێ کەیفا ئولفەتێ

گەر تێشنەیێ حوسنا وەتێ، گەر بو خوییێ گەر نەخوییێ
گەر باغەڤانێ باغەیێ، باغێ سەرای عیرفانەتێ.

ڕوی سپی: سەربەرز.
ئولفەت: دوستایەتی، هەڤالینی، هاورێیەتی.
جنسەکن: جنسێکن، مەتاع.
سەروەر: گەورەیی.
تاجێ ویقارٍ: تاجێ سەربەرزیێ، تاجی ڕاست گویی و پاکی، تاجی سەربەرزی.
خاسمە: بەتایبەت.
پوشتەگیر: پشتەڤان، پیشتیوان.
موشتەری: کریار.
جاما جەمە: پیالەی پادشای جەمشید جەبولقای.
باغەڤانێ وەحدەتێ: باغەوانی یەکتایی یە، خوا پەرست.
دەدگەش: دەرهێنان، ئینانەدەر.
سیمورغ: تەیرەکێ خەیالییە، مەلێکی ئافسانەیی یە.
سەیحون: ناڤێ ڕوبارەکیە، (سەیحون و جەیحون ناوی دوو ڕوبارن).
یەکسو: تەنیا لەلایێکەوە.
ماهییەت: ناڤەروک، کەسایەتی، ناوەڕوک.
مەوج: شەپوڵ.
کەشتی: گەمی، بەلەم.
مودغەم: تێکەلبون، تێکەلاوبون، تێکروچوی.

سەبباح: مەلەڤان، مەلەوان.
خورشید: تاڤ، هەتاڤ، هەتاو.
مەهتاب: مانگە شەو.
شین و صاف: بێگەرد، ئەسمانێ شین و سافی، ئاسمانی شین و ساف.
کسوف: ڕوژ گیران.
بورجا ئەسەد: مەهەکە دسالێدا، مانگێکە لەسال.
دەریا: بەحر.
خەضرا: گیایێ شین، سەوزەگیا.
گونبەت: ئاسمان، گومەس.
بورجا موقەووەس: مەهەکە دسالێدا، مانگێکە لەسال (برج القوس).
بەهجەت: خوشی.
شەوق و زەوق: خوشی و شادی.
مەست: سەرخوەش.
حوسن و جەمال: جوانی.
قەست: ئارەزو.
بەرقا جەذبەتێ: هێزی کێشانەوە.
ئەندوە وەغەم: دەرد وخەم، خەم و خەفەت.
گەدا: فەقیر.
موحتەشەم: دەولەمەند.
ثولله: طائیفه.
(عەینولیەقین): سەرچاوەی ڕاستی.
طوبا: خوزگام بە، خوزگە بریا.
ئەلەست: (ألست بربکم) ئیشارەتە بو ئایەتەکا قورئانێ.
بادە: مەی.
هەمراز: هاودڵ.
تێشنە: تهنی، تێهنی، تینو.
باغەڤان: باخەوان.
باغێ سەرای: مەبەست لڤر (ئەڤ دونیایە).

***

قەنج و خراب

پاشی بەیانا کاملی، عیرفانەیێ ڕەوشەن دلی
چاکە بەیانکم جاهلی، دا هون بزانن هەیئەتێ

ڤێک ناکەڤن قەنج و خراب، تێکهەل نابن باز و غوڕاب
جینسەک نینن تەیر و دەواب، ژێکرا ناکن ئولفیەتێ

مەیلا جینسی جینسێ خویە، هەریێک ل تەرزێ خو چویە
مەیلا جاد و جادێ وەیە، خراب نەکن ڤێ عادەتێ

هەچێ ل ڤێ راهێ نەچت، ل سەر طەریقا خو نەچت
دگەل هەمی جینسی نەچت، وڵڵاه دکێشت میحنەتێ

وڵڵاه دکێشت جەفایێ، دەر دونیایێ و عوقبایێ
شولەک ژ دەستێ وی نایێ، دێ لنەفسا خو کت لومەتێ

هەچی عەبدێ مونافقە، لغەیری جینسی مووافقە
وڵڵاه نە عەبدەک صادقە، بێ شک دورە ژ مروەتێ

دبێت چاکی مووافق بت، ب زار و دل یێ صادق بت
داکو نە ژیێت مونافق بت، ئەزمان موخالف نیەتێ

وەکو تە کەسەک نەڤیا، پاشی تەکەللوف بوچییە
تەکەللوف ژێ نیفاقییە، مەعلوم د بی بڤێ خەصلەتێ

مەعلوم د بی هەر وێ دەمێ، فاحش د بی لنک عالەمێ
غەمگین د فکرا وێ غەمێ، خوسران دگەل نەدامەتێ

خارییا قەلب و زبانی، فەحشییا عەیبا خودانی
هەر کەسەک زوو پێ دزانی، باوەری کەس پێ نەتێ

خارییا حیلە و حەوالا، گوتنا وان قیل و قالا
فورسەت و وەقت و مەجالا، لێ نەبورن موددەتێ

شولا مونافق فاحشه، لگوتنا وان کن تەماشه
پاشی ژێ خو بدن پاشه، حەتا کو تێن سەر توبەتێ

هەچێ شەفاعەت بو نەبت، ل دونیایێ بێ توبەبت
خەوفەک ل قەلبی دا نەبت، ترسا عەذاب و خەشیەتێ

ڕوژا دچیته مەحشەرێ، پەنجا هەزارێت دەفتەرێ
سال لێ دبورن مەهدەرێ، ناگەت شەفیعێ ئوممەتێ

هندی هەنە ئینسان و جن، نەوعەک ل سەر دینی دچن
ئەو لائیقێت رەحمێ دبن، ڕوژا کەسبی و حیرقەتێ نەوعێ

دووێ د ظاهرن، بێ شک شەقیی و کافرن
گەر ئەو ل سەر کوفرێ مرن، قەت نابینن چو ڕاحەتێ

نەوعێ سیێ مسلمانن، ئەو ب ظاهر بە ئیمانن
ڕوژی و نڤێژ کارێ وانن، خوش ضابطن ئەو بسوننەتێ

ئەمما ب باطن کافرن، ئەو دێ ل سەر کوفرێ مرن
ئەو قەنجیێت وان دکرن، ژێ ناگرن نەفعییەتێ

هەچی عەبدێ مسلمانە، شولا وی زولم و طوغیانە
یان موعینێ یێک ژ وانە، ئەو کافرن لسەکەراتێ

ئاشکرا گوت پێغەمبەری، سوندێ دخوم ب ئەکبەری
کەسێ زولمی لئوممەت کری، زولمی و جەور و زەحمەتێ

هەچییێ ئازا موئمینە، بێ شک جەفا دگەل منە
خەلقو لخو هشیار بنە، ل من دکن زولمییەتێ

زولمییەتێ ل من دکت، هندی زولمێ لموئمن دکت
ئەو فیعلەکە مەزن دکت، کافر د بن بێ شوبهەتێ

خودێ دبێژت هەر وەیە، زولم دگەل عەبدێ مەیە
ئەوی کارێ شەڕی هەیە، دگەل من و ڤێ قودرەتێ

شەڕێ دگەل خالق چییە، زولمە دگەل مسکینییە
هەچێ دلێ وی شکاندییە، ئەو موستەحەقێ لەعنەتێ

زولما دگەل پێغەمبەرە، شەڕ دگەل میرێ ئەکبەرە
زولما فەقیر بێ ضەرەرە، بە ئیسناد و ڕیوایەتێ

مەنقول بییە ژ ئیسنادێ، ئەهلێ فجور و فەسادێ
یەقین بکن ئیعتیقادێ، دورن ژ فەضل و مەیتەتێ

دەر ئنجیلێ و تەوڕاتێ، دەر زەبورێ و ئایاتێ
ئەهلێ زولم و ئاذایاتێ، کافر دبن بێ شوبهەتێ

دەر دونیایێ رەزیل دبن، هەم بێ قەدر و ذەلیل دبن
دێ دقەبریدا تەبدیل دبن، شکلێ حەیوانا ژێ ڤەتێ

هندەک مەیمینک و خنزیرن، هندەک رەشن وەکو قیرن
هندەک صەیێن جوان پیرن، ئەو ژ ڕەنگێ مەسخیەتێ

ئەو ژ ڕەنگێت ڤێ مەسخێنە، قەوی نەیارێت خودێنە
د قەبریدا لڤی شکلینە، دەنگێ کیلابان ژێ ڤەتێ

ئەگەر چ ظاهر ئەو تونە، ئینسان و هەم شکلێ مەنە
دەر باطنێت مەنسوخەنە، ژ ڕەنگێ ئینسانییەتێ

دل بزانن کاسا جەبینە، نەینکا دوڕڕا ئەمینە
مەنظەرێ شاهێ ئەمینە، حەق دزانت قیمەتێ

دل هەر خەزینا ئەکبەرە، ئایینە ڕەنگێ مەنظەرە
ضەوئێ گهاندە پەنجەرە، طاری دکت ل روئیەتێ

نورا دلێ ئینسانییە، ژ دیتنا ڕەحمانییە
شاهێ تەختێ سولطانییە، ناکت زەوالا شەوکەتێ.

غوڕاب: تەیرێ غوڕاب.
دەواب: مەڕ و مالات.
تەرز: لەشێوا، لەڕەنگ.

ڕاه: ڕێک، ڕێگا، شەقام، جادە.
میحنەت: دەردی سەری، خەم و خەفەت.
جەفا: خەم و خەفەت، بێ وەفایی.
عوقبا: ئاخرەت.
زار: زمان، ئەزمان.
تەکەللوف: تکا، ریجا، تەکلیف کردن.
خەصلە: ڕەوشت، عادەت، خوو.
نەدامەت: پەشێمانی، ئەشیمانی.
خارییا قەلب و زبانی: بەدی دڵ و زمان. خرابی و چەوتی دڵ و زمان.
باطن: دەرون.
موعین: هاوکار، ئالیکار.
جەور: خەم و خەفەت.
ئازا: گورج و گوڵ.
فیعل: کار، ئیش، فرمان.
ئیسناد: بەڵگە.
ڕیوایات: قسەجێرانەوە، نەقلی قەول.
مەنقول: نەقل کراو، باس کراو.
فجور: گونەهکار، گوناهکار.
یەقین: متمانەکردن.
ذەلیل: سەرشور، خوار.
مەسخ: سوتان، گورین، باتل بون.
جەبین: ئەنی، هەنیە.
نەینک: ئاوێنە، مرێک.
دوڕ: تەلا و ئالتون، تشتێن گران بوها.
خەزینە: گەنجینە.
ضەوء: تیشک، روناهی، روناکی.ڕ
ڕوئیەت: بینین.
زەوال: نابوت، تیاچون، لەناوچون.

***

شاه و میر

دەستی ژ تەختێ شاه و میر، لازم دڤێت ببڕن فەقیر
دەستی د خوی کەتە قەصیر، قەت نابینت سیاسەتێ

باغەک مێوە و باغەک دلە، یێکسەر بنەفش و سونبولە
ڕەنگێ گولێ هەر بولبولە، باغێ گولا سولینەتێ

گول بخو تەوحیدە تێدا، طاعەتێ طەعنا خو لێدا
دل دچوو بەحرا غەمێدا، غەرقی د بەحرا کوڕبەتێ

هادر دچون ئەسرار و حوب، جەمایی دبن دەرد و کوڕب
ئەندورە ئازار و شوهوب، خەفیف تێ ژ بەر قووەتێ

باطنێ پوڕ نور و قووەت، سینەیێ ئەهلێ فتووەت
صالح و صاحب مڕووەت، ناظرە بفەڕاسەتێ

دەر قووەتێ صاحب ڕەواج، دورە ژ تیژی و لەجاج
سللابی هەر تاراج و باج، بفەراسەت ئەعلەمییەتێ

چەندێ بکت مسکین دوعا، مەلەک دێ بەن حەتا سەما
قەبول دبن لنک خودا، هندی ریجاکت دەعوەتێ

فەقیر ژ دل کت ئاه و ئۆخ، ساری ژ ئاهێ نار و دۆخ
وڵڵاه دکت زالم پەلۆخ، سوژیت ب نار و حیرقەتێ

هەچی کەسێ حاضر بتن، ڤێ نوسخەیێ ناظر بتن
گەر خەشیەتەک ظاهر بتن، بێ شک مە عیلمەک دێ گەتێ

خوش خوش ب بینە ڤێ دەمێ، دوربە ژ نارێ جەهەنەمێ
ئەڵڵاه ژتە دورکت وێ غەمێ، دا قەت نەبینن شەقوەتێ

ناڤێ تە بویە ظاهرە، هندی تە قەلبێ طاهرە
ڤێ نوسخەیێ چاک هلگرە، ئەڤجار سەعادەت بو تەتێ.

شاه: حاکم، سولتان، میر.

قەصیر: کورت.
بنەفش: ڕەنگی پەمەیی، ڕەنگێ بنەفشی.
سولین: گولا سولین.
غەرق: نوقومبون.
هادر: یێکسەر، دگاڤێ دە.
ئەندورە: ئەندەران، لەناو، دناڤ.
سینە: مەبەست لڤر (دل) ە.
فتووەت: چاکی، باشی، (وەسفە بو ئیسانێ چاک).
ناظر: تەماشەکەر، تمیشاکەر.
فەڕاسە: زانایی، هوشیاری، زیرەکی.
صاحب ڕەواج: کەسی بەتوانا.
لەجاج: بەهانە گرتن.
تاراج و باج: تالان کردن و بردن، (باج: پیتاک، زەریبەی ئیجباری).
ئەعلەمییەت: زانایی.
پەلۆخ: پەلخاندن، نە هێشتن.
شهوب: سوتان.
شەقوەت: ئێش و ئازاری.

***

حەمد و شوکر

حەمد و شوکرێ وی غەفوری، خوش دکت پێویستە نوری
ئەی دلێ قافییێ طوری، ئەو دزانت حیکمەتێ

حیکمەتا مەولایێ باقی، هەرتو موشتاقێ تەلاقی
ئاهـ دلو پوڕ ئیشتیاقی، بو ویصال و حەضرەتێ

نەینکا جانی بو جەللا، حەضرەتێ عەرشێ موعەللا
ساعەتا ڕوژا تەسەللا، سین و عەینا غەفلەتێ

سین و عەینا غەفلەتێ چوو، ئیحتیاجا عوزلەتێ چوو
میم و قافا دیجلەتێ چوو، هەم ڕێ هەبو ژعوزلەتێ

گەنگی من عوزلەت ڤەدبو، دل ژ بو شینێ مەقەڕ بو
عوزلەتی هنگێ مەفەر بو، دا عەمەلکت صەفوەتێ.

پێویستە:لازمە.
قافییێ طوری: چیایێ طور سیناء.
ئیشتیاق: شەوق، ئارەزو، حەز، خەریببون.

ویصال: پێک گەهشتن، بەیێک گەیشتن.
نەینک: ئاوێنە، مرێک.
جەللا: روشن، پاکی.
موعەللا: بەرزی، گەورە، مەزن.
تەسەللا: ئاسودە، کەیف خوشی.
عوزلەت: تەنیانشین.
شین: گریان، شیوەن.
عەمەل: ئێش، کار.
مەفەر: ڕزگار.
صەفوەت: پاکژیا دلی، پاکی دڵ.

***

ئەهلێ حظوری

سامع و ئەهلێ حظوری، قنج بکن باوەر ژ نوری
ژڤێ سرڕێ نینە قوصوری، خوش دبین دەولەتێ

گوهـ دەنە مەولا پەرستی، بەندەیی ئالا د دەستی
دل ژ دونیایی ڤەڕستی، دل د حوببا ئاخرەتێ

دەعوەتا جاما جەمالی، خەلعەت و تەختێ کەمالی
سالکێ جادا ویصالی، دێ بە ڕوحدانێ گەتێ

مەشهەدا عەینولیەقینێ، گەر ب حەق بێتە کرینێ
دی بە ڕوحدانێ چینێ، دا بزانن قیمەتێ

حوسنا ذاتێ ذولجەلالی، دل ژ بو دائم دنالی
ذەڕڕەیەک زانی ب حالی، کەفتە ئاهێ حیرقەتێ.

حظور: حازر.
قوصور: کەم و کاسی، قوسیری، ناتەواو.
مەولا پەرست: خوەدێ، خوا، خودا.
جاما جەمالی: مەبەست لڤر (جوانی)یە.
سالک: ڕێبوار.
ویصال: پێک گەهشتن، بەیێک گەیشتن.
ڕوحدان: گیان فیدا.
عەینولیەقین: سەر چاوەی ڕاستی.

نوری بریفکی ئەصلێ ئەو

یارەب ب حەقێ صددیقی، ب نورا قەلبێ ڕەفیقی
خارج بکەی ڤی غەریقی، ژ بیم و خەوف و ضەیقەتێ

ئەو ئەبوبەکرێ عەظیمە، صەدیقێ نەبی کەریمە
یارەب ئەز موشتاقێ ویمە، مەحروم نەکەی مە ژمیننەتێ

یارەب ب حەقێ عومەرکەی، ب فاروقێ موطەههەر کەی
مە ژنورا وی بێ بەهرە نەکەی، ئەوی ب بینین ئاخرەتێ

یارەب ب حەقێ عوثمان کەی، پوڕ حەیاء و پوڕ ئیمان کەی
ب نورا عەرد و عەسمان کەی، سەرفرازبین بشەهادەتێ

یارەب ب حەقێ عەلی کەی، ب مەولودەکێ وەلی کەی
ب سینەیێ مونجەلی کەی، بەحرا علوم و حیکمەتێ

یارەب ب ئسمێ ئەعظەم کەی، ب ئەحمەدێ موکەڕڕەم کەی
ب موسای و ب ئادەم کەی، قوبول بکەی ڤێ دەعوەتێ

یارەب بناڤێ جەلیل کەی، ب ئیبراهیمێ خەلیل کەی
ب نوح و ڕەببی جبریل کەی، ب عیسای و مەلیاکەتێ

یارەب ب حەقێ ئەنبیاء، یارەب ب حەقێ ئەولیاء
یارەب ب حەقێ ئەتقیاء، یارەب ب ئەهلێ سوننەتێ

یارەب ب حەقێ قورئانێ، یارەب ب ئەهلێ ئیمانێ
بمەلائیکەتێت عەسمانێ، خالی نەبن ژ خلمەتێ

یارەب ب هەر چار ئیمام کەی، ب شێخ جونەیدولهومام کەی
ب موحیەلەدینی تەمام کەی، عەبدولقادر و زوڕیەتێ

یارەب ب حەقێ کورسی کەی، ب نورا عەرش و کورسی کەی
ب حەقێ جوملە وەلی کەی، یا ناصرێ هەر نەصرەتێ

یارەب تو موعین بەصیری، یارەب تو بحالی خەبیری
یارەب تو موڕادا فەقیری، تو ڕەد نەکەی یێک ساعەتێ

یارەب تو ڕەببێ صەبوری، ئەو مسکینێ ناڤ لێ نوری
تو بخو سەتتار و غەفوری، قەت نەبینت فەضاحەتێ

یارەب وێ دایێ و بابا، چەند برایو و ئەحبابا
هەم ئەقریباء و ئەصحابا، داخل بکەی ل جەننەتێ

یارەب ب ئالێت رەسول کەی، ب ئەصحابێت دەه قبول کەی
ڤێ دوعایێ تو قبول کەی، بومە و جەمیعێ ئوممەتێ

پاشی (هەزار و دوسەدی، چل کێم دو) چون ژڤی عەدەدی
ژ پاشی دەورا ئەحمەدی، یەعنی ژ وەقتێ هیجرەتێ

بورین ئەو قەدەر سال و ماه، لەو کەفتمە بەحرا گوناه
مەدەد ل بەر دەرگاهێ شاه، یارەب بدەی سەعادەتێ

طالبێ لوطفێ غەفوری، گومرەهی، رەنجی، نوری
وێ ل نوسخا وی بهوری، ڕوژگارا هیجرەتێ

ئەڤ نوریێ بیمارە ئەو، بێ مال و بێ تیمارە ئەو
جان دادەیێ سیمارە ئەو، جاد و هیلالا جەبهەتێ

جاد و هیلالا توز و ڕەش، زەهرا هیلالا دانە جەش
مەستێ شەراب و دارێ دەش، مەخمورە ئەڤ دەر وەحدەتێ

نوری بریفکی ئەصلێ ئەو، بەلکی حوسەینی نەسلێ ئەو
تیرا ل دلدا نەسلێ ئەو، ڕەشتوزەکا ژ مەککەتێ

جەمعا موحەکەم چون شەوەد، سال (هەشت سیێ دانزدە سەد)
بورین بڤی رەسمی عەدەد، نەظم و بەیانا قیصەتێ.

ڕەفیق: هاوڕێ، هەڤال، دۆست.
بیم: ترس.
خەوف: ترس و خوف.

ضەیقەت: دل تەنگی، بێن تەنگی.
موشتاق: ئارەزومەند.
حیاء: شەرم.
سینە: مەبەست لڤر (دل) ە.
مونجەلی: گەورە.
وەلی: مروڤێ پاک، مروڤی چاک و زور بەئیمان.
ناصر: نەجات دار.
موعین: ئاگەدار، ئاگەهدار.
ڕەد: بێ بەش کردن.
صەبور: بەتاقەت، بەحەوسەلە.
فەضاحەت: هەتک چون.
ئەصحاب: هاورێ.
جەمیع: تەڤ، هەمی، هەموو، گشت.
گوناه: گوننەه.
سەعادەت. خوشی، کەیف خوشی.
پاشی (هەزار و دوسەدی، چل کێم دو) چون ژڤی عەدەدی: دکە ١٢٣٨ھ.
گومرەه: سەر لێ شێواو.
ڕوژگار: دەور، زەمان، دەوران.
بیمار: نەخوش، نەساخ.
تیمار: دەرمان کرن.
جان دادە: بو ئەو مردوە، شەیدا، عاشق.
جەش: چێشتن، تامکرن، تامکردن.
مەست: سەرخوەش، سەرخوش.
مەخمور: خومار، سەرخوش.
نەسل: ڕەگەز.
سال هەشت سیێ دانزدە سەد: دکە ١٢٣٨ھ.
عەدەد: هەژمار، ژمارە.
نەظم: چێکرن، نوسین، ئامادەکرن، رێکوپێک کردن.

***

شعرا موبارەک(*)

یارەب تو غەففارێ منی، بێ شک تو سەتتارێ منی
ئەلحەق سزاوارێ منی، دەربابێ فەضل و مینەتێ

میننەت دەهێ با هەرکەسی، فریادرەسێ هەرناکەسی
ئوستادێ چەرخا ئەتلەسی، نەه لەولەبا دەورانەتێ

نەه لەولەبا چەرخا برین، کێشانە موددێ هەمچنین
هندی پەرستی لێ مەشین، تازی ل هندی نوبەتێ

هیڤی دکت نوری وەرەنگ، بشوت بەختێ صافی ژ ژەنگ
دونیا پەرستی جامی بەنگ، تێکەت شەرابا صەفوەتێ

یا خالق و قەییوم و حەق، نوری تو لێ کەی پوڕ شەفەق
مەسعود بتن وەقتێ سەبەق، یارەب تو لێ کەی ڕەحمەتێ

نون و واو ئەڤ ئینشاکری، ڕیوایەتێت جەمع کری
نسحەت ژ بونا ساکری، غافل نەبن ژ خلمەتێ

عەبدێ کو ئەڤ ئینشاکری، موشتاقی عەبدولقادری
مەولود بریفکان ئاخری، ئیتوتە ساکن موددەتێ

عەبدێ کو ناڤ لێ نورییە، شعرا موبارەک گوتییە
وەقتێ زەمان لێ بورییە، دوربو ژنەبییێ ئوممەتێ.

(*) خوندەڤانێ هێژا دناڤ ڤێ هەلبەستێ دا شێخ نورەدینێ بریفکانی بخوە نیشان کریە کو ئەو ل گوندێ بریفکان هاتیە سەر دونیایێ، وەکو دبێ (مەولود بریفکان ئاخری)، هەروەها کو ئەو دەمەکێ ل گوندێ ئیتوتی ژیایە (کو دکەڤە ناڤبەرا باژێرێ دهوکێ و گوندێ بریفکا)، وەکو دبێ (ئیتوتە ساکن موددەتێ). (زاهد بریفکانی)

سزاوار: لایق.
میننەت دەه: خاوەنی منەت کردن، گەورە.
فریادرەس: فریا کەوتن، نەجات دەر، یارمەتی دەر، بێ بە هاوارمان، پەنا بو ئێنم.
چەرخا یەتلەس: گەردون، فەلەک.
لەولەب: دەوران، زەمان.

هەمچنین: هەروەها.
هندی پەرستی: جوان پەرستی.
وەرەنگ: بەو ڕەنگە، بڤی ئاوایی، بەو جورە.
پەرست: ستایشکردن.
تازی: مەبەست لڤر (عەرەب).
هندی: هیندی، (هند).
جامێ بەنگ: سەرخوش، (بەنگ: حەشیش).
شەرابا صەفوەتێ: شەرابی خوشەویستی.
شەفەق: رەحمی، بەنای بە.
مەسعود: کەیف خوشی.
سەبەق: ڕابردو.
ڕیوایەت: جێرانەوە، بەیان کردن.
جەمع کری: کومکری، کو کردی.
ساکر: غافل، سەرخوش.
موشتاق: ئارەزومەند.
مەولود: لەدایک بووە.
ساکن: نیشتەجێ، ئەهلێ ئەوێ، خەلکێ وێ، دانیشتوی ئەوێ.
موددەت: دەمەک، ماوەیێک.

***

میعڕاج نامە

سەییدێ موختارێ عالەم، سەروەرێ ئەولادێ ئادەم
ئەڤ حەبیبولّلاهە خاتەم، مەهبەطێ نبووەتێ

وی ب لەفظا خوی موبارەک، شەرعێ خو کریە تەدارەک
دا خلاس بکت ب جارەک، زولم و جەورا ئوممەتێ

گوهـ بدن عەبدێ ذەلیلە، ڕوژەکێ ئەو جبرەئیلە
هاتە نک نەبیێ خەلیلە، پەیکێ ڕەببێ عیززەتێ

هەردوکا میعراج ب شەڤ بو، وێ شەڤێ تاری و خەف بو
موستەفا قورئان ت دەڤ بو، وێ دخونت ئایەتێ

جهـ ل سەر پشتا بوڕاقێ، قاصدێ وەصل و تەلاقێ
موستەفا بو ئیشتیاقێ، چون دکت موهیمەتێ

عەرد و عەسمان بو طەواندن، ذولعەرشی واصلاندن
حەق ب تەشریفێ گەهاندن، دا ببینت حەضرەتێ

مەرتەبا قەوسی و قابێ، ئەڤەرا فەصل و خیطابێ
حیکمەتا عیلم و کیتابێ، حەق ب تەشریفێ دەتێ

هەرچی ڤیایی هاتە کار، حەق گوتنە وی هەشتێ هزار
هەفتێ هزار سال بوهار، پاشی ڤەگەر با خەلعەتێ

بچاڤا دیبو وەجهێ کەریم، دل دزانی شەئنێ عەظیم
پاشی ل جەنناتولنەعیم، نازل تبو وێ ساعەتێ

پەیکێ خودێ بو جبرەئیل، هاتی ب فەرمانا جەلیل
خوش شەهرەزا و هەم دەلیل، دگەل دهاتە جەنەتێ

جەنەت هەمی وی سەحدکر، دائم دکر حەمد و شکر
پاشی جەهەنەم قەصد دکر، ئەو بزانیت هەیئەتێ

دەرگەهـ ب یێک یێک سەحکرن، پێکڤە لەهیب و ئاگرن
ژهەفتا شەش بو کافرن، یادی جهێ ڤێ ئومەتێ

جهێ ئوممەتا موختاری، هەر چ ریبا و حەڕام خواری
ئەهلێ کەبائیر بواری، نەهاتیە سەر توبەتێ

هەرچێ شەفاعەت بو نەبێ، ل دونیایێ بێ توبە بێ
خەوفەک لقەلبی دا نەبێ، ترسا عەذاب و خەشیەتێ

ڕوژا دچیتە مەحشەرێ، پەنجاهـ هزار ب دەفتەرێ
سالا دبورین مەهدەرێ، ناکت شەفیعێ ئومەتێ

وەقتێ ڤەگەریا موستەفا، ئەڤ حالە بومە ئاشکرا
ظاهر دبن ئەهلێ خودا، مەعلومە ئەهلێ شەقوەتێ

هندی هەنە ئینسان و جن، نەوعەک ل سەر دینی دچن
ئەو لائیقێ رەحمێ دبن، ڕوژا گەرمییێ و حیرقەتێ

نەوعێ دووێ د ظاهرن، پێکڤە شەقی و کافرن
گەر ئەو لسەر کوفرێ مرن، قەت نابینن چو ڕەحمەتێ

نەوعێ سیێ مسلمانن، ئەو ظاهری ب ئیمانن
ڕوژی و نڤێژ کارێ وانن، ظاهر دبن بە نیسبەتێ

ئەمما باطن ئەو کافرن، ئەو دێ ل سەر کوفرێ مرن
ئەو قەنجیێت وان دکرن، ژێ ناگرن نەفعیەتێ

هەرچی عەبدێ مسلمانە، شولا وی زولم و طوغیانە
موعەییەنە یێک ژ وانە، ئەو کافرە لسەکرەتێ

یا خالقێ قەییومێ حەق، نوری تو لێکەی پڕ شەفەق
مەسعود بتن وەقتێ سەبەق، یاڕەب بوی کەی شەفەقەتێ

وەکی کەسەک تە نەڤیا، پاشی تەکەللوف بو چییە
تەکەللوفا مونافقیە، مەعلوم تبی بڤێ خەصلەتێ

مەعلوم تبی هەروێ دەمێ، فاحش تبی لنک عالەمێ
غەمگین د فکرا وێ غەمێ، خەسران دگەل نەدامەتێ

خوارییا قەلب و زبانی، فەحشییا عەیبا خودانی
هەرکەسەک زو پێ دزانی، باوەری کەس پێ نەتێ

نون و واو ئەڤ ئینشاکری، زو زو ئەڤ بەیت جەمع کری
نسحەت ژ بونا ساکری، غافل نەبن ژخیلمەتێ.

مەهبەط: خاتەم.
نبووەت: پێغەمبەر.
تەداڕەک: ئامادەکرن، بەیان، ڕێخستن.
نەبی: پێغەمبەر.
پەیک: قاصد، نامەبەر.
بوڕاق: شتێکە وەکو ئەسپ سەری وەکو بنیام وایە.
وەصل و تەلاق: بەیێک گەیشتن و جیابونەوە.
طەواندن: گەیاندن بەیێک.
قەوسی و قابێ: (قاب قوسین)، شێونێکە کە لە میعراج نامە هاتیە جێگاییێکە وەکو پەردە لەبەینی خودا

و پێغەمبەر.
نازیل: هاتن، گەیشتن.
دەلیل: ڕەهنما، رابەر.
لەهیبب: بڵێسەی ئاگر.
کەبائیر: گوناهی گەورە گەورە.
شەقوەت: ئەهلی شەقاوەت، دەردی سەری.
باطن: نهێنی.
خەصلە: عادەت، ڕەوشت، کردار.
نەدامەت: پەشێمانی، پوشمانی.
ساکر: غافل، سەرخوش.

***

گەلی یار و برادەر

ئەی گەلی یار و برادەر، گوهـ بدن ڤێ نصحەتێ
گوهـ بدێرن جوملە یێکسەر، وەرنە رێکا ئاخرەتێ

وەرنە سەر رێکا حەقیقەت، ذیکر و ئەوڕادێ طەریقەت
حوکم و بورهان و شەریعەت، دا بگەهنە لەذذەتێ

قیصەکێ ئەز دێ بەیان کەم، بەحسێ مەخلوقێ زەمان کەم
پیرەمێر و هەم جوان کەم، دا بزانن حیکمەتێ

هندی کو ئینسانێ پیرن، صاحبێ حیرصا کەثیرن
وێ نەبن تەخمین و بیرن، وەختێ نەزعێ سەکرەتێ

سەکرەتا شیددەت کەمالە، نائێتە فیکر و خەیالە
ساعەتا دونیا بەتالە، دا بکەڤنە نیعمەتێ

گوهـ نەدن نیعمەتا فانی، صەرف بکن بو عمرێ جانی
حەیفە چوو عمرێ جوانی، تێ نەدیتبو لەذذەتێ

لەذذەتا دارولفەنایە، غەفلەتا نەفسا هەوایە
لەحظەیەک ژعمرێ وی مایە، دێ ڤەخوتن شەربەتێ

خەلک و ئەهلێ ڤی زەمانی، توبەدارن ب ئەزمانی
دل ڕەشن شبهی قەترانی، ئەو ژ بەر مەعصیەتێ

طالبێ مالێ حەڕامن، تارکێ فەرض و صیامن
دوژمنێ ئەهلێ کیڕامن، ئەهلێ تەکی و مزگەفتێ

تارکێ صەوم و صەلاتن، مانعێ فطر و زەکاتن
غافل بانگ و جەماعاتن، دورکەتن ژ ڕەحمەتێ

قانون و ڕێک پەیداکرین، حەشر و میزان ل بیرکرین
بەرتیلی وا پەیداکرین، هەوارە ڕەببێ عیزەتێ

طالبێ دنیا مرارن، موبتەلایێ کەس و کارن
بێ مەژی و دین و هارن، دا بگەهنە دەولەتێ

مەجلسا وان ئەرضەک پیسە، نادییە جهەک خەبیسە
جهێ شەیتانێ خەبیسە، وەختێ کەیف و سوحبەتێ

سوحبەتا بەیع و شیرایە، دەخل و دان و چێل و گایە
قونتەرات و قەللابایە، ناکەن ترسا قیامەتێ

نینە وان ترسا خیطابێ، وەختێ دچنە ناڤ توڕابێ
دێ چەوا دن ئەو جەوابێ، جەوابا ڕەببێ عیززەتێ

دێ چکن لناڤ چار دیواری، مەسکەنێ دیپشک و ماری
بێ هەڤال و تەنگ و تاری، جهێ حوزن و وەحشەتێ

هندی لاون ئەو غڕورن، تابعی شەیتانێ کوڕن
فاعلێ فسق و فجوڕن، دورن ئەو ژ تەوبەتێ

عەقل و فەهما وان بەڵاڤە، قەسوەتی گرتی هناڤە
هەر دگێرن هەردو چاڤە، داخو پاڤێن هەلکەتێ

جحێل و پیر نینە ئەفکار، گوهـ بدن ئایات و ئەخبار
دا ببینن نەبییێ موختار، وەختێ حەیف و وەحشەتێ

حوزنیيا بوچی وەناکەی، تەرکا ئەولاد و براکەی
سەرسەر ڕەوضا موستەفاکەی، ببیە کولێ خزمەتێ

سەد سەلام و سەد صەلات، ژ قادرێ موحیەلمەمات
ژ بو فەخرولکائینات، ل هەموو وەخت و ساعەتێ

ژ هجرەتا خەیرولئەنام، هزار و سێ سەد سال تەمام
بیست و شەش ژێ بەئیکرام، دانانا نەظم و نصحەتێ.

گوهـ بدێرن: گوهـ بدەن، ڕاگرن.
ذیکر و ئەوڕاد: لەفکری خودا دابون.
لەذذەت: خوشی و شادی.
حیرصا کەثیر: پڕ ب ئاگەهـ. زور ئاگەدار.
نەزعێ سەکرەتێ: غەڕغەرا ڕوحێ، جیانەڵا لەکاتی سەرە مەرگ دا، غەڕغەرەی ڕوح.
شیددەت: زور.
نیعمەتا فانی: مەبەست لڤر (دونیا).
دارولفەناء: دونیا.
شەربەت: شەراب.
قەتران: ڕەش، (دەرمانەکێ ڕەشە).
صیام: ڕوژی گرتن، ڕوژیا.
کیڕام: گەورە.
صەلات: نڤێژ، نوێژ.
بەرتیلی: بەرتیل.
موبتەلا: توشبون، دوچار.
ئەرض: ئەرد.
نادی: مەیخانە.
مەسکەن: شوێن، مال.
حوزن و وەحشەت: غەمبار و ترس.
غوڕور: لەخوبایی بون.
قەسوەت: ستەم، زولم.
هەلکەت: تا هەڵ و دەرفەتێک پەیابکەن.

***

نصحەت

ئەی گەلی یار و برادەر، گوهـ بدن ڤێ نصحەتێ
نصحەتا من چێترە بووە ژخەزینا دەولەتێ

ئەڤ زەمان ئاخر زەمانە، قەنج و صالح تێ نەمان
فسق و زولما ئەو ل سەرمە، کەفتە بەحرا ظولمەتێ

کورٍ دگەل بابێ نەیارە، دژمنا دایێ کچە
خزم و پسمام ژ طەماعێ، نینە تاما موحبەتێ

موحبەتا دینی (غادنا)، ژ بو مە پیسیتییە
نینە بەحسا شەرعێ ئەحمەد، نینە ترسا ئاخرەتێ

شەرع و دین لنک بەتال بو، مەفسەدی هاتە ڕەواج
لەو کورٍ و باب و بران، ژێک ناگرن ئومنییەتێ

زالم و فاسق وەکو هاتین هەمو دێ بێژنە وی
مەرحەبا ئەهلەن وەسەهلەن، سەبر و بهنا مە بتەتێ

عالم و صالح وەکی هاتین، ئەنی لوا دبیت گرێ
سوحبەتا وان دێ نەخوش بیت، پێکڤە ژێتکەن نەفرەتێ

مللەت و قەوم و عەشیران، عادەتا خو ژبیرکرن
شێخ و سوفی و عالمان، هێلان سلوکا ئاخرەتێ.

خەزینە: گەنجینە، سەروەت و سامان.
پسمام: کورمام، ئاموزا.
موحبەت: ژهەڤ حەزکرن، مەحەببەت.
غادنا: ژناڤ مەچوو، ڕوی، نەما.
مەفسەد: بەدی، خراب، فساد.
ڕەواج: هاتە مەیدان.
ئومنییەت: ئومێد.
سلوک: ڕەوشت.

***

ئەبوبەکرێ شیبلی(*)

ئەڤ بەندەهێ شیخێ جهان، لازم دڤێ سرڕێ نهان
ظاهر بکم قوطبێ زەمان، داهون بزانن قیصەتێ

شێخەک هەبو غەوثێ دنێ، ئینسان هەمی ژێ بون غەنێ
نەدهاتە خواب و خوردنێ، دائم ب تەرکا لەذذەتێ

ناڤێ ئەوی قوطبێ شەریف، شیبلێ ئەبوبەکرێ ظەریف
یێکسەر دبو وەک موضەعیف، دائم ب ترس و خەشیەتێ

ئەصلێ طەریقا شێخ چیە، ئەووەل ئەمیر و شاهیە
شێخ حاکمەک فارسیە، سولطان و میر و شەوکەتێ

میرێ نەهاوەندێ بو ئەو، شاهێ سەمەرقەندێ بو ئەو
عەجەم هەمی د بەندێ ئەو، خوش خوش د گێرت حیکمەتێ

میرێ نەهاوەند و عەجەم، تەشبیهێ حاتەم باکەرەم
کەس لێ نەبو ئەندوهـ وەغەم، ژ عەدل و فەضل و ڕەحمەتێ

ڕەحمەت هەبو بێ حەد لنک، چەندی مەزن چەندی کچک
بوکەس نەدهاتە کەرب و ڕک، ب ئیعتیدالێ طەبعەتێ

ئەو شێخ ئەبوبەکر کو میر، مسکین دلە صاحب فەقیر
ترسا خودێ دائم ل بیر، خەلقو بگرین ژێ عیبرەتێ

ئەصل و بەیانا قیصەیێ، شێخێ مە شێخێ جادەیێ
میر بو ب تەختی و جلوەیێ، ڕوژبو ل سەر ڕەعییەتێ

ئەڤ شێخ ئەبوبەکرێ شەریف، زێر دانە مسکین و ضەعیف
فەرمان بەری شاهێ لەطیف، قائم د ئەمرێ شیرعەتێ

شێخ بو خەلیفێ پادشاهـ، یەعنی شەهر بەغدادی ماهـ
قائیمەقام بو جایگاهـ، بو خاترێ خیلافەتێ

خوش دی فەرمان وەزیر بو ئەو، وەکیلەک بێ نەظیر بو ئەو
شاه ل بەغداد ئەمیر بو ئەو، یەعنی شاهێ میللەتێ

میللەتێ ئیسلامی ناڤە، ئەو ل دنیایێ بەلاڤە
خوش مەکان بەغدادی ناڤە، بو جهێ سەلطەنەتێ

چونکی ئەو تەختێ ئیمام بو، خولەفاء وەجیهێ مەقام بو
ڕەهبەرێ هەر خاص و عام بو، دەر نیظاما شیرەتێ

شیرەتا مێرا لوی بو، مەرتەبا پیرا لوی بو
قووەتا شێرا لوی بو، ل ناڤ ئەرقا قووەتێ

قووەتا دائیرلعیراق ، سەر ب سەر ئیسلامی تیفاق
وەکی بەندا خوش و ڕەواق، بو مەدین و مەککەتێ

هێژ ئەبوبەکرێ مە مێربو، خوش دی فەرمان و وەزیر بو
ئەو وەزیرێ شاه کەبیر بو، هەرکەسەک دێ کت حاجەتێ

دنیا هەمی قەصدا وییە، مێر هەمییا ئەو ناسییە
هەرساله کو ئەو ماه نویە، مێرمەتە هاتە حەضرەتێ

میرێ نەهاوەند و عەجەم، یەعنی شاهێ عالی عەلەم
بەغداد موشەڕڕەف کر قەدەم، بو دیتن و زیارەتێ

زیارەتا باخوی فەرە، میرێ بێ کوم و عەسکەرە
دینی ژ فەرما چت دیرە، لازم دبینت زەحمەتێ

قەصدا وەزیرێ شاه دکر، دانە بەگ پڕ ڕەنگ ماه دکر
عالەم ب خێر ئەو گاه دکر، حینا کو هاتە ڕوئیەتێ

چەند ماه لنک وەزیر تما، بێ حەد مەناه و مال تدا
چو سەر مەقامێ ئەولیا، صافییێ صدقا نییەتێ

ئەو شێخ ئەبوبەکرێ کەبیر، هندی لنک وەزیر و میر
کەسدی وەزیر نەدهاتە بیر، ب ئختیلاطا ئولفەتێ

ڕوژەکێ وەزیرێ دی گو، ئەی شاه ئەبوبەکرێ نەکو
شێخەک هەیە خورشیدە ڕو، قوطبێ جیهان و موددەتێ

قوطبێ زەمانێ ئەکبەرە، وڵڵاه ئیمامەک ڕەهبەرە
ناڤ لێ جونەید و سەروەرە، سولطان و صاحب خلمەتێ

سولطانێ جن و ئینسییا، شەهبازێ عەرش و کورسییا
سەربازێ فەراقودسییا، کەس نینە ژێ کت وەصفەتێ

کەس نینە وەصفا شێخی بدت، چاڤێ نەظر ل شێخی بکت
جان و دلان لێ ڕێ د دت، موشتاقی نوڕا جەبهەتێ

موشتاقی نوڕا شبهێ ڕۆژ، ئەڤ شێخ جونەیدێ سینەسۆژ
گەر لێ نەظەرکت ئەهلێ ڕۆژ، دێ بچیتە نەهرا جەننەتێ

وەزیر و میر ڤێکرا دچون، موشتاق و هەم شەیدا دچون
نێزیکی قوطب وڵڵاه دچون، حاشا نەبینت بەرەکەتێ

حاشا نەبینت سڕڕەکێ، جەوهەر سەدەف با دورزەکێ
شەهباز و شاهین قەدرەکێ، کێ دیت دێ بینت حەیرەتێ

حەیرەت موڕادا سالکی، ئیلقائا وەجهێ هالکی
دائم لحەضرەتا مالکی، فانی دگەل جەمعیتێ

مورشدی نەینک نماکر، جان و دل ڤێکرا جەلاکر
بوبەکر پێ موبتەلاکر، عەکس راکیز جلوەتێ

عەکس و جلوا پەهلەوی کر، عالەما مەخفی جەلی کر
دی ل جهێ شاه عەلی کر، سینەتیرا جەذبەتێ

شاه ئەبوبەکرێ موکڕڕەم، گوت وەزیری توی موعەظەم
دیتنا شێخێ خو نادەم، ئەز ب ملکو حیکمەتێ

دەست ژ دونیایێ ڤەرستین، حەیفە ئەم دونیا پەرستین
ئەم ژ طاسا وێ د مەستین، چاکە ژێکن تەوبەتێ

دی شاه ئەبوبەکری وەکر، قەصدا طەریقێ و تەوبێ کر
دەستێ خو ژحکمەتێ ڤەکر، دەست هاڤێتە طەریقەتێ

کنج و ذەهەب بەلاڤ دکر، کودا چا پەردارڤی دکر
چەشمێ دخو پڕ ئاڤ دکر، ژ بەر گرین و خەشیەتێ

چو خیدمەتا شێخی و دگوت، شێخم حەبیب جانم دسوت
عشقاتە ڕوحا من دخوت، بومن عەیانکە خیدمەتێ

شێخ نەینکا ڕەببێ منە، دلخوشییا قەلبێ منە
خوش عیبرەتا لبو منە، بو دل پەناهێ عیبرەتێ

خیدمەتا شێخ ئختیارکت، سەفەرا شێخ پێڤە کارکت
لەرکەبا مەجەری مە بارکت، دێ قەبولکەم زەحمەتێ

مەرکەبا دارولبەقایە، هەروەکی شێخ دابیرایە
چار و چەنکا ل وەفایە، وەنەما کن غایەتێ

تاراج و حوری سەر ب سەر، بەلکی دی ل هوش و جگەر
ڤێکرا هەمی ئینانەدەر، قەت ئختیارەک ژێ نەتێ

قەت من نەمایە غیرەتەک، وڵلاه نەکار و سیرەتەک
ڕایەک نەمایە شیرەتەک، حەقڤا نمودا مە ژتەتێ

مەتبوع تویی تابع ئەزم، بێ ئختیار و بێ جەزم
وەقتی تو لەزکەی ئێ بلەزم، هەچی ڕێیا شێخ تێڤەتێ

شەرتێ موریدی ڕاستیە، شێخی ئیڕادەت دەستیە
هندی کو دل پێ بیستیە، ڕاستە بڤێ ئیڕادەتێ

نابت مورید ڕایەک هەبت، فەرضە د شێخدا بەرزەبت
دا ڕوزەنا غەیبێ ڤەبت، ڕودەت شهودا غەیبەتێ

شێخ دەرگەڤانێ بەرزەخێ، دەستێ ل دەرگێ دوزەخێ
کەعبینە ڕوح بەردا ڕەخێ، وەجهێ د عەینا کەعبەتێ

شێخ کەعبەیا قیبلا منە، خوش نەینکا ڕەببێ منە
من ئەو بەسە حەسبێ منە، ئەو چێترە ژبو قیبلەتێ

سەر د فەرماناتە کویە، دلبەرێ ئەمرێ تە هویە
سەر ب سەر ڕەسما مە چویە، ڕەسم و کار و مەشیەتێ

حەق وەیە شێخم شەماله، یا جەمالا ذولجەلاله
نەسخەیا کیبرێ چو خاله، وا ل نڤێیا جەبهەتێ

جەبهەتا وی شێخێ شەریف، عەکسا خوداوەندێ لەطیف
وەجهێ من مووەکێ ضەعیف، ظاهر تبو ژ صورەتێ

پەردا شهودێ ڕائیە، حینا کو من شێخ دیتیە
یێکسەر وجودم مەحویە، فانی بوی ژ شەهادەتێ

مەجمەعا بەحرا حەیاتێ، مەرکەبا موسا کو تاتێ
یوشەع و خضری ڤە تاتێ، طالینە جەمعیەتێ

جەمعیەتا صاحب دلا، ئەصل و وصولا واصلا
نابت تەمام و کاملا، ئیللا ب جەمعا وەصلەتێ

وەصلەتا شێخ و مریدا، فەربو لعاقل و ڕەشیدا
ئەی گەلی قەنج و سەعیدا، قەنج بکن سەمعیەتێ

شولەک هەیە تیفاقیە، شەرتێ موریدی ڕاستییە
وەعدەی دگەل شێخ گوتیە، فەرضە ب چن بکن خدمەتێ

سولطان جونەیدێ بێ میثال، سەحکر ژ بو بەکر سوئال
شێخ گوت تەفەیوق بو هەڤال، دابەر جەناحا نسبەتێ

ئەوول تەصەڕڕوف تێ دکر، باطن صەفاندی چێ دکر
هێڤنی و کیمیا لێ دکر، بومە دێ شوت ژ غەفلەتێ

ئاڤێتە بیرکا کەوثەرێ، دەرکر برین ب نشتەرێ
فکرا دنێ ژێ چو دەرێ، دل کریە باغێ جەننەتێ

باطن ل بەر شێخ ظاهرە، ئاڤا حەیاتێ لێکرە
یێکسەر ب لێڤێ طاهرە، شوشتی ژ هندی قەوسوتێ

وێ ساعەتێ ئاگاه تێکر، دل ئاڤەنابو ماه تێکر
جه بو ل خانەقاهێ کر، دابەر چەرخێ ریاضەتێ

تەیرێ ڕوحی وەک باز دچوو، ساکن بەرەو ئەڤراز دچوو
سڕڕا نهێن ئاغاز دبوو، ناکت وەطەن ڤێ جوثثەتێ

ئەڤ قالبێ مثلێ قەفەس، ساکن دبو ژڕەنگێ جەرەس
قەط ناچنێ مور و مەگەس، بهنا طەعامێ ژێ نەتێ

فەرمان دکر شێخێ مەزن، ئەڤ مورشدێ ئینسان و جن
سێ سال تەمامی دێ ب چن، ذیکرێ جەلال بکێرتەتێ

ذیکرێ مەولا خوش جەلایی، دیرن ژ عشق و صەفایی
نورا ئیشراق و ضیائی، کار و بارێ ئاخرەتێ

سێ سال تەمام ئەڵڵاه ئەڵڵاه، دائم دگوت هەر سال و ماه
ئەو شێخ ئەبوبەکرێ کو شاه، غافل نەبو یەک ساعەتێ

ذیکرێ خودێ سێ سال دگوت، پەردا ل سەر جانی دسۆت
چو ژبەر دلی ڕەسم و نعوت، یەکتا دبو وەحدانەتێ

یەکتا ب فەرمانا صەمەد، پاکیز بو ژ کیبر و جەسەد
ب (قل هو اللە أحد)، نەقش و نیگارا ئایەتێ

نەقشا ل دل ئەڵڵاه دیبو، سڕڕەک عەجەب ئاگاه دیبو
دل ئافەتە بو ماه دیبو، سیراب ژ خەمرا وەحدەتێ

فکر و نقوش و هوش دچون، تێکەل ب عەظم و لەحم و خون
ذیکرێ خودێ تێکەل دبون، ڕەوشەن دی لێ عرفانەتێ

سێ سال دچون ئەڤڕەنک هنەر، طاقی تەدا شێخی ب سەر
نیشان و خەلعەت پێ ڤەکر، سەد دەق ژ لبس و خەلعەتێ

سێ سال کو چون طاقی تەدا، پاشی مەکان ساقی یەدا
ئەڤڕەنگ طەریقا مورشدا، جاری دکن ڤێ هەیئەتێ

دائم مودام ئاڤ کێشە ئەو، حەبل و سەقای ل پێشە ئەو
دەلوێ صەغیر تەفتیشە ئەو، ڕاستی ت گێرت خدمەتێ

جەمع کرن حەبل و مەسین، ئەهلێ عیبادەت هەمنشین
هندی گوت هاتین موسلمین، داپێ بگرن طەهارەتێ

سێ سال بڤی حالی بوار، بولبول و ئەبرەق چارکنار
عوجبا و کیبرا خو ڤەشار، عوجب و تەکەببور ژێ نەتێ

دەرمان کرین ژێرا برین، ڤێرا نەما جوزئەک ڕەنگین
چاک فەهم بکن یا ئەهلێ دین، نەفسێ بدن بەر زەحمەتێ

نەفسا وە باطن جەوهەرە، لاکین قەساوت داکرە
سۆتن ب ئاگری فەرە، دا ئاشکراکت صەفوەتێ

جەوهەرێ نەفسێ صەفینن، پەردە بێ حەد عوجب و کینن
پەردەیا یێکسەر هلینن، داکو سەحکن زینەتێ

هەرکەسێ گەنجەک عەجیبە، نەفس لسەر مار و صەلیبە
خو ڤیان حوجبا رەقیبە، قوفل و میفتاح ناکەتێ

تەرکا وجودا واجبە، دا هون بزانن حاجبە
مەعبود تەواضوع طالبە، پاڤێن ژ خو ڤێ شرکەتێ

چەندی کو مە ئیشراک هەبێ، نابێ کو مە ئیدراک هەبێ
پاکیزە جانەک پاک هەبێ، دورە ژدەربا ئەهلیەتێ

ئەڤڕەنگی کر تەرکا وجود، دەرحال تەجەللا دەر شیود
سەر دەرئوفتاد دەر سجود، رابون حیجابێت غەفلەتێ

وەحدەت دگەل سڕڕا صەمەد، حوسنا تەجەللا یا ئەحەد
ڕون کر دل و جان و جەسەد، پەرتەو گەهاند ڤێ موهجەتێ

موهجەت شەمالا هلگری، کبریتێ شەمعا پێکری
لەوحێ دلی جەدوەل کری، نەقاش نەقشا وەحدەتێ

حەفت سال بوارن سالکی، ئیرشاد ژ دەستێ مالکی
خوش خوش گهاندن ناسکی، سەد عەنفەری ژوێ غیرەتێ

سەد عەنفری شێخێ چەلەنگ، ئینسان حەقیقەت وەک مەلەک
گوهدارییا مورشد گەلەک، چو مەرتەبا قوطبییەتێ

مورشدی چاک پێ دزانی، دەول و سەقا یاکو دانی
چون ژبیرێ فکرا جهانی، کار و بەحثێ مەملەکەتێ

نەفس هەردەم تەرویج دکر،ڕروح گرت و پێ تەفریح دکر
نەفسانییێ تەفەریج دکر، ژهندی عیوب و خەصلەتێ

دانا ل سەر تەختێ کەمال، گەهـ دەر مەقام و زەوق و حال
گەهـ نوش دکر تاسا زەلال، دائم ب حال و جەذبەتێ

خدمەتا سوفی و موریدا، شێخ گهاند حالێ ڕەشیدا
شێخە سەرداریێ موریدا، کار گهاندە غایەتێ

پاش کو ئاڤ کێشان تەمام بو، شێخ جونەید قوطب و ئیمام بو
سەروەرێ هەر خاص و عام بو، سەییدێ طائیفەتێ

خرقە و تەکمیلی ئینا، وی دئەبوبەکر وەرینا
گوهـ بدن ئەی گوشەنشینا، هو دێ بەرکەت خرقەتێ

خرقە لبسێ ئەولییانە، سافی دلێ ئەصفییانە
دور ژ قەومێ ئەشقییانە، ئەهلێ کذب و بیدعەتێ

سوفییێ سافی وەنابت، سینە پڕ کیبر و ڕیابت
دێ ژ وان قەوما جودابت، دین فروشێ ڕومەتێ

شێخێ جونەید خوش طەبیبە، گوت ئەبوبەکر ئەدیبە
ل مەطبەخێ سێ سال دیبە، ژ بو طەعام و خدمەتێ

بوبەکر سوفی و ئەمیر بو، عاشقێ گوفتارێ پیربو
خادمێ سوفی و فەقیر بو، ناکت ژ وان قەت نەفرەتێ

دەم ب دەم کاسک دششتن، مەطبەخ و زەنبیل ل پشتن
هەردو کار ڤێکرا گەهشتن، کار دگەل سجادەتێ

خدمەت کو کرنە سال تەمام، سجادە دایێ و کر ئیمام
ئەڤ مورشدێ قائیمەقام، ڕونشتە کوشێ سوحبەتێ

شێخ ئەبوبەکر وساکر، سەد جەفا نەفس موبتەلا کر
ناکهاتێ ڕوح صەفاکر، چو مەقامێ صەفوەتێ

ئەی گەلی صوفی و فەقیرا، گوهـ بدن گوفتارێ پیرا
نسحەتێ شێخ و کەبیرا، قەت نەکن ژێ نەفرەتێ

نسحەتێ صاحب شوناسا، ڕەهبەرێ ئەهلێ قیاسا
حەیفە تێکن کێم و کاسا، قەنج بزانن حیکمەتێ

حیکمەت و سرڕا طەریقە، کەشتیا یەجری غەریقە
کاس و فنجانا ڕەحیقە، خاتەما مەختومەتێ

خاتەما مولک و بەقائێ، هەرکو من دەستێ خودایێ
بێ ئەدەب هادرگهایێ، نار و شوعلا حیرقەتێ

شێخ ئەبوبەکرێ سەعیدە، حوکام و شێخ و موریدە
ئەوولا کارێ ڕەشیدە، گەشتە حالێ ڕاحەتێ

حەفت مەقام یێکسەر بوارن، غەص و تەحلیی ڤەخوارن
ناگهان شەربەت بژارن، حال و زەوقا شەربەتێ

ئەوول مەقام ئەمماریە، نەفسا مرید پێ جاریە
شەیطان دگەل هەموریە، تەوحید ژ وێ نەفسییەتێ

نەفسا هەمی ئەغیار بکت، بارێ ریاضەت باربکت
ڕوبەدەرێ جەببار بکت، یێکسەر هلینت هیممەتێ

يێكسەر بكت هيممەت ژ دل، ئيثبات و نەفيا نورە ظل
ئينشاء بكت وان مل ب مل، با نەظم و قەول و شيددەتێ

حەتا نەمينن غەيرى حەق، تەوحيد ژ دل بيتن نەسەق
هەم دەفع بن جورم و عەلەق، فارغ فوئادێ وەجهەتێ

ثانى مەقام لەوواميیە، پەردا ل نەفسێ خاسيیە
نامێ جەلال خوش نامیيە، دل نەقش ئەڵلاه وێ كەتێ

ئەينيا دل وەكى سيراج، خونا دلى مثلێ زوجاج
سافى دبو ژتوز و عەجاج، ذيكرا جەلالێ بەرقەتێ

مصباحا دل داگرتيە، شوعلا قەوى ژێ رابيە
پەردا دلى پێ سوتيە، دل مايە نورا شوعلەتێ

هندى هەبن سرر و حيجاب، روحێ هەبن پەردە و نيقاب
وا لێ هەبن جەور و عەذاب، ئخسير د دەستێ زولمەتێ

روحێ ذيكر پەيدا دچوو، داگرت و لێدا مو ب مو
روحا موريد يەكتا دبو، دور بو ژ هندى غەفلەتێ

ثالث مەقام مە مولهەمى، ئيلهام ژ بو تێن هەردەمى
دوربت ژ نارێ جەهنەمى، يەعنى ژ هندى شەهوەتێ

نەفسا كو ناڤ لێ مولهەمە، سررا موريدى خوررەمە
تەحقيق بزانن موحكەمە، حەق ورودە ژ حالەتێ

مزگينيا عەبدێ عەفيف، سررا كو هەم سررا لەطيف
جەذباتە جانى تێ خەفيف، دەرحال نەهاڤێت خيفەتێ

حاكمێ سررى كو هاتە، زەبت كرن ملك و وڵاتە
دەولەتێ وەجهێ خو داتە، باكەمالا وەجهەتێ

وێ حكمەتێ هەر لێ دكت، نوشيروانى عەدلێ دكت
مەنزلگەها لێ چێ دكت، سولطان ژ دل دارى دەتێ

دەورێ د دت سولطانێ حەى، طەبل و كەوثەورا زەوق و نەى
هەم گوش و جان كت سەر ژ مەى، داخل بكت بن خيففەتێ

دا حەى ببێت هەم سەرقەوى، هەم ئەز سولطان و پەهلەوى
رونت ل عەرشێ موستەوى، ڤێكرا بكن ئولفيیەتێ

رابع مەقامێ موطمەئن، ئەم شەهرەزايێ جادەئن
ئيللا ئسمێ حەى مە سيندن، وێرداتە حەى هەر موددەتێ

ئەوول كو سەرفانى تەبوا، بێهوش و نادانى تەبوا
دل ماى و حەيرانى تەبوا، هەم غەرق د بەحرێ حەيرەتێ

جەمع كو سەر داگر تەبوا، هەردەم ل حەق ناظر تەبوا
موشتاق ژ عشقێ پير تەبوا، كەس دى نەتهاتە هەرزەتێ

كەس دى نەتهاتە بەر دلى، حەربا ژ روژا گولگولى
سۆرگول مرادا بولبولى، بەرقا شوهودێ ڤێكەتێ

فانيێ بێ فەرق و جەمع، گومرەهيێ بێ چەشم و سەمع
رەهبەرێ بێ نور و شەمع، قەت نزانت هەيبەتێ

سالكێ كاملى نەبوى، عارفێ واصلى نەبوى
فەرق ژ بو حاصلى نەبوى، قەنجە ژێكم فرقەتێ

گەر چ ئەو نورينێ دلە، ئەمما نە موددەك كاملە
هشيارە ئەمما غافلە، ئيرشاد ژ وى ئيللا نەتێ

فەرضە كو سەحكى جارو بێن، دا جەوهەرى سەحكن ژ عێن
ظاهر بتن ژبو حيكمەتێن، خالق دگەل خەلقيیەتێ

ناگهان شاهێ لەطيفە، سالكى دێكت خەليفە
حيكمەتا تەختێ شەريفە، باطنى حەق دێ دەتێ

مەعبود چما ناچت ژ بير، مەخلوق ژوى يێكسەرا ئەسير
حكمێ ل سەر شاهێ ئەمير، دێكت ب چاڤ شەفەقەتێ

سالک تو قوطبێ عالەمی، قائیمەقامێ ئادەمی
گەر چەند تو صاحب خاتەمی، ئێمن مەبە ژعەزلییەتێ

خامس مەقامێ ڕاضییە، ڕاضی ب ئەمرێ قاضییە
قائیم د فەرمانا وییە، عەزل نابت ژخیلافەتێ

میر دێ دەتێ مولکی گەلەک، مولکییەتا ئێش و مەلەک
ئەقطاب و ئەبدالێت چەلەنگ، ڤێکرا دا ئەمر و طاعەتێ

نەفسا کو ناڤ لێ ڕاضییە، قائیم د فەرمانا وییە
لەوچو مەقامێ ژورییە، مەخلوق د فەرمانێ وەتێ

شولا کو ڕەب ئختیار بکت، ئەمرەک ل نفسێ باربکت
نابت کو دل ژێ ساربکت، بەلکی ب کێف و مەحبەتێ

فەرمان دکت ڕەببێ مەزن، ملیاکەت و ئینس و وەجن
فەرضە لوی عەبدێ دمن، ژێرا بکن هەر خدمەتێ

هەر خدمەتا عەبدی مەکەن، بێ کەیفییا وی قەت مەکەن
چەندی بڤێتن هەر وەکەن، ئیحسان ژ ئیحسانێ وەتێ

عەبدێ مەیێ تاعەت کری، عالا بدەستێ خو بری
نەظما طەریقێ چێکری، ئەو لائیقە ژبو خلمەتێ

عالا و ڕەقسا سەرخوشن، قەوس و کڤانێ توزڕەشن
دێوان و دین و مەهوەشن، تیرەک تڤێکەت دەعوەتێ

خلعەت و تەختێ کەمالی، سالکێ حەد و ویصالی
دەعوەیا جام و جەمالی، دێ بەر حەیدانێ کەتێ

سالک موریدەک سافیە، مەقصود خو وەجهێ باقیە
مصباحێ دل نورانیە، دل دائێ قەییومەتێ

هەردەم دبینت خێر و شەڕ، ئەرض و سەما و حشک و تەڕ
هەم باد و ئاڤارە کەزەر، یێک یێک د دەستێ قودرەتێ

یێک یێک د دەستێ خالقی، گومراه و کاڕێ صادقی
دل بەندا عشقا عاشقی، قەییوم و ل نەفس نوسخەتێ

قەییوم و نەفسی ماجەرا، ئەز عەرشی تا تەحتەلثەرا
موهر و قەلەم گرتن ڤخورا، کاتب قەلەم دا ڕوقعەتێ

ڕوقعە چییە لەوحێ ئەزەل، گوفتار و ئیجلال و عەمەل
فکر نەقل بونە دگەل، ئیجاد و مەوجودییەتێ

مەوجود دبن هەردەم چونی، مەوجود بخو قەییومێ حەی
لەب تێشنەیێ شەهکاسەیی، دەڤ دایە کاسا نەشئەتێ

قەییوم دبێ دوڕدانە بی، غافل ژ قەییومی نەبی
دا داخلی مەرضییە بی، ئەو خوش مەقامێ ڕوتبەتێ

مەرضییە ئەو نەفسا شەشە، سالیک وەکیلەک پێ خوەشە
راجع تبن ژێرا هشە، باقی تبن بو وەحدانەتێ

سالک مەقام مەرضییە بو، دەست و سەرا مەطوییە بو
جان و جەسەد مەجلییە، بو تەشبیهێ شیشا صەفوەتێ

ئەڤ عارفێ وێ بێ میثال، باطن جەمال و یەک جەلال
مەنزلگەها تەختێ کەمال، نێزیکە دێ پێ خو دەتێ

بالا دچوو سڕڕێ جەلا، ئەز فرشتا عەرشێ عەلا
پەردە عەلائیق موبتەلا، ناکن ژ دل جەمعییەتێ

وەحدەتا کەثرەت دگەل دا، دل تەجەللا بێ خەلەل دا
عالەما مەخفی عەمەل دا، ڕوحێ چاڤ دا کەثرەتێ

کەثرەتا حەق ژ عەیان بت، وەجهێ باقیێ ڕەنان بت
مەشهەدا قوطبێ زەمان بت، جانی تەجەللا ڤێ کەتێ

مەشهەدا عەینولیەقینێ، گەر ب حەق بێتە کرینێ
دێ ب ڕوحدانێ بچینێ، دا بزانین قیمەتێ

حوسنا ذاتێ ذولجەلالی، دل ژ بو دائم تنالی
ذەڕڕەیەک زانی بحالی، کەفتە ئاها حیرقەتێ

ڕوحا کو دی حەقولیەقین، کەشفا شهودێ ژێ تە دین
نارێ کەوازدی پێ برین، داغا دلی کول ڤێ کەتێ

داغا دلێ تهنی چییە، حوسنا تەجەللا بارییە
یێک پەرتەوا نورا وییە، عاشق گەهاندە جەذبەتێ

دی پەرتەوی ڕاکر حیجاب، دل ژێ تبو شبهێ کباب
حەتا کو تێت ڕوژا حیساب، جانی تەجەللا ژێ نەتێ

دل ما دناڤ بەرقا شهود، ذاتی تەجەللا کر وجود
سانا ڕوحی سەردا سجود، ظاهر دبو ژهەر ذەڕڕەتێ

جانی خلاس کر گفتوگو، فارغ د دونیایێ تبو
نێزیکی مەعبودش دچوو، جوشەک ژ قوربێ ڤێکەتێ

بانی بواری جمع فەرق، گوفتاری باتەئلیف و خەرق
گاهی ژ مەغرب گەه ژ شەرق، ئینشاء دکت ڤێ قیصەتێ

گەه ژ بالا گەه ژ ژێرە، گەه برسنە گاهی تێرە
گاهی ڕوڤە گاهی شێرە، لێک تکێدەت حالەتێ

گەه ژ ئەووەل گەه ژ ئاخر، گەه ژ باطن گەه ژ ظاهر
گەه ژ قانون گەه ژ نادر، گەه ژ علمێ حیکمەتێ

علمێ جیهان و ئاخری، دل تەرجومانە بظاهری
سترا قەلم ظاهر کری، نائێتە حالێ صورەتێ

حال و بەیانا ڕوژ و شەڤ، سڕڕا نەگوتی کەس بدەڤ
من گو قەلەم هەر ژێ برەڤ، سڕڕا نەڤێتن شوهرەتێ

هەسپی قەلەم کێشا جەلەو، هشیاری سڕڕایی دی خەو
ئەڤ ئێدەکێ چەستی بدەو، بیدارە گیا غوربەتێ

من گو قەلەم ئەڤ دێ چکەی، ڤی عەسکەری دێ کیڤەبەی
کومییەتێ نەدهاتە حەی، دێکم وەکی ڕوح ڤێ کەتێ

دەرحال قەلەم وی گوتە من، دێ کەشف بکم سڕڕەک مەزن
ملیاکەت و ئینسان و جن، هەرچێ ڤەکت ڤێ نوسخەتێ

ئەسرار و حال و ناڤێ وان، شولا کو مەخفی هەم نهان
ئەڤ قەلەم دێ کتن عەیان، ئەسرار و حالێ خەلقەتێ

ئەحوال و نێزیک و بەعید، حالێ شەقی و هەم سەعید
وەصفا قەدیم و هەم جەدید، هەم ڕەفتەگانێ ئوممەتێ

ئەز فەوقێ عەرش تەحتەلفەرشی، دیوان تەخت و کوچک و حەوشی
جەننات مەعروشات و عەرشی، ئیظهار بکم ماهییەتێ

ئەر مونکەرن ئەر موعتەقد، ئەر زێدە کار و موعتەقد
ئەر هەست هیممەت و ئەر مەجد، ئیخبار بکم ژێ هەیئەتێ

ئەر قەولێ صادق ئەر دڕوغ، ئەهلێ طەریق و ئەهلێ طوغ
مصباح و جانێ دل فڕوغ، سافی و صدقا هیممەتێ

دەروێش و شاه تاوان کەرا، هەم سەرفراز و ڕەهبەرا
مەجنونێ بێ دل ئەبتەرا، قەلبی جەمالەک ڤێ کەتێ

تەعب و جەفایا حاجیا، دل تەنگیا بێ هیڤیا
بێ ئیفتقارا ئەغنیا، ئەهلێ صەفا و ڕاحەتێ.

(*) ئەڤ هەلبەستا بناڤێ ئەبوبەکرێ شیبلی ل ڤێری ژمارێن ڕێزێن وێ (٣٥٢) ڕێزە. لێ بمن وەرە داوییا هەلبەستێ هین مایە، چونکە شێخ نورەدینێ بریفکانی هەرتم ل دوایا هەلبەستەکا خوە بناڤێ (نوری) کو ناز ناڤێ وییێ شعری یە تەمام کریە، لڤر بداوی نەهاتیە.

ئەڤ بەندەهێ: من بەندەی ئەوم، من بچوکی ئەوم، (دیارە دسەردەما شێخ نورەدینێ بریفکانی پەیڤا (ئەڤ) لجهێ (ئەز) دهاتە بکارئانین).
سڕڕێ نهان: تشتێن ڤەشارتی، شتی نهێنی، شاراوە.
غەنێ: غەنی، دەولەمەند، زەنگین.
خواب و خوردن: خەو و خوراک، خەوتن و خواردن، نڤستن و خوارن.

لەذذەت: خوشی، شادی.
ظەریف: جوان، ناسک، خوین شرین.
میرێ نەهاوەند: (نەهاوەند) شارێکە لای هەمەدان لەئێران.
سەمەرقەند: شارێکە لە ئوزبەکستان.
حاتەم باکەرەم: (حاتەم: حاتم الطائی)، (باکەرەم: نەخشەندە).
ئەندوە وەغەم: دەرد و خەم، خەم و خەفەت.
جلوە: خو نیشاندان.
ڕەعییەت: خەلک.
فەرمان بەر: موخلس.
پادشاه: میر، حاکم، سولتان.
شەهر: شار، باژێر.
ماه: مانگ، مەه.
جایگاه: جه، جێگا.
بێ نەظیر: بێ هاوتا، بێ نموونە.
ڕەهبەر: ڕابەر، پێشەوا.
حینا: دەما، کاتی، چاغا.
مەناه: سەروەت و سامان، دارایی.
خورشیدە ڕو: ڕووی وەکو هەتاو وایە.
سەروەر: گەورە.
سەرباز: لەشکەر، عەسکەر.
فەرا: گەورە.
قودسی: بەهشتی.
سینە سوژ: دل سوتاو، دل شەوتی، جگەر سوتاو.
نەهر:ڕروبار، ڕویبار.
شەیدا: ئاشق.
سالک: ڕێبوار.
ئیلقاء: دیدار.
فانی: نەمان.
نماکر: دەست نیشان کر.
جەلاکر: ڕوشن کر.
جلوە: خو نیشاندان.
جەلی: ئاشکرا، خویا.
سینەتیر: تیرێ دناڤ سنگیدا سمیای.
چەشم: چاڤ، چاو.
عەیان: بەیان، ئاشکرا، ئاشکەرا.
نەینک: ئاوێنە، مرێک.
مەرکەبا مەجری: ئەسپ.
تاراج: تالان کرن، تالان کردن.
ژێ نەتێ: ژێ نایێ، ژێ نایێت.
سیرەت: ڕەوشت.
ڕایەک: دەنگەک.
جەزم: پێداگرتن لەسەر شتێک.

ڕوزەن: ڕەوزەنە.
ڕودەت: ڕو ئەدات، ڕو ددت.
دەرگەڤان؛ دەرگەوان.
دوزەخ: دوژەه، جەهنەم.
حەسبێ منە: خوشەویستێ منە.
خال: نیشان.
جەبهەت: ڕو.
خوداوەند: خاوەن، صاحب، خوەدی، خودان.
رائییە: ئاشکرایە، ئاشکەرایە.
مەحوی: نەمان.
بەحرا حەیاتێ: دەریای ژیان.
مەرکەب: ئەسپ.
تەفەییوق: ڕێکەفتن، ڕێکەوتن، ئیتیفاق کرن.
جەناح: تەرەف، دەسە.
بیرکا کەوثەرێ: ئاوی کەوسەر (ئاوێکە لەبەهشت).
نشتەر: (جورێ چەقوی تیژە).
خانەقاه: شوێنی خودا پەرستی.
چەرخێ ریاضەت: دەورانی عیبادەت کردن.
ئاغاز دبو: ئاشکرا دبو، دەرەکەو.
جوثە: لاش، لەش.
مور و مەگەس: مێری و مێش، مێرولە و مێش، موری و مێش.
ماه: هەیڤ، هیڤ.
یێکتا: تاک، تەنیا.
صەمەد: بێ نیاز.
نەقش و نیگار: جوانی.
عەظم و لەحم: هەستی و گوشت.
لبس: جل، جلک، کنج، چەک.
خەلعەت: بەخشین.
دەلوێ صەغیر: سەتلی بچوک، دولکەی بچوک، دەولکا بچوک.
حەبل: تەناف، وەریس، گوریس، بەن، کندر.
هەمنشین: هاونشین.
چارکنار: چار ڕەخ، چار تەرەف، چوار گوشە، چوار لا، چوار ئالی.
بوار: رابواردن، ژیان.
عوجب و کین: ڕق و چین، کەرب و چین.
مار و صەلیب: مار و خاچ.
حوجب: جوانی.
پاکیزە: پاک، خاوێن، پاکژ.
تەجەللا: ئاشکرابون، دەرکەوتن.
دەر شیود: لەشێوا.
حیجاب: پەردە، پێچە.
پەرتەو: تیشک، نوڕ، ڕوناهی.
قوطبییەت: گەورەیی.

چەلەنگ: جوان.
سەر دەرئوفتاد: چوو سجودێ، چووە کرنوشەوە.
تەفریج: جیاکردنەوە، ژێک ڤەقەتاندن.
گەھ: جار، جارنا.
نوش: خواردنەوە، ڤەخوارن.
غایەت: پایان، نیهایەت، کوتایی، دوماهی.
سەروەر: گەورە.
خرقە: عەباییێکە شێخ و مەلا سودی لێ ئەبەن.
گوشەنشین: تەنیا نشین، تەنیا ژیان، تەنیا بون.
گوفتار: قسە، ئاخفتن.
خادم: خزمەت کار، خولام.
نەفرەت: لەعنەت.
سجادە: بەرمال، شەملک.
جەفا: خەم و خەفەت.
ناکهات: شەهەوات.
شوناس: ناسین.
ڕوبەدەر: ڕو بە دەرگا، ڕوی ئەکردە دەرگای خودا.
سیراج: چرا.
زوجاج: شیشە، جام.
نیقاب: پەردە.
خوڕڕەم: شاد، دلخوش.
مولهەم: ئیلهام پێ گەیشتو.
نوشیروان: ناڤێ پادشایەکی یە (ئەنوشەڕوان) تێ مەعنا: جێی بەهشت بێ.
گوش: گوێ، گوھ.
تەبوا: تو بووە، تە بویە.
نادان: بێ ئەقل.
جار و بێن: جار و بار.
جام و جەمالی: جوانی.
گومراھ: سەر لێ شێواو.
هەردەم چونی: کە چویت.
فرشتە: مەلائیکە، مەلایک.
عەلائیق: نیزیکی.
ڕەنان: ئازا، ئازاد.
سانا: ئاسان.
جەلەو: جلەوی.
هەست: هەیە.
تاوان کەر: خەتا کەر.

***

فریادرەس

یارەب تو فریادرەسی، غەیری تە من قەد نینە کەس
ئەم مفلسێ بێ مال و پەز، مەحروم نەبین ژ ڕەحمەتێ

یارەب ژ ڤێ دونیا خراب، ئەم ژێ بچین و بێ حیساب
دوربین ژ دائێ پڕ عەذاب، ژ زەحمەتا قیامەتێ

ژ زەحمەتێ کو ڕاشەقین، تێدا ب سەد ڕاحەت بچین
موشتاقی ئیحسانا تەیین، یارەب تو دورکەی محنەتێ

خیتما مە و عمرێ عەزیز، نەفسێ دمە پڕ بێ تەمیز
ناکر نەبە بێ چارێ بیز، وەختێ دچینە ئاخرەتێ

ئیمان یەقین تەحقیق دکی، ئیحسان عەمەل تەوفیق دکی
پێغەمبەر و صدديق دکی، ب مەقسەدا خیافەتێ

ئەووەل تویی ئاخر تویی، هەم ناصر و قادر تویی
بمە ڕاحم و عارف تویی، ئیحسان بکی مەغفیرەتێ

موحتاجی تە ئەڤ نورییە، هەرچەند بەراھ و عاصییە
ئەمما کو چاڤ ل کەس نییە، ئیللا ژ تە و مەڕحەمتێ

ئامین ژ تە و مولیاکەتا، هەم ژئەهلێ صاحب هیممەتا
نازل بکی سەد ڕەحمەتا، ژ بو مە و ڤێ جەماعەتێ

ئەی موسلیمات و موسلمین، ئەی موئمینات و موئمنین
ئەی صالیحات و صالحین، هیممەت بکن ب دەعوەتێ

فاتیحێ بخونن بو نەبی، پاشی ژ بو ڤی موذنبی
ڕەحما خودێ لگیانێ تەبی، بکن عەبدێ بریفکانی.

فریادرەس: یارمەتی دەر، ئالیکار.

***

شێخێ سفیانی(*)

من تڤێ حالی بەیان کم، ئەشکەرا سرڕێ عەیان کم
بەحثێ ڤی قوطبێ زەمان کم، تابعین و ئوممەتێ

ئەو شێخێ سفیانێ مەزن، ئەو مورشدێ ئینسان و جن
مەلەک ژ بو نازل دبن، تێتە مەکانێ حەضرەتێ

مەعدەنێ سرڕا ئیلاهی، دور ژ مەکر و هەر گوناهی
بومە خوش عەون و پەناهی، ژ ئینتظارا سوننەتێ

هندی دبورین ڕوژ و شەڤ، دائم گری نە دهاتە خەڤ
باران دباری هەر ژ چەهڤ، ژ ترس و لەرز و هەیبەتێ

ڕاحەت نەبو یێک ساعەتێ، غافل نەبو ژ طاعەتێ
ژ ترس و فکرا ئاخرەتێ، بەد بەختیا عاقیبەتێ

ئەو حاکمێ تەختی جەسەد، هندی ئەداکت کارێ بەد
موحکەم دبێ لێ باب و سەد، پڕ غەم د بەحرا حەسرەتێ

حاکم تڤێ عادل بتن، دا شول ب کام و دل بتن
هەرچی ڤیا حاصل بتن، ئێمن بتن ژرەعیەتێ

سولطانیا دل دائمە، ئەعضاء ب ئەمری قائمە
گەر عادل و وەر زالمە، حوکمێ دکت ب قووەتێ

ئەو ڕەهبەرێ وی عەسکەری، ڕوح و جەسەد بو مشتەری
ئان ئاڤ دەلیلێ ئاگری، ئانی د کێشنە جەننەتێ

هەر حاکمێ زولمێ بکت، ئەمرێ خودێ ب جە نەبت
بدەستێ چەپێ کاغەذ دبت، ڕوژا حەشر و قیامەتێ

ڕورەش د بیتن وێ دەمێ، هاژونە بابێ جەهنەمێ
دێ مولتەقابت بە غەمێ، خالی ژ لوطف و ڕەحمەتێ

وەصیەتا من ل وەبت، داکەس نێزیک زالم نەبت
ڕەحمەت ژ بو وی دا هەبت، ڕوسپی دبیتن د ئاخرەتێ

نێزیکیا وان ژەهرە هەر، لەعنەت ژ بالا تێنە سەر
ڕاست و دروستە ئەڤ خەبەر، نەصا حەدیث و ئایەتێ

زالم دگەل زالم دبن، حاکم ل گەل حاکم دبن
عالم دگەل عالم دبن، بئعتیبارا ئولفیەتێ

هەمیا ژ جەمعا ئەولیا، دورە ژ ئەهلێ ئەشقیا
هەرچی تە ئەو ژ دل ڤیا، ئەو جینسەکن بە نیسبەتێ.

(*) ئەڤ هەلبەستا کو مە بناڤێ (شێخێ سفیانی) ناڤ کری خویایە کو بداوی نەهاتیە، چونکە ناڤێ (نوری) دڕێژا داوی نەهاتیە گوتن و هەروەها پێڤەچونا ڤێ هەلبەستێ د دەست خەتا کو مە دیتی لڤێ دەری تەمام دبو، لێ مە دیت کو هەلبەستا کو مە بناڤێ (حاکمێ ظولمێ بکت) بناڤ کری بەردەوامیا ڤێ هەلبەستێ یە و بڤێ ڕێزێ بداوی تێ:

گەر تێشنەیێ حوسنا وەتێ، گەر بو خویێ گەر نەخویێ
گەر باغەڤانێ باغەیێ، باغێ سەرای عیرفانەتێ

و ژبو تونەبونا دەست خەتا هەلبەستا (حاکمێ ظولمێ بکت) د دەستێ من دا، لجهەکی بڤی ئاوایی من دیتیە، بەلکی هین بەردەوامیا هەلبەستێ مایە.

هەروەها ژبو تونەبونا دەست خەتێن ڤان هەلبەستا ددەست من دا (بەیتا سەکەراتێ، کەس بحالێ من نەزانی، قەنج و ئەولییاء، شێخ و مرید، گەلی صوفی فەقیرا، دل، حاکمێ ظولمێ بکت، قەنج و خراب، شاه و میر، حەمد و شوکر، ئەهلێ حظورێ، نوری بریفکی ئەصلێ ئەو، شیعرا موبارەک، گەلی یار و برادەر، نصحەت، ئەبوبەکرێ شیبلی) یان پڕ بزەحمەت دهاتنە خوەندن، دبە کو هنەک شاشی دناڤ دا هەبن پشتی کو چەندین ماموستایێن پسپور لێ نێرین، مە بڤی ئاوایی چاپ کریە. (زاهد بریفکانی)

عەیان: بەیان.
پەناه: پشتیوان.
ئەعضاء: ئەندام.

***

رباعیات «چار مالکیێن (چوارینەکانی) شێخ نورەدینێ بریفکانێ»

(١) چار مالکیا شێخ نورەدینێ بریفکانی ل سەر هەلبەستا شێخ ئەحمەدێ جزیری:

سەر سەر بدامە، با تاج و هامەت
یەک عشوە دامە، شاهین شەهامەت
عەرعەر خەرامە، بقەد و قامەت
یەک بوسە دامە، با سەد قیامەت

دەر بوسەیێ دین، من داد و ئیمان
حەتا ڤەرستن، هیڤی ژ بەر جان
یەک بوسە دامە، ئەوول ب ئیحسان
ئاخر ل من کر، جورم و غەرامەت

دەر حوسنێ بەرقێ، جانێن مە سۆتن
ناکم چو فەرقێ، نایێتە گوتن
ژ ژەنگێ زەرقێ، دلدا بشوتن
جاما سەدەف بەین، رند و کەرامەت

جاما سەدەف بەین، رندی بەلا خیز
نابێ ژ وێ کم، ولّلاهی پەرهیز
ژ هەردو چەشمان، تێ مەستی خون ریز
نورا دو چەشمان، کێ دی سەلامەت

قەلبێ پەریشان، دەر حوسنێ ئێشان
ڕەشتوزە نیشان، تێ حەلقە کێشان
ل دەرد و ئێشان، پەیکان و نیشان
مە ژهەردو چەشمان، «چەهڤان» کفشین عەلامەت

عشقێ کرین تا بێ فکر و حەزبوم
پەروانە شەمعێ، ئاشفتە لەزبوم
ڕەسوایی عشقێ، نە تەنها ئەزبوم
کەس دی زەمانان، حوب بێ مەلامەت

حوببا تە نایێ، دەر بەحث و دەفتەر
بلبل ژ وەردێ، حەیران و ئەبتەر
دو سوجدە فەرضن، فیلحال ب بەین بەر
دەما خویابن، ئەو قەدد و قامەت

بێ مروەت ئینکار، ئەهلێ عینادێ
جانێ ڕەقیبی، جادر فەسادێ
دا عەیبێ رندان، نەکی بەبادێ
(نفوس قوم بها تسامت)

هندی بمینت عومرێ تە نوری
بێهودە لازم، پڕ بادە خوری
مەلا ل عومرێ بێ فایدە بوری
کوشتنا بزوڕان، قەهر و نەدامەت.

شاهین: باز، هەلّو، (تەیرێ باز).
بوسە: ماچ.
جام: شیشە، پیالە.
بین: ببین، ببینە، بنێرە.
خیز: هەلسان، لێ پەیدابون، لێ ئەبارێت.
پەرهێز: دورکەوتنەوە، دەست لێ هەلگرتن، پارێزی لێ بکەم.
پەروانە: پەپولە، پەلاتینک، پەلپەلاتینک.
ئاشفتە: پەریشان، پەرێشان.
رەسوا: بێ ئابڕوو.
حوب: خوشەویستی، حەزکرن، حەژێکرن.
بێهودە: بێ سود، بێ فایدە.

***

رباعیات «چار مالکیێن شێخ نورەدینێ بریفکانێ»

(٢) چار مالکیا شێخ نورەدینێ بریفکانی ل سەر هەلبەستا شێخ ئەحمەدێ جزیری:

کافی من ژ دلبەرێ، هەر موژدەیێ حیمایەت
یەک نامەیێ زەرفشان، مەکتوبەتێ ویلایەت
ئەووەل کو یارێ دامە، یەک ذەرٟە یەک عینایەت
قسمەت مە خەمر و جامە، د دەفتەرا هیدایەت

شەهوارێ شاهێ خانان، (در بهر إین) گەدایان
باطن ب لوطف و ئیحسان، ظاهر تکت بەلایان
حوسن و جەمالێ جانان، نادێریتن تو پایان
هەرچێ نەبیت بیدایەت، ئەصلەن نەهێن نیهایەت

من دینە دەر بیدایەت، دلبەر ل من دنێڕا
یارێ ب لوطف و مننەت، پڕ عشوە دی مە ڤێڕا
فەیضا عولومێ حیکمەت، جاما سەدەف دگێڕا
مە ژدەستێ موغبەچان دیت، ب موصحەف و ب ئایەت

گەه جام و گەه خڕوشی، هوشی مەدان دپوشی
پیرێ موغان کو نوشی، دیتن صەفا و خوشی
عارف حەتا نەنوشی، ژ دەستێ مەی فروشی
غائیب نەبو ژ هوشی، پەیدا نەکر ویلایەت

سالک ب علمی لەو هات، دا کەسب بکت صیبابات
هندی هەبت عینایەت، صەییادێ شێرێ غابات
گوناه و ذەنب و طاغات، هلناگرن خەڕابات
کەسێ بڤێ دەری ڕت، دڤێ بکت ڕعایەت

دل گرت و کلبتانی، مەجذوب و کەر ب کەر کر
هندی وجود و هەستی، وڵڵاهی ژێ ڤەدەر کر
عشقێ ژ هەردو چەشمان، ئەووەل د دل ئەثەر کر
لێ ذەڕە ذەڕە ئاخر، سۆتن کر و سیرایەت

سێ سەد سەلام ژ من دا، ل شاهێ مەنزلی بت
مەنزلگەهاتە جانم، فەرضە تە چاڤی لێ بت
شاکی ئەلسیلاح هەردەم، ب کوشتنا مەلێ بت
گازندەیان ژ کێ کم، ژ کێ بکم شیکایەت

شکلێ دنێ یێ تاری، جان و دلان دخوتن
نارێ جەمالێ خوبان، بێ شک هەمی دسۆتن
جاما د دەستێ شاهد، ژەنگێ ژ دل دشوتن
پیرێ موغان ژ ڕندان، وەه وەه دکر ڕیوایەت

جاما خەزف د دەستی، ڕندان کو صەف دبەستی
یێکسەر نەمامە هەستی، دل دی کو حەلقە بەستی
ئەطواری عشق و مەستی، ئەسراری بت پەرەستی
تەقریر و سەد ڕیوایەت، ناکت لبو کیفایەت

حوببا سیاهێ خالان، دنیا و دین دنەخشت
سالک د خەلوەخانان، جانێ شرین دبەخشت
لییەطمەئیننە قەلبی، عەینولیەقین دبەخشت
عەینولعەیان دڤێتن، کافی نەهن ڕیوایەت

نوری ژ دل تو شایی، هەر چەندی پڕ بەلایی
دل بەند و مەهوەشایی، لەو دین و موبەتەلایی
میری و پادشایی، مویەک لنک مەلایی
نادم ب مولکێ عالەم، یێک ذەڕە یێک عینایەت.

موژدە: مزگینی.

گەدا: دەریوزە، فەقیر، دەروزی، سوالٚ کەر.
پایان: دەماهی، داوی، کوتایی.
نەهێن: تونە، نیەتی.
عشوە: ناز و جوانی.
موغبەچان: (موغ: پێشەوای ئاینی زەردەشت).
خرۆش: نالە و هەوار.
پیرێ موغان: زانایێ زەردەشتی.
صەییاد: ڕاوکەر، نێچیرڤان.
خەرابات: مەیخانە.
چەشم: چاڤ، چاو.
سیرایەت: شوێنی دانا، تێپەڕبوو.
نار: ئاگر.
خوبان: جوان، لایق.
جام: پیالە، شوشە.
پەرستی: پەرستن، عیبادەت کرن.
سیاهێ خالان: نیشانێن ڕەش، خالی ڕەش.
بەخشت: پێشکەشکرن، پێشکەشکردن.
مەهوەشاء: مەبەست (ڕوییێ تە وەک هەیڤێ یە، وێنەت وەکو مانگ وایە).

***

رباعیات «چار مالکیێن شێخ نورەدینێ بریفکانێ»

(٣) چار مالکیا شێخ نورەدینێ بریفکانی ل سەر هەلبەستا شێخ ئەحمەدی جزیری:

شەه ب رەحمەت نەبتن، چاکەشییا دێ چکت
بخو لایق نەبتن، حیکمەتێ شەددادی چکت
کەس بە دادامە نە پرسیت، گیلەه و دادی چکت
تە نەبت داد و ڕەسەک، بێهودە فەرهادی چکت

قووەت و کارێ نەهن، گەر کو نەصیبێ مری بت
کی ب یارێ دگەهت، دەستێ ئیرادەت لێ نەبت
ب شرینی نە گەهت، دەستی ئەگەر ڕوستەمی بت
دێ ب بازوییێ ملان، شبهەتی فەرهادی چکت

ژ ئەزەل قسمەت و ئەمەد، وە نەصیبا مابت
دا سلوکا مە نەسق بیت و مووافقی ڕابت
فاعلەک لازمە دا فعل و ئەثەر پەیدابت
گەر تو حەددادی نەبی، کورەیێ حەددادی چکت

ب چ ڕەنگی کەسێ بێ وەصل دبێ واصلی بت
ژ هەمی گومرەهی و دل ڕەشییێ فاصل بت
مومکینەک دێ هەبتن، داکو طەلەب حاصل ببت
صەید و نێچیر کو نەبت، تولەیێ صەییادی چکت

تە سەعادەت نەبتن، ڕوژی ئەزەل حوکمێ قەدیم
بچێ وەجهی دگرت، ڕوحێ ئەڤی عەظمێ ڕەمیم
هەر گل و سەنک دبتن، زێرە ب تەدبیرێ حەکیم
قابلییەت کو نەبت، حیکمەتێ ئوستادی چکت

ما دبت زێرێ شبیت سەدمەتێ حەککاکی نەبت
لێ دبێ جەوهەرێ سەر، بێ دل و ئیدارکی نەبت
کان بە گەوهەر دچکت، گەوهەر ئەگەر پاکی نەبت
تو بەصیرەت کو نەبت، سیرەتێ ئەجدادی چکت

چ موبەڕڕاسەت ژ هەر نەقصێ عیوبان حاشا
هەیە غائب ژ دنێ، عشوە کو جویان حاشا
زێر و زیوەر دکرن، جەلبێ قلوبان حاشا
حوسن و پڕ ذاتی نەبت، قامەتێ مەییادی چکت

وەرە یا حوسنێ حەبیبان، دلی یەک جلوەدەیێ
ژ جەمالێ هەی هەی، بکرە تو یەک بادەتەیێ
عاشقێ مەستی ب عشقێ، نییە حاجەت بە مەیێ
واردێ وارد و ئەحوالی ب ئەوڕادی چکت

ئەر تە بەلقیسی هەبت، لازم دێ هودهودی بت
ژ سبا بێت و بتن، نامەیێ نامولحەدی بت
تە غەرەض فکرە کە تا یێک، و ل یێک مورشدی بت
سالکێ طالبێ ئیرشادێ، بە بەغدادی چکت

طەلەب و جوهد و ئەثەر، دل ژ ئەوان تەختی کەهن
چ ئەسیرن کو جەسەد، دەستی ل سەر دەستی نەهن
جوهدە و سەعی و طەلەب، بێ ئەثەرەک صافی نەهن
تونە بێ پەردەنشین، چاکەر و قەووادی چکت

حوب نەبێ سەعی و طەلەب، جوملە بخو عەینی سەراب
دا بنوشین ب دلێ بادەیێ نەنگوری شەراب
چ ئەثەر دی ل بەری خارە بکت قەطرەیێ ئاب
قەلەمێ ما ب دوو سێ، قەطرەیێ زوها دچکت

ب خشوعێ و رکوعێ ڤەدبت قەلبێ جەلا
وەرە نوری هەمە بورین ل مە خوشی و بەڵا
دێ ژ حەق جاذبییەک دل بگرت وەرنە مەلا
ژ ئەزەل گەر تە بیدایەت نەبت، ئیرشادی چکت.

شەه: شاه، مەلک، حاکم.
داد: فریاد، هاوار.
گیلەه: گلەیی.
بێهودە: بێ سود، بێ فایدە.
بازو: قوڵ، باسک.
گومرەهی: ڕێ ونداکرن، رێگا لێ ونبون.
گل: خاک، ئاخ.
سەنگ: بەر، بەرد.
گەوهەر: ئالتون، زێر و زیڤ.
موبەڕڕا: بێ عەیب، پاک (موبەڕڕاست: بێ عەیبە).
عشوە: ناز و جوانی.
جویان: گەران، تاقیبکرن.
زیوەر: زیڤ، زێو.
قامەت: بەژن و بالا.

جلوە: خو پیشاندان.
ئەوڕاد: ورد و دەعا.
کەهن: کە هەیە، کو هەیە.
نەهن: نییە، نینە، تونەیە.
چاکەر: نوکەر، خزمەت کار.

***

تخمیسات «پێنج مالکی»

(١) پێنج مالکیا شێخ نورەدینێ بریفکانی ل سەر هەلبەستا باپیرێ خویێ چارێ شێخ شەمسەدینێ قوطبێ ئەخلاتی یێ بریفکانێ:

دەر نەخستینە تە بازوییێ سیمین، ل مە مشت
د قیدەمدا ژ د قەوسێن تە ل دلدا مە گەهشت
جگەر و سینە عەجەب، سەمتنە تیر و ڕم و خشت
دەردێ عشقێ وەه ل من، ڕوژی ئەزەل کر سەر نڤشت
هەر ژ هنگێ دلێ کول بویە، چو بریانێ برڕشت

بەسە قسمەت ژ دنێ، کاکولێ ڕەشتوزێ صەمەد
گول و نەسرینێ زوجاجی، قەدەح و جامێ جەمەد
مە کو نوشی ژ مەیێ وەحدەتێ ئەڵلاهوئەحەد
ئەڤ دلێ کول سوز و دەردی، ژ تە بەسن تا ئەبەد
نەمتڤێ، حور و قصور و جوملە لەذذاتێ بەهشت

قەت عەجەب نینە ژ من ظاهر ببن پڕ موعجیزات
قوطبێ عالەم بین و دل دەریاییێ عیرفان، دەر ثوبات
سرڕ ئەلەم نەشرەح ژ بو قەلبێ مەیێ غەمگینی هات
هون مەبێن کەڤ دەردە ئەڤرو، ڕاستە دلمێ کول خەلات
ئەڤهە میراث هاتە بالمن، قەڕن بە قەڕن و پشت بە پشت

دلبەرم ئەڤ جەرگە تێکدا بویە بریان و کەباب
ئەم کرین مەیتێ ل سەر تەختی، نە گوفتار و جەواب

میحنەتا عشقاتە جانا، دل کرە بەحرێ عەباب
دەرد و عشق هەردو جەمابون، هاتنە سەر دلێ خەراب
لەو پەڕات ئەڤ دل کە هنگافت، هەم ب شیر و هەم ب خشت

دەر طەلەب کاری، تە سەر سەودا و دل هائم بکم
خدمەتەک بێ غەش ل بو مەحبوبێ هەر قائم تکم
ڕوژ و شەڤ چەشمێ مە خەو نایێ، و خەو صائم تکم
طالبێ دیدارێ یارم، جوستو جو دائم تکم
گەر خەڕاباتەست و مەسجد، وەر چ کەعبەست و کەنیشت

من ژ مەقصودا تنێ، هەر دل مرادەک ژێ دخوەست
پڕ ضەعیف بو من ژ جوستو جوی دلبەر، جان و پوست
شوکور لیللاهی غەمێ تەحل، من ژ بەر ڕابون چوست
هەر ژ هنگێ وەر کو بوییم، ئاشنایێ دەردێ دۆست
تەرکییان خوم کردی هەر کەز، لێ نەڤێتم مال و چشت

دیسا ئاڤابو ل من، ئەڤ مالێ گوڕستانێ دل
هجرێ دیداری ڕهابو، ماهێ تابستانێ دل
جورعەیەک بادی ڤەخوارم، پێ ڤەژی مەستانێ دل
لەشکەرێ عشقێ عەلەم ئینا ڤە شەهرستانێ دل
غارەت کر ئەهلێ شەهر، چەند کێک دبون هور و درشت

ئەحسەنەڵلاە چو ژ ڤێ مەیدانێ دل جەورا ڕەقیب
قسمەتەک بێحەد گەها من، وەصلێ دیدارێ طەبیب
گەه ژ وەصلێ، گەه ژ هجرێ، خوش مراد بو خوش نەصیب
چندکێ، ئەز بگریم ژسوز و دەردێ هیجرانێ حەبیب
هەر کە پێژابو لگیانم، ئێسترانم جوملە ششت

حەیفە سالک دەر طەریقا دلبەران کاهل ببی
دێ بگیاندانێ خودان بەخت بی، و هەم واصل ببی
جان بشو با لیفێ عشقێ، بەلکی ژێ حاصل ببی
گوتم ئەی دل قەت نەبی جارەک ژ وێ غافل ببی
نوکە بێ شک هەست غەفلەت، لاڵ د دەستێ فعلێ زشت

قەت ژ غەیری ذکرێ دلبەر، من نەما بیت ئینتیزار
تا ل من کڤنی دپێچن، ئەز ل سەر تەختی شوار
دل برینداری تە جانا، خوش دفکرت بێ قەرار
مەحوی نابیتن ل بەر دلمێ خەرابم نەقشی یار
تاکێ مەسکەن قەبر و بالینم ب بیتن، بەردێ هشت

ئاە من دەر سینە بێ حەد محنەت و غەم لێ جەمان
ئەی نکو کارم حەبیبا، دل مە دەریایێ غەمان
لوطف و ئیحسانا تە نوری، دائیمەن هەستی گومان
تا ڤکەنگی مونتەظربم، صەبر و تاقەت من نەمان
ئەی حەبیبا وای ل من، کەڤ خەلوەتیت یێکجاری کوشت.

بازو: بال، قۆڵ، باسک.
سیمین: زیڤین، زیوین، سپی، زیڤ.
مشت: پەنجەلێکنراو، لێواولێو، مست.
د قیدەمدا: د هەنگاودا، د هنگاڤدا، ژ کەڤن دا، ژ بەرێ دە، لەمێژەوە.
سەمتن: سماندن، کونکردن.
خشت: خەنجەر، جورەکێ تیری یە.
کاکول: پەرچەم، فڕ.
ڕەشتوز: ڕەنگ ڕەش.
صەمەد: بێ نیاز.
جامێ جەم: (جام: شیشە) (جەم: جەمشید پاشایێ ئیرانێ).
دەر ثوبات: بێ حەرەکە، ثابت.
ئەلەم نەشرەح: ئیشارەتە بو ئایەتەکا قورئانێ (ألم نشرح لک صدرک).
بریان: سوهتی و شەوتی، برژاندن.
مەیت: مری، مردو.
گوفتار: ئاخفتن و پەیڤین، قسەکردن، گوتن.
جەواب: بەرسیڤ دان.
عەباب: پێل، شەپوڵ دار، مەوج.
دل هائم: دل سەرگەردان.
غەش: بێ خەوش، خاوێن.
قائم: دائم، حازر.
چەشم: چاڤ، چاو.
صائم: بەڕوژو، بڕوژی.
جوستو جو: پڕسیارکرن، گەران بەدوای شتێک، (تعقیب).
پوست: پیست، پێست.

چوست: بلەز، چوست و چالاک، زو.
گورستانێ دل: بمەعنای (لەشی مروڤە).
ڕها: ئازاد، (رها بو: ئازاد بو).
ماهێ تابستان: (ماه: مانگ، هەیڤ، هیڤ)، (تابستان: هاوێن، هاڤین).
جورعەیەک: فرەک، قورچەک، قومێک، قومەک.
شەهرستانێ دل: شوێنی دڵ، شوێنی مانەوەی دڵ، مەسکەنی دل، ڕوژی بەرێ ، ڕوژی ئەلەست، (وشەی شەهرستانێ دل ئەبولفتوح عومەر بن ئەمیرەک شێخی ئیشراقی داینەوە وەک شەهرستانی جان).
جەورا ڕەقیب: ئازاری ڕەقیب، ئێشانێ ڕەقیب.
هجران: دوری و بتەنێ بون، فیراق.
سالک: ڕێ بر، ڕێبوار، (مسافر).
کاهل: پیر، کال، پیرد، بێ هێز.
گیاندان: جان فیدایی، خو فیداکرن، خو گوری کرن.
لیف: لیفە، لیفک، لفکە.
ئینتیزار: چاوەڕوانی، لبەندێ.
کڤنی :کفنێ مرنێ، کەفەن.
تەختی شوار: تاتە شور، کەڤر و تەختێ مریا لسەر دشون، تەختی مردوشور.
ئیحسان: چاکی و باشی، قەنجی.
هەستی: سامان، سەروەت.
گومان: شک.

***

تخمیسات «پێنج مالکی»

(٢) پێنج مالکیا شێخ نورەدینێ بریفکانی ل سەر هەلبەستا شێخ ئەحمەدێ جزیری:

ئکسیرێ جەمالاتە، ژ دل ڕەنگ و صەداگرت
وێ حوسن و جەمالێ ژ خورا، سینە خوجاگرت
لەو جەوهەرێ عشقامە، ژ دل تا سەر و پاگرت
قەلبێ مە شبهی زێر و ژ فەیضاتە، جەلاگرت
ما ڕوسییەه و صفری صیفەت، ڕەنگێ صەفاگرت

ئاینەیێ دل گرتنە سەد جلوە ژ بەرقێ
ساقی ژ صەفا دانەمە سەد جامەیێ ذەوقێ
حەتا کو مە سۆتن دل و جان، هەردو ب شەوقێ
تەشبیهێ جەسەد دل مە دنێڤ ئاتەشێ عشقێ
دێ قەلب و حەقیقەت بت و ئکسیرێ هوماگرت

دل فەرضە ببت قەلبێ د ئەطوارێ طەریقەت
تەوحید و فەنا هەم برِتن، ڕاهێ شەریعەت
ئەنوارە ژ دل قەنجی ببن، وەصفێ طەبیعەت
سالک کییە هاتی ژ مەجازی، ب حەقیقەت
صورەت نە شوناسی و ب مەعنا، تە فەناگرت

ڕەهرایێ سلوکی ژ بەقایێ، کو سەبەق دا
نورەک ژ ویصالێ وەکو دی، سیرڕ و نەسەق دا
طاڤێ ل دنێ دا ژ جەبینا بورەقی دا
تەنها نە ل مە، لامعی حوسناتە شەفەق دا
عالەم بخو وێ حوسن و جەمالێ، دخوداگرت

داگرتنە میرێ فەلەکێ، لومە د وی زال
هندی دنڤیسی ل کتابێ، ژ مەرا قال
حاضری ژ تەرا عالەمی، سەر شبی گو پال
تەیغونی د دەستێ تە، زەهی دەولەت و ئیقبال
هەر چ تە بوێ ڕامێ دتورا خو، هوماگرت

جارەک تو ببین دەر دلێ مەهجور و کەدایی
ڕەشتوزەیێ قەوسییە، ل مێلاکێ گەهایی
ئەڤ بەخت و مرادامە، ژ دیدارە سیایی
جانێ خوە مەکر دانە د داما کو ڤەدایی
ئاهو صیفەت ئەو پێ حسیا، ڕاهی خەطاگرت

ئاهو صیفەتا غونچەلەب و قامەت و عەرعەر
شەب کاکولی صەحنا جەبەهێ، جامی سکەندەر
نائێتە چو قورڕان و شوباکان، زەریا زەر
عەنقا نە شکارا کە داڤا تو بچین ڤەر
داڤا کو ل عەنقا تو ڤەدی، باز و هەواگرت

ڕوژا ئەزەلی قەلپ مەکر زولفێ تە، شەهامات
نوشی مە ژ بادێ، کو ئەمین پیرێ خەرابات
هشیاری غائیبەت، کو ل مەیخانەیێ هەیهات
هەرکەس سەحەرێ طالبێ تشتەک ب چمەن هات
هن سوسن و هن سنبل و هن زولفێ دوتاگرت

خوش قسمەتە خوش طالعە لەو بەختێ نەصیبی
دەورا مە و ساقی مە بخو دەستێ طەبیبی
ئاها و فریادی چڕا دێ ژێ دلی بی
دەستێ مە سەحەر گرت و برین، سەیری حەبیبی
فیل لحالی ڕەقیبی ژ حەسەد، لەرزە و تاگرت

حینا وەکو تەیری مە ژ کەیفێ، قوقو هات
خوڕڕەم نەدەما جەور و جەفایاتە، ل دور هات
حەتا کو ل بەختێ مە سیاهی، ب سەهو هات
ئەو کەبکێ خەڕامات کو دکوزێ، ل قەبو هات
شاهینێ قەضایێ ب تەغافل، ژ خەوراگرت

سەد نەقشێ ل نەسرینە کشاندینە ل سەر وێ
ئوستادێ وەلی پەردە گییان، پەردە ل بەر وێ
هەرچی کو ددی قەت نەدبو، دەور و قەدەر وێ
زینهارە، کەسێ دەستی ببت ئەرقەمی سەر وێ
بێ عشوەیێ لەعلان تە ب تەسلیمی، ژیهاگرت

جانی خو فداکری، دو سالی و ل سەردا
غونچێن د حەبیبی ژ مەرا، نوشی ب قەردا
وەک تولەیێ دەرگاهی، مە عمرێ خو ژ بەردا
صەبرێ بەری شیرینە، وەهـ ئوستادی خەبەردا
لەو دل مە ب تەحلی و غەمان، خوڕڕەم و شاگرت

چالاَ وەکو یوسف ژ خوڕا، خەلوە چ هلدا
هەمرازێ ئەوین، لەو ت شفایێ دلێ کول دا

ئەمما ژ هلالێن تە د قەوسێن تە ژ ملدا
هەر نشتەر و شەوکێن کو حەبیبێ مە ل دلدا
من یێک بە یێک و تێک ل دەردێ خوە، شفاگرت

دەردێ مە شفاگرت و مە دل حەلقەیێ شەب کر
صەبرێ مە نەما، لەو مە ژ وێ ب یەک ئەدەب کر
کرمانجە دنوشیت، دەما قەصدێ عەرەبی کر
عاشق ژ غەمێ سایەیێ وێ، جامێ طەلەب کر
پڕ عەقلی د دێرت، مە ژ قسمێ حوکەماگرت

سیمین سەقەرێ پڕ دوش و خونرێزێ زمانان
پەنجا دگەهین، دل و مێلاک و جنانان
ئەی شاهێ شاهان، لەب شەکر و قەند و زبانان
صەف صەف نە تنێ گەزمە دبارن، ژ کڤانان
دل کاکولێ زولفا ژ کەمەندی، ب تەباگرت

هندی هەیم، ئەز تێشنە دلێ زولفێ کەمەندی
سیمین زەقن و خال و خەطێ گەردەن و زەندی
پەروانەیێ حوسنێ و ل سەر طەبعێ سەمەندی
دێوانە هەری دینە، دڤێ سلسلە بەندی
کو موستەحەقی خوسرەوی خوبان، ب جەزاگرت

خوبان ب چڕاگرت و چەشا زەهرێ هەلاهل
مەدهوشی دەما تا ب ئەبەد، شبهەتی بلبل
کەلجوهرەیێ سۆتن ل مە ئەڤ، جان و دلێ کول
پەیوەستە دوو فێرس ژ مەرا، دابەرزین دل
زولفان کو چەپ و ڕاستی لائوغیلمە، جەماگرت

پەیوەستە دوو فێرس ژ مەرا، کەرب و حەسەدبت
نشتەر ژ ئەوان دەر دلێ کول، تا ب ئەبەدبت
هەی هەی ژ کڤانێ تە مەکر، سڕڕێ صەمەدبت

قــەوسێ دوو هیــلالان کــو ل ســەر بــورجێ ئەســدبت
بو شـــوهرە د عــامی عــەمــەل ئەنگوشت، نماگــرت

نوری تـە دزانم ژ ئەڤێ، چـهـــــرەیێ قــــــورِمــــــز
ســـەد ئاه و فـــغـــانن ژ کـــول و سنبل و نێــرگــز
زانم ژ تـە ئابادە کــــــودا غـــــونـچـــــەلـەبا مـــــز
شـعـرا تە مـەلا سـیـحـرێ شـەکـر زێرە ب مـوعـجـز
زانم ژ لـەبێ لـەعـلـێ، تـە ئـەڤ لـەفظ و ئـەداگــــــرت.

ئکسیر: جەوهەرێک کە ماهییەتی ئەجسام دەگورێ بو نموونە (جیوە دەکاتە زێو، مس دەکاتە ئالتون).
سینە: سنگ، مەبەست (دل) ە.
خوجا: جێ خوگرتن.
جەلا: ڕوگەش.
سییەه: ڕەش.
ئاتەش: ئاگر.
شوناس: ناسین، نیاسین.
ڕەهرا: (ڕەهرەو: ڕێبوار).
جەبین: ئەنی، هەنیە.
بورِەق: شەوق.
زال: دەسەلات، دەستهەلات.
دەولەت و ئیقبال: خوش بەختی.
ڕام: کەوی.
تورِ: شەبەکە.
هوما: مەلی خوش بەختی، تەیرێ خوش بەختیێ.
ئاهو: ئاسک، غەزال.
خەطا: بەشەکە ژ چینێ، بەشێکە لە چین.
شەب: ڕەش، تاریکی.
کاکول: شەرچەم.
جامی سکەندەر: پیالەی شاه ئیسکەندەر.
عەنقا: تەیرەکە بچاڤان نائێتە دیتن، مەلێکە کە بەچاو نابینرێ چونکە تیژپەڕە.
پیرێ خەرابات: پێرێ مەیخانە.
نەصیب: قسمەت.
سەیر: تەماشا، دیتن.
فیلحال: یێکسەر، هادر د گاڤێ.
حینا: دەما، کاتی، چاغا.
خورِڕەم: شاد، دلخوش.

شاهین: باز، هەڵو، ئەیلو، (تەیرێ باز).
زینهار: هوشدار، ئینذار.
ئەرقەم: ئاماژە پێ کردن، ئیشارەتێ پێ بکە.
لەعل: جورێک موجەوهەراتە.
عشوە: ناز و جوانی، نازکرن، نازکردن.
تولە: توتکەسەگ. سەگێ بچوک.
غونچە: گول کە هێشتا نەکراوە.
لەب: دەڤ، دەم.
چالا وەکو یوسف: ئیشارەتە بو ئەو بیرەی یوسف پێغەمبەر خستیانە ناو.
هەمراز: هاودل، شەریکی سرِڕ.
هلال: برو، بری، ئەبرو.
نشتەر: جورێکی لە تیغ (چەقوی نوک تیژ)، جورێک چەکە وەک خەنجەر.
حەلقە: بازنک، بازن، بازنە.
سایە: سیبەر، سێبەر، سه.
تێشنە: تهنی، تینو، تێنی.
سەمەند: مەلێکە کە لە ئاورە ناسوتێ.
خوسرەوی خوبان: پادشای جوانان.
خوبان: جوان، باش.
چەشا: چەشتن، تامکرن، تامکردن.
مەدهوش: سەرخوش، سەرخوەش.
پەیوەستە: چسپاوە.
فێرس: فەهرست، ناڤەڕوک.
ئەنگوشت نما: پەنی عالەم.
چهرِە: سەروچاڤ، دەم و چاو، ڕوی.
قورِمز: سۆر، سورد.

***

تخميسات «پێنج مالكی»

(٣) پێنج مالكيا شێخ نورەدینێ بریفكانی ل سەر هەلبەستا شێخ ئەحمەدێ جزیری:

شەمسا د فەلەک، نەما شبی داج
بو من کەشفی، ژ شیشەیێ عاج
ئەڤ عەرعەرە، شەطحە دایە حەللاج
شەمسا د خرامێ، سەر و غەنناج
جانان دبرت، ب عشوە تاڕاج

دەر غەفلەتێ بەر وجودێ هەستی
یێکسەر مە ژ هوشی، دل ڤەرستی
فنجانێ ڕەحیقە، لەو شکەستی
من دی سەحەرێ، دخوابی مەستی
بێدەنگ تەزەرو وە لالە دەڕڕاج

ئەنگوشتێ مە هادری، ژ دل گەست
سەرچەشمە سکەندەریمە، دەر قەست
ئەڤ سەخر و نیگار و نەقش و فەهڕەست
بشکەفتی ژ غونچە نێرگزا مەست
بو فەرقێ ژ سەر قەدیفێ تاڕاج(*)

باغەک مە کودی، چو بەدرێ شاڕق
ئەڤ بەرزەخێ مەجمەعولحەقائق
حینا کو هەلاتی نەجمێ طاڕق
جەبهەت کەشفی، ژ صوبحێ صادق
نوڕێ کە ڤەدا ژ سەر، شبی داج

هاتن ژ کڤان و قەوس و تیری
ئاور کو دسینە، جایی تگرتی
لەو فەرضە ل من، سجودێ شوکری

ئەلماسی نومانە، شبهێ مصری
دانین جگەری، مە دل کر ئامانج

عەقڕەب کو ژ بەڕقەعێ، کشاندن
کاکول کو ل عارضی، جەماندن
دوڕدانە ل جیدوکێ ڕەشاندن
نەسرین و بنەفشە تورزەئندن
ما وەردی ڕەشاندە شوشەیێ عاج

(ما أدعج حسن دعج عینین)
(حفّت بهما نهایة الزین)
ئەسوەد حەجەرەک مە دی، (لما بَین)
جوهتێ حەبەشان، (بطرفةِ العین)
ئانی قەدەرەک ژ ئەصپەهان باج

هەر حەلقە سیاهێ دائرێ میم
دامن ژ عەبیر و ئابێ تەسنیم
ئەڤ ڕەنگێ سفید و مەطلەعێ جیم
سیما کو نیما، نەما ل هش سیم
سیما ب ژ خوجلە، ما ژ ئیخڕاج

خونا جەرگی و دلی هەمیشە
وەک نابێ د سینەیێ پەریشە
ئەڤ طەلعەیێ دل، ژبەرا بەئێشە
مرئاتێ سکەندەری، ل پێشە
(بحر ولها العکوس أمواج)

میرئات کو جلوەیا بحەقی دا
داگرتی وجود و یێک نەسەق دا
صوبحێ کو دەما ظەلامی شەق دا
دەورا قەمەری ژ بەر، شەفەق دا
کو سپێدە ل فرقێ، سەرنیها تاج

دلبەر یەک و عشوە سەد هزارن
سەد شێوە کرشیمە، ژێ دبارن
عالەم هەمە لەو دبێ قەرارن
چەرخ و فەلەک و مەلەک دیارن
(شمسُ و کواکبُ و أبراج)

من دی کو ئەسەد نەما، ژ پڕ چەین
ناگاهی ژ من، ب جەنگلێ عەین
دل صەمت و خیرەدگەهادە، بەحرەین
زەهرە ب قورئانێ، قابێ قەوسەین
(والنجم إذا هوی بمدراج)

سولطانە ب چەشمناخو، جەم جەم
کیسرا و ئەمیر و شاهێ هەردەم
خەددامی ژ بو شەپالێ سەرطەم
دەنگێ مەلەکان، ژمەهستە زەم زەم(**)
ئەرواحێ ژ عشقێ، تێنە میعراج

عیرفانی، مەبێ حسابی ئەوجن
دوردانە نەتیجێن و د عەوجن
هەر مەسئەلە، سەدهزاری فەوجن
دل بەحرە و سەدهزاری مەوجن
عارف چ خەبەر، ژ بەحرێ مەوواج

ئەڤ نەقرێ صیفەت دەما ل من مشت
خونا دلی وەک ب نشتەرێ ڕشت
نوری نە دل و هش و خیرەد هشت
بوری و بە غونچەکێ مەلا کوشت
ئەو غونچەلەبا دەلال و غەنناج.

(*) د دەست خەتا شێخ مەمدوحێ بریفکانی دا ئەڤ ڕێزە ب پەیڤا (تاراج) تەمام دبە نەک ب پەیڤا (دیباج) یاکو زڤنکی د دیوانا جزیری دا چاپ کری.

(**) د دەست خەتا شێخ مەمدوحێ بریفکانی دا ئەڤ ڕێزە بڤی ئاوایی تەمام دبە (دەنگێ مەلەکان، ژمەهستە زەم زەم) لێ د دیوانا جزیری یاکو زفنگی چاپ کری وەهایە (دەنگێ مەلەکان، زێ مهێنە زم زم).

شەطح: وتەی بێ سەرەو بەرەی عورەفاء.
حەللاج: ئیشارەتە بو (أنا الحق مەنصورێ حەللاج).
عشوە: ناز و جوانی، نازی.
عەرعەر: باریک و بالابەرز وەک داری عەرعەر.
خڕام: بناز، بە ناز.
تاڕاج: تالان کردن، تالان کرن.
ئنگوشت: پەنجا، تبل، تلی.
هادر: دگاڤێ دا، یێکسەر.
سەرچەشمە: سەرچاوە.
سەرچەشمە سکەندەری: کانیێکە کە ئاوی ژیانی لێ دێت.
قەست: مەبەست، مەنزور.
نیگار: شێوە، نەقش.
بشکەفت: کراوەتەوە، ڤەکریە.
غونچە: گولا نە گەهشتی، گولی نە پشکوتو.
فەرق: تەوقی سەر.
تاڕاج: تالان.
جایی: جێی گرت.
عەقرەب: دوپشک، مەبەست (بری، ئەبرو، برو).
کاکول: پەرچەم.
دورڕدانە: دوڕددان، دانە سپی.
ئەسپەهان. ئەسفەهان باژێرەکە ل ئیرانێ، ئەسفەهان شارێکی لە ئێرانە.
باج: ضەریبەی ئیجباری.
سییاه: ڕەش.
سفید: سپی.
سیما: سەروچاڤ، دەم و چاو، ڕوی.
سینە: دل.
میرئات: ئاوێنە، جام، مرێک، قودیکا روناهیێ.
سکەندەر: ئیسکەندەر.
کریشمە: ناز و جوانی.
جەنگلێ عەین: برژەنگ، مژیلانکێن چاڤا، بژانگ.
خیرەد: عەقل، هوش.
خیرەدگەه: شوێنی عەقل و هوش، سەر. (خیرەد: عەقل و هوش).
ب چەشمناخو: ب چاڤێ خوە، بەچاوی خو.
مشت: مست، ناودەست.
نشتەر: جورێکی لە تیغ (چەقوی نوک تیژ)، جورێک چەکە وەک خەنجەر.

***

تخميسات «پێنج مالکی»

(٤) پێنج مالکیا شێخ نورەدینێ بریفکانی ل سەر هەلبەستا باپیرێ خویێ چارێ شێخ شەمسەدینێ قوطبێ ئەخلاتی یێ بریفکانێ ل سەر هەلبەستا بناڤێ (فیراق):(*)

ئەڵڵاه چ فەنابو ل مە هەر لەیل و نەهارِان
موستەسقییێ عشقێ تە، ل بەر ڕوژ و نزاران
تەرکم د کرن جوملەیێ صاحب، دل و یاران
ئەڤرو وەیم ئەز ژێکڤە نەناسم، کەر و بارِان
فەرقێ ناکرم ئەز نونکێ ژێکڤە، گول و خاران

مەحبوب بخو ئاگایە، کە ئەڤ دل برژیتن
ئەڤ عارفی بێ حەد ژ تەرِا خو دکوژیتن
وی دێ چ بتن قوطبێ موجەددید، کو نەژیتن
ئەی دۆستێ دلێ سوهتی، نە جار جاری د شەرتێن
وڵڵاه کە دلێ سوهتی کەبابەست، هەمو جاران

زرباڤ و ضەعیفم بخو دەر گەردشی ئاشوب
ئەڵڵاه چ مریدم ب ڕوحێ طالبێ مەطلوب
جانم چ بوهات ئەڤ قەبەسێ هجرێ تە مەحبوب
زەرکێ کو بویین دین و ژ دینێ تە و مەحجوب
شەڤ ڕو ت گرین ئەم ژ فیراقێ، وەکو باران

ئەم پیرێ خەرِاباتێ ئیمامێ قەدەمێ تە
هەم مەظهەرێ حوسناتە و بەحرێ کەرەمێ تە
ئەز کەفتمە بەر دەرد و جەفا و ئەلەمێ تە
ساتێ کە دکم نوحە و زاری ژ غەمێ تە
بێگاڤ ت خرِوش تینم و گریە بەر و داران

ئەڤ بەندەیێ موحصنم، بخو بوتخانەیێ گەبرم
ئەز تێشنەیێ وەصلم و نەما ظولمەت و ئەبرم
وەقتێ تە نەبینم بخو وەک ساکنێ قەبرم

یێک لەحظە و ساعەت مە نەما ساکن و صەبرم
مادام ئەزم وێ کەتی زارێ، ئەفعا و ماران

جەذباتەیە ئێخستی مە، ئەڤراز و نشیڤان
ئەم شبهەتی ڕوژین شەفەقە، ل بوط سلیڤان
گەه شبهەتی ئاڤم ل بیابان و ل شیڤان
گەه گەه وەکو دێوانە ت گریم، ل کویڤان
گەه بێ سەر و سامان ت چمە، قەریە و شاران

گەه خرقە دپوشم گەهی کرباسە ژ دەلقێ
گەه ذەوق و مەقامین گەهی پڕ قەبضە ژ قەلقێ
دەر حەقێ مە، عارف چ دزانی ژ ڤێ خولقێ
گەه ئێرڤە و وێرڤە دکرم صوحبەتێ خەلقێ
گەه گەه وەکو کونگر ت چمە، ثوقبە و غاران

سەد طورێ ژ حوسناتە، هەمی کەشفە ل بەر من
گەه جیلوە و گەه خەلوە د پڕ جەذبەهێ کر من
بیراقە هلینا ل سەرێ ڕۆم و قەجەر من
عشقێ تە حەبیب ئەڤ هەمو ئینانە ب سەر من
لەورا ت هەمو مەملەکەتان، کەفتمە زاران

قەطرا کو ژ کاسا سەرێ زولفاتەیە ڕشتی
ئەڤ شەمع و ویصالاتە، بو پەروانە کو کوشتی
حینا کو تە دەستێ خو، ژ بەنگێن ل مە مشتی
ئەز کەفتمە دەریایێ غەمێ تە وەکو کەشتی
هەیهات کە بچی غەرقەتێ بەحرێ، ڤە کناران

عشقێ وەه ب من کر کە ضەعیفم، وەکو مویی
ڕوخ زەرد کرم بەلکی کرم، هەرکی نەبویی
ئەی شاهدێ حالێ مە چ حالەست و چ گویی
ئەز نو، نەعەجیبم کە ئەوان عاشقێ چویی
ئەحوالێ دلێ سوهتییێ وان، تاکو بژارن

(قـــد أحـــرقنى الحب و قـــد فـــتت أكـــبـــاد)
زيرا كــــه نەبوييم ژ غــــەمێ فــــرقــــەتێ ئازاد
لـەورِا ژ وجــودا خــو، هـەرِفــتــيــمــه ژ بنيــاد
ئەڤ خــــەلوەتـی بێگاڤ تکەتە نالـه و فــــرياد
مــــەعـــذور بكرن هـون ب كـــەرم ژێ گـــەلی ياران

نوری ژ ويصـــالێ قـــەدەحـــەک جـوملە چێـشی بو
لـەورِا بوجــــودا خــــو ژ نـەسلێ قــــورِەشی بـو
جـدێ مــەيە شـەمـدين چبـو قـوطبێ قـورِەشی بو
دەر عـشـقێ مـەقـامـات و كـەمـالێ، كـو مـەشی بو
شـەب تا سـەحـەرێ سـاكنێ هـەر، كـوه و قـەفـاران.

(*) صـادق بەهائەدين ئـامێـدی د پرِتوكـا خـوەيا بناڤێ (هـوزانڤـانێت كـورد) دبەشـا كـو لسـەر شـێخ نورەدينێ بريفكانی نڤيسی، د روپەل ٤٣٣ دا دبێت: پێنج مالكييا سەيدا نورەدينێ بريفكانی ل سەر هوزانا ئەڤينی (غـەزەلا) باپيرێ خـويێ چارێ سـەركـێشێ رِەوشـەنبيـرێت چاخ و دەمێ خـو شـێخ شـەمـسـەدينێ بريفكانـی. سـەيد عـەبدولحـەمـيـدی سـالا ١٢٧١ه (١٨٥٤-١٨٥٥ز) ئەڤ پێنج مالكييە د دەست خەتەكێ دا نڤيسييە.

موستەسقی: تهنی، خەريبی، تاسەی ديتنی يار.
نزار: نسار، سيبەرا چيا.
برژيتن: دل كەوتن.
قوطبێ موجەددید: جەمسەری تازە، قوطبی تازە بەرزترين پلەی تەصەووف ئيشارەتە بو (شێخ ئەحمەدێ سرهندی).
گەردشی ئاشوب: (گەردش: خولانەوە، لدور خوە زڤرين)، (ئاشوب: هەرا و بشێوە).
قەبەسێ هجرێ: (قەبەس: تيشک، چرا)، (هجر: دوری).
جەفا: رەنج و زەحمەت، دوركەوتنی خوشەويست.
ئەڤ بەندەيێ: لڤر تێ وێ مەعنا (ئەز بەندەيێ) ديارە دوێ سەردەمێ دە وەها دهاتە بكارئانين.
موحصنم: لەحەصاردام، گەمار و دراو.
بوتخانەيێ گەبرِم: (بوتخانە: جهێ عيبادەتا سەنەما، جێگای بوت پەرستی) (گەبرِ: پەيرِەوەكانی دينی زەردەشت).
تێشنەيێ وەصلم: تهنييێ گەهاندنا هەڤ، تينوی بەيێک گەيشتن.
ئەبرِم: (ئەبر:عەور، هەور).
جەذباتەيە: كێشانا عشقا تەيە بئاليێ من ڤە.
بوط سليڤان: دوو ناوچەن لە كوردستانی باكور.
بيابان: قومستان، صحرا، (صحراء).

شيڤ: دۆل، گەلی، نشێو.
گەه: جار جار، جارنا.
خرِقە: جورەكی عەبايە، نەوعەكێ عەبايە.
دپوشم: ئەی كەمە بەرم، دێ كەمە بەرخوە.
كرباسە: نەوعەكێ قوماشييە، جورەكی قوماشە گران بەهايە.
ژ دەلقێ: پارچەی رزيو، جلی دەروێشان.
قەبضە: دلگيران، بێن تەنگی و قەبزبون.
جيلوە: خونيشاندان، دەركەوتن.
خەلوە: چولی، (صوفی خەلوەت نشين).
بيراقە: ئالا، پەرچەم، بەيداخ، ئاڵ، عەلەم.
قەجەر: عەشيرەتێكی توركن لە ئێران، حوكمی ئێران گرتيان بەدەست لەناوەی (١٧٧٩-١٩٢٤ز).
زولف: بسک، پرِچ.
پەروانە: پەلاتينک، منمنيک، پەلپەلاتينک.
مشتی: لەناو دەستی، لناڤ مستا دەستی.
مويی: موی، موو، می.
رِوخ زەر: رِو زەرد، رِەنگ زەرد، نەخوش و زەعيف.
هەركی نەبويی: ژئەساس نەبويم.
چ گويی: چی دەڵێی، چ دبێژی.
زيرا: چونكە.
فرقەت: ژێكڤەبون، ژهەڤ جودابون، دوربون.
ژ بنياد: ژ ئەساس، ژ كوک.
چێشی بو: چێشتی بو، تام كربو، تەعم كربو.
نەسل: رەگەز.
شەمدين: ئيشارەتە بو شێخ شەمسەدينێ ئەخلاتی و نازناڤێ ويە دهنەک هەلبەستان دا.

***

تسدیسات «شەش مالکی»

شەش مالکیا شێخ نورەدینێ بریفکانی ل سەر هەلبەستا شێخ ئەحمەدێ جزیری:

مە حەجەر ئەسوەدی قەستن، چەپ و ڕاست
سەعی و ئیحرام کو هەستین چەپ و ڕاست
ل سەران لالە کو ڕستین چەپ و ڕاست
خلف و زنجیرێ ڤەڕستین چەپ و ڕاست
نێرگزێن شەنگێ دمەستین چەپ و ڕاست
ساقییان جامی ددەستن چەپ و ڕاست

ساقییان جامی ددەستن ژ شەڕاب
بلبلان نەشئە دگەستن ژ گولاب
وێ دبارن ل مەڕا پەنجە عیقاب
چ سییەه مار و عیقابن چ غوڕاب
ڕاست و چەپ دانە جگەر سینە کولاب
عەرعەرا شەنگێ دمەستن چەپ و ڕاست

عەرعەرا شەنگێ تنێ من ئەوە غەم
هەنە دەر دل مە ژ وێ دەرد و ئەلەم
چ ژ وان هاتنە جانێ مە ستەم
زولف و سنبل ژ شەهینشاهێ حەڕەم
توخ و عالا کو خویابون ژ عەجەم
عەرەبان تیپی شکەستن چەپ و ڕاست

حەبەش و ڕۆم و عەرەب لێک داین
شەڤ و ڕوژان وەه د جەنگێ داین
هەمە دنیا ژ ئەوان شەیداین
ئەی حەکیم ئەڤە چ حیکمەت هاین
بەر ڤ شەرقی و سەحەر وەستاین
هیندوین ڕوژێ پەرستن چەپ و ڕاست

بەر ڤ شەرقی و ددەستان هەیە نپەگ
نوشی دان ئەهلێ فرشتە و خەرچەنگ
تێ سەمایێ ژ ئەوان خارەیێ سەنگ
تو بنێر ئەڤ چ موناسب یەک ڕەنگ
قەیصەرێ ڕۆمێ ل سەر حەددێ فڕەنگ
طوپ و زنجیری ڤ بەستن چەپ و ڕاست

چ ڤ بەستینە ل ئەنیێ لەچەکێ
د هەژینت وە ژ گورزێ شەلەکێ
هەر ژ بەخت و مەه و زالا فەلەکێ
بەلکی جارەک بمەرا دت خەنەکێ
هەردو دەستێن خوە حەمائیل شەڤەکێ
مە ژ بو یارێ دخوەستن چەپ و ڕاست

ژ ویصالێ تنێ یێک ذەڕڕە بدەت
ب تەساموح مە تڤێ جامە بدەت
ل دنێ شوعلەیێ مەهتابێ بدەت
ژ تە فەرمان ل سەرێ عامی بدەت
خەملەیێ سرپەریا حوری صیفەت
سەد مەلەک دەستی بدەستن چەپ و ڕاست.

هەست: هەیە.
لالە: گولی لالە، گولا لالە.
ڕستن: شینبون، سەوزبون.
نەشئە: سەرخوش، مەست.
گولاب: گولاڤ، عەتری گولاو، ئاڤا گولا، ئاوی گول.
ستەم: زولم.
توخ: شوێن، توخاتیا ڕەنگی.
تیپ: تیم، گروپ.
شەیدا: ئاشق، عاشق.
نوشی دان: خواردیانەوە، ڤەخوارن.
فرشتە: مەلائیکە، مەلائیکەت.

خەرچەنگ: قرژال.
خارەيێ سەنگ: بەردی قائیم (خارە: بەردێکی زور قائیمە، ناوی بەردە) (سەنگ: بەرد).
لەچەک: دەرسوک، کولاڤ، لڤر واتا (کولاڤ ودەرسوکێن کورد گرێددەن).
خەنەک: خەنی، خەنیبون، خوشی و شادی.
تەساموح: ئاشتی، پارانەوە.
جامە: پیالە.
شوعلەيێ مەهتاب: چرا و تیشکی مانگە شەو.
خەملە: خەملاندن، جوانی.
سرپەری: مەلائیکە.

***

چەند نموونەک ژ هەلبەستێن دیوانا شێخ نورەدینێ بریفکانی بزمانێ فارسی

(١)(*)

أزيشان گشت پيدا چهار[٢] عنصر
زمن بشنو[١] تو إين معنىء چون در

آذر[٣] و پس هوا پس آب و پس خاك
كه زاستند[٤] إين هرچهار أز أفلاك

در إيشان كرد خشك و سرد و سرمست
جنان چون سرد و تر خشك و گرمست

شود پيدا أزيشان رنج و راحت
أزيشان مرهم و زيشان جراحت

حكيمان إين چونين گفتند با ما
كه إين چار أمهاتند آن نه آبا[٥]

أزين چار و أزين نه، أى برادر
بشد موجود و سه[٦] فرزند[٧] ديگر

معادن پس نبات إينگاه[٨] حيوان

بهم بستند[٩] يكسر آخش[١٠] جان

بدريا در و أز كان[١١] زر و گوهر
كند درويش و مردم را توانگر

غذائى ميوهء و نانست كزوى
پديد آمد همه خون در رگ و پى

ستور[١٢] و گو سفند[١٣] و گاو و أشتر[١٤]
كزيشان مى شود، روى زمين پر

همه أز بهر إنسانند بركار
كشند أورا يكى زين و ديگر بار

مواليدند و زينها[١٥] جسم إنسان
پديد[١٦] آمد درين شش گوشه إيوان

در آى حجت و زيبا سخن گوى
كه بروى أز خلايق در سخن گوى.

(*) ئەڤ هەلبەستا شێخ نورەدینێ بریفکانی یاکو بزمانێ فارسی، دگەل چەند نموونەکێن دی سەیدا عەبولرەحمان مزوری ژمرا شاندن، ئەز ژدل سوپاسیا وی دکەم. ئەڤ هەلبەستێن شێخ نورەدینی ژ یانزدە دەست نڤێسا بکارتێن کو بزمانێ کوردی، فارسی و عەرەبی نە، ژ سالێن هەشتیان ڤە سەیدایێ مزوری خرڤەکرینە و بئومێدا هندێ یە لدەمێن نێزیک بدەتە چاپێ، لداویا هەر هەلبەستەکێ ژی شروڤەکرنا هەلبەستێ و مەعنا و هەڤ مەعنایێن پەیڤێن گران کریە، مە ژی ئەڤ چەند نموونە وەک سەیدایێ مزوری رێزکرین، مە دڤێ دیوانێ دا چاپ کرن.
(*) ددەست نڤیسا (ئەخلاتی)دا نڤێسی یە: وله أيضا (أندر پديد آمدن عناصر و مواليد). ع . م
(١) بشنو = ف. گولێ بە، ب بهیسە.
(٢) چار (ئەخلاتی).
(٣) آذر = ف. ئاگر، ئاتەش، گڕ.
(٤) زاستند = ف. ژدەیکبون، پەیدابون.
(٥) ئانکو هەرچار توخمێن سەرەکی (ئاگر و ئاڤ و ئاخ و هەوا) دەیکن و نەهێن دی مینا هۆزانڤانی هژمارتین (خشک، سرد، سرمست، تر، گرم، رنج، راحت، مرهم جراحت) بابن. ع . م
(٦) سه = ف. سێ. سێ کورێن دی کو: معادن و نبات و حەیوان.
(٧) فرزند = ف. کوڕ، پس، پز.
(٨) إنگاه (ئەخلاتی).
(٩) بهم بستند = ف. پێکڤە بەستینە، پێکڤە گرێداینە.

(١٠) آخ = ک. خاک، گل.
(١١) کان = ف. کانگەھ، مەنجەم.
(١٢) ستور = ف. هێستر، قاتر.
(١٣) گو سفند = ف. میھ، پەز.
(١٤) أشتر = ف. حێشتر، دەڤە.
(١٥) زینها = ف. کورتکرنا (ز إینها) یە ئانکو: ژوان.
(١٦) پدید آمد = ف. پەیدا بو، خویا بو.
مەبەست ژ ڤێ هەلبەستێ: راگەیاندنا بیر و ڕاییێن فەیلەسوفێن کەڤن ل سەر شرۆڤەکرنا خولقییەتا (ئەفڕاندنا) درستبونا جیهانێ یە. (زاهد بریفکانی).

***

(٢)(*)

چو گفتند آن حکیمان سخن گوی
که بردند أز ملائک در سخن گوی

که حق ما[١] که آن أصل حیاتست
یکی فرزند حیوان و نباتست

دگر باره مصغر گردد آن خون
وزو خون سفید آید به بیرون[٢]

ویرا[٣] خوانند نطفهء أهل معنی
که إین پالوده[٤] أز خونست یعنی

زآن پس در مشیمه چونکه أفتاد
فکندش[٥] أوستاد چرخ بنیاد

زحل یکماه أورا تربیت کرد
دیگر مه مشتریش تقویت کرد

بشد ماه سووم بهرام[٦] یارش
چهارم ماه خرصورت[٧] نگارش

چو أز خرشید تابان أندکی یافت
وز آنجا قوت جنبید[٨] کی یافت

مه پنجم کند زهره‌را کار
عطارد باشدش ماه ششم یار

بهفتم ماه باوا ماه باشد
بهشتم زو زحل آگاه باشد

در آن زندان سک أندر کشاکش[٩]
بود جایش میان آب و خون و خوش

پس أز نه[١٠] ماه، زأو سن[١١] خجسته[١٢]
بیرون آید أزان راه ببسته

أزآن تاریک دان آید إینجارا[١٣]
جهان بیند خوش و خوب و دلارا[١٤]

سرای سبز[١٥] و فرخ[١٦]، مسکن خوش
هموار[١٧] و پس لطیف و خوب و دلگش.

(*) ددەست نڤیسا (ئەخلاتی) دا نڤێسی یە: وله أیضا گفتار أندر فطرت إنسان. ع. م
(١) حق ما: (بریفکی).
(٢) بیرون = ف. تێتە دەرڤە، خویا دبە.
(٣) ویرا. (ئەخلاتی).
(٤) پالوده = ف. دێراندی، پوختەکری.
(٥) فکندش = ف. دانا، هاڤێت، را ئێخست.
(٦) بهرام = ف. ستێرا (مەریخ).
(٧) خر صورت = ف. خرچنگ، برج السرطان.
(٨) جنبید = ف. لڤلڤین، نەراوەستای.
(٩) کشاکش = ف. کێش و ڤەکێشان، راهاڤێتن.
(١٠) نه = ف. هژمار (نەھ).
(١١) سن = ع. ژی، تەمەن، عەمر.
(١٢) خجسته = ف. پیروز، مبارک.
(١٣) آید در إینجا. (ئەخلاتی).
(١٤) دلارا = ف. دل آرا، دل ڤەکەر، خۆشتڤی.
(١٥) سبز = ف. سەوز، کەسک.
(١٦) فرخ = ف. پیروز، خوب و خوش.
(١٧) هموار = ف. نەرم، تەخت.

ئەڤ هەلبەستە ئاماژەیە بو سەرهلدانا زاروکا، ژ نوطفێ هەتا دبیتە ۹ هەیڤ و ۹ ڕوژ و ۹ سەعەت و ژ دایک دبیت و دبیتە ئینسان. (زاهد بریفکانی).

لگور دیتنا من: پەیڤا (حق ما)، نە ئاماژەیە بو (بریفکی)، بەلکی مەبەستا شێخ نورەدینی گوتیە: (حەقێ مە و هەمی بونەوەرەکی). هەروەها بمن وەرە پەیڤا (ویرا) ژی نە ئاماژەیە بو (ئەخلاتی)، چونکە (ویرا: خانەند، نوطفە) یە، خەلکێ مەعنا دبێژنە وێ خوینا سپی (نوطفە). هەروەها بمن وەرە (آید در اینجا)، ئەوژی نە ئاماژەیە بو (ئەخلاتی)، بەلکی (آید در اینجا: دێتە دەرڤە، دێتە دەرەوە) یە. (زاهد بریفکانی).

***

(۳)(*)

دو بەیت

مرام(۱) آنکس که بادرت کرد کام را(۲)
کار آنکس همواره(۳) در کام و رام را
کوش آر(٤) در مرام (نوری) می رسد(٥)
می رسد در کلام وی ألف لام را.

(*) ئەڤ (دو بەیت) ە ددەست نڤیسا (ئەخلاتی) تنێ دا هەنە. ع . م
(۱) مرام = ف. ئارام، هێمن، بێن ڤەدان.
(۲) کام = ف. ئارەزو، ئومێد، هیڤی.
(۳) هموار = ف. پێویستە، پێدڤی یە.
(٤) کوش آر = ف. تێ بکوشە، پێکوولێ بکە، ب خەبتە.
(٥) می رسد = ف. دێ گەهیێ، بدەست تەڤە دهێت.
لگور دیتنا من پەیڤا (مرام)، نە (ئارام، هێمن، بێن ڤەدان) ە، بەلکی (مرام) تێ مەعنا (ئارەزو، ئومێد). (زاهد بریفکانی).

***

چار مالکیەکا شێخ نورەدینێ بریفکانی لسەر غەزەلەکا حافظ شیرازی(٤)(*)

إین بادهء(۱) گوناگون(۲) بده ساقی به مارا
تاکی إین جرم و سالوس(۳) بهما کردی و تارا(٤)
(دل میرود زدستم صاحبدلان خدارا)(٥)
(دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا).

(*) ئەڤ چارمالکیە تنێ ددەست نڤێسا (بریفکی) دایە، ئەو ژی مخابن چارمالکی کرنا یەک مالکا (حافظ) ی بتنێ یە. ع . م
(۱) بادە = ف. مەی، شەراب.
(۲) گوناگون = ف. رەنگا و رەنگ، جور بە جور.
(۳) سالوس = ع . حیلە، فێل.
(٤) تارا = ف. تاراج، تالان، یەغما.
(٥) ئەڤە سەرێ شعرەکا (حافظ) ی یە بنێرە: دیوان حافظ چاپ هشتم، تهران ۱۳٥۲ش، ب: ۲۱.

***

پێنج مالکیەکا شێخ نورەدینێ بریفکانی لسەر غەزەلەکا حافظ شیرازی(٥)(*)

زهجری سرو(۱) دلجویت(۲) عجب فرسوده(۳) غمگینم
عجب آرام(٤) إین دارم که دلجوی قدت بینم
تو دانی من چه سانم، بلبلی آن باغی نسرینم
(زچشمش جان نشاید بر، دیگر هر سوکه می بینم)
(کمان در گوشهء کردست و تیر أندر کمان دارد).

(*) ئەڤ پێنج مالکیە تنێ ددەست نڤێسا (بەشیر– ک) دا هەیە و لسەری نڤێسی یە (وله أیضا قدس سره)، ئەڤەژی مخابن بەس پێنج مالکی کرنا مالکەکا (حافظ) ی تنێ یە، کو ژ نیڤەکا هۆزانەکا وی دا هاتیە کێشان. ع . م
(۱) سرو = ک . کاژ، مەبەست: بەژنا بلندا مینا کاژێ یە.
(۲) دلجو = ف . دل خاز، مێهرەبان، دل هەلبژار.
(۳) فرسودە = ف . پوسیدە، غەمگین.
(٤) آرام = ف . هێمن، بێن ڤەدان، قرار و سکون.
دو رێزێن پێشیێ یێن ڤێ هەلبەستێ، من ددەست نڤێسەکا (شێخ موحەمەد طاهرێ بریفکی) ژی دا دیتیە، کو چەند هەلبەستێن شێخ نورەدینی تیدانە. (زاهد بریفکانی).

هذه قصيدة السيد الشيخ نورالدين البريفكي مدح فيها شيخ زمانه و قطب أوانه الشيخ ممدوح العباسي التلوهي قدس سره

ئەڤ ژی هەلبەستا شێخ نورەدینێ بریفکانی یە پەسنا قوتب و شێخێ دەمێ خوە شێخ مەمدوحێ عەباسی یێ تەلوەهی[١] دکە

بعناية الرحـــمن بَعـــدَ فـــتـــوحِ
وبصـــفـــوةٍ وطَهـــارةٍ في الروحِ
قـــد أظهـــرتْ وتكاثرت بوضُـــوح
بركـــات هذا العـــارف الممـــدوح
بدر الكمـــال الكامل الممـــدوح

هو رافع الأعـــلام بعـــد نكوســـها
سلك الطريقة فـهو ضوء شمـوسـها
فـأذاقـــه المولى شـــراب كـؤســـها
في كل قطرٍ فهو شمس(مثل) عروسها
بحـــر المعـــاني الغـامضِ الممـــدوحِ

فـــجـــمـــال ظاهره دليل كـــمـــاله
فـانظر الى وجـهــه جُلي بجـمـاله
فلمن تحـــدى قـــاصـــدا لجـــداله
قل يا غـــويا كـــيف أنت بحـــاله
لاكـــفـــؤ في ذا الدهر للمـــمـــدوحِ

أســـــراره في كل قـطر قـــــد بدت
زواره أيـــدي الـــعـــنـــايـــة أبـــدت
يتـجـان رفـعـتـه المعـالي شـيـدت
لاســـيـــمـــا أكـــرادنا إذ قـــيـــدت
فـــينا شـــمـــائل شـــيـــخنا الممـــدوح

نسب له مـــا إن به من مُـــشـــبـــه
من نسل عـــبـــاس الرئيس الأشـــبـــه
ومكانه أحلى مكان مـــشـــتـــهي
فلئن نظرت الى الأمـــــام التـلـهي
لعـــشـــقت طلعـــة ناظر الممـــدوح

دهراً طويلاً قـــــام في خلواتـه
ولقـــــد تجـــــافى عن هوى لذاته
ترك المنام و بات في لـوعـــــاتـه
أفـــمـــا هو الضـــرغـــام في كـــراته
ليث الهـــيـــاج شـــيـــخنا الممـــدوح

بسنين كـــأن سلوكـــه مـــتـــــوترا
ولقـــد رقى فـــيـــه مـــقـــامـــاً وافـــراً
حـــتـى غـــدا قـطبـــاً وغـــوثاً ظاهرا
أومـــا تصـــدقني بذاك ومـــا ترى
إرشـــــاد هذا المرشـــــد الممـــــدوح

إني لأغـــــبط مـــا ينال مـــــريده
كم ذا رأينا صـــــانه تـأيـيـــــده
هو في الممـــات قـرينه وشـهـيـده
وينال فـــضـل الحق وهو سـعـــيـــده
بدعـــاء هذا الأســـعـــد الممـــدوح

فـــجليـــســـه للذاكـــيـــات مـــوجـــهُ
ومـــريده في البـــاقـــيـــات مـــولهُ
طوبى لعين طيـــبـــتـــهـــا التُلهُ
مـــاخـــابَ عـــبـــد زارها فلعله
يلقى فـــيـــوض العـــارف الممـــدوح

هذا فـــقـــيـــر يرتجي بمديحـــه
من قـــبـل مـــا أبلاه تُربُ ضـــريحـــه
بالعين يشـــهـــد نور وجـــه مليـحـــه
نوريكـم هذا بقلب جـــــريحـــــه
يهـــوي مـــحـــيـــا أملح الممـــدوح.

----

(١) لسەر گوتنا (محفوظ محمد عمر بگ العباسى د پرتوكا خوەيا بناڤێ (الامام محمد الرضوانى)دا دبێژە: شێخ مەمدوحێ تەلوەهى يێ عەبباسى ژ دوستێن نێزيک يێن باڤێ شێخ نورەدينێ بريفكانى بو (شێخ عەبولجەبارێ بريفكانى، ئەو ژى يەک ژ عالمێن ناڤداربو د سەردەما خوەدا، يێ كو سال (١٢٣١هـ-١٨١٥ز) كوچكرى ولگوندێ ئيتوتێ يێ ب سەر باژێرێ دهوكێ د مەزارگەهێ بناڤێ وى ناڤدارە هاتيە ڤەشارتن، وگورێ وى يێ پيروز ناسيارە وهەتا نوها ژى تێ سەرەدانكرن).

شێخ نورەدينێ بريفكانى سەرەدانا شێخ مەمدوحێ تەلوەهى ل گوندێ (تەلوە) كو نيزيكى گوندێ (سعرت)ە كريە، (شێخ مەمدوحێ عەبباسى يێ تەلوەهى) پترى سەد سالان ژيايە و ئەو د سالا (١٢٥٦هـ-١٨٣٩ز) كوچكريە، خودێ ژێ رازى بت.

***

وله أيضا مخمساً على قصيدة نورالدين الشوني قدس الله سرهماآمين .

ئەڤ ژى پێنج مالكيا شێخ نورەدينێ بريفكانى ل سەر هەلبەستا نورەدينێ شونى.

بسم الله الرحمن الرحيم

وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم والحمد لله رب العالمين.

بأسمائك الحسنى شرعت مبسملاً
ومن خاضها نال الكرامة عاجلا
كما جاء في نص الحديث مُسلسلاً
بدأت ببسم الله والحمد أولاً
على نعم لم يحصى فيما تنزلا

على عبده أسرى مواهب قدسه
بلا سبب أدناه من نور عكسه
فحاباه بالنعماء من غير حسه
فمنها ثناء للاله بلطفه
على نفسه إذ ليس يحصيه من تلا

ومنها بتدبير العباد قيامه
ومنها فيوض ثم دوامه
ومهنا جميل الصفح لي وختامه

ومنها صلاة الله ثم سلامه
على المصطفى سر الوجود المكملا

بأعذار قطر الغيث بل وأتمه
على روضة القبر الذي ضم جسمه
وأضعاف ما في اللوح بين حكمه
ومنها إذا امرؤ ما أهمه
تلاوة أسماء الأله إذا خلا

إلهي فهيلي منها لطفاً ونعمةً
إلهي أزل عني بفضلك غمة
إلهي وعظم في علوماً وحكمة
فنسئلك اللهم أمناً ورحمة
وبالأمن يارحمن لا تبو موجلاً

إلهي وزدني في رضاك فتوتي
إلهي وحقق لي جميل مروتي
إلهي وكفر كل آثار هفوتي
وكن يارحيم راحماً ضعف قوتي
ويا ملك كن لي نصيراً ومؤئلا

إلهي بآيات الكتاب وعزها
وبالسنة الفراء وأنوار كنزها
إلهي فتوجني بتيجان رمزها
ويارب ياقدوس كن لي مشرها
وللشر سلماً يا سلام مبدلاً

إلهي وصيرني تقيا مُكرماً
إلهي وفي الدارين عبداً منعماً
إلهي وفي بحر الهداية قيماً

ويا مؤمناً هَب لي أمانا مسلماً
وستراً عميما يا مهيمن مسبلاً

إلهي فجنبني من العيب والعلل
إلهي وخلصني من الزيغ والزبل
إلهي وثبتني على أحسن العمل
أزل يا عزيز الذل عني فلم أزل
بعزك يا جبار مكفىً مجملاً

إلهي فأني عاجزٌ متحيزُ
عساني إلهي منك باللطف أُخبر
إلهي فجد وأنصر وفضلك أكبر
وصغر وضع ذا الكبر يا متكبراً
ويا خالق خذ لي عن الشر معزلاً

إلهي وفي الدارين كن لي مهنئاً
حياة وموت في هداك مبرئاً
إلهي وفي الحصن الحصين مكلئاً
ويا بارئ الأنفاس قد بت مبرئاً
بك السقم عني يامصور زولاً

إلهي وهب لي توبة ثم أوبةً
إلهي وكفر لي ذنوباً وحوبةً
إلهي وزد لي من لدنك مثوبةً
سألتك ياغفار عفواً وتوبةً
وبالقهر ياقهار خذ من تحيلاً

إلهي وضاعف بفضلك نعمةً
إلهي ونورني بنورك رحمةً
إلهي وبصرني نفهوداً وهمة

وهب لي يا وهاب علماً وحكمةً
وللرزق يا رزاق كن لي مُسهلاً

إلهي وألهمني كلامك مرشداً
إلهي وعرفني بقربك مسعداً
إلهي وهب لي منك جوداً مجدداً
وبالخير يا فتاح فاتح لي الهُدى
وبالعلم كن لي يا عليم مفضلاً

إلهي لمحي الدين أو كأبن فارضٍ
إلهي أنلني الفهم في كل غامضٍ
إلهي أفض لي باسطاً غير قابضٍ
ويا قابض أقبض روح كل معارضٍ
ويا باسط النعماء كن لي معولاً

إلهي بحق الغوث بحر الحقائق
إلهي بجاه القطب شمس المشارق
إلهي أذقني بهجتي في المرافق
ويا خافض أخفض قدر كل منافق
ويا رافع أرفعني على رغم من قلا

بقهرك أسطو وهو الأعز ومعجز
بحصنك أحمى أنت اذ ذاك مجرز
فيا من كلامي من معانيك ملغز
بعزك قدري يا معز معززُ
مذل فكن للظالمين منكلاً

وطرفة عينٍ لاتكن لي منبذاً
وفي كل حال كن بسهمي منفذاً
ورامي الأذى لي فارمه أنت بالأذا

سمعتَ دعائي يا سميع فكن إذاً
بصيراً بحالي مصلحاً متقبلاً

وكن لي دون الشانئين بمرصد
الى أن ألاقيهم هوأنا بمرقد
بحق رسول الله كن أنت معضدي
الى حكم أشكو ظلامة معتد
هو العدل كم أردى ظلوماً وجندلا

إلهي بعجزي أنت فأكشف رزيتي
إلهي فانت معين واسع بعطيتي
إلهي مجيبكم قد أبرا بليتي
لطيف بحالي راحم لشكيتي
خبير بضعفي إن تضايقت حللاً

إلهي بحبل الله هو أكبر
وفي ظله من خيفتي أتستر
بعز حجاب الكبرياء أتحذر
ولازلت أهفو والحليم مستر
وربي عظيم العفو إن زغت أمهلا

إلهي بحق الحق عجل بنصرتي
إلهي أجرني من ركوبي لقدرتي
فسبحان ربي سرمدي مبرتي
غفور أقل وأغفر ذنوبي وعثرتي
شكور فوالي شكر قلبي المغفلا

إلهي لئن جمت على عبدك الزلل
إلهي ولم يصلح لسيده العمل
إلهي فإني طامع واسع الأمل

فأعلي مقامي يا علي فلم أزل
بكبرك قدري يا كبير مبجلاً

بقرب جوار الحق للنفس حظها
أرى لك تعزيزاً لينفع وعظها
ويفعل فيها وعظها ثم لفظها
حفيظ لروحي لا يؤدك حفظها
مقيت فكن للقوت يارب مرسلاً

إلهي من الحظور والذم نجني
إلهي بوجه الشرع في القوت غذني
ومن رؤية الأسباب والغير نقني
ذمامك حسبي ياحسيب فأحمني
وأنت جَليل كن لقدري مجللاً

إلهي بحصنك في الحماية آوني
إلهي بأنوار الولاية والني
إلهي ومن محض العناية آتني
وأنت حكيم ياإلهي فعافني
ودود فكن للود في القلب منزلاً

بوجهك يا ذاالمجد فأصرف بليتي
برحمتك العظمى بكل قضيتي
فأصلح أموري كلها بالسوية
كريم العطايا ربي أجزل عطيتي
رقيب على الأعداء يكفي إذا كلا

كلائه حسبي مع النصر والولا
إلهي فابعدنا عن البعد والقلا
إلهي آتنا باب مجدك ذا العلا

دعـوت مـجـيـبـا آمـراً مـتـقـبـلا
كـريم العطايا واسع الجـود مـجـزلا

إلهي إني ضيف ومن فضلك القرى
إلهي جـمـيع الدهر جـئت بلا مـرى
بعين بـقـاء الجـمع كم قلت كم أرى
مجيد فمجد شرع ذكري لدى الورى
ويا باعث أبعث جيش نصري مهرولا

بفـتح ونصـر لي أعنهم ومنهم
من الغـيب من أجلي الوحـا أعنهم
وفـرق بهم جـمع العـدى وأهنهم
شـهـيد على الأعداء بما كان منهم
فـيا حق خذ بالثأر منهم وعـجلا

توجـهت بالجند الكرام إليـهم
تحـصنت بالقـهـار مما لديهم
جـعلت حـجاب القهر بين يديهم
وأنت وكـيلي يا وكـيل عليـهم
فـحـسبي إذا كان القوي موكلا

هلمـوا هلمـوا إن همـتي حلني
أعني بهم يارب فـيـمـا أملني
لك المشـتكي مـولاي فـالأمـر كلني
مـتين فـمـتن قـوتي وتولني
فـمن ياولي لي منك بالولا

بربي الى ربي أتى مـتـوسـلاً
به لا بنفسي جـئـتـه مـتـوكـلاً
بحـرمـة خـير الحق جئت مـؤمـلاً

حـمـدت حـمـيـداً لم يزل مـتـفـضـلا
ومـحـص لمن أبدي مـبـيـداً ومـخـذلاً

إلهي فـهب لي طيـبـات أنيـسـة
وأنعم بجـذبات اليك حـسـيـبـة
بتوفـيق تقـريب ووصلٍ حـمـيـسـة
ومـحي فـوسع لي حـيـاة نفـيـسـة
مميت فـعـجل موت حـصـحي منكلاً

إلهي وكن لي بالعدى خير من سطا
تواريهم فـي هوة الهـوة والفطا
وبارك لنا نحو الذي أخـرج الشطا
بدأت بجـود منك يامـبـدئي العطا
وأنت مـعـيـد كلمـا فـات أو خـلا

تحصنت بالأسماء في معهد الأزل
الى أبد الآباد من سـابق الزلل
وبالذكر والمختـار ياواحـد الأجل
وياحي إحي مـوت قلبي فلم أزل
بذكرك ياقـيوم مـادمت مـوصـلاً

إلهي ليـحـيى أحـيـه بتـحـيـة
ويرقى مـقـامـات بنفس زكـيـة
على منهج المختـار من خير فتـيـة
ويا واحـد أوجـد لنا كل بغـيـة
ويا ماجد أمجدني وكن لي مـعـولاً

شكوت الى ربي وعندي مـحـاوج
لتـفـتح لي سُـبل المنى والمناهج
اليك ومنك العـبـد ربي مـعـرج

ويا واحد مالي سواك مفرج
ويا صمد فرج وقل همك أنجلاً

فعبدك مهموم السَير بقيده
رهين هواه في حبالة صيده
بوجهك يا كافي لنصر عبيده
ويا قادر أهلك عدوي بكيده
ومقتدر أردي الكذوب المقولا

عليهم جنود الله أصبحت مرسلا
وأغريت قهر الله فيهم معجلا
إلهي أعني بالكفاية والولا
ولازال ذكري يا مقدم في العلى
وذكر عدوي يا مؤخر أسفلا

إلهي وأنزلهم لما هو أنزل
إلهي وأرفعني بما هو أفضل
بفضلك خلصني اليك المعول
الى السبق قل يا أول أنت أول
ويا آخر أختم لي أموت مهللا

إلهي الى مرمى الكرام أبادر
بغيوبة الحق اليقين أباشر
ففضلك موهوب وجودك باهر
وأظهر إلهي الحق إنك ظاهرُ
ويا باطن نكل لمن كان مبطلاً

الى ربه حن الفؤاد كما جُبِذ
قديما بلا أفك ومن وده حُنِذ
إلهي فقربه ومن رده أعذ

ويا واليا أصلح ولات الأنام إذ
يصيرون يا متعالي بالعدل في العلا

إلهي ومن غنى الجهالة صفني
إلهي ومن عين الأجانب أخفني
إلهي ومن جور البريات عافني
ويا بر أغمرني ببرك وأصفني
نوالاً ويا تواب تب وتقبلاً

إلهي وعرفني بمعرفة الهدى
إلهي وشفع لي النبي محمدا
فانك يا وهاب يا بر ذو ندا
ومنتقم رب إنتقم لي من العدا
وجد وأعف عني يا عفو تفضلا

إلهي وأجعلني محقاً ومنصفا
إلهي وأعصمني فلا أك مسرفا
وألق بحار الهون حمالة ألجفا
وكن بي رؤوفاً يا رؤوفا ومسعفا
ولازلت لي يا مالك الملك معقلا

بنورك يا الله نور طويتي
ونق وجودي من أذى بشريتي
ومكن على التقوى قوائم بنيتي
ويا مقسط ثبت على القسط نيتي
ويا جامع أجمع لي رضا سائر الملا

بكل ولي فاز بالقرب والفنا
تجلى عليه اللهُ بالوصل والهنا
باسمائك الحسنى صَل العبد بالمنى

غني فوار الفقر عني بالفنا
ومغن فاعذب لي القناعة منهلا

إلهي أزل بالعلم عني جهالة
وهب لي على الطاعات منك دلالةً
ألا وأنف عني في هداك ضلالة
ويا ذا الجلال أفرغ علي جلالة
فجودك بالاكرام لازال مهطلا

إلهي ومن ذاء القساوة داوني
ومن درن الطغيان المال نقني
عبيدا به المولى المهمين يعتني
ويا مانع أمنعني من السوء وأحمني
ويا ضار كن للحاسدين منكلا

إلهي ومن مكر الأشحة نجني
إلهي ومن كل البليات عافني
بوجهك ياقيوم باللطف داوني
ويا نافع أنفعني بعلمك وأهد لي
ويا نور كن للنور في القلب مشعلا

الى حذرك الواقي وضعت ودائعي
لتحميها من نازلات الفجايع
إلهي فما أستودعت ليس بضائع
الى الحق يا هادي أهدني ببدائع
من العلم زدني يا بديع تفضلا

إلهي كمن علمته العلم من لدن
إلهي وأشهدني على كنز كافِ كن
ومن زيغ مالا ينبغي زيغه فصن

وأبق الهدى في القلب يا باقياً وكن
بعلم النهي يا وارث لي موصلا

على سعة الأسماء من كل عالم
ولكن على آدابها خير قائم
إلهي وجنبني جميع الذمائم
على الرشد ثبت يا رشيد غرائمي
على الصبر هب لي يا صبور تجملا

بآياتك الكبرى سألتك مقصدي
وكن أنت في الأحيان يارب مرشدي
وفي حالتي داري باللطف مسعدي
بأسمائك الحسنى دعوتك سيدي
وجئت بها يا خالقي متوسلا

إلهي فانحفني بواسع طولها
أحطني وأحبابي بحائط كلها
برفقٍ وإحسانٍ أفدنا بظلها
ومبتهلاً ربي إليك بفضلها
وأرجو بها كل المراد مؤملا

بكوثرها يارب فامني وصفني
ونور بها أرجاء آفاق باطني
ومن جملة الأسقام مولاي فأشفني
وقابل رجائي بالرضا منك وأكفني
صروف زماني مكثراً ومعللا

إلهي ومنك العبد قد سئل الندا
الى بحرك الفياض كم باسط يدا
دعاك فهب يامن بأفضاله بدا

فجد وأعف وأرحم وأكف وأنصرعلى العدِا
وتب وأهد وأصلح كل شيء تخللا

إلهي وأوزاري علي خطيرة
وأرواحنا من وقعهن كثيرة
فأسمائك الحسنى عليها نظيرة
وبعد فأسماء الاله كثيرة
وأعظمها الحسنى لمنَ قد تأملا

بحقك يا الله فأصرف بلائنا
ومن علمك المكنون أرسل درائنا
وأنت المعافي جد وأنزل شفائنا
فكن يا إلهي مستجيبا دعائنا
وأجزل لنا النعماء منك تفضلا

إلهي وهبنا رحمة سرمديةً
أنلنا بلطفٍ همة علويةً
ويا مالك الدارين أرسل تحيةً
وصلِ وسلم بكرة وعشيةً
على المصطفى ماحسن رعد وجلجلا

إمام الهدى خير الورى وأجلهم
صَلوةً وتسليما بأضعاف ما عُلِم
بأعداد ما في علم غيبك من كلِم
كذا الأنبياء والآل والصحب كلهم
وبعد فحمدالله ختما وأولا.

داوییا دیوانێ

تمت بحول الله وصلى الله وسلم على سيدنا محمد خير خلق الله وعلى آله وصحبه أجمعين وآخر دعوانا ان الحمدلله رب العالمين، آمين.

حرر بقلم العبد الفقير الحقير السيد ممدوح بن السيد محسن بن السيد عبدالجبار البريفكاني بدهوك في ١٢ ربيع الأول في سنة ١٣٨٦هـ الموافق ٣ تموز سنة ١٩٦٦م خدمة للدين واحياءً لآثار المؤلف وحفظاً لها من الضياع، نفعنا الله بها والمسلمين أجمعين، وصلى الله وسلم على سيدنا محمد وآله أجمعين.

السيد ممدوح البريفكاني